Dr. Imre Ernő

Soli Deo Gloria

– Egyedül Istené a dicsőség –

Lelkipásztori szolgálatom

a Szentes Alsópárt-Kiséri Református Egyházközségben

az 1951-1991-es években

Szentes, 2006

Dr. Imre Ernő

Soli Deo Gloria

– Egyedül Istené a dicsőség –

Lelkipásztori szolgálatom
a Szentes Alsópárt-Kiséri Református Egyházközségben
az 1951-1991-es években

A Szerző magánkiadása

A címlapon a Szerző igét hirdet a szentesi református nagytemplomban, amikor ünnepélyesen beiktatták a Csongrádi Református Egyházmegye esperesi tisztébe (1988. 05. 21.)

Készült a TEAM Számítástechnikában
– Szentes, 2006 –

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ 7
ELŐZMÉNYEK 9
1951-1960 15
1961-1970 38
1971-1980 69
1981-1990 91
NYUGÁLLOMÁNYBAN 116
FÜGGELÉK 119

1951.

RÉSZLETES TARTALOM

Tartalomjegyzék ... 3
Előszó ... 7
Előzmények ... 9
Meghívás Szentesre
Megválás Csabditól ... 10
Beiktatás, kapunyitás Szentesen
Egyházi helyzetkép ... 11
Gyülekezeti élet ... 13
1951-1960
Presbitérium szervezése ... 15
Gerecz Elemér
Új hang szószéken
Készüléseim ... 16
Társadalmi beilleszkedés ... 17
Bibliaórák,imaórák ... 18
Csák néni ... 18
Munkatársak ... 19
Templomi nagyablakok ... 20
Presbiterek névsora ... 23
Első cigánytemetésem ... 23
Péter János püspök ... 24
Különös püspöki megbízás ... 26
T.Á . felkészítése ... 26
Meglepetés Berekfürdőn ... 27
Kenyérínség ... 27
Kossuth Lajos felesége ... 28
Szirbik Imre ... 29
1956.október ... 29
Tele a Nagytemplom ... 30
Motoron Debrecenbe ... 31
A bp-i Teológia 100 éves ... 32
Berkhof professzor ... 32
Egy bankjegy kalandjai ... 33
Van Geseniusom! ... 33
Berkhof Szentesen ... 33
Prof. Baley skót viccei ... 34
Almássy M. látogatása ... 35
Munkácsy-Kecskés csere ... 36
1961-1970
Két telefon csodája ... 40
Karalábét termesztek ... 41
A Pártbizottságon ... 42
András fiunk Békéscsabán ... 42
Újra a Pártbizottságon ... 42
Labádi Sándor párttitkár ... 42
Jubileumi Kommentár írás ... 43
Presbiterek névsora ... 44
Első rádiós prédikációm ... 45
Kánoni látogatás ... 49
Diakóniai pénztár ... 49
Anyagi adatok ... 50
Tanyák végiglátogatása ... 50
Doktori Biz. Tagság ... 50
Locarno ... 51
Beszervezésem története ... 51
Locarno 1966. június ... 52
Ina van Eyk ... 57
Velencében ... 58
Péter fiunk Békéscsabán ... 59
Édesapám halála ... 59
Presbiteri névsor ... 60
Van díjlevelem ... 60
Torre Pellice, Előadásom ... 61
Rendőri megtorlás ... 61
Tanulmányút a SZÚ-ban ... 61
Első könyvem megjelenése ... 62
Ismét Labádi Sándor ... 63
Templomablakok üvegezése ... 63
25 éves jubileumom ... 64
Liturgia-reform ... 64
Püspök levele ... 64
Van Trabantom! ... 65
Virágosné temetése ... 66
Parókia felújítása ... 67
1971-1980
Tímár Ferenc besegít ... 69
Péter fiunk Baján katona ... 69
Vass Gyula csodája ... 69
Péter nősül, van lányunk! ... 70
20 éves jubileum ... 70
Zsigulit vettem ... 71
Új írógépet kaptam ... 71
Szentesi szoba Mátraházán ... 72
Új presbiterek ... 73
Püspök levele a presb-hoz ... 73
Amszterdamba kiküldetés ... 74
A Sion-ban prédikálok ... 74
Az erdélyieket fogadom ... 73
A főrabbi Jézusról ... 75
3 nap Hágában ... 75
Scheveningen-ben ... 76
A hollandok is skótok? ... 76
Tüski Istvánéknál ... 77
Banga Sándorék vállalása ... 77
Dr. Mikecz Lajos ügyészünk ... 77
Kovács Ilonka néni ... 77
Mamika meghalt ... 78
Édesanyám hozzánk költözött ... 79

Édesapámra emlékezem 79
Nyiry József befejezte 79
Kánoni látogatás 79
A piros Zsiguli története 79
Kiemelt missz.biz. tagok 80
Faragóné betegsége 80
Nyemecz Imréné sorsa 80
Nagy tanyalátogatás 81
Az utcai téglafal újraépítése 81
Meghívtak a Pozsonyi útra 82
Új presbiterek 83
Cserna János kiállása 84
Szentes kertész-város lett 84
Én is kertészkedem 84
Tanulmányaim a Teol. Szemlében 85
A. Schweitzer tanulmányom 85
Varga István „barátsága" 85
Ökumenikus elnök lettem 86
Tóth Károlyék barátsága 86
25 éves jubileumom 86
Szabó Imre org. Kántor 87
János fiunk esküvője 87
Juhász Sándorné adománya 87
Kecskés Balázs lemondott 88
Vági Lászlóval új korszak 88
Templomtető javítása 89
Zsiga Pista története 89
Csongrádon helyettesítés 89
Bolla Sándor Csongrádon 90
1981-1990
Kádár Ferenc felesége Szentesen
Beiktatáson jelentésem 96
Második rádiós prédikációm 91
A Hazafias Népfrontban 94
Templom mennyezet beszakadása 95
Adakozási kedv növekedése 95
Női presbiterek 95
Parókia kéményeinek átalakítása 101
Parókián olaj kp.fűtés 101
Mühlheim a. d.Ruhrban keresztelek 102
Esperes leszek? 102
Majdnem püspökjelölt lettem? 103
4 nap Genfben. Információk rólam 103
Esperességem megszavazása 103
Harmadik rádiósprédikációm 103
A Böszörményi testvérek orgonája 107
Kiküldetés Rügenbe 108
Új ravatalozó az Alsó temetőben 108
Parókia teljes áramfelújítása 108
Stólaszabályozás 108
Karlovy Varyban 108
Vegyes házasságban elhúnytak temetése ... 108
Esperesi beiktatásom 109
Agyi érelzáródás 109
Csoda történt velem 109
András fiunk házasodik 110
Kovách Péterék Szentesen 110
Régi álmom valósult meg 110
A cserebökényi harang az Alsó tem-be 111
Kocsis püspök felfedezése 111
Holland ösztöndíjasok Debrecenben 111
Előadó körúton Hollandiában 112
A Bibliaiskola megjelent 112
Hármas doktoravatás Debrecenben 113
Nyugdíjazásom 113
Saját lakásunk van.Odaköltöztünk 114
Ref.iskola névadása. Kudarc 114
Bibliaórák a Gimnáziumban 114

NYUGÁLLOMÁNYBAN 116
Post scriptum 117
S.Á. utódom remény és csalódás 116
Dr. Gombos András ajánlata. Parlamenti alkalmazott lettem 116
ISTEN NÉGY AJÁNDÉKA 116
Drága barátok 117
Családi kép 118

FÜGGELÉK 119
Díszpolgárságom 120
Dédunokám megdicsőít 121
Dr. Kádár Zsolt meghívója 122
Házasságunk gyémántlakodalma 125
2000 Gondolat 126
Gondolatok önmagamról 127
Irénke aranydiplomás 129
Kiss Bálint emléktáblát avatok 130
Negyedik 500 Gondolat 133
Kenyérszentelés 134
Díszpolgári okmányok 136
Dr. Bugyi István szoboravatása 137
Az én legkedvesebb házam 137
Ante Finem 138

E L Ő S Z Ó

Köszönettel vállaltam a megtisztelő felkérést, hogy dr. Imre Ernő 40 éves szentesi lelkipásztori szolgálatáról szóló könyvéhez előszót írjak. Előbb a számomra is fontos tanulságokról írok, majd a személyes élményeimből tallózom.

Főleg lelkészeknek ajánlhatnám ezt a könyvet, jóllehet tudom, nem mindenki kerül olyan helyzetbe hogy porrá ég a temploma, nem mindenki kerülhet ki ösztöndíjasként Hollandiába, nem mindenkiből lehet országos hírű evangélizátor, sőt lelkészek evangélizátora, de azt mindenki megteheti, hogy úgy odaszánja magát a gyülekezeti szolgálatra, ahogy a képességei engedik. Áldás lesz rajta.

Lett volna lelkész, aki a kis gyülekezet porrá égett temploma mellől nagyobb, kényelmesebb gyülekezetbe törekedett volna. Imre Ernő a legnehezebb helyzetekben is a helyén maradt: faluja tartós megszállása alatt nyomban tanulni kezdett oroszul, hogy tolmácsa lehessen a falu népének. Ebben nagy segítséget nyújtott neki szlovákul tudó felesége, miközben ő állandóan kérdezgette a katonákat, mit, hogyan kell mondani, úgyhogy sokakon segíthetett, később a parancsnokság tolmácsa lett, majd Szentesre kerülve az irodalmi orosz nyelvet is megtanulta annyira, hogy egyházi küldöttség tagjaként oroszul tudott társalogni az őket meghívó egyházi vezetőkkel.

1946-ban útlevéllel kijutva Hollandiába úgy megtanulta a nyelvet, hogy vasárnaponként templomokban prédikálhatott és gyűjthetett temploma újjáépítésére. Pedig egy templomi igehirdetésben a legkisebb nyelvi hiba is megütközést kelthet. Magam is átéltem ennek a félelmét, amikor akár Berlinben, a Brandenburgi Dómban, akár német és svájci lelkészeknek prédikálhattam vagy előadásokat tarthattam.

A holland gyülekezetek tudvalevően nagyon tanultak és igényesek és hálásan fogadták Imre Ernő szolgálatait. A disszertációval és bőséges adományokkal családostól /ott született második fiukkal/ hazatérve a gyülekezet és az egész falu népe segítségével külső segítség nélkül újjá is épült a templom. Nem Imre Ernőnek lett saját lakása, hanem Istennek lett máig szép új háza a kis vértesaljai Csabdiban.

Érthető tehát a kivételes összeforrás lelkipásztor és gyülekezete között és könnyes a búcsú, amikor a kis 350 lelkes gyülekezet után a Viharsarok legnagyobb templomának és gyülekezetének a lelkipásztorává választották.

Imre Ernő a sok gyülekezeti és országos szolgálat közben sem felejtett el hollandul. A főleg holland könyvekből álló könyvtára polcain ott sorakoztak a jobbnál jobb kommentárok, a leghíresebb dogmatikák és amit különösen szeretett, a Trommius-féle Concordantia. Kitűnő görög-holland szótára mellé Berkhof professzor jóvoltából a Gesenius-féle bibliai héber szótárhoz is hozzájutott. Megvoltak a kellő eszközei az alapos készüléshez. Fel is használta azokat. A vasárnapot megelőző hétköznapjai anyaggyűjtésel és imádkozással teltek. Pénteken történt az első leírás, szombaton az átgondolás, vasárnap reggel került sor a végső megszövegezésre.

Az esketésekre és termetésekre „kikérések” nem egy munkatársát iríggyé tették és nem ritkán alattomosan vádaskodtak is ellene, de Imre Ernő semmit nem tett az ilyen lelkésztársai ellen, végezte a szolgálatait úgy, ahogy Isten Szentlelke képessé tette rá.

Egyházmegyei lelkészkonferenciákon tartott lelkészevangélizációkat, de vállalt egész hetes gyülekezeti evangélizációs sorozatokat is. A lelkészek elfogadták tőle a legkényesebb kérdéseket is, pl: „Mit szól a keresztyénségedhez a feleséged, aki egészen közelről ismer téged?” Vagy: „Ha ma kellene hívatást vállalnod, újra teológusnak mennél, vagy inkább agronómusnak?”

Személyes élményeim között az volt az első, hogy az egyik prédikációm meghallgatása után behívott magához és ezt mondta: „Dezső, te olyan vagy, mint a bányász, aki egyre mélyebben tár fel szenet s ha talált is, még mélyebbre hatol, mígnem rengeteg szenet gyűjt egybe. De amikor fűteni akar, kiderül, hogy a rengeteg szén nem fér bele a kályhájába. Abba csak keveset rakhat be. Meg kell hát tanulnod a közölni valóidat adagolva közölni.”

Ebben kedves elismerés is volt. Észrevette, hogy a tartalommal nincs baj, csupán a mértéken kellett változtatnom.

Darányi Lajos professzoromtól és Svájcban Thurneysen professzortól sok ragadt rám, de Imre Ernő a híres professzorok után is tudott nekem újat mondani. Tőle tanultam meg az igehirdetés gyülekezetszerűségét, amelyre Czeglédy professzor hívta fel a teológusok figyelmét /utóbbi mindkettőnk tanítómestere volt/.

Írnom kell Irénke nagytiszteletű asszony édesanyjáról. Egy alkalommal csak Zsuzsika néni volt otthon. Ezt jegyezte meg: „Ez az Ernő aztán koptatja ám a cipője talpát a gyülekezetben!" Ezzel arra utalt, hogy szorgalmasan látogatta a gyülekezet tagjait, öregeket, betegeket. Zsuzsika néni mélyen hívő aszony lévén, a szíve mindig nyitva volt Isten üzenete előtt.

Egy alkalommal ezzel fogadott: „Képzelje, Ernő megmosta a lábamat." Kiderült, hogy egy karosszékben ülve rosszul lett, eszméletét vesztette. Ernő veje így talált rá. Rögtön odavitt egy lavór langyos vizet, és mosni kezdte Zsuzsika néni lábát. Így segített a fáradt szívnek, amely nem tudta ellátni vérrel a végtagokat.

Az is emlékezetes élményem volt, hogy egyszer, ismétlem, egyszer M. Gy. esperes úr is bejött a templomba a reggeli áhítatra, majd behívott a hívatalába. Ahol közölte, hogy nem így kell prédikálni. Amikor visszavittem a palástomat Ernő bátyám irodájába és mosolyogva beszámoltam neki a történtekről, ő szó nélkül fogta a kabátját, kalapját és átment az esperes úrhoz, akinek ezt mondta: „Esperes úr, nagyon rosszul tetted, amit Dezsőnek mondtál, hogy egyáltalán szóltál neki. Nekem kellett volna szólnod. Amit Dezső mondott, azért enyém a felelősség és én vállalom is."

Többé nem is kaptam hasonló kritikát. Ernő bátyám, aki nagylelkűen viselte el a vele szemben táplált irígységeket, így tudott harcolni másért, a beosztott kezdő munkatársáért.

Hosszan sorolhatnám a személyes élményeimet. Ami dr. Imre Ernőben példaadó, azt egyetlen ige szavaival foglalom össze: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből... és teljes elmédből." Némelyek Bibliájából ez az ige mintha kimaradt volna. De dr. Imre Ernő a saját elméjével is szerette és szereti az Urat, akit szolgált. Az Istentől kapott képességeit nem a maga hasznára fordította, hanem Isten dicsőségére. Innen ered a tiszta igehirdetésre törekvése és a mérhetetlenül sok szolgálata, amelyből nem csak ő, de mások is, nagyon sokan áldást nyertek.

Debrecen, 2006. július

Dr. Karasszon Dezső
ny. teológiai profeszor

E L Ő Z M É N Y E K

Mindenek előtt hálát adok az én Teremtő és Megváltó Istenemnek, aki a lelkipásztori hivatással megajándékozott és a szolgálatra alkalmat adott, hogy nyugdíjas éveimnek ezen a napján, 2006. február 28-án arra indított, hogy lerójam egyetlen fennálló adósságomat, és amennyire képes vagyok rá, Szentlelke segítségével megírjam 40 éves szentesi lelkipásztori szolgálatom történetét. Ez a 40 éves történet 1951. október l-jén kezdődött, de szervesen hozzátartozik az azt megelőző egy év eseménysora. Ezért tekintek vissza az előzményekre.

Az 1949-ben bekövetkezett lelki megújulásom nyomán a református lelkészek között végzett országos evangélizációs és tanító szolgálatom során, amelyet csabdi gyülekezeti lelkipásztorként végeztem, sok meghívás között 1950-ben Makón is felkérésre tartottam egy négy napos teológiai „tanfolyamot", amelynek a fő célja a lelkipásztorok lelki megújulásra buzdítás volt. Annak befejezése számomra különös fordulatot hozott: elém állt egy hatalmas termetű szentesi missziói lelkész, Veresegyházi László és ellenmondást nem tűrő kedves erőszakkal közölte velem, hogy vele kell tartanom, mert holnaptól kezdve Szentesen egy egész hetes gyülekezeti evangélizációs szolgálatot „kell" tartanom. Közölte, hogy a csabdi gyülekezetemben a helyettesítésemről már telefonon gondoskodott.

Az éjszakai vonattal érkeztem Szentesre, ahol egy héten át minden este hirdettem a megtérés evangéliumát, majd azok számára, akik át akarták adni a szívüket Jézusnak, alapos utóösszejövetelt tartottam, amelynek a lényege lelki beszélgetés volt. A nappalokat a vendégszoba magányában töltöttem, ahol reggelivel és egyszerű ebéddel elláttak, és egész nap zavartalanul készültem az esti igehirdetésemre. Az esti szolgálatom végeztével minden este más-más családnál költöttem el a vacsorát, utána beszélgettünk. A városból nappal nem láttam semmit. Egész hetes szolgálatom végeztével úgy tértem haza, mint minden más evangélizációs szolgálatom után.

1951 nyarán meglepetéssel vettem a meghívást, hogy július 1-jén vasárnap lássam el a templomi igehirdetés szolgálatát a szentesi Nagytemplomban, ahol az előző évben evangélizáltam. A meghívásból nem derült ki, hogy már hosszú heteken át lelkészválasztó meghívásokat tartottak az időközben nyugdíjazás folytán megüresedett alsópárt-kiséri lelkipásztori állás betöltésére. Legalább 5 meghívott lelkésznek megköszönték már a szolgálatukat, azzal eltekintettek a meghívásuktól. Mit sem tudva az előzményekről, csak közvetlenül a hazautazásom előtt kérdezték meg tőlem, hogy ha meghívnának a betöltendő állásra, elfogadnám-e? Tekintettel arra, hogy a csabdi egyházközség egy három templomos 700 lelkes falucskában volt és miután a csabdinál négyszer nagyobb sárkeresztúri gyülekezet presbitériuma a lelkipásztori állásra meghívott, amit örömmel elfogadtam volna, de Bereczky püspök úr magához hívott és arra kért, hogy mondjam vissza, mert ő szeretné az idős káplánját arra az állásra ajánlani. Ezt mondta: „előtted Isten úgyis nagyobb kaput fog nyitni." Bevallom, kedvetlenül fogadtam a kérését, de természetesen eleget tettem neki.

Arra a szentesi kérdésre, hogy egy esetleges lelkészi meghívást elfogadnék-e, talán érthető, hogy rövid gondolkodás után igent mondtam. Elvégre egy 15.000 lelkes városi gyülekezet lelkészi állásáról volt szó. Ezzel indultam haza, annál is inkább, mert hamarosan utaznom kellett Balatonszárszóra, ahol egész hetes lelkész-evangélizációs szolgálatot kellett végeznem. Ott vettem hírét annak, hogy a szentesi nagypresbitérium 72 szavazatból 70 igen szavazattal és két tartózkodással meghívott. A lelkésztársak nagy örömmel vették a hírt. Közben azonban megtudván, ezt áldott hitvesem, aki általános iskolai matematika-fizika szakos tanár volt, elutazott Szentesre hogy megtudja, kaphat-e ott tanári állást? Útközben és a szentesi piac mellett elhaladva azonban olyan csúnya beszédek fültanúja lett, azonkívül is meglehetősen vegyes egyházi fogadtatásban részesült, nem is haza utazott, hanem egyenesen Szárszóra, ahol arra kért, hogy gondoljam meg és mondjam vissza a szentesi meghívást. Tekintélyes lelkésztársaim közös összefogással magyarázták neki, hogy a három presbitérium és a gyülekezet egyetértésében Isten akaratát kell elfogadnunk, a megválasztás a Viharsarokba szóló isteni küldetés jele, Neki engedelmeskednünk kell. A gyülekezet megkérdezése végbe ment és egyhangú meghívást eredményezett.

A csabdi hívek lassan kialakuló megértéssel fogadták a szentesi lelkészválasztás hírét és annak a bejelentését, hogy a meghívást elfogadtam. A ragaszkodásuk kölcsönös volt: a második világháború Budapest ostromával befejeződő szakaszában a fővárost körülvevő ostrom-gyűrű a csaknem három kilométer hosszú hegyi falut kettévágta, a keleti részt a német, a nyugati részt az ukrán hadsereg tartotta kezében, és mivel Csabdi a Budán bezárva maradt német-magyar nyilas erőktől 20-25 km távolságban volt, a bezárt erők nyugati irányban próbálták áttörni a gyűrűt, hogy a még szabad német erőkhöz csatlakozhassanak. Ugyanakkor az ukrán erők is a csabdi pontot erősítették meg. Három hónapon át folyamatos harc folyt, nappalonként légi bombázással, éjszaka gyalogsági közelharcokkal. Miután a lakosok mind a pincékbe menekültek, a katonaság mindkét falurészből elzavarta a lakosságot. Két óra alatt mindenkinek mennie kellett, vihettünk magunkkal mindent, amit kézben fogva tudtunk. Mi az ukrán front mögött mehettünk, amerre tudtunk. Január 6-án hagytuk el az otthonunkat. A már kiürített Bicskén túl Tabajdra igyekeztünk a feleségemmel és idős szüleimmel, meg néhány hozzánk csatlakozóval, mivel ott káplán voltam és befogadást remélhettünk. Felcsúton, a Nyugatra szökött lelkész házaspár által egy idős nagynénire hagyott lelkészlakásban, annak kérésére a velünk menekülőkkel együtt 17-en telepedtünk meg a parókián. De rajtunk kívül más csabdiak is Felcsúton találtak maguknak helyet. Mindnyájan elhittük, hogy mindössze 2-3 napig tart a kiürítés és majd mehetünk vissza. A 2-3 napból végül is majdnem három hónap lett.

Alighogy letelepedtünk mintegy 2 km-re a frontvonal mögött, egy ellátó és fáradt, meg sebesült katonákat feljavító ukrán alakulat szállta meg a falut. A legnagyobb épületben, a református parókián a parancsnokság szállásolt be, nekünk tizenhetünknek a konyhát és egyetlen szobát hagytak meg. Egy őrnagyi rangban levő tiszt jól beszélt németül és az ő segítségével, de elsősorban a feleségem szlovák nyelvtudása révén, fonetikusan összeállítottam egy orosz-magyar szótárt, s két hét múlva már orosz tolmács lettem, miután senki sem tudott többet, mint én, azonkívül a parancsnok egyfelől nagyon tisztelte a láthatóan áldott állapotban levő feleségemet, másfelől örült, hogy velem társaloghatott, én pedig zongoráztam nekik kedvükre. A lakossággal való érintkezését én közvetítettem. Amikor a férfiakat 16-65 év közötti korban front közeli munkára vezényelték, én a Felcsúton meghúzódó csabdi férfiakat időben értesíteni tudtam, mikor rejtőzzenek el. Így egy sem került frontmunkára. A hazatérésünk után kieszközöltem, hogy a teljesen kipusztult faluba 10 gazda Vas megyéből egy-egy fejőstehenet cserélhessen a faluban felgyülemlett szénáért. Két héten át jártam velük a vasi istállókat, ahol sok Nyugatra hajtott állat zsúfolódott össze, de a főispán engedélye kellett a cserékre. Miután leírtam neki a csabdi helyzetet, ahol élő állat, még kutya és macska sem maradt, a házak fele romba dőlt a bombázások következtében, a parókia is lakhatatlanná vált, a templom pedig porig égett, a gyermekeknek, köztük a mi újszülöttünknek, aki március 24-én született meg, kellene a tej, soroltam, mire a főispán megadta az engedélyeket. A cserék létrejöttét két héten át, pajtákban töltve az éjszakákat, együtt éltem át a 10 gazdával, ami nagyon elmélyítette a kölcsönös ragaszkodást.

Továbbá, miután 1946 őszétől 1948 nyaráig holland ösztöndíjas lehettem, a második évemben már rendszeresen prédikáltam vasárnapi istentiszteleteken s magyar lévén érdekes embernek számítottam, mindenütt bőkezűen adakoztak az itthon porrá égett templomunk újjáépítésére. Hazatérve a holland ösztöndíjas tanulmányaimból és gyűjtésemből mindenféle állami vagy egyéb külső segítség nélkül, a gyülekezet saját erejét adva, tökéletesen újjáépült a templomunk, amit 1950-ben Bereczky Albert püspök szentelt újjá. Ezt a csabdiak nem felejtették el nekem. Négy házaspár /a gondnok és 3 presbiter feleségestől/ el is jött a Szentesen 1951. október 14-én megtartott ünnepélyes beiktatásomra.

1951. OKTÓBER 14: – LELKÉSZI BEIKTATÁSOM

A beiktatás a megszokott ünnepélyességgel ment végbe. A templom megtelt, elsősorban helybeli egyháztagokkal és hivatalosokkal, de sokan jöttek a megyéből és az országos egyház vezetői közül is. Egyedül a szentesi római katolikus egyház papjai közül nem jelent meg senki. Az igehirdetésem alapigéje a 2Kor. 11, első két verse volt: „Szenvedjetek el engem. Isteni buzgósággal

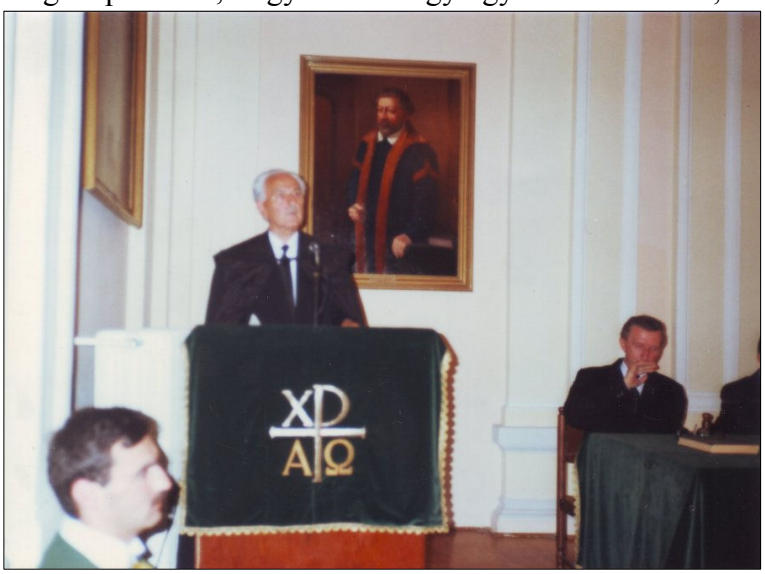
buzgok értetek, mert eljegyeztelek titeket egy férfinak, hogy mint szeplőtelen szüzet állítsalak a Krisztus elé." Az igehirdetés után vég nélkül hangzottak el üdvözlő beszédek, amelyekre különkülön válaszoltam. A végén történt valami, ami emlékezetes maradt minden résztvevő számára, főleg az én számomra: a köszöntések sorában utolsóként szót kért a csabdi gondnok, egy negyven év körüli öles parasztember, Lődi Zsigmond: felállt, vele együtt a többiek is mind a heten. A gondnok, miután illendően megszólított, elhallgatott, elállt a hangja, eleredtek a könnyei, majd a feszültség nyomán könnyezni kezdett, végül görcsös zokogásba ment át, vele zokogtak a többiek is. Hosszú percek után, miközben a gyülekezet feszülten figyelt, és én is megkönnyeztem a látványt, végül zavartságomat leküzdve ennyit tudtam mondani: „Köszönjük gondnok úr, mindenki megértette, mit akart elmondani."

A beiktató istentisztelet után az egész város megtelt ezzel a jelenettel és egy kérdéssel: „Ezt a papot megsiratták a hívei.„Ugyan mi megsiratni való lehet egy papon?" Ez a pár szó olyan érdekessé tett engem az egész városban, annyira, hogy aki még nem látott és nem hallott beszélni, mind arra törekedett, hogy megismerhessen. Ennek az általános érdeklődésnek olyan lelki és politikai áttörés lett a következménye, amit én a munkámmal soha nem tudtam volna elérni.

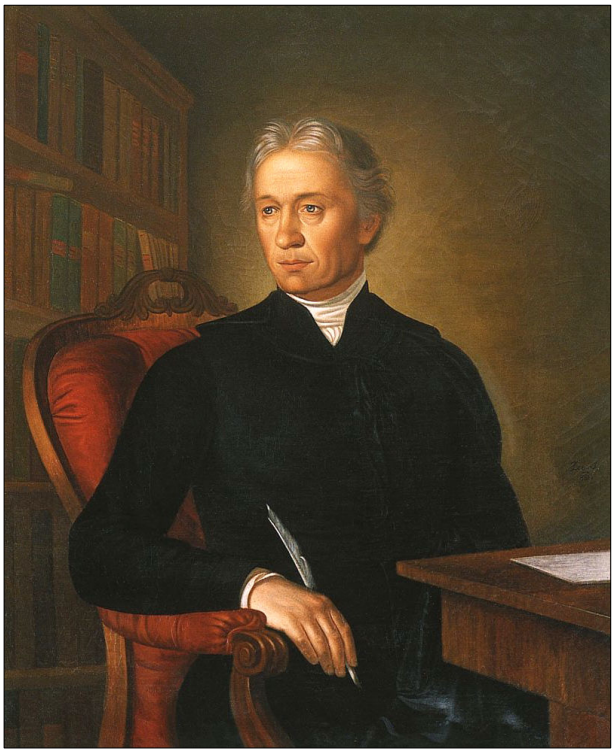
Miután a háború alatt a lelkészek egy katolikus kórházi lelkész kivételével mind elmenekültek Szentesről Nyugatra, a háború végén hazajövén bizony nem találtak nagy megbecsülésre, én pedig mint „pap" közéjük számláltattam. Érdekes emberként viszont egészen kivételes helyzetbe kerültem. A templomban és egyházi körökben nyugodtan végezhettem a munkámat. Semmiféle sérelem nem ért. Köszönöm a csabdiak könnyeit!

EGYHÁZI HELYZETKÉP

Október 3-án érkeztünk Szentesre. Egy hatalmas tehervagonban utaztunk édesapámmal. Irénke a 6 és 3 éves kisgyerekkel vonaton utazott és már várt. A hatalmas vagon felét a csabdi híveim tűzifával rakták meg, mondván, hogy az Alföldön nincs fa. A vagon másik részében a romos parókiában talált bútoraink voltak. A konyhai berendezés viszonylag jól megmaradt, és az ebédlői szekrények is kevésbé sérültek, a belövések okozta porfellegek leülepedvén jótékonyan eltakarták: a lényeg az volt, hogy mindössze két szobát tudtunk berendezni a 7 óriási szobából álló kúriában, amelynek csak az ebédlő szobája 54 m2 volt, az egésznek az alapterülete a 300 m2-t is megközelítette. Mindez egy a háborús pusztításoktól tökéletesen megkímélt, megyeszékhelynek számító városban, ahol minden lakás érintetlen maradt, számunkra szokatlan látványt nyújtott. Első dolgunk volt elmenni az Asztalos KTSZ-be, ahol bútorokat rendeltünk azzal a megállapodással, hogy amikor egy-egy darab elkészül, akkor annak az árát megfizetjük. Nyolc évig tartott, amíg végül az előszobát is berendezve, kinyithattuk a fő lakásbejáratnak számító előszoba ajtót. Közben annyi könnyítést nyertünk, hogy a kapubejárathoz legközelebb eső szobát lelkészi hivatalnak adtam át s annak berendezéséhez a presbitérium íróasztallal, szekrényekkel, ülőgarnitúrával, szőnyeggel, asztallal járult hozzá és adtak két nagy méretű festményt is, amelyek közül az egyik Kiss Bálintot, nagy nevű korábbi elődömet, a parókia első lakóját ábrázolta. Ahányszor beléptem az irodámba, első pillantásom mindig Kiss Bálint szelíd arcára, derűt sugárzó kék szemére és főleg a kezében tartott

Doktorrá avatás, székfoglaló beszéd – 1989.

pennára esett, amellyel értékes könyvek egész sorát írta meg. A vele való néma együttlét állandóan alkotó munkára indított. Isten iránti hálával és Kiss Bálint iránt tisztelettel írhatom le, hogy nem hiába. Munkásságom jutalma az életművemért elnyert tiszteletbeli teológiai doktori cím elnyerése lett 1990-ben Debrecenben. A parókiához a mai méretű hatalmas kert és tekintélyes melléképület is tartozott, amelyet nyomban Imaházzá alakítottunk ki, miután az Osztódás során egyházközségünket a központi egyházközség vezetősége a szó szoros értelmében kisemmizte: a központé lett az egész Nagytemplom, a teljes Imaház, a lelkészi hivatali berendezés, az Alsópárt-kiséri egyházközség pedig kapott egy ígéretet arra, hogy idővel új templomot építhetünk valahol Berekháton, a város déli szélén. A parókián falon lógó villanydrótok biztosították a 150 voltos áramot, de a nagy nyitott-kéményes konyhában és a fürdőszobának alkalmas helyiségben sem volt vízvezeték, fürdésre a városi Fürdő szolgált, csak az udvarban volt kifolyó csap. Az egész épület szánalmas állapotban volt. Isten kegyelme kellett hozzá, hogy megelégedéssel tudjunk lakni benne.

A megbánás érzése egy percig sem fogott el. Lelkesített néhány nagyszerű presbiter bizalma, Gerecz Elemérrel az élen. Kanász Nagy József nyugalmazott lelkész és a felsőpárti lelkész, Gilicze László testvéri szeretete: az utóbbi két évvel előttem járó teológustársam volt a budapesti Teológián és annak kollégiumában is. Holland ösztöndíjas lévén, egyívású hívő lelkésztársak voltunk.

Ezek az adottságok, továbbá az, hogy a feleségem matematika-fizika szakos tanárként azonnal állást kapott a Petőfi Sándorról elnevezett ének-zenei tagozatos általános iskolában, amely a Leánypolgári Iskola utódja volt, mindez, továbbá a belső tűz eltakarta előlem azt a prózai tényt, hogy az állásomnak nem volt díjlevele, nekem pedig nem volt járandóságom, magyarán szólva: fizetésem. Ez egyszerűen nem jutott eszembe. Az anyagi gondokat megszoktuk, örültünk a feleségem tanári fizetésének, továbbá annak, hogy rengeteg temetési szolgálatra kérve fel, a temetési stólák kitettek annyit, mint egy lelkészi fizetés. Csupán a fiákeresek nehezteltek meg rám, mivel szentesi szokás szerint a temető lelkészt és kántort fiáker szállította a temetőbe és vissza 50 forint viteldíjért, amit egyfelől sokalltam, másfelől fiatal ember lévén, kerékpárral jártam ki a temetésekre, kímélve a temettetők költségeit. A temetések mellé esketési stólák is gyűltek, mindenki velem akarta eskettetni magát. A hírem a környéken messze eljutott, Csongrádról és Kiskunfélegyházáról is jártak hozzám esküvő párok, főleg olyanok, akik a lakóhelyükön nem mertek templomi esküvőt tartani. Keresztelésért nem fogadtam el stólát, mert szentség kiszolgáltatásáért nem szabad lelkészi fizetséget elfogadni. A templomozó gyülekezet létszámát egyfelől a kíváncsiak növelték, másfelől én minden szabadidőmet családlátogatással töltöttem. Egy-egy családnál kb. 20 percet töltöttem el, és nem fogadtam el semmiféle kínálást, mert nem akartam gondot okozni a családoknak /mivel kínáljuk meg a nagytiszteletű urat?/, egyházfenntartásra kértem havi 5 vagy 10 forint önkéntes hozzájárulást, de csak attól fogadtuk el, aki önként bevitte vagy bejuttatta a pénztárba.

Nem akartam, hogy a látogatásom láttán mindenkinek a pénz jusson eszébe. Arra viszont minden családot megkértem, hogy engedjen egy igét felolvasni egy olyan igét, amelyik a velük folytatott beszélgetéshez illett/, majd mondhassak egy rövid imát a család tagjaiért, végezetül arra kértem őket, hogy a látogatásomat adják vissza úgy, hogy a következő vasárnapi istentiszteleten részt vesznek. Mindig hagytam emlékbe egy képes bibliai igét, vagy egyházi iratot.

Tény, hogy a meglátogatott és meghívott családoknak legalább a fele ott volt a következő vasárnapi templomi istentiszteleten.

A fizetés nélküli szolgálatom jó két éven át tartott. Egyébként teljesen üres kasszára érkeztem. Az elődöm minden eszközt megragadott arra, hogy anyagilag kárpótolja magát az elmaradt járandóságáért, majd Debrecenbe költözött. Nem is találkoztam vele. Megtudtam, hogy a vasúti költözködésem költsége /700 forint/ úgy került megfizetésre, hogy Horváth Sándor központi presbiter /agronómus/ adott rá 800 forintot „ezen ne múljék a költözködés" jelszóval. Későbbi temetésén elkértem a búcsúztatás szolgálatát a központi lelkésztársamtól és a gyászoló fiától nem fogadtam el semmit.

Idővel tájékozódtam a javadalmam felől. Annyit tudtam meg, hogy mintegy 80 kat. hold dónáti szántóföld használati joga illetett volna meg, ha időközben az Állam az összes egyházi földingatlant nem vette volna el némi kártérítés ellenében. Valamiféle hanyagság folytán az egyházi temetőket nem államosították. Ennek szerény anyagi hozama a 3 egyházközség arányos bevétele lett. Majd a későbbiek folyamán kitérek a díjlevelem rendezése dolgára. Csaknem háromévi türelem termette meg a rendszeres havi fizetés „rózsáját". Addig a presbitereim egyszerűen nem tudták, hogy nekem nincs fizetésem. Mindegy, Isten gondoskodott rólunk anélkül, hogy kértem volna. Az évi kánoni látogatás során találtak a vizitátorok a pénztárunkban 10 ezer forint pénztármaradványt, mire javasolták a fizetés rendezését, amit a presbitérium nagy meglepetéssel és még több jóakarattal nyomban teljesített is. Később erre még kitérek.

GYÜLEKEZETI ÉLET

Hamarosan kialakult a missziói élet. Nagy örömömre nagyszerű hívő asszonyok és férfiak igényelték a rendszeres bibliaórákat. Külön név szerint örökítem meg özv. Szépe Lajosné, Szépe néni nevét, aki a Sáfrán Mihály u. 83 szám alatti házában ajánlott fel helységet minden szerdán délután tartandó bibliaóra céljára, továbbá a parókia melléképületében hoztunk létre egy szobát minden kedden délután tartandó biblia- és imaóra céljára. A székeket a hívek hozták és otthagyták. Ahány szék, annyiféle volt. A Villogó utcában béreltünk egy helységet minden csütörtökön bibliaórára és minden hónapban szeretetvendégség is volt feleségem szervezésében és részvételével.

Az Osztódási Szabályrendelet nem csak a városi, hanem a várost körülvevő hatalmas tanyavilágot is három részre osztotta. Az én egyházközségem kapta a Derekegyházi oldalt, fele részben az Alsórétet, valamint teljes egészében Cserebökényt, Veresházát és Veresegyházát, valamint Belső és Külső Ecsert.

A Szentesen működő lelkészeket és alkalmazottakat 14 tagú munkaközösségbe hívtam, amire nagy szükség volt, mert nem volt köztük és köztünk elvárható testvéri és baráti kapcsolat. A vallásoktató lelkészek és a segédlelkészek jó része csalódott, amiért a lelkészválasztásnál mellőzték őket, holott a nyugdíjba vonuló lelkipásztor bíztatta őket. Volt köztük, aki nem kis idő múltán el is hagyta a várost, majd visszatérve állami tanítói állást vállalt. Onnan is ment nyugdíjba. Hétfő reggelenként gyűltünk egybe és együtt készültünk az előttünk álló szolgálatokra, megbeszéltük közös örömeinket a gondjainkkal együtt. Barátkoztunk.

Visszatérve saját egyházközségem dolgaira, legfontosabb dolgomnak egy missziói hálózat kiépítését tartottam. Ennek megvalósításához a presbiterek és a gyülekezet asszonyai elragadó lelkesedéssel lettek segítségemre. Minden utcában missziói bizottsági tag vállalta az utcájában vagy utcarészében lakó reformátusok nyilvántartását, havonként meglátogatását és a lelkipásztor haladéktalan tájékoztatását, ha valakit meg kellene látogatnia, különösen, ha valaki kórházba került. Egyben felhatalmazást kaptak arra is, hogy aki egyházfenntartói járulékot akar adni, attól azt nyugta ellenében átvehessék, és a hónap végén a pénztárosnak bevigyék. A bizottsági tagok neveit később felsorolom. Természetesen az ő lelki-gondozásukra külön gondot fordítottam. A Temetőgondnokság vezetésére külön gondnokot állítottunk, akit közös megegyezéssel a három presbitérium bízott meg. Nagy hasznát vettük Gilicze László lelkésztestvérem tájékozottságának, ami onnan eredt, hogy elődje, édesapja a felsőpárti lelkipásztor volt és ő maga a Felsőpárti gyülekezetben, Szentesen nőtt fel.

-.-.-.-.-

A továbbiakban részletekbe menően, időrendben igyekszem formába önteni visszaemlékezéseimet. Kérem hozzá Isten Szentlelkét, hogy segítsen felidéznem a lényeges eseményeket és adjon erőt a mértéktartáshoz, nehogy lényegtelen dolgokra pazaroljam a magam és az olvasó drága idejét.

Négy évtizedben fogalmazom meg az emlékeimet, vezérfonalként fellapozom a presbiteri jegyzőkönyveket, amelyeket annak idején, a könnyebbség kedvéért előzetes megbeszélés alapján magam gépeltem le és a hivatalosok elolvasás után rendre aláírtak.

Megköszönöm Kovách Péter lelkipásztor testvéremnek, hogy a rendesen bekötött jegyzőkönyveket készségesen kölcsönözte nekem. Ezek előrebocsátása után Isten segítségével ad rem, munkára fel!

1951-1960

l951. október 14. után kezdődtek a munkás hétköznapok, majd a még munkásabb ünnepnapok tették változatossá az időt s ez így tartott a nyugalomba vonulásomig. Első dolgom az ismerkedés volt, természetesen a presbiterekkel kezdve. Ez nem volt kis vállalkozás, mert a nyáron érvénybe léptetett Osztódási Szabályrendelet szerint a 72 tagú nagypresbitérium helyébe mindhárom önálló egyházközségnek, így a Szentes Alsópárt-Kiséri református egyházközségnek is, 24 tagú önálló presbitériumot kellett felállítania. Ahhoz, hogy 24 jelöltet az egyházközségi közgyűlés elé terjeszthessünk megválasztásra, előbb találni kellett 24 köztiszteletben álló, „templomos" azaz templomba járó és úrvacsorával élő atyafit, őket felkérni, és a gyülekezettel elfogadtatni. Ennek a feladatnak a megoldásában tanácsadókra szorultam. A kegyelmes Isten ebben a dolgomban is segítségemre sietett, mert a figyelmemet olyan férfiúra irányította, aki az alkalmasok között is kiválóan alkalmas segítőtársnak bizonyult. Ezt az is bizonyította, hogy szolgálatom 40 évében mindvégig mellettem állt és teljes szívvel-lélekkel szolgálta az egyházközség lelki és anyagi érdekét, miközben rendületlen bizalommal volt irántam. Hamarosan mély baráti kapcsolat fűzött össze nem is csak kettőnket, hanem feleségemet és az ő feleségét is, sőt gyermekeinket is.

GERECZ ELEMÉR vasutas tiszt volt ő, a szentesi MÁV Motorgarázs részlegének a pénzügyese. Jellemző rá, hogy az 1700 lelket számláló szentesi Horgászegylet elnökévé és az Országos Horgászegylet egyik vezetőjévé is megválasztották. 1956. október 23-a után pedig a szentesi MÁV dolgozók forradalmi bizottsága elnöki tisztre méltatta. Teológiai képzettségemet nagyra értékelte, az igehirdetéseimet pedig lelki táplálóknak tartotta.

Ezen a ponton meg kell jegyeznem azt, hogy a szószéki stílusom, a puszta hangvételem is elütött a Tiszántúl gyülekezeteiben, a nagy méretű templomokban megszokott deklamáló, nagy hangú, sokaknál megváltoztatott, erőltetett hangon előadott szónoki gyakorlattól. Én szelíd, meghitt, személyekhez szóló, természetes hangon beszélgető közlési módon, de tisztán, jól érthető kiejtéssel prédikáltam: hasznát vettem, hogy a hangképzést a Zeneakadémia ének-tanszakának előképző évében a Teológiával párhuzamosan tanultam. Kerültem az általános alany használatát, és sokszor alkalmaztam egyes szám első személyben és egyes szám második személyben beszélgető stílust. A budapesti Teológián tanították ezt az előadási módot: amikor „szónoklati gyakorlati" órákon gyakoroltunk, azokat a társainkat, akik elváltoztatott hangon harsogtak, megbíráltuk, sőt kinevettük. A természetességre törekedtünk, mert meg voltunk győződve arról, hogy a maga idejében Jézus is „beszélgetve" adta elő a tanításait.

Azt az én templomi hallgatóim nem tudhatták, hogy a szolgálataimra úgy készültem, hogy háromszor, négyszer is szóról szóra kidolgozva leírtam a prédikációimat és a készülést csak akkor fejeztem be, amikor a Szentlélek ellenállhatatlan kényszert támasztott bennem arra, hogy amit Istentől kaptam, azt elmondjam. Soha nem úgy közöltem, hogy „próbáljuk meg", vagy „én úgy gondolom", hanem így adtam át a mondanivalómat: „Így szól az Úr", „Isten azt mondja nektek, neked, hogy…". Olyankor olyan meggyőző erő áradt ki belőlem, hogy annak nem állhatott ellen az, aki rám nézett. Soha nem mentem fel a szószékre, amíg a 12. felfelé vivő lépcsőkön haladva el ne mondtam volna halkan ezt a mondatot: Qui ascendit honore, descendit timore, qui ascendit timore, descendit honore. /Aki magát tisztelve megy fel, az félelemmel jön le, aki istenfélelemmel megy fel, az megbecsülésben jön le./ A szószék volt az én világom, a világnak az a pontja, ahol hasonlíthatatlanul boldog emberré változtam s nyugtalan voltam addig, amíg a saját lelki gyönyörűségemből nem adtam a gyülekezetnek. Ez a szándék minden bizonnyal kisugárzott a tekintetemből, mert akit az első mondatommal „megfogtam", az az Ámenig nem vette le a tekintetét rólam. Mindig arra törekedtem, hogy a prédikációm első mondata úgy hangozzék, mintha azt a hallgatóim mondták volna ki. Ugyanis mindenki a saját hangját szereti hallani, vagy visszahallani. Szívesen idéztem az egyik családlátogatásban elhangzott mondatot. „Egyikőtök mondta a héten…" vagy „úgy emlékszem, arról beszélgettünk az elmúlt héten", vagy előfordult, hogy egy a gyülekezetben is olvasott újságot vittem fel a szószékre és abból olvastam az első

mondatot. Arra mindig figyeltek s már „fogva is volt” a figyelmük, a többi a Szentlélek Istenen és az én engedelmességemen múlt.

Volt még egy szószéki meggyőződésem. Szikszai Béni ébredési vezető, lelki gondozóm hívta fel a figyelmemet arra, hogy egy alkalommal Jézus egy emberért, egyetlen egy emberért ment be a szombatnapon zsúfolt zsinagógába: a megszáradt kezű emberért, hogy meggyógyítsa. Béni bácsi hozzátette: akárhányan vannak is /sokan vagy netalán kevesen/, ott van egy ember, akiért most prédikálnom kell. Úgy kell mondanom, hogy az az egy feltétlenül meghallja, megértse, hogy az Úr Isten akar vele valami nagyon jót. Azt soha nem tudhatom, hogy a sok hallgató között melyik az az egy? Néha az sem kizárt dolog, hogy én vagyok az az egy ember, akiért szól az ige. Engem minden igehirdetésem épített. A gyülekezet tagjai tudták, hogy minden második vasárnap esik rám a hetes szolgálati beosztásban a szószéki szolgálat: olyankor mindig népesebb volt a templom, mint amikor nem én prédikáltam.

Hozzáteszem gyorsan: olyankor, amikor nem én voltam itthon „a hetes”, valahol az ország egyik református gyülekezetében egész hetes evangélizációt végeztem. Nem tudom a számát, hogy Soprontól Fehérgyarmatig, Berekfürdőtől Tahiig, Szegedtől Miskolcig, Kocsordtól Siófokig hány lelkészkonferencián szolgáltam, vagy hány gyülekezetben szolgáltam. „Odafent” tudják s ez nekem elég. A jutalmam egy-egy újabb meghívás volt.

Egyet megjegyzek: SOHA NEM AJÁNLKOZTAM, mindenhova meghívtak. Ahány szolgálatot elvégeztem, vagy ahány írásom, igehirdetésem, tanulmányom megjelent, azt a lelkészek illetve a szerkesztők mind előbb kérték. A hiúságomnál nagyobb volt az a félelmem, hogy esetleg visszautasítanak. Boldogan hittem, hogy a Bibliában minden leírás Istennek hozzám és a gyülekezet tagjaihoz szóló személyes üzenet, csak türelmes, imádságos munkával meg kell benne keresni.

A készülést soha nem hagytam az utolsó napra. És hogy véletlenül se történhessék meg eltérni ettől, minden kedden a bibliaóra után ott maradó hívő gyülekezeti tagok imaórájának elején felolvastam a következő vasárnapra felismert alapigémet. Egyfelől azért, hogy magamat hozzákössem /ne keresgéljek, ne válogassak más textusok között/, másfelől azért, hogy az imádkozó testvéreim előre tudják, miért kell nekik imádkozniuk a vasárnapi szolgálat érdekében.

A személyes imaéletet élő hívek száma nőttön-nőtt. A készüléshez, kevés esetben térve el ettől, minden esetben átnéztem az eredeti szöveget. Ezen a ponton gyorsan kijavítom magamat: eleinte csak az újszövetségi, görög szövegeket, mert Hollandiából tudtam hozni magammal görög szótárt, de nem volt héber-magyar szótáram. 1956-ban kaptam ajándékba Berkhof holland professzortól egy Gesenius német-héber-arám-holland szótárt, ami azóta is egyik kincsem, az ugyancsak holland Trommius Konkordanciám /holland nyelvű bibliai szógyűjtemény /mellett, ami ugyan nem pótolta a holland és német nyelvű tudományos kommentárok megtekintését, de lehetővé tette azt, hogy egy-egy bibliai szónak a teljes Szentírásban előforduló összes helyeit megnézhessem, egyszóval a Gesenius szótár segítségével az eredeti héber nyelven olvasható bibliai szöveget is elolvashattam. Amikor a használhatónak vélt anyagot már birtokba vettem, akkor kezdődött az imádkozás a Szentlélek világosságáért, bölcsességéért és erejéért. Mindenekelőtt az alapige központi mondanivalóját kellett megtalálnom. Arra azért volt szükség, hogy a prédikáció egészét egy mondatban meg tudjam fogalmazni. Azt az egy mondatot kellett majd az igehallgató gyülekezetnek megértenie és magával vinnie. Volt a szolgálatomnak egy korszaka, amikor a prédikáció utáni imádságomban azért az egy mondatba összefoglalt üzenetért mondtam egy egyetlen mondatból álló imát. De ez az egész 40 évem gyakorlatában egy -már nem emlékszem, mennyi időre kiterjedő- időszakra volt jellemző. Gondot csináltam abból, hogy aki első alkalommal és mindössze egyetlen alkalommal hallja az üzenetet, képes legyen megjegyezni. Tehát az igehallgatók saját szavaiból összeállított mondatot kellett megfogalmaznom. Ezt Ravasz Lászlótól, a múlt század toronymagasan kiemelkedő igehirdetőjétől tanultam és megszívleltem. Mondták is a hívek nem egyszer, hogy „szép volt” a prédikáció. Eleinte tiltakoztam, mert kifejezetten kerültem minden nyelvi cifraságot, mindig egyszerű nyelvi kifejezésre törekedtem, de lassan megtudtam, hogy a szép prédikáció alatt érthető beszédet értettek a hívek. Ha azért mondtak néhány kedves, hálás szót, azt örömmel elfogadtam.

A készülés a továbbiakban abból állt, hogy a használhatónak vélt szöveget leírtam. Le kellett írnom, mert csak írva tudtam gondolkozni és fogalmazni is. Amit leírtam, arról azon nyomban tudtam, hogy használható e a szöveg, vagy selejt? Amikor az egész prédikációt leírtam, akkor letettem, majd másnap elővettem és imádságomban visszaadtam az Úrnak azzal, hogy én újra leírom, de Szentlelkével segítsen látnom, mi való Tőle magától és mit írtam bele én a saját fejemtől. Kértem, hogy segítsen kigyomlálni az isteni üzenet mellett a pusztán emberi gondolatokat. Amikor elkészültem, akkor a keddi imaóra után szerdán vagy csütörtökön, a „megimádkozás" után másodjára is leírtam az egészet. Pénteken megint elővettem és a második leírást újra visszaadtam az Úrnak azzal, hogy megint segítsen Szentlelkével „gyomlálni", tisztogatni. Elkészült a harmadik leírás. Vasárnap korán keltem és alapos megimádkozás után azt mondtam az Úrnak, hogy én negyedszerre is leírom a pénteki szöveget, de már azzal az elhatározással, hogy amit most enged leírnom, azt felviszem a szószékre és azzal a szent meggyőződéssel fogom elmondani, hogy az igehirdetés az Úr szava, az Úr üzenete. Felkínáltam Neki a végérvényes szöveg megfogalmazását.

Ennek a leírásnak a folyamán alakult ki bennem valami leírhatatlan öröm és kényszer, hogy azt, amit megértettem és becsületesen elkészítettem, Isten nevében elmondhatom és el is kell mondanom. Ez az állapot a legnemesebb érzést alakította ki bennem, amiért érdemes volt Isten szolgálatába állnom. Ez az állapot volt az én „fizetésem", „jutalmam". Más haszon ehhez nem volt hasonlítható, eszembe sem jutott. Ettől voltam én a legnehezebb megpróbáltatások, társadalmi mellőzések, kirekesztések közepette is száz százalékig megelégedett, boldog ember. Nekem ugyan mondhatták némelyek, hogy „nem vagyok erre a világra való." Igazuk volt. Én arra a másik világra, az Odafent való világra való voltam.

A gyülekezettel való ismerkedés, a hívek között végzett családlátogatások mellett időt kellett szánnom a társadalmi kapcsolatok építésére is. Az un. középosztálybeliek, köztük a tanártársak, a kórházi főorvosok, jogászok és egyéb városi „vezető emberek" elvárták, hogy „leviziteljünk" náluk. Ezeket a látogatásokat idővel visszaadták, így alakultak ki az elvárt társadalmi kapcsolataink. Ez számunkra azért okozott nem kis gondot, mert mi bizony nagyon szegényesen laktunk. Egy a háború nyomán rommá lett faluból jöttünk egy olyan elegáns kisvárosba, amelyet háborús károk nem sújtottak. Mindenkinek megmaradt a jól berendezett „úri" lakása. Már akinek az volt. De nem volt mit tenni. Meg kellett felelnünk a velünk, mint nagytemplomi lelkésszel, tanárnővel szemben támasztott társadalmi igényeknek. Az már a feleségem kitűnő hozzáértésén, kiváló ízlésén és háziasszonyi ügyességén múlt, hogy eredményesen „tudtuk leplezni a szegénységünket".

Azt már Isten végezte el, hogy mindketten „divatba jöttünk" Szentesen. Irénkém, a feleségem csinos fiatalasszony volt, Hollandiából hozott, majd csomagokban kapott divatos, „nyugati" holmikba öltözött, kedves, mosolygós, nagyon barátságos bájos asszony volt, mellesleg hamarosan híre ment, hogy remek matematika és fizika tanár, aki a gyengébb tanulóknak is tud biztosítani sikerélményeket. A tanulók között egy sem akadt, aki félt volna tőle. Nem mellesleg: még a pártvezetők is az ő osztályaiba íratták a gyermekeiket, akik közül sok hozzánk járt el játszani a nagy lakásba és a hatalmas kertbe. Nem is bántott engem a tekintélyes pártemberek közül senki, sőt a feleségem református tanítványai mind jelentkeztek nálam konfirmációi oktatásra. Voltak évek /az ötvenes években!!!/, amikor 40-50 konfirmandusom is volt. Több mint az egész egyházmegye református gyülekezeteiben, Szegedet és Vásárhelyt is beleértve. Vasárnap délelőttönként pedig egész évben „vasárnapi iskolában" a lelkészi hivatalomban foglalkoztam gyerekekkel. Mindegyik érkezőnek külön megörültem, leültettem őket, a feleségem süteménnyel kedveskedett nekik, majd énekeket tanítottam, azután jöttek a hallatlanul érdekes, nem ritkán „izgalmas" bibliai történetek, amelyeket a gyerekek estig is elhallgattak volna. A szülőknek azt mondtam, hogy csak egyetlen egyszer hozzák el a gyermeküket hozzánk, azután, ha valamelyik többször nem akar eljönni, ne erőltessék. Visszagondolva egyetlen egy esetre emlékszem, amikor egy kisfiú csak egyszer jött el, többször nem.

De azt hiszem, ideje rátérnem a presbiteri jegyzőkönyvek vezetésével a jelesebb gyülekezeti eseményekre. Mielőtt azonban megtenném, egy nagyon prózai dolgot még meg kell említe-

nem: Az egyik nagy tekintélyű presbiterem, Pardy Ferenc, aki a negyvenes években parasztpárti országgyűlési képviselő volt, de a Rákosi érában természetesen „kikopott" a politikából és a paraszti élet mellett cserépkályhák építésében és javításában jeleskedett, kész helyzet elé állított. Egy nap beállított két hízónak való sertéssel, mert a szentesi közfelfogás szerint szégyen lett volna a nagy sertésólakat üresen hagyni, a disznóvágás pedig elmaradhatatlan ünnep volt minden családban. El is intézett mindent, ami a hízlaláshoz és a disznóvágáshoz kellett, ő maga volt a böllér. Én Csabdin sem bírtam hallgatni a levágott állatok sivalkodását, de nem volt mit tenni, az általános elvárásoknak meg kellett felelnünk. Mondanom sem kell, hogy idővel kiment a divatból ez a népszokás, de az emléke megmaradt.

Még annyit le kell írnom, hogy két aranyos fiúcskával költöztünk Szentesre. A nagyobbik, András 6 éves volt, a kisebbik, Péter, aki egyébként Hollandiában született, 3 éves múlt. 1954-ben már Szentesen született harmadik gyermekünk, aki a keresztségben a János nevet kapta. Velünk lakott a feleségem özvegy édesanyja, aki a magyarok 1945-46. évi üldözése során kénytelen volt átmenekülni Révkomáromból /Komárno/. Csabdiba települt át a legkisebb leányával, aki ott hamar férjhez ment, de az édesanya velünk együtt Szentesre költözött. Élete utolsó 25 évét velünk, nálunk töltötte. Mélyen hívő, bibliás asszony volt, aki Szentesen hamar összebarátkozott a vele egyívású bibliás asszonyokkal, akik között, mint az „új papék" családjához tartozó anya, és mint kedves, barátkozó hívő, egyszerű asszony, közkedveltté lett. Nem mellesleg jegyzem meg, hogy ő vette kézbe a háztartásunkat, övé lett a konyha és az éléskamra közötti szép, nagy szoba. Az ő szeretete és munkabírása csaknem teljesen felszabadította Irénkémet a család ellátásának a hétköznapi gondjai alól, neki csak a bevásárlás és a vendéglátás teendői maradtak a tanítás iskolai feladatai mellett.

Körülötte alakult ki az idősebb, özvegyasszonyok csoportja, a bibliaórák törzstagjainak a köre. Valamennyien hangosan is imádkozni tudó, okos, bátor asszonyok voltak. Egyet mindjárt külön is néven nevezek: özvegy Csák Józsefnének hívták, magunk között csak Csák néninek neveztük. Azzal hívta fel magára a figyelmemet, hogy az imádságaiban elsőként fordult a Szentlélek Istenhez. A többiek mind a mennyei Atyát vagy a Megváltó Úr Jézus Krisztust szólítgatták imádságaikban. Csák néni a Szentlélekkel bámulatra méltó, élő kapcsolatot ápolt. Egészséges református keresztyén egyéniség volt ez az egyszerű asszony, akinek az élettörténetét feltétlenül megörökítem ebben az írásomban.

Az akkori szóhasználat szerint „kuláksors" jutott neki, amelybe a nagygazda férje, az első áldozatok között bele is pusztult. Korábban a több száz hold föld és számos tanya hasznából szép, nagy házat építettek az akkori Lenin /ma Vásárhelyi/ út 52 szám alatt, amelynek a tulajdonjogát egyenesen egyetlen fiúk nevére íratták, hogy később ne kelljen majd örökösödési illetéket fizetnie, ha örökli. Miután a férje meghalt, ketten maradtak a fiával a három szobás, tágas lakásban. A fiú hamarosan megnősült. Két gyermekük is lassan felnőtt, de az Élet közbe szólt: váratlanul meghalt Csák néni fia. Jól meg voltak négyesben egészen addig, amíg a felnövő unokák az új nemzedék új igényei között elkezdték hiányolni a gázfűtést, meg a használható fürdőszobát. El is adták a Lenin úti nagy házat az árán pedig vásároltak a Kossuth utcai panelházban két modern, komfortos lakást. Csák nénit a nagy lakásban hagyták, mindössze megígértették a vevővel, hogy majd gondját viseli a nagymamának. Csakhogy a vevők hamar kijelölték neki a legkisebb helységet. Egy idő után pedig feltűnt, hogy Csák néni elmarad az egyházi alkalmakról, azért meg akartam látogatni. A vevők először nem akartak beengedni, de látva, hogy nem tágítok, végül is beengedtek. Rövidre fogom: Csák nénit a padlásfeljáró helységben a nagylétra mellett, szalmán fektetve találtam leírhatatlan állapotban. Vártam, hogy vég nélküli panasz árad majd belőle és átkozza a vevőéket, de más történt: áldotta őket azért, hogy egyáltalán ránéznek, és nem hagyják éhen halni. Azt sem említette, hogy a családtagjai nem törődnek vele. Csák néni nemsokára meghalt, de akkor, amikor „felfedeztem" a padlásfeljáróban, mondott nekem egy mondatot: „Tanulja meg Nagytiszteletű úr, hogy AMÍG AZ EMBER NEM FEKSZIK LE, NE VETKŐZZÖN LE!". Ezt a tanulságot azóta sem felejtettem el, sokaknak elmondtam és mindenki egyetértett vele. Semmi mást nem mondott, senkire nem haragudott, teljes békességben élt, úgy is halt meg. De az emléke éljen mi közöttünk.

Ugyancsak ide kívánkozik a központi lelkipásztor, Böszörményi Jenő emléke. Rendkívül nagy tekintély övezte még korábbi életéből, amikor novellákat írogató és kiadó ember lévén, baráti viszonyt ápolt kora nagy írójával, Móricz Zsigmonddal. Gyors észjárású, nagy tekintélyhez szokott ember volt, de sajnos az új helyzetet már nem tudta feldolgozni magában. Az általam képviselt ébredési egyházi élet, a biblia- és imaórákon hangos, közös imádkozás, a Bibliát valóságos lelki táplálékként használó kegyesség neki olyan új és szokatlan volt, mint nekem ma a digitális ügyintézés. A kedves fraternizáláson túl nem is alakult ki közöttünk az új egyházi szellemnek megfelelő lelki kapcsolat, de a korábbi életéért, amelyet ő Szentesen élt, tisztelhettem. Áldott jó felesége volt, a Tirolból származó Paula néni, aki három nagyszerű gyermekkel, egy lelkész fiúval, egy jogásszal és egy orvos lánnyal ajándékozta meg. Az egyik fiú Budapesten Kőbányai lelkész volt, a másik hadbíró lett, a lány Párizsban élte le és éli ma is az életét. A két élő gyermek, Jenő bácsi emlékére ajándékozta az egyházközségünknek a nagy Imaházban használt értékes szintetizátort, amely máig tökéletesen pótolja az orgonakíséretet az istentiszteleteken. Két év múlva súlyos betegsége miatt nyugalomba vonult, majd egy évre rá, 1954-ben csendesen elhunyt.

Külön említést érdemel Kanász Nagy József nyugalmazott lelkész, aki jómódú ember lévén /az ó tulajdona volt a régi mozi/, nagy lakást fenntartó özvegyember, tekintélye átjárta az egyházi életet. Azt hiszem, hogy az én megválasztásomban a hosszú ideje tartó válogatás után neki nagy szerepe volt. Amíg élt, nála minden szerdán este nagy sakkélet folyt, amelyben különösen Nyiri József idős segédlelkész jeleskedett. Nemcsak sakkozásban, de a fúvós zenében és a kertészkedésben egyaránt otthon volt, csupán a lelkészi oklevél megszerzése nem ment neki. Révész Imre püspök, korábban teológiai tanár nem volt hajlandó átengedni egyháztörténelemből. Többek közbenjárására végül is megadta a szükséges érdemjegyet, meg lett a diploma, de a szentesi lelkészi állás betöltésénél ő sem került szóba csak úgy, mint Bubla László, és Vecseri Lajos sem, aki a központi lelkészi hivatalban segédkezett.

Az orgonista kántori szolgálatokat kitűnően képzett, szép hangú kántor, Tóth Gusztáv ny. állami tanító látta el 1955-ig, amikor Kecskemétre költözött. Önálló kántort hosszú időn át nem tudtunk alkalmazni.

Böszörményi Jenő bácsi nyugállományba vonulása után Békefi Benő püspök helyettes központi lelkipásztorrá választatta Munkácsy György nyíregyházi vallástanárt, aki kiválóan tudott orgonálni.

Békefi Benő nevét azért is beleírom ebbe az emlékezésbe, mert róla meg kell jegyeznem, hogy egy 1950-ben a mátraházai Református Lelkészüdülőben ”Egyház és ébredés” címmel tartott országos, de zárt konferencián, amelyen mind a négy egyházkerület elnöksége, Bereczky Albert püspökkel az élen részt vett, s ahol én az ébredés oldalán felkért előadó voltam, Békefi Benővel vitába keveredtem és abban az ő teológiai képzettsége feltűnően hiányosnak bizonyult. Miután Szentes a Tiszántúli egyházkerülethez tartozott, nekem is felettesem lett. Nyomban meg akarta torolni a rajta esett „sérelmet” engem mindjárt a beiktatásom után „szilencium” alá helyezett, ami azzal járt, hogy megtiltotta, hogy Szentesen kívül bárhol is szolgálatot végezhessek és magasabb egyházi tisztségre választhassanak, Munkácsy Györgyöt is azzal a megbízással helyezte Szentesre, hogy gyűjtsön adatokat a Szentesről elmozdításom érdekében. Erről Munkácsy György az l956-os események alatt összeroppanva őszintén tájékoztatott. Tény, hogy miután én a neki adott megbízásról nem tudtam, egyébként pedig rokonszenves és tehetséges lelkésztársnak találtam, testvéri szeretettel bántam vele annak ellenére, hogy az első szentesi lelkészi heti megbeszélésen így mutatkozott be: „Mögöttem az egyházkormányzat és az Állami Egyházügyi Hivatal, ti pedig vizsgáztok”. Mondanom sem kell, mindent megértettünk. Viszont kedves természetéért és a vele együtt élő rokonszenves édesanyjáért testvéri szeretettel bántunk vele s a szeretetünk ellen nem talált fegyvert. A szíve mélyén nem is akart. Természetesen semmit nem tett ellenem, sőt meleg, baráti kapcsolatot ápolt Irénkével és velem, meg a gyerekeinkkel.

1954-ben Békefi Benőt Péter János püspök a helyettesítése alól felmentette, Békefi hamarosan meg is halt, engem pedig a püspök feloldozott a szilencium alól, sőt megbízott a berekfürdői lelkésztovábbképző tanfolyamokon előadói feladatokkal. Elmondta nekem, hogy az utolsó

Országos Lelkészgyűlésen 1950-ben tartott és nyomtatásban is megjelent előadásomat hallgatta, és engem megjegyezett magának, és amikor tájékoztatták a szentesi munkámról, azonnal intézkedett. Az előadók között egyedül én dolgozhattam „brosúrák" nélkül, teljes szabadságban: a feladatom a lelkészek evangélizálása élő hitre térítése lett, továbbá igetanulmányokat tartottam a hetes továbbképzések minden napján, valamint rendszeres teológiai /dogmatikai és etikai/ előadásokat tartottam. Szerénytelenségnek tűnik, de Istennek tetszett ebben a szolgálatban mindvégig, nyugalomba vonulásomig 36 éven át megtartani. A következő ciklusban már egyházkerületi lelkészi tanácsbíróvá választottak az egyházkerület presbitériumai. Új korszak kezdődött az életemben és az egyházkerületben.

Mindaddig, ameddig Munkácsy György Szentesen maradt, felváltva orgonáltunk az istentiszteleteken és az esküvőkön. A temetéseken a szép hangú Nyiry József énekelt, vezetve a gyülekezet éneklését. Az októberi 56-os események után Munkácsy György barátomat áthelyezték a Hódmezővásárhely Ótemplomi gyülekezetbe lelkipásztornak és kinevezték, illetve megválasztották esperesnek is. Távozásával nehéz korszak következett, már ami a szentesi szomszédságomat és az együttműködést illette.

De még előbb meg kell említenem az 1954. évnek megrendítő, majdnem katasztrofális eseményét: egy rendkívül forró nyári napon megolvadtak a templom déli oldalán, a tér felé néző 8 méter magas, színes üveggel ellátott ablakok önkeretei és egyetlen perc alatt mind az öt hatalmas ablak lerogyott, a színes üvegek megsemmisültek: néhány kis színes ablak maradt meg a templom árnyékosabb helyein. Mondanom sem kell, az ablakok keretei is mind hasznavehetetlenné váltak. A látvány rettenetes volt, a kár felbecsülhetetlen. Arról szó sem lehetett, hogy az eredeti állapotot helyreállíttassuk. Érdeklődésemre tájékoztató árat, a rendezett havi illetményem adott meg: egyetlen négyzetméter színes ablak 12.000 forintba került volna /csak arra emlékezem, hogy a havi fizetésem 1.400 forintot tett ki/. Képtelenül sokba került volna. Egyetlen megoldás kínálkozott: elmenni az Asztalos KTSZ-be, ahol már negyedik éve állandó megrendelő voltam és még négy évig az is maradtam az állandó bútorszükséglet pótlása végett. Ott nagy jóindulattal, sőt lelkes segítőkészséggel fogadtak. Csupán annyit kértek, teremtsem elő az ablakkeretek elkészítéséhez szükséges faanyagot, a többit bízzam rájuk: 30 asztalosuk elvégzi majd a munkát. Hát ez mesébe illően jól hangzott, csakhogy az egész Szentesen nem lehetett találni alkalmas faanyagot. Összeültünk a presbitériummal és természetesen a központi presbiterekkel, elvégre a Templom közös ügyünk volt s némi vita után arra az egyhangú elhatározásra jutottunk, hogy mivel nem lehet másként faanyaghoz jutni, felajánljuk a Nagytemplom második emeleti karzatának a torony alatti részén levő padjait, bontsák le az asztalosok maguk és válogassák ki belőle azt, amit használni tudnak. Az asztalosok elfogadták az ajánlatunkat. A többi már úgy ment, mint a karikacsapás. Semmi túlzás nincs abban, hogy a Szövetkezet 30 asztalosa jött, dolgozott és tökéletes munkát végzett. Az egész város tele volt részvéttel és a lelkesedés mindenkit elragadott, mert a Nagytemplom Kossuth térre néző 5 óriási ablakának üressége félelmetes látványt nyújtott, amit képtelen vagyok érzékletesen leírni. A keletkezett kárnak nem volt felelőse, az időjárásról senki nem tehetett, de a helyreállításnak lettek hősei. Ránk csak egy feladat várt: gondoskodni alkalmas üvegről. Azt könnyen be tudtuk szerezni, az asztalosok a beüvegezés munkáját is magukra vállalták, a templomos asszonyok pedig beszerezték a négy déli fekvésű nagy ablakra függönyanyagot, amit természetesen méretre leszabtak, és a szegélyeket elvarrták. Két dolgot szeretnék hangsúlyozni: egy-egy ablak kerete 8,5 méter magas és legalább két méter széles volt, külön állványzat kellett az 5 óriási és elképzelhetetlenül nehéz keret felhelyezéséhez. Azt is megoldották. Sőt még függönytartókat is tettek fel, hogy a délelőtti tűző napsütés ne akadályozza a szószékkel szemben ülőket a figyelemben. A másik dolog, amit nagyon is hangsúlyosan kell megörökítenem a visszaemlékezésemben, az, hogy mind az asztalosok, mind a templomos asszonyok /akik a munkálatok után a templom teljes kitakarítását is magukra vállalták néhány presbiter közreműködésével/ TELJESEN DÍJMENTESEN végezték, amit magukra vállaltak. Ehhez hasonló rémisztő kár még egyszer érte a Nagytemplomot, de arról majd a későbbiekben részletesen beszámolok.

Ha még a Nagytemplomnál tartok, feltétlenül kegyelettel kell megemlékeznem Takács László harangozónkról. Nem sok túlzás kellett hozzá, hogy a párizsi Notre Dame Quasimodoját juttassa eszébe annak, aki végigmustrálta. Nem púpos, de más szempontból szánalmas ember benyomását tette. A látása annyira gyenge volt, hogy emlékezetem és az ő bevallása szerint 38 dioptriás szemüveget hordott. Soha máshol nem találkoztam vele, csak a templomban. Ő nyitotta és zárta a szent épületet. Fiatal 30 év körüli nőtlen ember volt. Egy férjes nővérénél lakott, ő gondoskodhatott volna róla, de nem nagyon tette. A ruházata állandóan szakadozott és falporos volt, mivel jóformán alig látott és a falnak nekidörgölőzött, de a templomban tökéletesen eligazodott. Az volt a hazája, jóformán az otthona. Amikor nem volt a templomban istentisztelet, akkor is feltalálta magát benne, sőt hódolhatott egy nem közönséges szenvedélyének: bekapcsolhatta az orgona áramát és kedvére orgonálhatott. A kottát úgy olvasta, hogy az orra hegyéig közel hajolt a kottához és hangjegyről hangjegyre leolvasta az akkordokat. Itt jut eszembe, hogy az orgona villamosítása a régi kettős fújtató kiváltója, már az én időm korszerűsítése volt. A lényeg: TAKÁCS LACI KIFOGÁSTALANUL TUDOTT AZ ORGONÁN JÁTSZANI, ami azt is jelentette, hogy a gyülekezeti éneklést, ha kellett, vezetni is képes volt.

Nem említettem, hogy a harangozás szolgálatát is Laci végezte: 170 lépcsőt mászott meg, amikor a két nagy harangot meg kellett szólaltatnia. Mindig pontos volt. Egy alkalommal megbeszéltem a bibliakörös asszonyokkal, hogy adjunk össze rá pénzt és öltöztessük fel Takács Lacit tetőtől talpig. Bevallom az indított erre a javaslatra, hogy szégyelltem, ahogy vasárnaponként a hívek előtt megjelent. Megtörtént. Sajnos néhány nap múlva Laci újra a régi „rongyaiban" ügyködött a templomban. Korholó faggatózásomra végül is bevallotta, hogy a nővére, /akivel soha nem találkoztam/ az új holmikat a piacon eladta. A felöltöztetést megismételtük, könyörögve, hogy ne hagyja kifosztani magát. Újból kudarcot vallottunk. Még egyet: nem tudom, mennyi fizetést kapott a két egyházközségtől, de azt tudom, hogy soha nem kért fizetésemelést. Sajnálom, hogy nem is kapott…

Nemsokára Laci barátunk csendben és rövid idő alatt természetes halállal meghalt, amivel azt teszem nyomatékossá, hogy nem utcai vagy templomi baleset következtében fejezte be az életét. Az Alsó református temetőben temettem el abban a parcellában, amelyben Irénke édesanyja és az én édesanyám is nyugszik. Amikor elmegyek a sírja előtt, a lelkemben mindig feltámad. Áldott munkatársam volt. Takács László példás élete emlékét kegyelettel őrzöm.

MUNKATÁRSAIM

Elődöm Sebestyén Béla lelkipásztor volt, vele az 1950-ben végzett egész hetes evangélizációs szolgálatom során találkoztam, egy vacsorát az ő családjában, pontosabban felesége és az ő társaságában töltöttem el. Futó találkozás volt, előzmény és folytatás nélkül. Az asztali beszélgetésből nem maradt bennem semmi, csupán arra emlékezem, hogy a hatalmas termetű, csodálatosan zengő hangú lelkész barátságos ember lehetett, bizonyosan szívesen hallgatták a beszédeit, a felesége pedig nagyon kedves háziasszonynak bizonyult.

Egy dolgot kifogásolhatok abban, ahogy hosszú szentesi szolgálatát, Böszörményi Jenő mögött a második lelkész szerepében befejezte. Elhitette Bubla Lászlóval, hogy ha őt helyettesíti, számíthat arra, hogy a lelkészi állását is elnyeri. Ebben az irányban azonban a választás időszakában a jelek szerint nem tett semmit. Nem volt befolyásos egyházi vezető. Az sokkal inkább Kanász Nagy József lehetett. Bubla László pedig az országosan ismert, előttem bemutatkozó lelkészek mellett nem került számításba. Az én meghívásom során sem. Ez a mulasztás szegény Béla bácsi emlékét bizony beárnyékolja. Ugyancsak árnyékot vet rá az a mód, ahogy az elmaradt illetményeiért kárpótolta magát. A melléképület némely helységében még az ócska padlót is felszedette. Megérkezésünk előtt sietve Debrecenbe költözött, sem a beiktatásomon nem vett részt, sem azóta, Szentesen nem fordult meg. Sajnálom.

Böszörményi Jenő bácsiról és Kanász Nagy Józsefről már írtam, Gilicze Lászlóról is, de róla azt még külön meg említem, hogy a 30-as évek végén, három éven át élvezett holland ösz-

töndíjat az amszterdami református egyetemen, kiválóan bírta a holland nyelvet és minden tekintetben remek ember volt számomra. A Budapesti Teológián két évfolyammal járt felettem. Aminek ő Szentesen a legtöbb hasznát látta, az volt, hogy Gilicze Antal felsőpárti lelkipásztor fia volt és az ő örökébe lépett. Még az unokára, Gilicze András jelenlegi felsőpárti lelkipásztorra és esperesre is rávetődik a nagyapa népszerűségének az emléke. Gilicze Antal a szentesi szegény emberek papja volt /talán szemben a nagytemplomi lelkészekkel, akik a megyei és városi „urak" papjai lehettek/.

LÁSZLÓ barátomnak rengeteg „jó" könyve volt és kiválóan ismerte Szentes történetét és általában az egyháztörténelmet. Bele kell írnom a Historia Domusba a következő friss élményemet. Meglátogatott bennünket legidősebb fiunk András, s amikor megtudta, hogy éppen Takács László régvolt harangozóról írtam visszaemlékezést, felelevenítette egy saját és 3 évvel fiatalabb testvéröccsével, Péter fiunkkal közös emlékét éppen Takács Lászlóval kapcsolatban. Azt már nem tudta pontosan megmondani, hány évesek lehettek, 10 év körüli korban lehettek, amikor egy alkalommal beszöktek a nappal nyitott templomba, amelyet bizonnyal szellőztetett a harangozó és az az ötletük támadt, hogy a padokban elbújva, végigkutatják, hátha találnak leejtett pénzeket, amelyeket a felnőttek nem tudtak, vagy nem is akartak felvenni. A padok alsó deszkái miatt nagyon kényelmetlen lett volna, inkább otthagyták. A két fiú titokban észrevétlenül végigmászta azoknak a padoknak az alját, ahol mindig ültek igehallgatók és nem is tévedtek, összeszedtek úgy 20 forint közeli összegű aprópénzt. Kifelé menet azonban Takács Lászlóval összetalálkoztak és bevallották neki, mit tettek. Attól tartottak, hogy Laci bácsi elveszi tőlük a „zsákmányt". Egészen más történt: Laci bácsi szelíden megkérdezte tőlük, ugye legalább a felét beleteszitek a perselybe?

A fiam a folytatásra már nem emlékezik, sőt én magam sem, de nevelési elveimet ismerve, nekem bizonyosan beszámoltak, mert úgy neveltem őket, hogy bármit követnek el, ha őszintén elmondják és megbánják, soha nem kapnak ki. Nem akarok ebben a visszaemlékezésemben valótlanságot beleírni, azért őszintén bevallom, a kisfiaimnak erre a kalandjára nem emlékszem és nem tudom, hogyan fejeződött be, de most már, mint Takács László jó erkölcsére jellemző esetet jónak láttam beleírni a rá emlékezésembe. Annál is inkább, mert a presbiteri jegyzőkönyvek 196l.évi 28. sz. határozata szerint így örökítették meg Takács László elvesztését: „A presbitérium szomorú szívvel válik meg hosszú időn át szinte egyedülállóan példás hűségben szolgált harangozójától, Takács Lászlótól. Isten akaratában megnyugodva kéri Isten vigasztalását szerettei és a presbitérium számára.

A két kisfiúról ezen a helyen megemlítem, hogy amikor 8 hónapon át nem tudtuk betölteni a harangozói tisztet, ugyanis idős, nyugdíjas, ráérős emberek nem vállalkozhattak a harangozásra, mert a 170 lépcső megmászása csak fiataloknak való feladat volt, az átmeneti időben a két fiú látta el a harangozói szolgálatot. Ingyen és pontosan. Később a harangok villamosítása, az elektromos harangozás hozott megoldást.

Lassanként kialakult a 24 tagú presbitérium névsora, akiknek megválasztásuk 3 évre szólt:

Gerecz Elemér, Somogyi Béla u.8.
Vass Gyula, Sáfrán Mihály u. 73.
B.Molnár Péter, Alsórét 101.
Dr. Kardos Sándor Lenin út 1.
Molnár Antal, Szilfa u.9.
Dr. Molnár László közvádló/ Szt. Imre hg.u.8.
Banga Sándor, Sáfrán Mihály u.83.
Kerekes István, Nagyörvény u.59.
Tihanyi Lajos, Gógány sor 13.
Juhász Sándor, Gergely u.7.
Füsti Molnár Sándor, József Attila u. 11.
Fábián Géza, Mátyás kir. u. 13.
Pardi Sándor, Cserebökény-Mucsihát
Szász Lajos, Mátyás kir. u. 10.

Huszti József, Iskola u.2.
Kecskés István, Új u.4.
Dr. Szántó Lajos, Kossuth u.21.
Ibolya Bálint, Lenin út 60.
Varga István, Temető u.25.
Kiss Lajos, Horváth telep /Berekhát/
Fazekas Sándor, Árpád u.12.
Bimbó József, Derekegyházi oldal 81.

Gondnokká Gerecz Elemért választották, akiről korábban már írtam.

Pótpresbiterként kerültek feljegyzésre:

Dr.Nagy József, Lenin út 36.
Papp László, Mátyás kir. u. 38.
Virágos Antal, Mátyás kir. u. 16.
Váczi Imre, D. oldal
Váczi Sándor
Keresztes Nagy Sándor
Serkédi István Mátyás kir. u. 40.
Pardi Ferenc Kossuth u. 27.

Ugyancsak megválasztásra került a missziói bizottság az alábbiakból:

Bartucz Antalné, Dékány Antal, Dékány Antalné, Erdei Lidia, özv. Faragó Józsefné, Fábián Géza, Fésüs Lászlóné, Fésüs Éva, Fazekas Sándorné, Füsti M. Sándorné, Fógel Jánosné, Gerecz Elemérné, Gombos Imréné, Gulyás Imre, Gulyás Imréné, Gyarmati Lajosné, Győri Antalné, Juhász Sándor, Juhász Sándorné, Kóczán Ferencné, Lakos Erzsébet, Mátéffy Mária, Mikecz Ferencné, özv. Nyiri Sándorné, Papp László, Papp Etelka, Pardí Sándorné, Papp Ilonka, Varga Istvánné, Serkédi István, Szabó Bálintné, Tószenberger Éva, Tihanyi Lajosné, Nyemecz Imréné, Ihász Nándorné.

-.-.-.-.-

A következőkben a szentesi cigánysággal kialakult igen szoros kapcsolatom tanulságos történetét örökítem meg, amely egyébként könnyen tragédiába is torkollhatott volna. A cigányok telepe, mint általában minden városban és faluban, Szentesen is a város szélén alakult ki, a Berekhát nevű városrészben, amely a Berekkel együtt a város belterületéhez tartozott. A cigányok felekezeti hovatartozásáról mit sem tudva, amikor eljött hozzám egy család és előadta a különösen fájdalmas gyászát, elvállaltam, hogy a gyermekszülésben meghalt fiatal cigány anyát az Alsó református temető ingyenes parcellájában természetesen stólamentesen eltemetem. Annyi családi vonatkozást jegyeztem fel, hogy egy fiatal férj vált özveggyé és 2 kicsi gyermek, köztük egy újszülött jutott árvaságra. A gyász érthetően igen nagy volt. A cigányok helyi szokásairól semmit sem tudva – eszembe sem jutott arról érdeklődni, ami majdnem az életembe került- a temetésen a hit fontosságát és a feltámadás meg az örök élet evangéliumát különös gonddal elkészített prédikációban hirdettem. Mellesleg azt is demonstrálni akartam, hogy egy ingyenes temetést ugyanolyan átéléssel és teljes liturgiával végzek el, mint egy rangos, stólás temetést. Tudomásom volt ugyanis arról, hogy a nagyon szegények temetését gyakran csupán egy kántor végzi igehirdetés nélkül.

A prédikációban szándékosan mellőztem az un. „búcsúztatás” elemeit. A sír mellett a szokásos liturgia szerint eljárva, áldás mondása után intettem a sírásóknak, hogy bocsássák le a koporsót. Akkor tört ki egy nem sejtett vihar. Sztentori hanggal kezdődött, amely így szólt: „Jaj, jaj, úgy temetnek el, mint egy kutyát!”. A hangot sok száz torokból feltörő jajveszékelés követte és ismételgette folyamatos jajgatás közepette. És egyre hangosabban. Először nem értettem a hasonlatot, de arra gondoltam, hogy végeredményben emberek és kutyát megholt testét így-úgy

egyaránt földbe temetik. De amikor felhangzott a következő feljajdulás: „El se búcsúztatnak tőlünk!”, akkor megértettem, hogy a búcsúztatást hiányolják. És teljes joggal! Amikor pedig még egy lózung ezt üvöltötte: „Ezt hozta a demokrácia”, akkor megrémültem attól, hogy politikai térre terelődik a temetés és látva, hogy az engem körülvevő embergyűrű, amelyben vészt jóslóan égtek a gyűlölködő szemek fényei, egyre szorosabbá vált az engem körülvevő embergyűrű és félő volt, hogy végül engem löknek bele a sírgödörbe. Mentő ötletet kapva az Úrtól, mindkét karomat égnek emelve, a haragvó tömeget túlkiáltva így szóltam: „Álljanak meg emberek, még nincs vége a szertartásnak, a búcsúztatás most következik!” Ez hatott, én pedig félretéve minden korábbi elvet, miszerint a búcsúztatást mellőzni kell a keresztyén temetéseken, az életemért küzdve bizony belekezdtem a búcsúztatásba. Összehordtam benne mindent, ami éppen eszembe jutott s látva, hogy a hatás nem marad el, nem restelltem ismételni is a már elmondottakat, harsány hangon mondtam, mondtam s egyszerűen nem mertem abbahagyni.

Végül mégis csak befejeztem s intve a sírásóknak, megtörtént az elhantolás. A szavaim elérték a kívánt hatást, a gyászolók elcsendesültek. Még egy áldást mondtam a családra és a gyülekezetre, majd most már bátran odalépve az özvegy férjhez, kondoleálva kezet nyújtottam neki. Csakhogy most ő emelte égnek a két karját, elővett egy kopott fekete levéltárcát, kiszedett belőle négy darab tíz forintos bankjegyet, és felém nyújtotta ezekkel a szavakkal: „Fogja, ez a magáé a szép búcsúztatóért!” Most pedig én következtem. Jó hangosan, hogy mindenki hallja, ezt mondtam: „Tartsa meg a pénzét, van magának fájdalma, meg két kicsi árvája, költse azokra.” És kihasználva a csendet, utat kértem magamnak a hatalmas tömegben, mögöttem a halálra rémült kántorral, kifelé igyekeztem. Már messze voltunk a gyászoló tömegtől, amikor igazában megnyugodtam s egy tapasztalattal gazdagabban tértem haza. Megtanultam később, hogy vannak temetési szokásaik, amelyekhez ragaszkodnak s azokat a ravatalozótól a sír felé vivő úton hagyni kell, hogy gyakorolhassák. Ha ezt megtehették, akkor a sírnál megint „nekem fogadtak szót”.

A történet folytatása kellemesebb volt, mint az átélt ijedtség: a cigányok között általánossá vált a meggyőződés, hogy „egyetlen pap sem tud úgy búcsúztatni, min az Imre Ernő”. Ha meghalt valaki közöttük, egyszerre reformátussá vált /annak mondta magát/ minden cigány család. Ez a barátság 40 éven át élt. Annyira, hogy a cigány családok gyermekei jöttek konfirmációi képzésre, és megtisztelve érezték magukat, amikor családlátogatás alkalmával „leültem köztük a családban”. Templomi esküvőkre is engem kértek fel. Jellemző a ragaszkodásukra, hogy amikor nyugállományba vonulván szabadon elmehettem a családommal üdülni, az utódomat felkeresve engem kérdeztek tőle, s hiába ismételgették, hogy ők hozzám ragaszkodnak, megtudva, hogy messze távol vagyok, így nyilatkoztak az utódomnak: „Hát akkor jó lesz maga is.” Ezt mellesleg nem más, mint az utódom maga mondta el nekem.

-.-.-.-.-

Abban is egyetértésre jutottunk, hogy, vasárnap délelőttökön két istentiszteletet tartunk, egyet 9 órakor és egyet 11 órakor. Délután természetesen egy istentisztelet marad, a hagyományos 5 illetve /nyáron/ 6 órai kezdettel. A délelőtti két istentiszteletet kellő számú gyülekezeti tag, főleg asszonyok kérésére, azért vezettük be, hogy azok az asszonyok is hallhassák Isten igéjének a magyarázatát, akik háztartást vezetnek. Kilenc órakor délutáni, rövidebb szertartással tartottunk tehát istentiszteletet, amelyen ugyanazt az alapigét magyaráztuk, mint amelyikről a 11 órás istentiszteleten terjedelmesebben prédikáltunk. Ennek a bevezetése után megfigyeltük, hogy akiknek 9 órakor lelkileg építő volt a rövid igemagyarázat, az 11 órakor a részletesebb kifejtést is eljött meghallgatni.

A templomi istentiszteletekre vonatkozó megegyezés kapcsán kell néven nevezni egy a templomi istentiszteletekkel kapcsolatban jelentkező gondunkat, amely alapjában véve részben jól volt, de megoldást parancsolt. Az történt, hogy miután híre ment annak, hogy a templomba járók száma megnőtt, a torony alatti kapu előtt, az istentiszteleteken résztvevőket a kéregetők nagy csapata várta és tolakodva adományt kéregettek a templomból kimenőktől. Ez azonban

megzavarta azt a lelki hangulatot, amit ki-ki magával vitt az istentiszteletről. Nem kevés fejtörés után azt a megoldást javasoltam, hogy helyezzünk el a templomban a kijárathoz közel egy perselyt, amelyre előbb azt a felírást tettük: „szegények perselye", később ezt: „diakóniai persely". A szószéki hirdetésben arra kértük a távozni készülő híveket, hogy aki a szegényeknek adományt kíván adni, az ne a kéregetőknek adja, akiket nem ismer, hanem ebbe a külön perselybe tegye bele. Majd egy felállítandó diakóniai bizottság és a lelkipásztorok az általuk nyilvántartásba vezetett rászorulók között, a diakóniai bizottság által javasolt személyeknek havi rendszerességgel eljuttatja vagy átadja. Ez a módszer általános helyesléssel elfogadásra talált, az igazán rászorulókat arra kértük, hogy ne a templomon kívül várakozzanak, hanem vegyenek részt az istentiszteleten, és ne a kapun kívül kéregessenek.

Visszatérve munkatársaimra, a Szentesen „örökölt" és „csalódni kényszerültek" körébe tartozókat már említettem, csupán egyikükről szeretnék hálásan megemlékezni: Pető Józsefről, aki a beiktatásomig töltötte be a helyettes lelkész tisztét. Miután elkezdtem vezető munkámat, őt az a kitüntetés érte, hogy a Szeged-újszegedi egyházközség lelkipásztorává választották. Helyette új segédlelkészt kaptam, aki minden tekintetben kiérdemelte az ideális munkatárs elnevezést. Feleségével, a Szentesről elszármazott családból való Irlanda Sárikával került Szentesre, aki szintén Teológiát végzett és a Felsőpárti gyülekezetben kapott beosztást, Karasszon Dezső pedig az én káplánom lett. Kiváló képzettséggel rendelkezett, felsőfokon beszélt németül és angolul és első dolgának tartotta, hogy kevés segítségemmel megtanulja tőlem a holland nyelvet, legalább olvasási szinten: könnyű helyzetben volt, mert a már megszerzett nyelvismeretei birtokában elég volt a nyelvtani különbözőségek között eligazodnia. Mondanom sem kell, együttműködésünk középpontjában az igehirdetés állt. Ő a teológiai tanulmányait elméleti szinten kitűnő eredménnyel elvégezte, de nyomban a Tiszán inneni püspök hivatalában kapott irodai és a püspök mellett személyi titkári beosztást. Egy hiányossága volt. Nem rendelkezhetett igehirdetői gyakorlattal. Ezt lelkesedéssel igyekezett pótolni. Az együttműködésünk az igehirdetési szolgálatokra felkészülésben csúcsosodott ki. Az én dolgom egyszerű volt: attól kezdve, hogy megtaláltuk a következő, kiemelten is a vasárnapi igehirdetés alapigéjét, lépésről-lépésre együtt végeztem vele a számomra megszokott módszert: az első az imádkozás volt, amelyben megvallottuk saját tehetetlenségünket és kértük a Szentlélek világosságát, bölcsességét és erejét. Második lépésben megnéztük a textus eredeti szövegét, közösen értelmeztük, majd kerestük az alapige központi mondanivalóját. A magot, amely a továbbiakban kifejtésre került. A használhatónak vélt véleményeinket nyomban jegyzeteltük, majd megnéztük a holland kommentárjaimban olvasható érdekesebb szövegeket. Ez az én feladatom volt, majd Dezső lapozta fel az ő angol és német kommentárjait. Amikor ezzel elkészültünk, újra imádkozás következett. Attól függően, hogy hamar vagy csak nehézkesen találtunk rá a központi gondolathoz fűzhető anyagra, röviden vagy hosszabban könyörögtünk tisztán látásért.

Itt jegyzem meg, hogy az életemnek egyetlen olyan vágyára és mulasztására emlékezem, amelyért vádolom magamat: mindig vágytam egy imazsámolyra, amelyen hosszasan lehetett volna térdelve imádkoznom. Vágytam rá, hozzá is juthattam volna, de amikor elmúlt bennem a fellángoló vágyakozás, már elsodródtak a gondolataim más felé és nem jártam utána. Pedig mivel nyolc éven át állandó kapcsolatban voltam az Asztalos KTSZ-szel, mint megrendelő, készíttettek volna nekem imazsámolyt is. Így nem ritkán a szőnyegen térdelés maradt. De magától értetődőnek tartottuk a kényelmetlenséget, ami „megérte", mert bebizonyosodott, hogy „aki kér, mind kap, a zörgetőnek megnyittatik".

Addig „dolgoztunk", amíg ki nem alakult egy prédikáció távoli képe. Azt félre tettük és másnap vettük újra elő, akkor már a formába alakításra törekedtünk. Már leírtam, hogy a keddi imaórán megjelöltem a vasárnapi alapigét és meghallgattuk a gyülekezet tagjainak a hozzászólását, majd péntekig már látható volt a vasárnapi kép. De az újra leírás nyomán egyes elemek kihullottak és új meglátások foglalták el a helyüket. Kimondhatatlan örömmel tudtunk örvendezni minden megvilágosodásnak. A szívünk megtelt annak az örömével, hogy felülről minden szükséges tudnivalónkat megkapjuk, ha jól kérjük, és kitartóan könyörgünk érte.

Soha nem felejtem el Dezsőnek egyik karácsonyi szolgálatát. Egyszerű kerékpáron tette meg a 25 kilométer hosszú utat oda, ugyanannyit vissza. Tél volt, az út havas volt. De Cserebökény-Veresházán az iskolában karácsonyi istentiszteletet kellett tartania, miközben én a Nagytemplomban végeztem a szolgálatot. Késő délutánra járt az idő, amikor hazaérkezve, mármint a parókiáig, ahonnan hazafelé igyekezett a családjához, de előbb bezörgetett a járdáról és lelkendezve „kényszerült" elmondani: „Hogy szólt az ige!". Mit élt át az igehirdetés elmondása közben. Ezt fontosabbnak tartotta, mint hogy az otthonában mielőbb meleg helyen lehessen. Ez jellemezte a készülésünket és az igazi jutalmat: a kiváltságot, hogy az Úr Isten nevében szólhattunk, és a gyülekezet bevette a neki szórt „magot". Volt is gyülekezet mindenütt, ahol Dezső szolgált, vagy én. Az örömünk átjárta a hallgatókat, a boldogságunk kapós volt. Erre az állapotra mondta a nép szája: „Igazán papnak való ember". Hát Dezső igazán annak valónak bizonyult. Közben egymásután születtek a gyermekeik, közöttük Szentesen született az apja nevére keresztelt „Deskó", az immár Európa szerte ismert és elismert Karasszon Dezső orgonaművész.

Doktoravatás Gilicze Lászlóval és Karasszon Dezsővel 1990. 06. 21.

Amikor Munkácsy György központi lelkipásztor esperes lett, maga mellé is rendelte Dezsőmet, aki kényszerült a „felsőbb hatalmasságnak engedelmeskedni", de ott csak irodai munkát végzett. A szíve hozzám húzta, hozzám az igehirdetőhöz és ez a kötődése túlzás nélkül írhatom le, mai napig él, kölcsönös levelezést folytatunk egymással. És mindegyik levelében ott van a hála az „igehirdetés gyakorlatának a megtanulásáért". Egyébként a későbbiek során volt egy közös ünnepünk: Gilicze Lászlóval és Karasszon Dezsővel egyszerre avattak bennünket a teológia doktoraivá Debrecenben 1990. június 21-én.

Beigazolódott, amit az egyébként Szentesre rossz emlékekkel gondoló püspök, Bartha Tibor mondott az Alsópárt-Kiséri gyülekezetről: TANGYÜLEKEZET. Ez a kitüntető megállapítás, bárhogy kerülöm is a hivalkodást, de nekem szólt, a TEOLÓGIAI TUDOMÁNNYAL FOGLALKOZÓ és a KIMUTATHATÓAN ELEVEN GYÜLEKEZETI MUNKÁT VÉGZŐ GYAKORLÓ LELKIPÁSZTORNAK. Ezt a dicsekvésemet csak úgy tudom jóvátenni, hogy kétszer egymás után írom ide: SOLI DEO GLORIA, SOLI DEO GLORIA /egyedül Istené a dicsőség./ Most pedig következik egy ellenpélda. Volt nekem más káplánom is.

Egy szép napon magához kért Péter János püspök és rám terhelte egy nem éppen hétköznapi gondjának a megoldását. Volt ugyanis a teológusok között két olyan hallgató, akiket középiskolai érettségi nélkül /az ő rendelkezése nyomán/ vettek fel a lelkészképző főiskolára Debrecenben. Két fiatal, lelkes hivő ózdi vasmunkás. Mindkettő eszes ifjú volt, de az egyik beleütközött Czeglédy Sándorba /nekem is volt homiletika professzorom, aki az igehirdetést tanította/ és nem volt hajlandó elfogadni, még egyszerű elégségessel sem, ennek az ifjúnak a vizsgáját. És hiába járt közbe nála maga a püspök is, aki egyébként a professzor sógora is volt /Péter János felesége Czeglédy lány volt/, a professzor nem engedett. Nem és nem. Erre a tehetetlen püspök engem bízott meg azzal, hogy a képesítő vizsgára ezt a fiatalembert 6 hónap alatt készítsem fel. Mondanom sem kell, a feladat nem látszott egyszerűnek, de elkerülhetetlenül bekövetkezett: T. Á. tiszteletes urat a püspök úr az alsópárt-kiséri egyházközségbe rendelte segédlelkészi szolgálatra. Megjelent nálam egy rendkívül rokonszenves, divatosan öltözködő, jó fellépésű fiatalember, aki rajongó bizalommal nézett rám, mint megmentőjére. Mindenben alkalmazkodó, kedves munkatársnak bizonyult, aki hamar felfedezte a kézi könyveim között azokat a köteteimet, amelyek

gondos kék kötésben sorakoztak a könyves polcomon. Elkészített prédikációimat tartalmazták rendszerbe sorolva az ünnepek és egyéb templomi alkalmak szerint. Kedvesen megkérdezte, hogy elviheti-e azokat a szerinte remekműveket, hogy a lakásában is tanulmányozhassa? Mondanom sem kell, hogy megvette a szívemet ezzel a kéréssel, természetesen teljesítettem, amire kért. Attól kezdve kezes bárányom lett.

Rövidre fogom, legalább is megpróbálom: letelt a 6 hónap, T. Á. tiszteletes úr lelkészi képesítő vizsgát tett homiletikából is és elhelyezték mellőlem Perkátára, majd Harkányba került lelkipásztornak, sőt Szamosközi püspök, amikor Harkányban üdülvén az egyik nehéz, előírt vasárnapi témát feldolgozó prédikációját hallgatta, elragadtatással állapította meg, hogy T. Á. kitűnő igehirdető és a legközelebbi egyházmegyei ciklusváltás alkalmával esperessé is megválasztatta.

Az élet ment tovább, de meglepetésekkel és mindjárt kiderül, ki volt a meglepetéseim okozója /anélkül, hogy tudta volna/.

Berekfürdőn történt, ahol évente legalább három, vagy ha kellett több lelkésztovábbképző tanfolyamon tartottam lelkészevangélizációt, és néhány rendszeres teológiai, dogmatikai és etikai előadást. Egy este, amikor már túl voltunk a kötelező órákon, 7 résztvevő lelkész beszélgetésre hívott maguk közé. Kedvelték a társaságomat, mert érezték, hogy közéjük tartozom, mint gyakorló gyülekezeti lelkipásztor, /a többi előadók rendszerint szakprofesszorok voltak/. Abban a társaságban történt, hogy az egyik lelkész elismerő szavakat mondott a Tízparancsolatról mondott 17 vasárnapi igehirdetést tartalmazó kötetemről. Ez meglepett, mert azt a kötetemet nem publikáltam. Nem kérték, jóllehet a Református Egyház című hivatalos lapban rendre jelentek meg prédikációim, sőt sorozataim is, de én, mint már korábban megjegyeztem, soha nem kezdeményeztem publikációt. Publikáltam éppen eleget. De a Tízparancsolat-sorozatomat nem. Kérdésemre, honnan tudod ezt? A válasz ez volt: „nekem megvan”. A hét lelkész közül még öt szólalt meg: „Nekem is megvan”. A kérdésre, honnan vették, kiderült, hogy T. Á-tól vették, kötetenként 100-150 forintért. Később a nevét és a címét is megtudtam annak a kedves gyülekezeti tagnak, akivel Á. „barátom” rendszeresen pénzért gépeltette és sokszorosíttatta a ki nem adott köteteimet. Természetesen az engedélyem nélkül. Jól keresett vele. Ez lett Á. buzgóságából és az én naivságomból. De hát nem vagyunk egyformák. A káplánjaim sem voltak azok.

Én továbbra is megbízom az emberekben, arra törekszem, hogy szeressem őket, segítsem a gyengét és tanuljak mindenkitől olyasmit, amit jobban tudnak, mint én. Más tollával pedig nem érdemes ékeskedni. Ád az Isten mindenkinek eleget. Aki kér, és jól kéri.

Előbb még egyéb eseményekről kell megemlékeznem, például az 1956. októberi eseményekről. De még az ötvenes évek első felébe pillantok vissza egy életbe vágó élménysorra: pontosan nem tudom elhelyezni, melyik évben történt, de még Nagy Imre színre lépése előtt, hogy kenyérhiány lépett fel a városban. Csak hosszú sorban állással lehetett kenyeret vásárolni. Magától értetődően én is beálltam a sorba és vártam, hogy majd csak sorra kerülök és vihetem haza a nélkülözhetetlen kenyeret. De közben akarva, nem akarva meg kellett hallanom az előttem és mögöttem állók egyre hangosabb elégedetlenségének a szövegeit, amelyek mind az új rendszer ellen szóltak és izgatásnak számítottak. Arról szó sem lehetett, hogy én lépjek fel a lázadozók és lázítok ellen s megpróbáljam csitítani őket, mert a szívem mélyén ugyanazok az érzések és tapasztalatok éltek, mint bennük. De egytől tartottam: ha megjelenik egy rendőr és kiemel a sorból, méghozzá a közelemből egy lázadozót, s engem tanúként felír, nem tagadhatom le, hogy semmit sem hallottam, de semmiképpen sem akartam bármelyik sorstársam ellen vallani, egyetlen megoldást választhattam: kiálltam a sorból és hazamentem. Természetesen kenyér nélkül. De két dolgot megtettem: először is elmentem a bíróságra, megkerestem az ügyészség vezetőjét egy bizonyos Bátory elvtársat és közöltem vele, hogy én többet nem állok sorba, mert nem akarom hallani mindazt, ami ott elhangzik, de azt is megállapítottam, hogy én őt egyszer sem láttam sorban állni kenyérért. Kértem, árulja el nekem, honnan szerez ő kenyeret magának és a családjának? Persze, nem kaptam érdemes választ, s úgy távoztam tőle, ahogy odamentem. A kérdés azonban belül emésztett, mert a családunk a szó szoros értelmében kenyér nélkül volt. A másik, amit megtettem, az esti bibliaórán elmondtam a tapasztalatomat és a tehetetlenségemet, ott csendes együttérzésre találtam, de a napot kenyér nélkül fejeztük be.

Aztán hajnalban jött a csoda: valaki, téli hajnalban 5 óra tájban bezörgetett a hálószobánk utcai ablakán. Kinéztem, és annyit láttam, hogy egy bebugyolált asszony egy hatalmas hosszú kenyeret, veknit nyújtott be az ablakon. Megkértem, árulja el a nevét. Ennyit mondott: „Bullásné vagyok a Felsőpártról." Ezt a pár szót, amíg élek, nem felejtem el. Megtudtam, hogy ott volt a bibliaórán, a férjének pedig magán péksége volt. Az első éjszakai sütésből időnként hajnaltájt ellátott bennünket kenyérrel. De milyen finom volt az a kenyér. A pápadereskei nagyanyám sem tudott olyan finomat sütni, pedig nagyon értett a kenyérsütéshez is.

A mennyei Atya válasza volt ez a kenyérsorozat a város északi széléről a napi kérésünkre: „mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma." Sajnálom, hogy annak az áldott asszonynak nem tudom a teljes nevét visszaidézni, de nincs is rá szükség, mert Odafent pontosan tudja, Akire tartozik a hála és a köszönet. A konyhakertészek is meg-megajándékoztak zöldségfélékkel, meg mindenből, ki mit termelt. Egyébként nem ő volt az egyetlen, akinek gondja volt ránk azokban a nehéz időkben. Szerettek minket, főleg szerették a két nagyon szeretnivaló kisgyermekünket is.

Még egy kedves emlék kívánkozik erre a papírlapra. Ötéves kisfiammal sétáltam a Kossuth téren, ahol két hatalmas szobor magasodott. Rámutattam az egyikre és megkérdeztem tőle: „tudod-e, kit ábrázol ez a szobor?" Tudom, felelte. Na, kit? Mire ő: „hát a Kossuth Lajost." Megdicsértem, majd továbbkérdeztem, nem várva helyes választ: „és az a másik, kicsoda?" Mire ő a reverendában ábrázolt püspökről, Horváth Mihályról ezt mondta: „az a Kossuth Lajos felesége." Egy bizonyos: engem, a református lelkészt sohasem látott reverendában, a katolikus templomban pedig nemcsak ő nem volt még, de én sem. 28 éven át egyszer sem. Mert egyszer sem hívtak meg /a beiktatásomon sem jelent meg reverendás papi személy. De erről majd idővel, a maga rendjében bőven írok./

Még az ötvenes évek első felében került mellém vallásoktató segédlelkészi minőségben Vásárosnaményból Tóth Gábor, miután ott ellehetetlenült a vallásoktatás. Áldott feleségével, aki Zöldkeresztes családgondozó volt, és két kisfiúkkal. Azt kérte tőlem a püspök, hogy amíg gyülekezeti lelkipásztori állást tud adni Gábornak, addig vegyük gondozásunkba a családjával együtt. A feleségének hamar sikerült állást szerezni, ő pedig abban az iskolában kapott órákat, amelyben feleségem, Irénke is tanított. Mondanom sem kell, minden református tanuló jelentkezett vallásoktatásra… A matematika tanárral amúgy is jobb jóban lenni, de Irénkémet ráadásul szerették is, tanulók és tanártársak egyaránt.

Megbocsáthatatlan, mert megmagyarázhatatlan hibát követnék el, ha legalább egy helyen nem örökíteném meg egy olyan munkatársam nevét, akinek a legtöbbet köszönhettem mindazok között, akikkel Isten kegyelmesen megajándékozott az emberek között. Ez a feleségem, Zanka Irén, aki sok tekintetben előttem járt a gyülekezeti élet gyakorlásában. Élő hitét a révkomáromi /Trianon óta 1938-ig Komárnó/ magyar református Tanítóképzőben szerzett tanítói és kántori oklevele mellé matematika-fizika-kémia tanári diplomát is szerzett, miután a sorsát l943-ban szent házasságban velem kötötte össze. Különös módon és miattam történt a pályamódosítása. Ugyanis eredeti szándéka az volt, hogy magyar és történelem szakon szerez tanári diplomát, de amikor a főiskolai felvételi bizottságban kiderült, hogy református lelkész a férje, közölték vele, hogy bázistantárgyat nem taníthat. De ha minden áron tovább akarja képezni magát a pedagógiai pályán, akkor kizárólag természettudományos tárgyak tanításával teheti, tegyen hát felvételi vizsgát matematika-fizika-kémia szakon.

Megtette, és sikeres felvételi vizsga után kitűnő eredménnyel szerzett általános iskolai tanári oklevelet, és lett a szentesi Petőfi Sándor általános iskolában 33 éven át rendkívül népszerű és sikeres „matek"tanár. Népszerűségét a kedves alaptermészetén túl, annak köszönhette, hogy rendelkezett egy különleges képességgel. Meg tudta ítélni egy-egy tanítványa képességének a fokát és azokkal, akiknek kiemelkedő képességük volt, külön szakkörben is foglalkozott, a gyengébb képességűeknek pedig könnyebb feladatokkal szerzett sikerélményt, úgyhogy egyetlen tanítványa sem félt tőle, vagy a tantárgyaitól. Nevezetes professzora volt Öveges József fizika tanár is. A 60-as évek közepén már a számítógéppel is megismertette a szakkörébe járó tanítványait

/Debrecenben az egyetemen/. Nevezetes tanítványa volt a jó ideje polgármester Szirbik Imre, akivel országos Televíziós matematika versenyt nyert.

De ennél lényegesebb feladatom feljegyezni, hogy a tanárnő feleségem minden istentiszteleten a papnék padjában ült, minden bibliaórán részt vett és havonta 2 szeretetvendégség lebonyolításában előljárt. Akiket én nem tudtam volna megnyerni a kegyes gyülekezeti életre, azokat a feleségem megnyerte.

NAGYOT LÉPEK ÉS EZT ÍROM: 1956. OKTÓBER. TÖRTÉNELMI IDŐK...

Szeptemberrel kezdem, amikor már működött a neves írókból álló társaság, amelyik nem véletlenül Petőfiről nevezte magát Petőfi Körnek. Fokozódó elégedetlenség munkálódott bennük s egyre hangosabban, olykor félreérthetetlen nyíltsággal adtak hangot a Rákosi-féle hatalommal, és általában a megszálló szovjethatalommal megnyilvánuló szembenállásnak.

Két esetet le is írok: egy alkalommal, amikor Rákosi tartott nagy beszédet, utána természetesen a hallgatók tömege tapsolt, sőt vastapsba mentek át, de még ez sem volt említésre méltó, hanem az a tény, hogy TIZENHÁROM PERCEN ÁT ZÚGOTT A VASTAPS! Egészen pontosan tizenhárom percen át. Egyszerű oka volt: senki nem merte abbahagyni. Mindenki a mellette és mögötte tapsolóktól félt. Már aki nem volt megszállott rajongója a kommunista vezérnek. Ma sem tudnám megmondani, hogyan is ért véget, de véget ért. Ezzel a jelenséggel kapcsolatos egy másik emlékem. Veress Péter a nagy tekintélyű baloldali paraszt író írta le, amikor meg akarta határozni, hogy mi is a szabadság. Ezt írta: „A szabadság számomra azt jelenti, hogy amikor nem akarok, akkor nem tapsolok.”

Annyi biztos, hogy októberben már rátapadtunk a rádióra. A televízió még nem számított hírforrásnak, annál inkább a Kossuth rádió mellett a Nyugatról sugárzott Szabad Európa adó. A mi családunkban mindenki a Kossuth rádiót hallgatta, annak adtunk hitelt, pedig később sok mindent elárultak arról, hogy szándékosan megtévesztették a lakosságot.

Emlékezetem szerint egy keddi délután furcsa, pattogó zajokat hallottunk a rádióban, Hamarosan mindenki megtudta, hogy Pesten lőnek. A lövöldözés a Bródy Sándor utcai Magyar Rádió előtt alakult, amelyet felfegyverzett polgári csoportok próbáltak elfoglalni. Be is jutottak és beolvastak valami forradalmi jellegű szöveget, amelyre nem emlékszem. Nyugtalanul töltött éjszaka után virradt ránk október 23-a. Szerdai nap. Kinézve a hálószobánk ablakán, meglepetéssel néztük, hogy a szemben levő oldalon, ahol katonai erők tartózkodtak, kint az utcán magas létráról leverik az üvegből készült hatalmas vörös csillagot, ami porrá zúzódva lepte el a járdát. A városban, elsősorban a Nagytemplom mellett levő Kossuth téren nyugalom uralkodott, csupán napközben jelentek meg idegen csoportok. A város tanácselnöke Hering Béla nyugodt, okos gimnáziumi tanár volt, aki végig megőrizte a nyugalmát, de a beszivárgó idegenek és a városban arra kapós emberek egyre hangosabbak lettek. Innen kezdve már nehéz elválasztani egymástól a napokat, az események egyre forróbb hangulatot alakítottak ki, amelyből senki sem tudta kivonni magát.

Egy bizonyos: Szentesen nem volt egyetlen lövés sem, inkább egyre bátorodott bennünk az egész országra kiterjedő budapesti lelkesedés és szabadságvágy. Felmerült annak a lehetősége, hogy vége szakad a szovjet megszállásnak, annál is inkább, mert a fővárost megszállva tartó szovjet katonák eleinte azt sem tudták, hogy Budapesten vannak. Ők úgy tudták, hogy a Szuezi csatornát kell megvédeniük, és már ott is vannak. Meglepte őket a lakosság egyre fokozódó barátkozó kedve is és megértették, hogy a nép nem harcolni akar, hanem csak szabadságban szeretne élni. Meg is szűntek Pesten és Budán a harcok.

Szentesen egyetlen súlyos esemény történt: a Kossuth téri szovjet világháborús hatalmas obeliszket először kötelekkel próbálták, meg traktorral, de csak a hatalmas eszközökkel kivonult honvédségnek sikerült ledöntenie. Szentesen a lakosság az egyre inkább nélkülöző fővárosiak segítségére élelmiszerrel megrakott teherautókban küldött támogatást.

A hivatalokban visszahelyezték a kommunisták által elbocsátott, vagy elzavart régi tisztviselőket. Helyreállni látszott a régi rend. Új kormány alakult, változás állt be az egyházi vezetésben is. Mindszenti bíboros úgy szólt az ország népéhez, mint az ország nádora. A református egyházban az agyvérzés utáni bénult állapotban szenvedő Bereczky Albert püspököt és Péter Jánost lemondásra szólították, Ravasz Lászlót nyugdíjazásából visszahívták és a Rádióban ő szólt a néphez. Szentesen Munkácsy György református esperes nem mert a főtéren mutatkozni. Csak az én társaságomban mert levegőzni. Nekem nem volt okom félni. Eszembe sem jutott.

Hivatalosan is a Szentesi Lelkészi Kör vezetője lévén, összehívtam a 14 tagú társaságot, hogy beszéljük meg, mitévők legyünk a közeledő vasárnapon, mit prédikáljunk? A lelkésztársak azt ajánlották, hogy október 28-án ne mondjunk prédikációt, hanem csak bibliaolvasásból és éneklésből álljon az istentisztelet. Én kijelentettem, hogy feltétlenül prédikálnunk kell, a nép eligazítást vár tőlünk, segítenünk kell megérteniük azt, ami most az országban történik. A megbeszélés részleteire már nem emlékszem, de azt tudom, hogy én szilárdan kitartottam a javaslatom mellett. Már csak ige kellett egy időszerű igehirdetéshez. Hazatérve, addig ostromoltam az Urat, mígnem adott nekem egy evangéliumi igét a Lukács evangéliuma 13. részében a 10-13 verseket, amelyek egy meggörbedt hátú asszony meggyógyításáról szólnak. Megjelent lelki szemeim előtt hazám népe, amelyik évek óta olyan volt, mint az a meggörbedt hátú bibliai asszony, aki szinte derékszögben meghajolva csak a földet látta és képtelen volt felegyenesedni, hogy maga elé, vagy maga körül is tudjon nézni, látni, de főleg felfelé nem tudott tekinteni. Jézus pedig megtette vele azt a csodát, hogy felegyenesedett és felemelkedve járt. A magyar néppel is ez történt. Isten kiegyenesítette, és régi nyomorúságát megszüntette. A magyar nép október 23-a óta egyenes derékkal és emelt fővel az egész világ által megcsodált nemzetté lett. Ez a kis nép egy világhatalommal szemben vívott ki magának világra szóló győzelmet, ami akkor is csodának számított, ha a keleti nagyhatalom visszavonva megbénult seregét, egy másikat küldött tankokkal és meg akarta semmisíteni mindazt, ami történt. Ez azonban nem sikerült. Mert a világtörténelem lapjaira kitörölhetetlenül beleírva maradt mindannak a történelmi ténye, ami október 23-tól november 4-ig történt.

Október 28-án megtelt a Nagytemplom és én elprédikáltam a meggörbedt hátú asszony meggyógyításának a csodáját. Akkor, abban a történelmi helyzetben mindenki értette. A „mindenki" pedig legalább 3000 embert jelentett, mert a Nagytemplom földszintjén nem volt üres hely. Nem emlékszem rá, hogy a 40 évem alatt még egyszer ennyien vettek részt istentiszteleten. A „Tebenned bíztunk eleitől fogva" kezdetű 90. zsoltárt egy lélekkel zengtük, ahányan csak tudtuk a szövegét, aki pedig más vallású volt, az velünk dúdolta. Túlénekeltük az orgonaszót. Gondolható, hogy „megfigyelők" is voltak a templomban, de nekem nem jutott eszembe óvatoskodni, mindenesetre az igehirdetés hatása inkább megnyugvást keltett a lelkekben, semmint politikai ízű hamis érzéseket, oroszgyűlöletet vagy bárkik elleni izgatást.

Soha senki nem emelt kifogást az ellen, ami azon az istentiszteleten történt. Sőt utána, amikor a forradalom elbukott és megindult a vádaskodás, az volt a közvélemény, hogy az az istentisztelet a megbékélést és köznyugalmat szolgálta. Sajnálom, hogy az a prédikációm elkallódott. Arra viszont emlékszem, hogy egy év múlva, amikor az egész gyülekezet az előző évi október 28-án történteket emlegette és arra kértek, hogy mondjam el újra azt a prédikációmat, bajban voltam, mert csupán az emlékezetemre tudtam hagyatkozni. A kérést ugyanis képtelen voltam elhárítani, azonkívül az az igazság, hogy különösen hálás voltam Istennek azért, amit egy évvel az előtt a szívembe és a számba adott, hogy nem volt számomra megoldhatatlan feladat megismételni az elhangzott igehirdetésnek legalább a lényegét. Ez a tény is azt igazolja, hogy a gyülekezet szívében is megmaradt annak az istentiszteletnek a lelki élménye.

Elnézését kérem az Olvasónak, hogy ismételten visszakanyarodom az események felidézésében, de elkerülhetetlenül fontos mozzanatnak tartom, ami október 9-én reggel 8 órakor a debreceni püspöki hivatalban történt velem.

Az történt, hogy egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy Munkácsy György, immár esperes, átkerül a hódmezővásárhely-ótemplomi egyházközség lelkipásztori állásába. Érthető volt, hogy a földrajzilag központi fekvésű hely alkalmasabbnak látszott az egyházmegye esperesi szolgálatai-

nak az elvégzésére. Meg akarván előzni, hogy a Szentesen megüresedő helyre akárkit kinevezzen, pontosabban „megválasztásra ajánljon” az egyházkerületi lelkészjelölő bizottság, levélben kértem a püspök urat, hogy ebben az ügyben hallgasson meg és hasson oda, hogy a majd megüresedő állásra Karasszon Dezső volt segédlelkészem kerülhessen. Erre a kérésemre kaptam a fentebb megjelölt időpontot. Csupán az okozott nehézséget, hogy október 8-án nem tudtam elindulni délutáni vagy esti szolgálatom miatt, viszont másnap reggel lehetetlenség lett volna reggel 8 órára a püspöki hivatalba eljutnom. Egyetlen megoldásnak az kínálkozott, hogy az egyházközség 125 ccm-es kismotorján teszem meg az utat, természetesen éjszaka. Úgy is tettem és nekivágtam az útnak. Mondanom sem kell, hogy kevés vállalkozásom sikeréért imádkoztam és imádkoztak annyit az imaközösség tagjai, mint annak a vállalkozásomnak a sikeréért. Azt nem állítom, hogy az út izgalommentes lett volna, de Istennek legyen hála érte, október 9-én reggel 8 órakor már jelen voltam a debreceni püspöki hivatalban, ahol Péter János püspök közölte velem a döntést: az egyházkerület jelöltje az általam jelölésre ajánlott Karasszon Dezső volt segédlelkészem lesz.

Azt hiszem, nálam nem volt boldogabb ember. Némi pihenő után elindulhattam hazafelé, most már tökéletesen megnyugodott lélekkel. Természetesen a Csepel kismotoron. A testem fáradtságát nem érezve, végigimádkoztam és magamban végigénekeltem az utat.

Ami ez után következett és annak címet kellene adnom, nem választhatnék jobbat, mint az igét: „Nem tudjátok, mit hoz a holnap?” /Jakab levele 4,14/. Hamarosan kiderült, hogy mire Karasszon Dezsőt jelölték volna a Szentes-központi lelkipásztori állásra, jöttek az októbervégi események és Péter János már nem volt püspök, a korábbi döntés pedig nem jutott érvényre. Dezső útját másfelé sodorta a sorsa, én pedig átmeneti időre helyettes lelkészként vezettem a központi egyházközség ügyes-bajos dolgait.

Ismételten elnézést kérve az elkésett kitérőért, de annyi még az előttem megírásra váró emlék, hogy a már kész anyagot nem bolygatom meg, amúgy is füstbe ment a terv, én pedig szomorú szívvel megyek tovább.

-.-.-.-.-

Szívet vidámító tények következnek: az egyházközség anyagilag úgy megerősödött, hogy elkezdtünk a templom renoválásának az ügyén gondolkozni. Előtte azonban jelentős felújításokat végeztettünk el a műemlék parókián, amelynek büszke lakója voltam, mivel azt az épületet maga Kiss Bálint építtette 1836-ban, amikor már több mint 30 évet eltöltött egy kisebb lelkészlakásban, amelyben feleségével 6 gyermeket nevelt fel. Bámulatosan szerény ember volt, miközben szellemi-lelki téren óriás, gyakorlati dolgokban a szó legszorosabb értelmében ezermester volt. Azt már említettem, hogy az épületbe bevezettettük a vízvezetéket, átállíttattuk az áramszolgáltatást 150 volt feszültségről 220-ra, ami azzal járt, hogy a Bergmann csöveket minden helységben falba kell süllyeszteni. Kezdtük magunkat korszerű városlakóknak érezni.

Nem hagyhatom említés nélkül, hogy az 1956. október végi két hét, amely az ország egyéb helyein fegyveres harcokkal és véres eseményekkel telt el, Szentesen sokkal csendesebben, vér és összecsapások nélkül telt el. Ez főleg két vezető ember józan magatartásának és fellépésének volt köszönhető: az egyik Hering Béla tanácselnök volt, a másik Gujdár Sándor honvédségi laktanya parancsnoknak volt köszönhető, aki határozott fellépésével rávette a pártközpontban felhalmozott gyalogsági fegyverekkel összegyűlt és fegyveres védelemre berendezkedett Munkásőrséget a náluk levő fegyverek átadására, amivel elejét vette mindenféle fegyveres összecsapásnak. A munkásőrök sértetlenül és békésen eltávozhattak, a fegyvereket pedig a laktanyában kellő őrizetbe helyezték. A forradalom leverése után Gujdár Sándor súlyos megtorlást szenvedett el, de a rendszerváltozás után a város díszpolgári címét nyerte el.

Mindössze annyi történt, hogy a Kossuth téren felállított szovjet obeliszket a Honvédség legnehezebb járműveinek a bevetésével kidöntötték a helyéről. Ezért azok, akik a róluk készített fényképfelvételek tanúsága szerint, mint lelkes hazafiak tevékenyen részt vettek, enyhe megtorlásban

részesültek. A templomi istentiszteletek és a gyülekezeti alkalmak zavartalanul folytak és a későbbi hivatalos megítélés szerint hozzájárultak a város békés közállapotának a megteremtéséhez.

A gyülekezet vezetői közül csak Gerecz Elemér főgondnokot zaklatták amiatt, hogy a MÁV forradalmi bizottságának elnöke volt, de zavarkeltést nem tudtak rábizonyítani, így nem büntették meg, csupán dr. Nagy József presbiternek a városban munkavállalását tették lehetetlenné. Ő ugyanis a két világháború között a város főjegyzője volt és ebbe a tisztébe a forradalmi bizottság visszahelyezte. 10 éven át a budapesti Óbudai Harisnyagyárban tudott munkát vállalni, de a hatvanas években az egyházközségünkben sikerült pénztárosi tisztségben Szentesen kenyérkeresethez juttatni.

Ismét elnézést kérek az Olvasótól, mert vissza kell térnem az 1955. évre, amelyben olyasmi történt velem, ami nem csupán a személyes életemben és szolgálatomban, de a gyülekezet életében is rendkívül jelentős volt.

Berkhof holland díszdoktor prédikál, én tolmácsolom
1956. szeptember

Abban az évben ünnepelte a Budapesti Református Teológiai Akadémia fennállásának századik évfordulóját, melynek egyik ünnepi része az volt, hogy a jubiláló Akadémia 8 világhírű egyházi személyiséget tisztelt meg teológiai díszdoktori címmel. A nyolc kiválóság egyben két hetes tartózkodásra kapott meghívást és mindegyikük mellé egy-egy állandó kísérőt és tolmácsot biztosított az Akadémia. Nyolc fiatalnak számító magyar református teológiai tanár, vagy olyan gyülekezeti lelkipásztor kapott felkérést, aki teológiai munkássága és nyelvtudása alapján alkalmas lehetett a kivételes szerepre. Közöttük engem arra kértek fel, hogy a leideni egyetem holland rendszeres teológiai professzorát, dr. Hendrik Berkhof urat két héten át naponta kísérjem és tolmácsoljam. A felkért díszdoktorok a Margit-szigeti Nagy Szállóban kaptak elhelyezést, mi pedig a Kálvin téri vendégszobákban szálltunk meg. Reggelente 7 órakor kellett jelentkeznünk a Margit-szigeti Szállóban, majd este vacsora után tértünk - majdnem azt írtam, hogy nyugovóra, de inkább beszélgetésre -, ahol kicserélhettük később napi élményeinket. Az első reggelen, mondanom sem kell, hogy főúri reggeli elfogyasztása után a Zsinat lelkészi elnöke bemutatott bennünket a vendégeinknek és megkaptuk a szükséges eligazítást. Hamarosan kiderült, hogy a vendégek abban a meggyőződésben voltak, hogy mi magyar kísérők és tolmácsok valamennyien állambiztonsági tisztek és csupán álcázott egyházi emberek vagyunk. Ne felejtsük el: ők valamennyien Nyugatról jöttek és alapos fenntartásokat tápláltak a kommunista magyar helyzetről. Erre utal Berkhof professzornak az a kérése, hogy 3 magyar családot szeretne magánemberként felkeresni. Amikor ezt megtudtam, csak azt nem tudtam, hogy ez mennyire illeszthető bele a keményen megszabott feladatkörünkbe és gyakorlatilag milyen eszközzel bonyolíthatom le a 3 családhoz eljutást. Másnap reggel még a vendégekkel találkozás előtt tanácsot kértem Péter János zsinati elnöktől, aki a legnagyobb meglepetésemre habozás nélkül azt mondta, hogy semmi akadálya nincs, a vendégem odamehet, ahová akar, szóljak a püspöki gépkocsivezetőnek időben és ő mindenhová elviszi a vendégemet és engem. Így is történt, Almássy Marci barátom a kért időpontban előállt és a kívánt időpontban

mindenhová elvitt kettőnket egy akkor előkelőnek számító Moszkvics autóban. A látogatások mindenütt tolmácsolással bonyolódtak le, azokról nem is akarok beszámolni, inkább azt jegyzem fel, ami a korábban már gyanított nyugati fenntartásokat igazolta.

Az első napok egyikén, egy közösen elfogyasztott nagy ebéd után Berkhof professzor közölte velem, hogy fáradt, nem is érzi jól magát, pihenni szeretne, én is pihenjek, csak este felé, megbeszélt időpontban találkozzunk a Szállóban. Én kihasználtam a szabad délutánomat. Ő is pihent, azaz, amint később, amikor már elhitte, hogy én valóban teológus vagyok és nem egyházinak álcázott államvédelmi tiszt, elárulta nekem, hogy amikor engem pihenőre tanácsolt, ő titokban ejtett meg néhány családlátogatást, olyan családoknál, ahol német nyelven társalogva nem volt szüksége rám. Kacagva vallotta be, hogy sikerült engem „leráznia".

Mondanom sem kell, nem sok nap múlva bizalmas kapcsolat kezdett kialakulni közöttünk, amiből holtáig tartó, számomra rendkívül hasznos tudományos kapcsolat alakult ki, aminek a gyümölcsözéséről feltétlenül részletesebben is beszámolok. Rendkívül jó humorú, kellemes „nagy ember" volt, élvezet volt együtt lenni vele. A budapesti Kálvin téri templomban tolmácsoltam előadását, Gödöllőn a református templomban szószéki igehirdetését. Élmény volt vele együtt elmélkedni. Szolgált Debrecenben is, ahol külön bizalmas beszélgetést folytatott Kállai Kálmán és Czeglédy Sándor professzorokkal. Rám nem volt szükség, mert Kállai professzor jól beszélt hollandul /vele egyébként korábban is, később is, valahányszor találkoztunk, mindig hollandra kellett váltani a szót/ Czeglédy Sándor pedig kitűnően beszélt angolul /mondanom sem kell, hogy Berkhof minden jelentős nyelven beszélt, sőt idegen nyelvű, nem csak holland/ könyvek sorát is írta. Több könyvének a magyar recenzióit jelentettem meg a magyar szakirodalomban. Később minden könyvéből tiszteletpéldányt küldött nekem. A hatása nyomán több tudományos dolgozatot írtam, ő pedig..., de erről majd később.

Amire eltelt a két hét, már testi-lelki barátság jegyében kérdezte meg tőlem, hogy a szolgálataimért mivel szerezhetne nekem örömöt. Két kérésemet adtam elő neki.

Ahhoz azonban, hogy az első kérésem érthető legyen, előbb el kell mondanom valamit. Azt, hogy amikor 1948-ban hazatértünk Hollandiából, az akkori nagyon szigorú devizatörvénynek megfelelően az utolsó guldenig, dollárig és centig már a budapesti Keleti pályaudvar devizabankjában leadtam az összes nyugati pénzemet. Fellélegeztem. Nem tudom, pontosan mennyi idő telt el addig, amikor egy ritkán használt nyári nadrágom kis órazsebében találtam egy gyufás skatulya nagyságúra összehajtogatott 25 guldenes bankjegyet. Csaknem halálra rémültem. Arról szó sem lehetett, hogy beviszem a Nemzeti Bankba, mert senki sem hiszi el nekem, hogy még Hollandiában tettem oda és egyáltalán ott találtam-e a kérdéses bankjegyet, esetleg nem a hazajövetelünk óta jutottam hozzá? Tanácstalanságomban nem tudtam mást tenni, mint hogy rejtegettem abban a reményben, hogy majd egyszer csak meg tudok szabadulni tőle és addig sem derül ki, hogy valutát rejtegetek.

A megoldás akkor jött el, amikor előadhattam az első kérésemet Berkhof professzornak. Megkértem, hogy vigye magával a 25 guldenesemet és vegyen rajta nekem holland teológiai könyvet. Természetesen elvállalta.

A második kérésem az volt, hogy küldjön nekem használt Septuagintát, ami görög nyelvű Ószövetség. Megkérdezte: miért kell nekem Septuaginta? Azért – feleltem -, mert nincs az Ószövetség eredeti szövegéhez héber szótáram, viszont Hollandiából hoztam magammal jó görög-holland szótárt, amivel a Septuagintát jól tudom fordítani. Erre ezt felelte: „Akkor neked nem Septuaginta kell, hanem egy jó Gesenius /héber-arám szótár/. Erre csak annyit tudtam kinyögni, hogy egy Gesenius olyan drága, hogy arra gondolni sem merek. Itt befejeztem kérésem előadását.

Folytatás: hazaérkezése után rövid idővel megérkezett egy hatalmas csomag: benne egy Gesenius, kétkötetes Septuaginta és még 3 különböző dogmatikai szakkönyv.

A 25 guldenesem történetére 1956 szeptemberében derült fény. Galyatetőn ülésezett az Egyházak Világtanácsa 200 tagú Központi Bizottsága, amelynek Henk Berkhof dr. is vezető tagja volt. Négy nappal korábban érkezett és egyenesen Szentesre jött, ahol mint a személyes vendégünk négy teljes napot töltött el. Természetesen prédikált a Nagytemplomban és megtekin-

tett mindent, amiről úgy gondoltam, hogy érdemes megnézni a városban, bemutattam a város vezetőinek, elvittem a szegedi református egyházközségekbe, tartottunk a tiszteletére egyházmegyei lelkészértekezletet, végül megkérdeztem, van-e valamilyen kívánsága? Volt. Nem is hétköznapi, azaz nagyon is hétköznapi kívánsága az volt, hogy vigyem ki a piacra, igen, a piacra. Kivittem. Megnézett mindent, amit megvételre kínáltak, és barátságos, bizalomgerjesztő ember lévén, könnyen szóra bírta az embereket. Hamarosan híre ment, hogy miféle nevezetes nyugati vendéget kísérgetek. Megszólított férfiakat, asszonyokat, jól öltözött és nagyon is egyszerű embereket, megkérdezte tőlük, mit vettek, mennyiért, mi a véleményük erről-arról, minden érdekelte.

Leidenben elment a könyvesboltba, ahol közölték vele, a 25 guldenes bankjegyet már régen kivonták a forgalomból, tehát érvénytelen fizetőeszközzé vált. Berkhof professzor azonban nem hagyta annyiba a dolgot. Elment a Holland Nemzeti Bank elnökéhez, letette az asztalára az én 25 guldenesemet, és elmondta a lejárt bankjegyem történetét. Az elnök haladéktalanul intézkedett és Berkhof professzor megkapta helyette az új, érvényes bankjegyet.

A kéthetes időszak nem csupán komoly, tudományos elfoglaltsággal telt el, de derűs élményekkel is megajándékozott. Felejthetetlenek maradnak az esti beszélgetések, amelyeket éjszakába nyúló tapasztalatcserékkel vidáman töltöttünk el a Kollégiumban. De akadtak olyan derűs percek is, amelyeket maguk a díszdoktorjelöltjeink szereztek egymásnak, és persze nekünk, kísérőknek is. Emlékezetes marad az egyébként fanyar, idős skót Bailey professzor két igazi skót vicce, ráadásul mindegyik egyházi jelleggel. Először hallottam skót szájból, skót egyházi embertől skót viccet. Meg is hagyom örökül azoknak, akiknek a kezébe kerülnek mostani feljegyzéseim. Íme az egyik: a skót elmegy a vasárnapi istentiszteletre és beül a megszokott helyére. A liturgia rendjében elindítják a perselyező zacskót, amelynek a felső fém- vagy fakeretébe két vízszintes fogó van beépítve, hogy a hívek a helyükön ülve egymástól átvehessék, és miután beletették a perselybe szánt adományukat, a mellettük ülőnek továbbadhassák. A mi skótunkat azonban váratlanul éri, hogy a szomszédja már nyújtja neki a perselyt és kapkodásában 1 penny /skót fillér/ helyett 1 shillinget / 1 shilling= 12 penny / tesz bele, és sietve továbbnyújtja a másik szomszédjának. Attól kezdve azonban, hogy rájön a tévedésére, nem képes másra gondolni, mint arra, hogyan tudná jóvátenni az elkövetett tévedését? Jobb ötlet híján a szertartás végén odamegy a lelkészhez, őszintén bevallja neki a tévedését, és arra kéri, hogy a különbözetet, vagyis a 11 pennyt adja vissza neki. Csakhogy a lelkész is skót, azt mondja: „Ami benne van, az benne van," És nem adja vissza. Nem? Kérdi a mi csalódott skótunk. Nem, ismétli a lelkész. A mi skótunk elmegy, és otthon nyugodtan kitalál egy jó megoldást. A következő vasárnap beül a templompadba, a megszokott helyére és várja a perselyt. Amikor a szomszédja nyújtja feléje a perselyt, felemeli mindkét kezét, és ezt mondja: „Előfizetés!" Egy másik verzió szerint: „Bérlet!".

A másik „eredeti" skót vicc pedig a következő: egy angol kikötőben lehet bérelni csónakot, amelyben egy társaság kievezhet a tengerre, olyan messze, ahonnan már a szárazföld nem látható, csak köröskörül víz. Igazi tengerélmény! Három fiatalember kibérel egy csónakot, és jó messzire kieveznek. A három közül kettő angol, egy skót. Élvezik az élményt, csakhogy váratlanul vihar tör ki, amely egyre fokozódik, s hamar kiderül, hogy egyikük sem ért a manőverezéshez. Egyre kevesebb a remény, hogy elérik a partot, végül feladják az erőlködést, megadják magukat a sorsuknak: íme, eljött életük utolsó órája, talán csak perceik vannak hátra. El kell dönteniük, mit tesznek életük utolsó perceiben. Az egyik angol torkaszakadtából ordítva, csakhogy túlkiabálja a vihar zúgását, elkezd imádkozni. A másik angol nem tud saját szavaival az alkalomhoz illő imát szerkeszteni, de eszébe jut egy szép vallásos ének, a társához hasonló hangerővel elkezd harsány hangon énekelni. A skót nézi az egyiket, nézi a másikat, megint nézi az egyiket, meg a másikat, majd egy határozott mozdulattal felugrik a helyéről, fellép a csónak peremére és beleveti magát a tajtékzó habokba. A kérdés: miért lett a skót öngyilkos? A válasz: azért, mert biztosra vette, hogy ezek előbb-utóbb perselyezni is fognak.

Miután felidéztem a hangulatos skót vicceket, tartozom az igazságnak azzal, hogy a skótok távolról sem fukar emberek, csupán a filléreket is megbecsülik: józanul, normális önmegtartóztatással élnek, megvetik a pazarlást, kerülik a felesleges kiadásokat. De, ha nemes célra kell adakoz-

ni, ott más nemzetek fiait messze meghaladó mértékben nagyvonalúak. Ebben a hollandok is hasonlóan gondolkoznak. Vékonyan kenik a kenyérre a vajat, de a rászorulót bőségesen támogatják.

Mielőtt befejezném a budapesti jubiláris élményeim felidézését, még egy apróságot megírok. A nyolc díszdoktor között hét „nagy" teológus volt, számos alapvető mű szerzője, köztük az én Henk Berkhofom is, csupán egy volt köztük, Niemöller német evangélikus püspök, aki nem teológiai tudományos munkájáért, hanem az ökumenikus szellem Európában terjesztésért kapta a kitüntetést. Amikor ki-ki átvette a díszdiplomáját és rövid beszéd keretében megköszönte, Niemöller püspök utolsóként lépett a pulpitusra, majd a világnagyságok után hallatlan szerénységgel beszélt önmagáról. A köszönő beszédét ezekkel a szavakkal kezdte: „In dieser Reihe bin ich nur ein normaler Mensch." /Ebben a sorban én csak egy hétköznapi embernek számítok/. A szerénységnek ezt a megnyilvánulását mindenki elismeréssel hallgatta, annál meglepőbb volt, amikor a magyar tolmács így fordította: „Ebben a sorban én csak egy normális ember vagyok." Mondanom sem kell, hogy aki odafigyelt, alig tudta megállni, hogy fel ne nevessen, miközben valamennyien tudtuk, hogy a tolmácsoló fiatal Varga Zsigmond professzor kitűnően beszél németül, csupán a kimerültség tette, hogy szó szerint fordított az értelmezés helyett.

Megköszönve a kedves Olvasó türelmét és feltételezett megértését, befejezem a jubiláris emlékeimet és rátérve a Szentesen 1951 és 1960 között keletkezett jelentősebb eseményekhez, kérem Isten Szentlelkének emlékeztető segítségét.

A következő személyes emlékeim többsége még 1956 októberével függ össze. A boldog, szabad két hét vége felé történt, hogy beállított hozzám Almássy Márton, Péter János püspök gépkocsivezetője, akivel egyébként személyes jó viszony kötött össze. Érdeklődött, mi a helyzet Szentesen, mi történt és mire van kilátás? Én anélkül, hogy bármit is sejthettem volna a meglehetősen szokványos kérdések mögött /pedig ó, de sok volt!/, magától értetődően lelkes beszámolót tartottam neki arról, hogy Szentesen minden békésen zajlott le, csupán a szovjet emlékmű ledöntése okozott nehézséget, de a Honvédség segítségével az is sikerült. A lelkendező hangulatban lefolyt beszélgetés után Marci visszament Debrecenbe, ahol Péter János püspöki széke meglehetősen egyértelműen megingott, de még, ha csöndben is, kezében tartotta az egyházi hatalmat. Nem sokkal később Péter János lemondott a püspöki tisztéről és dr. Bartha Tibort ajánlotta a tiszántúli egyházkerület püspökévé megválasztásra.

Akkor derült fény Almássy Marci szentesi látogatásának a hátterére: Péter János jelöltjei között én előkelő helyen szerepeltem, de „politikailag" nem feleltem meg az elvárásainak. Túlságosan lelkes „ellenforradalmár" benyomását tettem a szentesi tájékoztató beszélgetés nyomán. Így lettem „majdnem püspök jelölt", ami a későbbi kézi vezérléses egyházkormányzásban biztos megválasztást jelenthetett volna. Istennek azonban ugyanúgy, mint Péter János lemondott püspöknek, más célja volt velem. Hála Neki/k/ érte. Megmaradhattam gyülekezeti lelkipásztornak, a lelkésztovábbképzésben tanítónak, az egyházkerületi és zsinati tanulmányi bizottságok tagjának, valamint szabadon szolgáló lelkészevangélizátornak.

Rám a nagytemplomi lelkészi szolgálatokban fokozottan szükség volt: tekintettel arra, hogy az egyházközségünk anyagi helyzete érzékelhetően megerősödött és a parókia mellett egyéb épületeink állaga is szemmel láthatóan megjavult, egyre inkább erősödött a Nagytemplom felújításának a gondolata.

Nem hagyhatom említés nélkül, hogy nem csak az ötvenes években, de negyven éves szentesi lelkészi szolgálatom csaknem teljes idejében /a nyolcvanas évek végén, amikor már esperes voltam, „sikerült szereznem" némi nyugati egyházi segélyt/, de az ötvenes években a szentesi református egyház egyetlen fillér külső támogatásra nem számíthatott. Csak a Műemléki Felügyelőség okvetetlenkedett különféle előírásokkal, de pénzbeli segítséget nem adott. Nem is számítottunk külső támogatásra. Elég erősnek tartottuk magunkat és az egyháztagjaink tehetős tagjai mind készek voltak jelentős adakozásra. Csupán a jó reménységünk alátámasztására egyetlen adatot írok ide: l956-ban a megkereszteltek száma: 73 volt /36 fi, 37 nő/, a konfirmáltak száma: 56 volt/ 19 fiú, 37 leány/, esketések száma: 38 volt, temetések száma: 51 volt /21-30/. Az év végi

zárszámadás 67.000 Ft bevételt, 55.000 Ft kiadást, 12.000 Ft pénztármaradványt mutatott, csaknem kétszeresét a korábbinak. Az önkéntes egyházfenntartók száma 1200 körül volt. Ők valamennyien a missziói bizottság tagjainak a segítségével juttatták el a pénztárba a rendszeres havi megajánlásukat, ha meg tudták indokolni, miért nem személyesen hozták be /havonta legalább 5-10 forintot/, de szép szokás volt az istentiszteletek végén kivonulni a templom közepére és az úrasztalára tenni 1 vagy 2 borítékot. Közben azonban az egyházi bevételek új forrással gazdagodtak. Ugyanis Munkácsy György központi lelkipásztor magával hozta az Áldozatos Hetek tartásának az új szokását. Ez abból állt, hogy felhívást intéztünk minden családhoz, hogy aki az elmúlt fél év alatt megtapasztalta az életében Isten áldását, az hálája jeléül tegyen borítékba hálaadományt Isten dicsőségére. Eleinte a missziói bizottság tagjai vették át a borítékokat, csak idővel módosítottuk, az én javaslatomra, úgy, hogy ki-ki személyesen helyezze el az úrasztalán.

Alkalmas tervezők híján nehéz volt kalkulálni a Nagytemplom renoválásának várható költségeiről. A szentesi kőműves kisiparosok számára túl nagy vállalkozás lett volna. Felszerelésük, állványzatuk sem volt hozzá, nem beszélve például a Nagytemplom mennyezetének a festéséről. Még elképzelésünk sem volt ezen a téren. Végül kapcsolatba léptünk Rózsássy József országosan ismert specialistával, aki főleg templomok renoválására rendezte be a vállalkozását, vagy a templomokhoz hasonló méretű nagy épületek felújításával foglalkozott. Ő tájékoztatott bennünket a várható költségekről.

Közben azonban nem jelentéktelen személyi változások keltettek hullámverést a Központi egyházközségben. Munkácsy György átkerült a Hódmezővásárhely-Ótemplomi egyházközségbe, a megüresedett helyének a betöltése váratott magára. A helyettes lelkészi szolgálatok rám terhelődtek. Szívesen vállaltam, bár Munkácsy eltávozását szívből sajnáltam, mert nagyon összebarátkoztunk és kitűnő orgonista lévén, az időközben megüresedett orgonista kántori szolgálatok ellátásában alkalmas társam lett: kölcsönösen kántorkodtunk egymás szolgálataiban, vasárnaponként, temetéseken és főleg a templomi esküvőkön biztosítottunk erőteljes énekvezetést, illetve templomi orgonaszót. A két fújtatót elektromosra szereltettük át.

Munkácsy György azonban tekintettel az esperesi tisztségére is, nem maradt Vásárhelyen, hanem a szegedi Kakasos templom egyházközségének lett a lelkipásztora. Egy-egy állás betöltéséhez elég volt az egyházkerületi lelkészjelölő bizottság ajánlása, ami a püspök személyes véleményét és a jelöltnek az Egyházi Törvények előírásának megfelelő eljárást automatikusan jelentette. Egy-egy jelölés ellen kivételes esetben történhetett tiltakozás, de arra most nem is tudnék példát felhozni. Ugyanis - és itt 1956-ra kell visszakanyarodnom - az történt, hogy az „októberi események” során a Szegvár-Mindszent-Derekegyházi kis társegyházközség lelkésze, Kecskés Balázs a mindszenti temetőben tartott forradalmi hangulatú beszéde következményeként Kistarcsán internálásra került és 10 hónapi elzárás után váratlanul a Hódmezővásárhely-Ótemplomi egyházközség lelkipásztori állására kerülhetett, amely az egyházmegye egyik rangos helyének számított. Mindenki sejtette, csak senki nem beszélt arról, hogy ennek a váratlan előléptetésnek mi volt az útja-módja, pontosabban „az ára”. Munkácsy György tehát Szegeden, Kecskés Balázs pedig Vásárhelyen!

Csakhogy hamarosan baj történt. Kecskés perbe került a beosztott lelkésztársával, amely perben az Egyházkerületi bíróság Kecskés peres ellenfelének adott igazat őt pedig „azon helyről elmozdításra” ítélték. Mellesleg közbeszéd tárgya volt, hogy összeférhetetlen ember lévén, tíz körül volt korábban azoknak a peres ügyeknek a száma, amelyekben szerepelt és általában alulmaradt.

Most azonban a debreceni püspök nehéz helyzetbe került: ugyanis végre kellett hajtania a kerületi egyházi bíróság vitathatatlanul jogerős ítéletét, csakhogy a Csongrád Megyei Rendőrség illetékes tisztje közölte a püspökkel, hogy Kecskés Balázst bárhová áthelyezheti, de Csongrád Megyéből nem viheti ki. Ez megerősítette azokat, akik gyanakodtak, illetve bizonyosra vették a kistarcsai internáló táborból milyen módon kerülhet valaki ilyen előnyös pozícióba. Mindössze egyetlen év telt el Vásárhelyen, amíg a püspök úgy döntött, hogy Kecskés Balázs kerüljön a Szentes-központi egyházközség lelkipásztori állására. Nekem személy szerint semmi bajom nem volt az áthelyezett lelkésztárssal, velem szemben mindig kifogástalanul viselkedett. Baráti ked-

vességgel mutatkozott be Szentesen, semmi okom nem volt rá, hogy ellene bármit is tegyek. A felesége és annak szülei, akik vele együtt jöttek Szentesre, valamint egyetlen kisfia mind az elvártnál is jobb indulattal viseltettek irányomban és a családom iránt, nyugodtan néztem a közös jövőnk elébe. Nekem soha senkivel nem volt viszályom, megtanultam mindenkit, elsősorban lelkésztársaimat a kötelesnél is jobban tisztelni. Ebben Kecskés Balázsban váratlanul hasznos munkatársat találtam. Kiderült, hogy ha teológiailag nem is volt „képzett”, de az anyagi dolgokhoz annál inkább „értett”. Azokhoz pedig nekem amúgy sem volt „affinitásom”. Jól jött tehát, hogy az új lelkésztárs lázas érdeklődést mutatott a templomrenoválás és az azzal kapcsolatos anyagi természetű ügyek iránt. Ez egyébként amúgy is közös ügyünk volt, mert a Nagytemplom a két egyházközség fele-fele arányban közös tulajdona volt.

1961-1970

A kölcsönös együttműködés mindaddig zavartalan volt, ameddig a renoválás tartott: én igyekeztem biztosítani Kecskés Balázs „érdemeinek" a megbecsülését, annál is inkább, mert közben én a „magam dolgaival" zavartalanul foglalkozhattam.

Csakhogy „elmúltak a mézeshetek", a Nagytemplom csodálatosan megszépült, a költségeket a híveink fedezték. A Központi hívek között több volt a tehetős család, de az „enyémek" is kitettek magukért: a középosztálybeliek általában egy havi fizetésüket ajánlották meg /átlagosan 3.000 Ft-ot/, természetesen én elsőként adtam erre példát, de a gyülekezet tagjai olyan lelkesen adakoztak, hogy mindössze két épületünket kellett eladni ahhoz, hogy hiánytalanul kifizethessük a költségeknek az Alsópárt-Kiséri egyházközségre eső fele részét. No de, jött a folytatás! Hamarosan kiderült, hogy a lelki alkata harcokhoz szokott és csak önmagában bízik. Az ellenvéleményeket nem tűrte. Miután mindig kis falusi gyülekezetekben szolgált, ahol ő volt a mindentudó, nem szokhatott hozzá az ellenvéleményekhez. Bármiről esett is szó, ő az első gondolatához mindig csökönyösen ragaszkodott. Amit Hódmezővásárhelyen kényszerült abbahagyni /a lelkésztárs elleni küzdelmeket/, azt Szentesen akaratlanul is folytatta, mivel az a természetéből következett. Ezt a harciasságot a saját közvetlen köreiben, a központi gyülekezet köreiben gyakorolta. Velem nem volt rá alkalma, részben azért, mert én meglehetősen elfoglaltam magamat az alsópárt-kiséri gyülekezetem építésével, gondozásával, a presbitéreimmel, a gyülekezeti missziói bizottság tagjaival és a családlátogatásokkal, részben pedig azért, mert a szorosan vett szentesi gyülekezeti munkám mellett pedig állandó elfoglaltságot találtam az egyházkerületi és hamarosan a zsinati tanulmányi feladatokra felkészüléssel, azok ellátásával és az egész hetes gyülekezeti evangélizációs szolgálatokra felkészüléssel. Kitűnő holland szakkönyvek áradtak felém. Hollandiában nagyra becsülték azt, hogy alkotó teológiai munkát végzek, s minden évben küldték az újabb könyvek katalógusát, nekem csak ki kellett válogatnom a rendszeres teológiai érdeklődésem és munkaköröm kereteiben hasznos könyveket. Volt állandóan tanulni-olvasni valóm. Tökéletesen elfoglaltam magamat.

Ezzel teljesen kivontam magam a nagytemplom körül kialakult mende-mondákból, viszálykodásokból, nem kényszerültem minden vitában megnyilatkozni, állást foglalni. A helyi szolgálataimban a presbiterek és a missziói bizottság tagjai nélkülem is tudták a dolgukat, én pedig amikor itthon szolgáltam, elfoglaltam magam a készülésekkel, mert attól kezdve, hogy híre ment a berekfürdői szolgálataimnak, az egyházi sajtó is folyamatosan kezdte kérni a cikkeimet. És mivel én írva gondolkodó-alkotó ember voltam, szinte minden szabadidőmet „kénytelenségből" az íróasztalom és az írógépem mellett töltöttem. Az életemet, úgy értem, hogy a mindennapjaimat a tanulás és a tanító szolgálatokra felkészülés tökéletesen betöltötte. A fecsegések meghallgatására személyeskedésekre nem maradt időm. Ezt Kecskés Balázs az első időkben jól megértette és mivel „szabadon hagytam" számára a helyi „egyházi terepet", jól megértette, sőt méltányolta is az országos szolgálataimat. Így tehát jól megvoltunk egymással. Az is tetszett neki, hogy amikor egész héten távol voltam, a távollétem idejében elvégzendő stólás temetések elvégzésére őt kértem meg, amit jó szívvel elvállalt.

Amikor közös ügyeket kellett intéznünk, tapintatosan úgy irányítottam a megbeszéléseket, hogy úgy érezze, minden az ő elképzelésének megfelelően történik, nem igényeltem a vezetés fölényét, sőt inkább tudatosan alá játszottam a hiúságának. Ez a módszerem abban is bevált, ahogy bevezettük vasárnapi istentiszteleteken az élő perselyezést. Ez azt jelentette, hogy az istentisztelet elején a szolgáló soros lelkipásztor két presbitere állt a bejáratnál, és amikor ismeretlenek léptek be a templomba, akik nem ismerhették az ülésrendet, őket készségesen bevezették és helyet kínáltak nekik. Egyúttal az istentisztelet alatt biztosították a templomi rend zavartalanságát. Majd amikor a gyülekezet távozott, a kijárat két oldalán állva, megfelelő fonott kosárkákba gyűjtötték a perselyadományokat, ezzel megkímélték az adakozni kívánókat attól, hogy a meglehetősen sötét kijáratnál keresgélniük kelljen a beépített ősi perselyládákat, azonkívül az adományok elhelyezésének személyes átadás-átvétel jelleget biztosítottak. A begyűlt persely-

adományokat együtt bevitték a pénztárba, ahol a pénztárossal együtt megszámolták és a címletek rendjében beléget készítettek, azt mindhárman aláírták, és a pénztáros a perselyadományokat bevételezhette.

Miután a gyülekezet tagjai megkedvelték az adakozásnak azt a szokását, hogy a zárt, de névvel és lakcímmel ellátott borítékba tett adományukat az istentisztelet végén személyesen helyezhetik el az úrasztalán, a két presbiter az ott összegyűlt borítékokat is bevitte a pénztárba, a pénztárossal felbontották, és a két egyházközséget illető adományokat külön jegyzékbe foglalva bevételezték. Ebből soha nem lett vita, azonkívül sikerült tudatosítanunk a gyülekezet tagjaiban azt a tényt, hogy mi lelkipásztorok nem kezelünk pénzt.

Egyetértéssel, sőt a felsőpárti presbitériummal is egyeztetve készítettünk stóla szabályzatot, hogy elkerüljük az esetenként felmerülő gondot: stóla címen egy-egy lelkészi, kántori szolgálatért, ha egyáltalán fizetni akar, mennyit fizessen. Mai gondolkodásmódommal már nehezen tudom megérteni, ami annak idején mindnyájunk számára magától értetődő volt, annyira, hogy teljes egyetértésre jutottunk az alábbiakban:

A pompaesküvőért 155 forintot kellett fizetni. Ebben benne volt a lelkész és a kántor stólája, ami azt jelentette, hogy az esketést végző lelkész a befizetett stóla 60 százalékát kapta, az orgonista kántoré a befizetett összegnek 40 százaléka lett. Az orgonás esküvőért 105 forintot kellett a pénztárban befizetni, a lelkész és az orgonista kántor stólája azonos volt. A pompaesküvő díja azért volt magasabb, mert akkor a templomba bevezető utat a hosszú vörös bársonyszőnyeggel fel kellett teríteni, amihez két ember kellett. Azért a szolgálatért a harangozó kapott 15 forintot, 35 az egyházközség pénztárában szerepelt bevételként. Az egyszerű esküvő díja /orgona, szőnyeg nélkül/ 50 Ft lett.

1958 januárjában kezdtem el a kedd esti bibliaórákon azt az előadássorozatomat, amelyet 8 éven át tartottam, és amelynek az anyagát beköttetve 4 tekintélyes kötetben a többi kéziratom mellé tettem. 1988-ban ott talált rá egy alkalommal Kocsis Elemér tiszántúli püspök, amikor a kéziratait nézegette. Előzőleg nálunk töltötte az éjszakát és mielőtt délelőtt tovább utaztunk volna Hódmezővásárhelyre, egy kis időre magára kellett hagynom és több helyen is beleolvasott, majd közölte velem, hogy nagyon jónak tartja és az a véleménye, hogy ki kell adni, meg kell jelentetni. Engem meglepett a vélekedése, eszembe nem jutott volna akkora terjedelmű könyvet megjelentetni, de ő nagyon komolyan vette amit mondott. A folytatásra majd később visszatérek, mert a története külön fejezetet érdemel.

Egy boldog pár esketés közben

Visszatérek a stólák rendezéséhez az ötvenes évek végén. 1959-ben egy pompaesküvőért már 250, orgonás esküvőért 180 forintot kellett a pénztárban befizetni, abból a lelkészé 100 forint lett, az orgonista kántor 40 forintot kapott, a harangozó pedig a szőnyeg felterítésért 20 forintot kapott. 90 forint az egyházközség pénztárába folyt be. Orgonás esküvőért 15 forintot kellett fizetni. Ebből a lelkész 75 forintot, a kántor 30 forintot kapott, az egyházközség pénztárába 75 Ft folyt be.

Ha az esküdni szándékozók köztudottam szegények voltak, az esküvőt minden kért esetben díjmentesen megtartottam. Ugyanúgy a temetések alkalmával is. Létesítettünk egy külön úgynevezett ingyenes parcellát az Alsó református temetőben, ahol a sírhelyet és az egyházi szertartást térítésmentesen végeztem. Ahhoz ragaszkodtam, hogy minden ingyenes temetést én végezhessek el. Bele akartam vinni a köztudatba, hogy a stóla nélküli szertartásokat ugyanolyan odaadással és személyesen én végzem, mint a stólával díjazott temetéseket

és esküvőket. Természetesen a keresztelések mind ingyenesen történtek, lévén a keresztelés ugyanolyan szentség, mint az úrvacsora kiszolgáltatása.

A technikai okokból tett kitérő után visszakanyarodom a Kecskés Balázs központi lelkész beilleszkedésének a hiteles történetéhez. Tudatosan kerültem minden összetűzést vagy egyáltalán nézet-különbséget, mert azt tartottam, hogy az egyház érdekét feltétlenül a békesség szolgálja. Csakhogy egy valami ellen nem tudtam tenni: a Balázs szolgatársamban az indulatok kialakulását nem tudtam megakadályozni. Ugyanis nyilvánvalóvá lett, hogy a szószéki és egyéb lelkészi szolgálataink nem azonos értékűek voltak, legalábbis a minket hallgató hívek különbözőképen ítélték meg. Amikor ő volt a soros szolgálattevő, nagyon kevesen voltak a templomban, amikor én voltam soros, akkor feltűnően sokan vettek részt az istentiszteleteken. Amikor valaki esküvőre vagy temetésre készült, feltűnően gyakran azt kérték, hogy a szolgálatot én végezzem. Ezt egyébként a két egyházközség határai ugyanis szabályozták és a szabályozástól csak az illetékes lelkész beleegyezésével lehetett eltérni. Az egyszer sem történt meg, hogy az illetékes tudta nélkül vállaltam volna felkérést. Az viszont egyszer sem fordult elő, hogy a területileg az alsópárt-kiséri egyházközség területén lakó hívek Kecskés Balázs szolgálatát kérték volna helyettem.

Ezt a tényt az tette nehezen elviselhetővé, hogy megváltoztattam a szabályt, amely szerint a stóla felét a mellőzött, tehát szolgálatot nem végző lelkész felét tarthatta meg magának, a másik felét át kellett engednie a kikért, tehát a szolgálatot ténylegesen elvégző lelkésznek. Ezt a szabályt úgy módosíttattam a békesség kedvéért, hogy aki engem külön felkért egy-egy szolgálat elvégzésére, annak két teljes stólát kellett befizetnie, hogy az illetékes lelkész ne károsodjék a kikérés miatt. Sajnos, Kecskés Balázs így sem tudta hordozni a mellőzéseket. De én a továbbiakban nem tudtam kizárni a kikéréseket.

Egyébként ez a helyzet felidéz bennem egy különleges esetet: egy szép napon megjelent nálam a posta fő telefonszerelője, akinek nagy befolyása volt abban, hogy valakit telefonhoz juttathasson. Arra kért, hogy kereszteljem meg az újszülött kisfiát. Meg kell jegyeznem, az illetővel még soha nem találkoztam, így nem ismerhettem. Természetesen készségesen vállalkoztam a kért szolgálatra, annál is inkább, mert közölte velem, hogy ha megteszem, beszerelteti nekem a telefont, ami abban az időben hozzáférhetetlen kiváltság volt, pláne egy egyházközség számára.

Csakhogy az adatok felvétele során hamar kiderült, hogy a család nem az én egyházközségem területén, hanem a központi egyházközség területén lakik és gyorsan közöltem, hogy sajnos a keresztelést csak akkor végezhetem el, ha a központi lelkésztársam hozzájárul. Gondolkodás nélkül közölte, hogy azon ne múljék, őneki is ad egy telefont.

Az ígéretet teljesítés követte, a hozzájárulást megkaptam. Az alsópárt-kiséri lelkészi hivatal megkapta a telefont, 325 volt a számom, de a központi lelkészi hivatalban is felszerelték a telefont, annak a száma 330 lett.

Talán nem is került volna feljegyzésre ez az esemény, ha nem lett volna nagyon-nagyon szomorú, a maga nemében kimondhatatlan egyedi folytatása: az 1990-es évtized vége felé felkeresett egy könnyes szemű asszony, aki előadta a kérését: temessem el a férjét és a fiát, akik egy nap különbséggel, természetes halállal haltak meg, de együtt szeretné eltemettetni őket, a temetési szolgálat végzésére pedig engem kér, vállaljam el. Az utódom készséggel megadta a hozzájárulását, a szolgálatot pedig megrendült szívvel elvégeztem. Bevallom, hosszú lelkészi szolgálatom során, azóta a 66. szolgálati évemben járok, megvan az arany-, a gyémánt-, sőt a vasdiplomám is, de egyszer sem fordult elő olyan eset, amikor apát és fiút egyszerre kellett eltemetnem. Az apát és a fiút Bondor Sándornak hívták, és amíg élek, nem felejtem el őket és a ma is élő özvegy kimondhatatlanul fájdalmas gyászát.

Visszatérve a 60-as évekre, fel kell jegyeznem még egy nevet: Lakos Ferenc kézimunka kereskedőét, aki központi presbiter volt és egyike a leghálásabb igehallgatóknak. A külföldön dolgozó fia révén hozzájutott egy értékes magnetofon készülékhez és elhatározta, hogy ő minden igehirdetésemet szalagra veszi és a családjában meg a társaságában otthon a saját, meg mások lelki örömére újra meg újra lejátssza.

Hogy pedig az irigység ne rontsa meg az elképzelését, felajánlotta, hogy a két vasárnapom közötti vasárnapon Kecskés Balázs prédikációját is felveszi. Úgy is lett. Megkezdődött a vasárnapi igehirdetések megörökítése.

Általános megállapítás szerint Kecskés Balázs lelkésztársamnak nagyon jót tett az, hogy fokozott gonddal kellett készülnie, mert az igehirdetései egyre világosabbak és könnyen érthetőek lettek. Ennek mindenki nagyon örült, egészen addig, amíg az egyik vallásoktató lelkész, /miután már nem él, ideírhatom a nevét: Nyiri Józsefnek hívták/ egy vasárnapi istentisztelet után, amelyen Kecskés Balázs hirdette az igét, széltében-hosszában el nem kezdte mondogatni, hogy ilyen csodálatos prédikációt még senki nem mondott, mert alighogy elhangzott, azon nyomban megjelent nyomtatásban is. És kezében tartotta egy jó nevű volt karcagi lelkipásztornak, Papp Bélának a prédikációs kötetét, amelyben az elhangzott prédikáció bizony szóról-szóra benne volt.

A lelkésztársam, aki ki akarván egyensúlyozni a kettőnk igehirdetése közötti különbséget, azt a megoldást választotta, hogy -legalább is ő arra számítva, hogy úgysem ismeri senki azt a kötetet-, kimásolta a más által kiadott prédikációkat és úgy mondta el, mint a sajátjait. Az az igazság, hogy ehhez a leleplezéshez maga Kecskés Balázs szolgáltatta az okot, mert összeveszett Nyiri Józseffel, aki a már fentebb írt módon torolta meg a Kecskés Balázs által rajta ejtett sérelmet. Hát, mit mondjak? Nem mondok semmit. Ha elvállalta a kétlelkészes szolgálati helyet, bizony kitette magát az összehasonlításnak, amelyben ő húzta a rövidebbet.

Csak hát a kettőnk viszonya bizony nem lett jobb, csupán én éreztem magam némiképp tehetetlennek, mert nem láttam más kiutat, mint megpróbálni elfelejteni a botrányos esetet, és úgy tenni, mintha mi sem történt volna. Ehhez az adott erőt, hogy visszamenőleg felértékeltem magamban mindazt, amit Kecskés Balázs a templomrenoválás kapcsán valóban hasznos munkát végzett az anyagi teendők terén s engem tehermentesített az iparosokkal való kapcsolattartásban, meg anyagbeszerzésekben.

Azt hiszem, még adós vagyok azzal, hogy áttekintést adjak a templom külső és belső tatarozásának az elszámolásáról: A hívek adományából befolyt 336.000 Ft, kifizetve: 324.000 Ft. Ezen felül eladásra került 4 ingatlan: A központi egyház eladta a Kiss Bálint u.4. sz. ingatlanát, és a Bálint u. 7. sz. ingatlanát. Az Alsópárt-Kiséri egyházközség eladta a Tóth J. u. 24. szám és a Mecs Balogh u. 11 sz. ingatlanát. Ennek a 4 ingatlannak a vételára kb. 550.000 Ft-ra emelte a bevételeket és lehetővé tette a későbbi kiadásokat.

Ugyanis fel kellett szereltetni a déli templomablakokra megfelelő külső védőhálókat és nagy /8 méter magas, két és fél méter széles/ függönyöket, mert a templom északi oldalán, a szószékkel szemben ülők szemét meg kellett védeni a délelőtti erős napfénytől.

1961-ben egyházmegyei rendezvény keretében történt megemlékező és köszöntő közgyűlés az én 10 éves szentesi lelkipásztori működésemről, amelyet nem kívánok részletezni. De annyit megjegyzek, hogy akkor már magasabb egyházi tisztségekre is megválaszthattak, pl. egyházkerületi lelkészi rendes tanácsbíró voltam, egyben a kerületi tanulmányi bizottságnak és az Országos Béketanács országos református bizottságának is tagja.

Fontosabbnak tartom feljegyezni, néhány az egyházközségünk mindennapjaival összefüggő intézkedést. Felújíttattuk a parókia nyílászáró szerkezeteit, az ajtókat és az ablakokat. Fürdőszobát alakíttattunk ki a parókia konyhája és előszobája között, etázsrendszerű központi fűtést szereltettünk be a két irodai és két nagyobb lakószoba, valamint az előszoba fűtésére /ezt később minden lakószobára kiterjesztettük/, összesen 105 egy méter 05 centi magas bordákkal, amelynek a fűtésére előbb egy vegyes tüzelésű, majd később, amikor az utcai gázvezeték elérte a parókiát, gázkazán szolgált. A parókia nagykapuján levő rozzant fakapu helyett vaskaput készíttettünk, a melléképületben, ahol két helység imaház céljára szolgált, garázst alakíttattunk ki, a kert közepén locsolás céljára ingyen szolgáló Norton-kutat fúrattunk, amelyből 18 m mélységből villanymotor szívta fel a vizet. Új szennyvíztárolót is készíttettünk a meglevő mellett.

A Norton-kúttal kapcsolatban feljegyzek valamit. Nyiri József vallásoktató lelkész rábeszélésére /nagyon igaza volt/ a kert hátsó felében 1000 darab korai karalábé palántát telepítettünk, amelynek a termését 4-5 centis nagyságot elérve, előzetes szerződés alapján külföldi szállításra alkalmas minőségben a Korai Zöldségtermesztő Rendszer nevű szentesi export vállalatnál le-

szerződtem. Ez a fóliástermesztés nagyon sok vizet igényelt, amit a városi vízvezetékből biztosítottam, magyarán szólva a városi ivóvízből locsoltam. Csakhogy amikor már csupán két-három hét volt hátra a szedésidőig, megjelent a megyei újságban egy felháborodott írás, amelynek címe így fenyegetőzött: „Le kell leplezni az ivóvízpazarlókat!" Locsolás nélkül viszont leállt volna az érőben levő karalábék növekedése, pedig arra a kertünk zárt jellege kitűnően hasznosította az áradó napfényt, ami szabadföldi termesztésben nagy előnyt jelentett a kinti földeken és nyitottabb kertekben termesztőkkel szemben. Törhettem a fejemet: mitévő legyek? Nemcsak a remélt hasznot sajnáltam, de a szállítási kötelezettség teljesítésével is tartoztam. Ha viszont locsolok, feljelenthetnek, az még nagyobb baj. Elhatároztam, hogy elmegyek a városi Pártbizottságra, ahol bejelentem, hogy a hátralevő két-három hétre nem hagyom abba a locsolást, mivel az nemzetgazdasági érdeket is szolgál, lévén a korai karalábé kapós exportcikk.

Fogadott egy Magyar János nevű másodtitkár. Bemutatkoztam, majd előadtam, hogy mire szerződtem, továbbá az újságban mit olvastam, bejelentettem, hogy nem várom meg, amíg valaki feljelent ártézi víz pazarlása címén, írja fel a nevemet. Hosszas gondolkodás után ezt mondta: „De érdekes ember maga!" Majd hozzátette: „Locsoljon tovább nyugodtan!" Én csupán ezzel búcsúztam: Nem érdekes ember vagyok én, csupán őszinte, és nem vagyok hajlandó bujkálva locsolni, közben félelemben élni. Nem is lett nekem a továbbiakban semmi bajom, de haladéktalanul megbeszéltem a főgondnokommal, Gerecz Elemérrel és néhány hangadó presbiterrel és megrendeltem Remző József kútfúrónál, akiről tudtam, hogy evangélikus presbiter, a Norton-kút elkészítését.

A másodtitkár nevét azért írtam ide, mert nemsokára az első titkárral akadt dolgom, akit holtában is nagyra becsülök, mert /mellesleg református/, de minden gyerekét Irénkémhez járatta iskolába és a Lajos nevű fia, egykorú lévén a legkisebb gyermekünkkel, gyakran megfordult nálunk. Az első titkárt Labádi Sándornak hívták, és annyit megtudtam, hogy a felesége a házasságkötésük alkalmával katolikusból református vallásra tért át.

A már felsorolt fejlesztésekre minden esetben megvolt a biztos fedezet. Minden évben, így az 1962. és 1963. évi zárszámadást jelentős pénztármaradvánnyal zártuk.

Ami pedig a már megnevezett Labádi Sándor nevű városi első titkárt illeti, hamarosan segítségül kellett kérnem. A történet, a következő: András nevű, legidősebb fiunk a középiskolai tanulmányait a szentesi Horváth Mihály Gimnáziumban kezdte el az l961. évben és mindjárt színjeles félévi bizonyítvánnyal örvendeztetett meg bennünket. Nagyon lényeges, hogy a latin nyelvet Szőllősy Géza gimnáziumi igazgató tanította és jeles érdemjegyet írt be András első félévi bizonyítványába. Jeles bizonyítványt hozott az év végén is. Bátran kezdhette a második évét. Akkor történt valami, ami a gyermek lelkületét teljesen felzaklatta. A második osztályban ugyanis más tanította a latint, és nem tudom, milyen okból minősíthetetlenül megalázta a gyermeket. Állítólag „hülye papgyereknek" titulálta az osztály előtt és megfenyegette, hogy latinból megbuktatja. Amikor panaszra mentem az igazgató úrhoz /kedves, bizalmas barátomhoz és presbiteremhez/, ő csak ennyit mondott: Ne vedd komolyan, az a tanár..., és most nem írom ide sem a tanár nevét, sem a minősíthetetlen szót. Én igyekeztem nem túl komolyan venni a dolgot, ám a tanév befejezése előtt kiderült, hogy a 16. évében járó Andrásunk a tudtunk nélkül felvételre jelentkezett a Békéscsabai Út-Híd-Vízműépítő Technikumba. Látva, hogy a fiunk elhatározása nagyon komoly, elkísértem a felvételi vizsgára, amelyen kiválóan megfelelt, de az igazgató kijelentette, hogy a harmadik osztály helyett csak a második osztályba veszi fel, tehát évvesztéssel, azonkívül kollégiumban csak akkor biztosít helyet a számára, ha előbb a szentesi Pártbizottság a fiút felvételre javasolja. Én hiába mondtam neki, hogy nem én akarok kollégista lenni, hanem a fiam, az igazgató kötötte magát a Pártbizottság ajánlásához.

Én nem akartam megvárni, amíg az igazgató kéri a szentesi Pártbizottság ajánlását. Telefonon azt kértem Labádi Sándortól, hogy „családi ügyben" fogadjon. Hogy ő miket gondolt magában az én családi ügyeim felől, azt máig sem tudom, de tény, hogy már másnap 9 órára hívott magához. Meglepődve láttam, hogy hárman várnak rám az első titkár szobájában, a városi KISZ titkár és a járási első titkár, és természetesen Labádi Sándor. Előadtam nekik a gondomat, hogy az iskola igazgatója osztályharcot folytat egy gyermek ellen, aki állami iskolában volt úttörő, sőt

a nyolcadik általános osztály végén, mint jó tanulót, aki a gyengébb társait segíti, érdemei jutalmául a KISZ-be is felvették anélkül, hogy ő maga jelentkezett volna. Most pedig a békéscsabai igazgató csak azért, mert a fiú apja református lelkész, a KISZ-tag ellen folytat osztályharcot. Elmondtam és kértem őket, hogy, ha úgy gondolják helyesnek, ám folytassanak ellenem, az apa ellen osztályharcot, de ne a gyermekem ellen.

Mondanom sem kell, hogy amikor a véleményüket kértem, válogatás nélkül kimondott elmarasztaló szavakkal ítélték el az igazgató eljárását, biztosítottak róla, hogy nem várva be annak levelét, a szentesi Pártbizottság megírja és elküldi a maga pártoló véleményét. Utána mintegy két órán keresztül bombáztak a kérdéseikkel, végül kijelentették, hogy velem nagyon jól lehet beszélgetni, jöjjek el máskor is. Azon nyomban közöltem velük, hogy arról szó sem lehet, ha ők szívesen beszélgetnek velem, jöjjenek el a hivatalomba vagy a lakásomra, készséggel fogadom őket, de a Pártbizottság épületébe ok és cél nélkül nem jövök, mert nem teszem ki magamat annak, hogy aki meglát innen távozni, bármit feltételezzen rólam, ami nem felel meg a valóságnak.

Summa summárum: a félévvesztés maradt, de András fiunk rövid időn belül kollégiumi elhelyezést kapott végül egy életre szóló okos, hasznos szakképzést, amellyel nyugalomba vonulásáig boldogult az életében, sőt két év múlva a középső fiunkat is rávette, hogy a szentesi Gimnázium helyett ő is Békéscsabán végezze el a Technikumot.

Ennek végeredményben mi szülők is örültünk, mert abban az időben lelkészgyermekek csak kivételes esetben kerülhettek egyetemi vagy főiskolai felvételre, ebben az iskolában pedig életre szóló képzésben részesültek és mindketten meg is találták a helyüket, természetesen úgy, hogy a jó alapokon állva, szükség szerint tovább képezve magukat, kapós vezető emberekké váltak.

-.-.-.-.-

Az 1963. év nevezetes esztendő volt a szentesi szolgálatomban: a Magyar Református Egyház arra készült, hogy az 1567. évi alkotmányozó Debreceni Zsinat négyszázadik évfordulóját az akkor elképzelhető legnagyobb vállalkozásával, a teljes Szentírás magyarázatának a megalkotásával ünnepelje meg. Ennek a nagy műnek a megalkotására 33 tudós magyar református teológus és külföldet járt lelkipásztor kapott megbízást.

Engem az az addig, és azóta hasonlíthatatlanul megtisztelő megbízás ért, hogy ennek a páratlan méretűnek és értékűnek szánt munkában, az Egyház Urától kapott tehetségemmel vegyek részt, és két év alatt készítsem el négy újszövetségi levél, a Jakab apostol levele, Péter apostol első és második levele, valamint a Júdás apostol levele tudományos magyarázatát, amely a gyakorló lelkészeknek az igehirdetés szolgálatában hasznos, valamint a Szentírás megértésére törekvő bibliaolvasó hívek számára is érthető magyarázat lesz.

Mint minden szerzőt, engem is arra kért a Zsinat Elnöksége, hogy készítsem el az eredeti bibliai szöveg magyar nyelvre fordítását és magyarázatát. Valószínűnek tartom, hogy azért éppen ezeknek a bibliai könyveknek a feldolgozását bízták rám, mert ezeknek a magyarázatával több alkalommal is felhívtam a lelkésztársaim, valamint az igehallgató hívek figyelmét.

Most azonban teljes odaadást igénylő alapos, új munkába fogtam, amelyet Isten Szentlelkének a folyamatos segítségül hívásával és segítségével az előírt két év alatt el is készítettem. Nem titkolom el, hogy a munkámat a három, általam előzetesen nem ismert bíráló tudós teológus közül kettő nagy elismeréssel ajánlotta elfogadásra és közlésre, de a harmadik ellenvéleményt jelentett be. Ehhez hozzátartozik az, hogy a rám bízott levelek közvetlen bibliai szomszédságában megjelent János apostol első, második és harmadik levelének Vályi Nagy Ervin professzor által elkészített magyarázatát ugyanaz a három bíráló tudós pontosan fordítva véleményezte: az egyik kiválónak, a másik kettő közlésre mindenestől alkalmatlannak ítélte. Nem volt más megoldás, a Zsinat Elnöksége felállított egy három professzorból álló szuperlektorátust, amely azt a feladatot kapta, hogy hozzon döntést kettőnk munkája megítélésében. A két szerzőt felhívták arra, hogy írásban és szóban álljon a szuperlektorátus rendelkezésére.

Én 10 teljes oldalon kifejtett álláspontomban közöltem, hogy 6 kisebb bíráló észrevételt elfogadok, de az egyik észrevételt nem fogadom el, mivel annak az a megfogalmazása számomra

status confessionist, alapvető hitbeli álláspontot tartalmaz. Az írásos vélemény benyújtását és áttanulmányozását követően mindketten megjelentünk a Zsinat Elnöksége és a szuperlektorátus előtt és megvitattuk az eltérő álláspontokat.

A lényegre szorítkozva csupán annyit írok le itt, hogy Vályi Nagy Ervin professzort felhívták teljesen új magyarázat elkészítésre, az én négy munkámat pedig a 6, általam már előzőleg elfogadott kiigazítással közlésre alkalmasnak ítélték. A Jubileumi Kommentár előbb füzetekben, majd egy 1296 oldalas kötetben, néhány térképpel kiegészítve időben meg is jelent. A társszerzőnek járó díszkiadás egy példányát kézi könyvtáramban meghatott szívvel, Isten iránt érzett nagy hálával őrzöm.

-.-.-.-.-

Még mielőtt folytatnám a Jubileumi Kommentárral kapcsolatos emlékeim írását, rendkívül fontosnak tartom az 1963. év egyik gyülekezeti eseményének a megörökítését. A presbitérium általános tisztújítás következtében megújult és az 1964-1975. évekre a következők kerültek főgondnokká, gondnokká, rendes illetve pótpresbiterré választásra:

Főgondnok: Gerecz Elemér, Somogyi Béla u.8.
Gondnok: Füsti Molnár Sándor, József Attila u. 9.
Rendes presbiteri tiszt:

Banga Sándor, Nagynyomás 41.
Báthory István, Vecseri u.24.
Baranyi László, Mátyás kir. u. 2.
Fazekas Sándor, Árpád u-12.
Győri János, Lenin út 47.
Horváth Antal, Attila u.25.
Dr. Juhász Sándor, Gergely u. 7/a.
Karikó T. Lajos, Szondy u.6.
Kádár István, Gergely u. 7/a.
Dr. Mikecz Lajos, Béke u. 4.
B. Molnár Péter Alsórét 101.
Dr. Nagy József, Lenin út 36.
Nagy Sándor, Lenin út 93.
Papp László, Somogyi Béla u. 38.
Pardy Ferenc, Bacsó Béla u.7.
Pető Géza, Béke u.5/a.
Szathmáry Pál, Nagyörvény u. 9.
Szász Lajos, Mátyás kir. u. 10.
Szabó Pál, József Attila u. 15.
Tályai József, Lenin út 92.
Tihanyi Lajos, Gógány sor 13.
Varga László, Kéreg u. 25.
Vass Gyula, Sáfrán Mihály u. 73.
Zimonyi Ferenc, Gógány sor 23.

Pótpresbiteri tiszt:

Mészáros Bálint, Mátyás kir. u. 14.
Takács Ferenc, Keresztes u. 17.
Dr. Szamosközi István, Villogó u. 6.
Virágos Antal, Mátyás kir. u. 11.
Fábián Géza, Mátyás kir. u. 13.
K. Szabó Sándor, Lenin út 9.
Dr. Tegzes László, József A. u. 25.

Jordán Zsigmond, Lenin út 48.
Trencsik Ferenc, Schweidel u. 14.

A presbiteri határozat /7/1964/ ezt is tartalmazza: „Presbitérium kimondja, hogy számba veszi a presbiterek templomba járását, a presbiteri gyűléseken való részvételtől pedig csak előzetes, vagy utólag 8 napon belül közölt kimentés esetében tekint el. Aki pedig három egymást követő presbiteri gyűlésről kimentés nélkül elmarad, annak a presbiteri helyét megüresedettnek tekinti és a soron következő pótpresbiterrel betölti."

-.-.-.-.-

E lényeges gyülekezeti esemény feljegyzése után folytatom a Jubileumi Kommentár ügyének az ismertetését, mert az az én gyülekezeti, országos, sőt nemzetközi szolgálatomat jelentősen befolyásolta. Ennek az alapvető műnek a megalkotására, túl a 400 éves jubileumon, azért is szükség volt, hogy a lelkipásztoroknak az a jelentős része, többsége, amely külföldi tanulmányok és idegen nyelvtudás híján csak magyar nyelvű kommentárokból meríthetett, a Jubileumi Kommentárban olyan forráshoz jusson, amely a Szentírás valamennyi könyvének, mind a 66-nak a tudományos feldolgozását és a Magyar Református Egyház hivatalosan elfogadott magyarázatát tartalmazza.

Az 1964. évben a parókián és a Tóth József u. 26. számú házingatlanon jelentős felújítást végeztünk. A végszámla 49 ezer forintról szólt. A Templomtatarozási Alapból visszamaradt és egyházközségünket illető 57 ezer forint fedezte ezt. A lelkészi hivatal felszerelésére 1 használt íróasztalt, szőnyeget és függönyt vásároltunk, a templompadok kényelmesebbé tételére pedig 50 ülőpárnát szereztünk be. Az úrasztal alá kellő nagyságú dobogót készíttettünk, így az ott végzett szolgáló személy a gyülekezetre kedvezőbb rálátást kapott.

Első ízben kaptam felkérést a Petőfi Rádióban vallásos félóra tartására 1964. szeptember 6-án /ezt később még két felkérés követte/. A félóra anyagát előzetesen 7 /HÉT!!!/ példányban kellett beküldenem. Az igehirdetés alapigéjét és az énekeket szabadon választhattam. A félóra teljes anyagát a presbiteri jegyzőkönyvben megörökítettük.

Annak illusztrálására, hogy „az átkos 40 évben", a „békemozgalom" időszakában milyen igehirdetésekkel szolgáltam, illusztrációként beírom ebbe a visszaemlékezésbe a rádiós prédikációmat úgy, ahogy akkor, ott elhangzott.

„Kedves Testvéreim! Jézus Krisztusnak azok a szavai, amelyeket most hozzánk intéz, a Máté evangéliuma 5. részének 21. és 22. versében így vannak leírva: Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne ölj, mert aki öl, méltó az ítéletre. Én pedig azt mondom néktek, hogy mindaz, aki haragszik az ő atyjafiára ok nélkül, méltó az ítéletre. Aki pedig azt mondja az ő atyjafiának: Ráka, méltó a törvényszékre. Aki pedig ezt mondja: Bolond, méltó a Gyehenna tüzére." Eddig van a szent ige.

Kedves Testvéreim! Bevezetőül két olyan megállapítást szeretnék tenni, amelyben bizonyosan mindnyájan egyetértetek velem. Az első az, hogy nincs hibátlan ember. A legkülönb emberek sem hibátlanok. Hivatásunk gyakorlásában, otthoni életünkben gyakran szólunk, teszünk úgy, ahogy nem kellene. Kár, hogy nem ismerjük eléggé a hibáinkat. Mindenesetre azok, akikkel együtt lakunk vagy dolgozunk, tapasztalhatják azokat. Ismerjük hát el ellenkezés nélkül, hogy bűnös emberek vagyunk.

Ha a Tízparancsolat mérlegére tesz a mi Istenünk, bizony sokféleképpen talál könnyűnek A másik megállapítás pedig -amelyben bizonnyal egyetértünk- az, hogy a hatodik parancsolat ellen /Ne ölj!/ sohasem vétkeztünk és nem is lennénk képesek arra, hogy embert öljünk. Ha csak egyetlen olyan parancsolat van a Tízparancsolatban, amelyben ártatlanok vagyunk, akkor ez éppen a hatodik, amelyre most emlékeztet minket a mi Istenünk.

Sokféleképpen teszünk rosszat, de az emberölésnek még a gondolata ellen is tiltakozik minden idegszálunk. Viszont most Jézus Krisztus mégis a 6. parancsolatot magyarázza nekünk úgy, ahogy annak idején a Hegyi Beszédben tette. Miért éppen ezt? Talán amiatt a néhány ember

miatt teszi, akit a szerencsétlen természete, a felborult idegrendszere vagy a körülményei gyilkossá tettek? Aligha: ma Jézus olyan jó erkölcsű, rendes emberekkel, sőt istenfélő atyafiakkal beszél, amilyen te is vagy és én is vagyok. Nem véletlenül és nem is cél nélkül teszi ezt.

Jézus azt akarja, hogy annak nyomán, amit most neked és nekem üzen, a mi életünkben történjék valami. Hogy is kezdte Jézus az alapigénket? „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne ölj!" Ma is szükség van rá, hogy megmondassék. Nem volt elég a régieknek megmondatni. Igaz ugyan, hogy a XX. század átlagembere másként néz, másként gondol a vérre, a vérontásra, mint az ókor átlagembere .Egy mai kultúrember irtózik a vérontástól, de a második világháború vérontásai mégis megtörténtek. Még csak annyit tudunk, hogy hány halottja volt a két világháborúnak, az első meg a második világégésnek, de senki sem tudná összeszámolni, hányan éltek át irtózatos szenvedéseket, hányan váltak a legkülönbözőbb módon szerencsétlenekké és máris kénytelenek vagyunk küzdeni egy újabb tömegmészárlás veszélye ellen. Mondhatná akkor valaki, hogy elég volt erről a régiekkel beszélni: Ne ölj, mert aki öl, méltó az ítéletre?

Jézus nem általánosságban és nem másokra vonatkozó tanítást közöl ma veled, velem, hanem olyant, amelyik ránk érvényes és kifejezetten nekünk szól. Két ponton is rád alkalmazza a mai igét. Két jelenségre mutat rá az életedben, a magatartásodban. Mindkettőt jól ismered, nem ér tehát meglepetés. Csupán az derül ki majd, hogy aminek te semmi jelentőséget nem tulajdonítottál, az Jézus szerint éppen olyan veszedelmes az emberi kapcsolatokra családban, társadalomban , sőt az egyházban is éppen úgy rontja, mint az ölés.

Az első: A HARAG. Jézus így folytatja a megkezdett igét: „Én pedig azt mondom néktek, hogy mindaz, aki haragszik az ő atyjafiára ok nélkül, méltó az ítéletre.

Megfigyeltem magamat: ha valaki a hibámról vagy hibáimról kezd beszélni, én abban a pillanatban védekező állásba helyezkedem. Így teszel te is és abba a két szóba kapaszkodol, amelyik így áll a szövegben: OK NÉLKÜL. Tehát akkor nincs is nagy baj, elvégre az ember sohasem haragszik ok nélkül, legalábbis te meg én. Egyszerű a dolog: ne adjanak rá okot, és akkor én nem haragszom. Ha viszont megharagítanak, akkor érthető, hogy haragszom.

Ki ne tudná a Szentírásból, hogy néha Isten maga is haragszik, pedig Ő tökéletes, tehát az is tökéletes, amit tesz, esetenként haragszik. Jézus is haragudott, amikor Virágvasárnapon meglátta a jeruzsálemi templomban, mit művelnek ott az állatárusok és a pénzváltók. Iszonyú haragra gerjedt és kötéllel verte ki a templomból azokat, akik „latrok barlangjává tették. Ez tagadhatatlanul igaz, de ne vigyük félre az igazságot. Ügyeljünk két dologra. Az egyik az, hogy Isten haragja kétség nélkül minden esetben JOGOS HARAG. Mi viszont nem ritkán igazságtalanul haragszunk. Melyikünkkel nem történt már meg, hogy mondtunk, vagy tettünk valamit és csak utána, később jöttünk rá, hogy nem volt igazunk. És utólag már nem lehetett jóvátenni a dolgot. A másik dolog ennél is lényegesebb. Jézus nem haragra gerjedésről, hanem HARAGTARTÁSRÓL beszél. Jézus nem azt firtatja, hogy mi a haragod oka, hanem azt nézi, hogy mit teszel a te atyádfiával amiatt hogy haragszol rá?

Az is a Szentírásban van megírva, hogy „Szűnj meg a te haragodtól", „Haragot ne tarts!", „Minden mérgesség, felgerjedés és harag vettessék ki közületek!" „Ne menjen le a nap a ti haragotokon és így tovább. Jézus nem azt akarja, hogy bizonyítsd be a te haragod jogosságát. Elég, ha csak egyszer tévedsz, és már méltó lettél Isten ítéletére. Nemrég olvashattál arról, hogy a zempléni hegyekben elszaporodtak a viperák, és az erdészek tömegesen irtják őket. Én még soha nem láttam a zempléni hegyekben viperát, de ha egyetlen kígyófélét is megpillantanék, eszembe nem jutna vizsgálgatni, vajon igazi mérges kígyóval van dolgom, vagy csak ártalmatlan csúszómászóval. Amilyen gyorsan tudnék, elsietnék a közeléből. Ilyesmiről van szó a jogos és a jogtalan harag esetében is.

Mit gondolsz, miért óv Isten téged is, engem is mindenféle haragtól? Azért, mert a megtartott harag nem marad következmények nélkül. A megtűrt harag legenyhébb következménye A KÖZÖMBÖSSÉG. Ismerd el, hogy akire haragszol, annak a sorsa nem érdekel, mi van vele, nem szenved-e valamiben? Azt mondod: megbántott, nem vagyok rá kíváncsi, nem foglalkozom vele. Röviden: semmi közöm hozzá!

Tudod, ki volt az első ilyen közömbös lelkű ember? KÁIN, aki megölte a testvérét, Ábelt. Isten kérdésére, hol van a testvére, így felelt: „Nem tudom. Nem vagyok őrizője az én atyámfiának.” A mai Káin pedig ezt mondja: Ugyan, mi közöm hozzá? Isten viszont erre ezt mondja neked: aki téged nem érdekel, aki nem létezik a te számodra, azt TE MEGÖLTED! Bennem pedig ezek a szavak szólalnak meg: MÉLTÓ AZ ÍTÉLETRE.

-.-.-.-.-

De menjünk tovább Testvérem!

A megtűrt harag nem áll meg a közömbösségnél. Hamarosan ROSSZAKARATÚVÁ tesz. Ez is ártalmatlannak, veszélytelennek tűnik, akárcsak a közöny. Elvégre az, ha nem teszünk az illető ellen semmi rosszat, az még nem jelent semmit, hogy rosszakarat van bennünk valaki iránt. Tudod, hogy fest ez a gyakorlatban? Te Kedves Testvérem haragszol valakire, rosszakarat van benned, csak nem teszel ellene semmi rosszat. Te nem teszel semmit, de azt nem bánod, ha az illető kárt szenved és megrövidül. Ha bosszúság éri, te azt nem bánod. Ha viszont szerencse éri, akkor az az érzésed, hogy veled történt valami rossz. Ha pedig sikere van, akkor meg irigység és bosszúság emészt. Így van ezzel más is, nem csak te.

De menjünk mélyebbre: a megtűrt harag harmadik következménye a BOSSZÚVÁGY. Ennek már az a törvénye, hogy ütnöd kell, ártanod kell. Addig kínoz, gyötör, nyugtalanít, amíg bosszút nem állsz azon, aki téged megharagított.

Megvallom, volt idő, amikor nem értettem, miért azonosítja Isten a szív mélyén meghúzódó bosszúvágyat az öléssel? De amióta tudom, mi a lavina, azóta értem. Az elején jelentéktelen mozdulás, játékos jelenség, de a vége fehér temető Gondold meg Testvérem, soha nem lehet tudni, mi lesz egy magadban megtűrt rossz érzésből? Hidd el, Isten nem ok nélkül óv a haragtól azon a felsőfokon, ahol már az ölés következik. Jézus nem ok nélkül mondja ezeket a szavakat: „méltó az ítéletre...”

A másik jelenséggel kapcsolatban, amit Jézus bennünk az ölés bűnéhez hasonlít, idézem neked alapigénk befejező szakaszát: „Aki pedig azt mondja az ő atyjafiának Ráka, méltó a főtörvényszékre, aki pedig ezt mondja Bolond, méltó a Gyehenna tüzére.” Ez a másik jelenség, amely Isten ítéletére méltó: A SZAVAKKAL BÁNTÁS.

Te is védekeztél már így: „Én nem tettem semmit, én csak mondtam. Mondani valamit, önmagában még semmi. Meg is cselekedni valamit, az valami. Te is tudod, hogy a szó nem semmi. Az üres beszéd sem puszta levegőrezgés, Isten szava pedig teremtő erő. A Teremtés hajnalán minden, ami lett, azért lett, mert Isten kimondta ezt a szót: „Legyen”.

Ha nem is Isten szavához hasonló mértékben, de erő van az emberi beszédben is. Meggyógyult emberektől lehet hallani, hogy az orvos bíztató szava úgy hatott rájuk, mint gyógyító erő. De nem kell a szomszédba menni jó példáért: te is tapasztaltad már, hogy egy jó szóból, egy-egy emberséges, együtt érző, vigasztaló, békítő, bocsánatkérő, megbocsátó szóból áldott erő áradt, pedig nem történt más, csak elhangzott egy emberi szó, mégis kicserélődtél és megváltozott körülötted a világ.

De van erő a bántó szóban is! Méghozzá pusztító, gyilkos erő. Hogy pontosan vagy éppen melyik az a szó, szalonképes vagy trágár, szemtől-szembe kimondott szellemesség vagy hát mögött elsuttogott aljasság, mindegyiknek egy a célja: ölni a másik embert, kisebbíteni, nyugtalanná tenni, meggyanúsítani, megrágalmazni, ártani neki! Egy bántó szó az éles kardnál is metszőbb tud lenni. Lehet vele szúrni, vágni, sérteni, buktatni, életkedvet elvenni, a másik ember nyugodt életét pokollá tenni. Elég kimondani egyetlen szót, elég hirtelen szólni s már röppen is a tüzes nyíl. De lehet gondosan célozni is, ki lehet keresni a másik ember gyenge, érzékeny pontját, aztán az Achilles-sarkát. Ki lehet választani a legmegfelelőbbnek látszó szót, méregbe mártani és sújtani vele...

Milyen kevés is elég tud lenni ahhoz, hogy a másik embernek fájdalmat okozz. De arra gondolsz-e hogy egyetlen seb, egyetlen lelki seb sem gyógyul be nyomtalanul, amit valaha te

ütöttél? Ha elég ügyes vagy, elkerülheted az e világi felelősségre vonást, de az nem sikerülhet, hogy Isten ítéletét elkerüld.

-.-.-.-.-

Befejezésül még néhány szót szeretnék mondani neked Kedves Testvérem. Mindenekelőtt azt, hogy Isten rád nem haragszik. ”Ellenkezőleg: „úgy szerette a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta érte és téged személy szerint úgy szeret, ahogy csak édes gyermeket lehet szeretni. Te Isten szájából soha nem hallhattál bántó szót, pedig nem vitatod, hogy gyarló, bűnös ember vagy. Hogy miért nem haragszik rád és miért nem bánt, holott volna rá oka elég? Azért, mert „Krisztus a maga idejében meghalt a bűnösökért”. Az olyan bűnösökért, amilyen te vagy és én is vagyok, sőt amilyen ez az egész embervilág, mert „Krisztus engesztelő áldozat az egész világ bűneiért.” Jézus Krisztus engesztelő áldozata megbékéltette velünk Istent. A bűnöket megbocsátó mennyei Atya most téged néz és figyeli, mit készülsz tenni? Ugyanis te szabad ember vagy, néhány perc elmúltával felállsz a készülék mellől és mindazzal, amit hallottál, gondoltál, azt teszel, amit akarsz.

Jézus csak egyet mond neked, azt, ami már a régieknek is megmondatott: „Ne ölj, mert aki öl, méltó az ítéletre. Ne állj szembe Istennel és a felebarátaiddal. Inkább békülj meg azzal, akivel nem vagy jó kapcsolatban, vagy éppen haragos viszonyban állsz. Ma vagy holnap szólj hozzá egy jó szót. Akit elkerültél, tégy majd feléje egy lépést. Amin kell, változtass, de úgy, hogy a családod tagjai, a munkatársaid, az ismerőseid vehessenek észre valamit abból, amire Jézus ma tanított, vagy emlékeztetett téged. Mert, ha tovább is a harcot akarod az emberek ellen, méltóvá teszed magadat az ítéletre.

Egyet ne felejts: a te Istened kegyelmes Isten, az ítéletről azért beszél, hogy ne kelljen ítélkeznie. Ha akarod, megtisztít téged minden haragtól, minden rossztól. Akard, hogy békesség töltsön el, és belőled áldás áradjon a körülötted élőkre. Ámen.

Feleljünk Isten üzenetére, imádkozzunk!!!

Szerető mennyei Atyánk, köszönjük, hogy Fiad engesztelő áldozatáért megbocsátottad a bűneinket és bár fáj neked, ha vétkezünk ellened, mégsem haragszol ránk. Kérünk, tisztíts meg minket minden haragtól, közömbösségtől, rosszakarattól és bosszúvágytól. Tisztítsd meg nyelvünket és szánkat, hogy egyetlen szavunk se öljön, sőt inkább gyógyító erőt árasszon. Áldott légy minden szavadért, amelyet hozzánk intézel, áldunk az evangéliumért, amelyet az egész világon hirdettetsz, békességre és üdvösségre. Áldd meg szeretteinket közel és távol, áldd meg egyházadat hazánkban és az egész világon. Hajolj le a betegekhez, akik kórházi ágyakon vagy otthonukban várnak gyógyulásukra. Tekints az özvegyek, árvák, elhagyottak ügyére. Légy kegyelmes mindnyájunkhoz, akik egyek voltunk veled és egymással ebben a félórában. Annak nevében kérünk, aki így tanított imádkozni minket: „Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, Szenteltessék meg a te neved. Jöjjön el a te országod, Legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. És bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. És ne vígy minket a kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól. Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mind örökké. Ámen.

Istentiszteletünk végére érve, énekeljük el a 234. dicséret 3. versét, amely így kezdődik:

„Ó szeretetet, áraszd ránk meleged,
Hadd kóstoljuk édességedet.
Tiszta szívvel mindenkit hadd szeressünk,
Egyességben és békében éljünk. Könyörüljél!”

Mindezek után Istennek, a mi Atyánknak kegyelme és szeretete maradjon velünk.

Ámen.

Konfirmálók Gerecz Elemérrel – 1965.

1965. júniusában folyt le az évenként szokásos egyházmegyei látogatás, amelynek az volt a feladata, hogy felmérje az egyházközség anyagi és lelki állapotát. A Szegedről érkezett bizottság többek között kiemelte, hogy az egyházközség épületei, közöttük a Nagytemplom és a parókia kifogástalan állapotban van, ami annál is nagyobb dolog, mert a Nagytemplom teljes külső és belső felújítása fél milliónál is többe került és annak teljes fedezetét a gyülekezet tagjainak adományai biztosították. Állami vagy közegyházi támogatás nélkül sikerült befejezni a hatalmas munkát, amely egyfelől a hívek áldozatkészségéről állít ki szép bizonyítványt, másfelől Rózsássy József templomépítő- és tatarozó vállalatának kitűnő munkáját bizonyítja.

A látogató bizottság Isten iránti hálával emelte ki a gyülekezet lelki állapotával kapcsolatos jó benyomásait. Megelégedéssel állapították meg, hogy a hetenként 17 igeszolgálat meghozza a maga lelki gyümölcseit: Isten iránti hálára indít a presbitérium tagjainak a jó kapcsolata a lelkipásztorral és a főgondnokkal, és természetesen egymással is. A presbiterek szorgalmasan járnak templomba, népes számban vesznek részt a bibliaórákon, ahol tanulságos bibliaiskolai oktatást tart a lelkipásztor, de az istentiszteletek rendjére is ügyelnek, a betévedő idegent helyre kalauzolják, az istentisztelet végén pedig élő perselyezést teljesítenek, majd a pénztárosnak többek közre működésével befizetik. Még egyszer sem fordult elő zavar ezen a téren. Megnyugtató tény, hogy a születések száma jóval magasabb, mint az elhalálozásoké, és a templomi esküvők száma is örvendetes.

Ki kell emelni a 30 tagú missziói bizottság munkáját, amelyet a fiatalabb presbiterek is tevékenyen támogatnak. Csaknem minden utcának van gyülekezeti gazdája. Így biztosítják az önkéntes egyházfenntartási hozzájárulások havonként rendszeres befizetését.

Talán mindennél jelentősebb a bibliaórát követő imaóra résztvevőinek imaközössége. A templomi szószékre készülő lelkipásztor lelki elmélyülését, a rendszeres imaéletet élő hívek imádságai kísérik. Az ő számuk egyre nő.

A templomi istentiszteleteken résztvevőket nem számoljuk meg. A presbiterek egyetértenek azzal a gyakorlati vélekedéssel, hogy nincs szükség esetenkénti számolásra, hasznosabb azért imádkozni, hogy Isten Szentlelke hozza el templomba azokat, akikkel Isten egy-egy következő alkalommal beszélni akar, és azok teljes lelki nyíltsággal hallgassák és értsék meg a nekik szóló üzenetet. Isten különben is másként számol, mint mi. Isten egyszeregyében az 1 néha több, mint a 99. Az elveszettekből több gondot csinál, mint azokból, akik már ott vannak a nyájban. „Jobban örül 1 megtérő bűnösnek, mint 99 igaz embernek, akinek nincs szüksége megtérésre.” A megjelentek megszámolásánál értékesebb szolgálat kitartóan imádkozni azokért, akik még nem jutottak el a helyes hitre.

Külön feljegyzésre érdemes az, hogy a diakóniai pénztárban 5000 Ft gyűlt össze, amelyet a diakóniai bizottság rendre szétoszt havonkénti támogatás címén. Ezzel megoldódott a templomajtóban sereglő koldusok okozta gond. Behívtuk őket a templomba, majd átkísértük a pénztárba, ahol személyes beszélgetés keretében tájékozódhattunk azokról, akik a mi felfogásunk szerint támogatást érdemelnek, egyben megszabadultunk azoktól, akik csak italozásra kéregetnek.

1965-ben elhunyt az elődöm, Sebestyén Béla, aki 1951 óta Debrecenben élt. Hamvait a Középső temetőben a Futó-kriptában helyezte el a családja. A temetésén nagy számban vettünk részt.

Az 1965. évi pénztári költségvetés 75.000 forint kiadást és ugyanannyi bevételt tartalmazott. A presbitérium pénzügyi bizottsága reálisnak ítélte, és egyhangúlag megszavazta 50 darab szék megvásárlását a központi Imaház felszerelése céljára, darabonként 84 forintos árban. A gyülekezet asszonyai mindegyikre készítettek egy-egy kispárnát. Karácsonyra némi segélyt tudtunk folyósítani: a lelkipásztornak 500, Nyiri József vallásoktató lelkésznek, Arató Istvánné harangozónak és Juhász Sándor pénztárosnak egyenként 250 Ft összegben, továbbá 300 forintos segélyt küldtünk Debrecenbe Sebestyén Béla lelkészözvegynek.

Az 1966. évi választók névjegyzékét kiigazítottuk: 19 személy törlésével szemben 100 új választót vettünk fel, így az 1965. évi névjegyzékben 845 választó szerepelhet.

Imre Ernő bemutatta a múlt évi lelkipásztori munkásságát: 1965-ben 800 igehirdetést végzett a gyülekezetben, látogatási napló szerint 196 családlátogatást végzett, 2 teológiai tanulmánya jelent meg a Teológiai Szemle című tudományos folyóiratban és 5 igehirdetését közölte a Református Egyház című hivatalos egyházi lap. Négy előadást tartottam a berekfürdői lelkésztovábbképző tanfolyamokon, két ízben más egyházmegyék gyűlésein tartottam előadásokat. Egyik tanulmányom a budapesti Teológiai Akadémián tananyag lett. Hivatalosan bejelentettem, hogy miután megbízást kaptam a Zsinat elnökségétől 4 újszövetségi kommentár megírására, a munkát már több, mint egy éve folyamatosan végzem és ebben, az 1966. évben Isten segítségével elkészülök azzal.

Elkészült az 1965. évről a pénztári zárszámadás, még hozzá nagyszerű eredménnyel, miután 130.000 Ft bevételt és 100.000 Ft kiadást, kereken 30.000 Ft pénztármaradványt tartalmaz.

Döntött a presbitérium 3/1966 számú határozatában arról, hogy a szórványgondozás céljára megrendel 100 darab Kálvin Kalendáriumot, továbbá megrendelte a parókia nagy fakapuja helyett vaskapu készítését, a parókia folyosóján a párkányoknak bádoglemezzel lefedését, valamint a fürdőszobában központi fűtés beszerelését.

Bejelentettem, hogy még a téli időben elkezdem a tanyákon lakó hívek meglátogatását azzal, hogy a nyilvántartásba vétel mellett minden tanyában tartok egy rövid áhítatot, igét olvasok, azt a család életére alkalmazom, imádkozom a családért, és emlékül ajándékba adom a családnak a Kalendáriumot.

Megrendítette a presbitériumot dr. Juhász Sándor pénztárnokunk halála. Hűséges, mélyen hívő testvért veszített benne a gyülekezet, és személy szerint én magam is. Özvegye és annak édesapja hozzá hasonló hittel és odaadással segít elhordozni a veszteséget.

A 12/1966 számú presbiteri határozat tartalmazza azt a bejelentésemet, hogy a gyülekezeti munkám mellett rendszeresen végzek tudományos munkát. Ennek alapján kaptam a megbízást a Zsinat elnökségétől, hogy az 1966.évi lelkésztovábbképzés céljára készítsem el „A Hitvallás jelentősége az igehirdetésben” című előadást, amelyet mind a négy egyházkerület felhasznál a továbbképzésben.

Beválasztottak a Doktori Fokozatokat Odaítélésére Jogosító Zsinati Bizottságba, jóllehet nekem doktori fokozatom nem volt, miután 1948-ban a Hollandiából hazatérve a Rákosi rendszer nyugdíjazta dr. Sebestyén Jenő professzoromat, aki a disszertációm tárgyát és címét is meghatározva eszközölte ki számomra a két éven át érvényes holland ösztöndíjat: „A bűn eredete. A Teodícea problémája.” Hazatérve az új egyházi vezetőség /Victor János új dogmatika professzor/ közölte velem, hogy teológiai magántanári vizsgára nem jelentkezhetem, mert a Magyar Népköztársaságban működő Református Egyházban az ellenforradalmi szellemiségű holland teológiára nincs szükség.

Vizsgára ugyan nem állhattam, de egy alcsúti Konferencián 1949-ben végbe ment lelki megújulásom nyomán előadásokat tarthattam, elsősorban lelkészi körökben, egyházmegyei konferenciákon, lelkészevangélizátorként és dogmatikus teológusként elfogadtak és szerte az egész egyházban szolgálatokra kértek. Ezt követően megnyílt előttem a református egyházi sajtó érdeklődése és közlési készsége is, tehát dolgozhattam és publikálhattam. Ennek nyomán kaptam a Jubileumi Kommentár társszerzői megírásának a feladatát, amelyről már több helyen említést tettem. Nem egyszer megszólítottak és felajánlották, hogy jelentkezzem doktori cím megszerzé-

sére, elvégre az arra jogosító bizottságnak is tagja vagyok, én viszont közöltem, hogy nem kell a doktori cím. Ha a nevem 8 betűje nem elég, ne kelljen a 10 betűs nevem sem.

Csak megemlítem e helyen, hogy 1990-ben életművem jutalmazása címén a debreceni Teológiai Akadémia díszdoktori címmel tüntetett ki és felhatalmazott a doktori cím használatára is.

Májusban jelentettem be a presbitériumnak és a gyülekezetnek, hogy a Jubileumi Kommentár megírásáért és egyházi tudományos irodalmi szolgálatom jutalmazásáért lehetőséget kaptam arra, hogy a svájci HEKS /Hilfswerk der Evengelischen Kirche der Schweiz/ üdülőjében, Locarnoban 28 napot tölthessek el feleségemmel együtt. Közöltem, hogy május 31-én utazhatunk. A szükséges útlevelek, bár hosszú procedúra árán, de végül is meg vannak, kértem a presbitériumtól 4 heti tanulmányi szabadságot, amit természetesen megkaptam.

Amikor ezt a visszaemlékezést írom, már eljött az idő, hogy őszintén, szabad és tiszta lélekkel megírhatom, és nyilvánosságra hozhatom annak a bizonyos „procedúrának" az igaz történetét.

MEGTAGADOTT BESZERVEZÉSEM TÖRTÉNETE.

Azzal kezdődött, hogy miután megkaptam Debrecenből a hivatalos értesítést, jóval a május 31-i indulási időpont előtt, nyomban beadtam az útlevélkérelmünket a feleségem és a magam részére. Azt mondták, hogy 3-4 hét alatt megkapjuk. A feleségem -nagy örömünkre- már két hét elteltével meg is kapta az útlevelét, de utána naponként hiába lestük az érkező postánkban az enyémet is. Teltek a napok, sőt a hetek is, annyira, hogy már 8 hét is elmúlt, de az én útlevelem bizony nem ékezett meg. Közeledvén az indulási időpont, levélben sürgettem meg a dolgot. Kaptam is rá választ, de nem az útlevelem jött meg benne, hanem egy felhívás, hogy a szóban forgó ügyben személyesen jelenjek meg a Csongrád Megyei Rendőr Főkapitányságon. A megadott napon meg is jelentem, de útlevél helyett három civil úr fogadott, akik előbb elárasztottak elismerő szavakkal, nagyra értékelték az adottságaimat, az egyházban és a társadalomban élvezett népszerűségemet, majd a hazaszeretetről kezdtek volna beszélni, de én a szavukba vágva csak az útlevelemről voltam hajlandó tárgyalni. Erre a beszélgetésnek véget vetettek. Az útlevelemről hiába akartam megtudni valamit.

A folytatásra ismét Szegeden került sor egy második, hasonló beszélgetés keretében, de az elsőhöz hasonlóan ismét eredménytelenül. Ők csak a hazaszeretetről, a nép szolgálatáról akartak szót váltani, én pedig makacsul kitartottam, hogy az útlevelemet szeretném végre megkapni.

Nem szaporítom a szót: amikor harmadszorra is beidéztek Szegedre, elvágtam minden beszélgetés lehetőségét. Szó szerint közöltem velük, hogy én szolgálati naplót vezetek, amelyben minden időpontot, amit a hivatalomon és családomon kívül töltök el, órára és percre pontos nyilvántartásban feljegyzek. Beleírtam az első és a második beszélgetésünk időpontjait és a mai beutazásom időpontját is, és miután rájöttem, mi ennek a terméketlen találkozás sorozatnak a célja, vegyék tudomásul, hogy én arra a célra, hogy titkos ügynöki tevékenységet fejtsek ki, teljességgel alkalmatlan vagyok. Ha kell, bíróság vagy más hatóság előtt mindenkiről elmondom az igazságot, de kizárólag az érintettek jelenlétében, hogy ha kell, védekezhessenek, de titokban, másról a háta mögött, vagy a tudta nélkül nem vagyok hajlandó beszélni. Ez számomra elképzelhetetlen dolog, lelkiismereti ügy. Ha kényszerítenének rá, az számomra rosszabb lenne, mint a halál. Értsék meg. Én büntetlen előéletű magyar állampolgár vagyok, és Isten szolgája. Megmondtam, hogy többször nem jövök, ha beszélni akarnak velem, van hivatalom, van lakásom, keressenek ott, de Szegedre az ő ügyükben többször nem jövök.

Becsületükre válik, hogy békességben elengedtek, és nem fenyegettek meg. Én pedig hazaérkezve másnap feljelentést írtam és küldtem a Megyei Rendőr Főkapitánynak, amelyben kértem, hogy haladéktalanul intézkedjék, hogy a beszervezési kísérletezésnek legyen vége, nekem pedig az útlevelemet adják kézbe. Közöltem vele, hogy amennyiben nem teljesíti, amire kérem, abban az esetben minden elképzelhető lépést megteszek, és nyilvánosságra hozom.

Summa summárum, nagyon rövid idő alatt a következő történt: megjelent nálam a parókián egy ezredes, személyesen a Főkapitány, mellette a három civil egyike, egy civil ruhás rendőrhadnagy, aki a főkapitány parancsára bocsánatot kért tőlem, s amikor ez megtörtént, a főkapitány

átnyújtotta az útlevelemet és feleségemmel együtt jó utazást kívánt. Egy mondatot mondott még, aminek ez volt a lényege, hogy ami történt, az mind félreértés volt, az ügy le van zárva. Csupán arra kértek, hogy ha Nyugaton próbálna valaki engem „beszervezni" arról hazatérésünk utána tegyek jelentést. Erre nem mondtam nemet. De később erre még visszatérek.

-.-.-.-.-

LOCARNO /Svájc/ 1966. május 31. – június 27. „Casa Locarno"

Kellemesebb emlékek következnek.

1948-óta, amikor a hollandiai évek után hazatértünk, most először nyílt meg előttünk a „szabad világ". Nem könnyen léphettünk ki a vasfüggöny mögül, de egyikünk sem panaszkodós típus. Egyszerűen túltettük magunkat az én harcaimon, Irénkém az együttérzéséből fakadó nyugtalanságain, röviden szólva, „volt mit kipihennünk. Isten nagyon jókor adta a svájci üdülés ajándékát.

Csupán Irénkémnek volt gondja a pakolással: a két bőröndünkbe mi mindent pakoljon, vagy inkább amilyen keveset csak lehet. Ebben én legfeljebb egy alapos melléfogásommal „segítettem bele". Bár ne tettem volna, ennek az oka hamarosan kiderül, csak szálljon le ránk a tiroli éjszaka! Én ugyanis közöltem áldott feleségemmel, hogy Locarno Svájc déli határvidékén fekszik, a Lago Maggiore partján pálmafák díszlenek, nem Hollandiába utazunk, ahol nyáron is lehet fázni a mindennapos hideg esőktől és a gyilkos erejű északi szelektől, hanem délre megyünk a pálmafák világába, felesleges tehát felső kabátokat cipelnünk magunkkal.

Egy délutáni vonattal utaztunk, amelyik május 30-án este felé indult Budapestről és másnap reggel érkezett Zürichbe, ahol át kellett szállnunk egy dél tájban induló milánói vonatra. Az éjszakai utazást értelemszerűen azért választottuk, mert így meg lehetett spórolni egy szállodában töltendő éjszakát. Amúgy is fiatalok voltunk, azt az egy éjszakát -gondoltuk- játszva kibírjuk. Hát, ami igaz, az igaz: kibírtuk, de bizony nem játszva. A tiroli éjszaka kegyetlenül hidegnek bizonyult. Május 30-án pedig már nem fűtötték a vonatokat. Amikor én a locarnoi pálmafákról jósolgattam, bizony a tiroli éjszaka valóságára nem gondoltam. Eleinte csak összehúzódtunk, de nem volt meleg holmink, amit magunkra vehettünk volna, így bizony az a néhány darab, amit Irénkém elő ügyeskedett az egyik bőröndből, nagyon kevésnek bizonyult, így reám maradt a felelősség kitalálni, hogyan élhetjük túl a rettenetes hideget?

Itt egy dolgot, vagy inkább tényt le kell írnom: a vonatunk étkezőkocsiján Tirolban már csak nyugati valutáért nyújthattak volna valamit, de nekünk kettőnknek 5-5, összesen tehát TÍZ dollárunk volt s azért bizony aligha kaptunk volna valamit. /Amit most olvashat a kedves Olvasó, azt kedve szerint megítélheti. Gondolhat rólam, amit akar, mindenesetre biztosítom, hogy sem korábban, sem később nem lettem barátja az alkoholizálásnak, de akkor, ott, abban a helyzetben csak egyetlen „megoldás" jutott eszembe: hazánkban a pálinka közismerten „fűtőanyag", a kocsisok erről többet és meggyőzőbben tudnának mondani/. Így hát egyetlen megoldásként az az üveg barackpálinka kínálkozott, amit több kis dísztárggyal együtt ajándékba akartunk vinni Locarnoba, mint „magyar specifikumot". Némi töprengés után megkaptam hitvesemtől az engedélyt, hogy „feltúrjam" érte az egyik bőröndöt, amelynek az alján rejtőzött a fél literes, nemzeti színekkel díszített kincsünk. Nagynehezen megtaláltam és miután gyakorlatlanságom ellenére is sikerült lecsavarnom és /poharunk nem lévén/ egymás után meghúztuk az üveget. Ebből is látszik, hogy ez az „éjszakai mulatozás" nem volt része az előzetes programunknak. Ráfogtuk, hogy máris hatott a bevett melegítő, de hamar rájöttünk, hogy a hatása nem sokáig tartott. Mit kerteljek? Reggelre a fél liter pálinkából csak az üres üveg maradt, no meg mi ketten félig ugyan megfagyva, de minden komoly baj nélkül élve talált ránk a júniusi svájci reggel.

Zürichben leszállva, első dolgunk volt eligazodni a hatalmas pályaudvaron és megtalálni a milánói járat helyét. Odapakoltunk s én Irénkémre bízva a csomagok őrzését, elmentem keresni egy konnektort, hogy a villanyborotvámmal megborotválkozhassam. Akármilyen nagy is a zürichi pályaudvar, én minden zegét-zugát felkutattam, de sehol nem találtam egyetlen konnektort, ahol áramot vehettem volna. Végül is egy vasutas azt tanácsolta, hogy 40 svájci centért váltsak ki

egy helyet /hogy is fejezzem ki magamat illendően?/ nos a férfi WC-ben, ahol találok konnektort. Hogy miként lett az egyik 5 dolláromból 40 svájci cent, arra már nem emlékszem, de az a lényeges, hogy sikerült európai ábrázatot teremtenem magamnak.

Délelőtt indult a vonatunk tovább déli irányban. Százegynéhány kilométeres út állt előttünk Bellinzonáig, ahol át kellett szállnunk egy kis mellékvonalra és már Locarnoban is voltunk. A rövid úton egyetlen élmény maradt meg bennem: Csaknem egyfolytában szűk hegyi úton haladt, mit haladt, száguldott a gyorsvonatunk. Ahogy az ablakon kinéztem, csak a meredek támfalat láttam s észre vettem magamon, hogy szédülök. Abba kellett hagynom a bámészkodást s attól fogva figyelmesebb útitársa lettem a hitvesemnek.

Locarnoban kifejezetten jelentéktelen méretezésű megállóhelyen fejeztük be a hosszú utazást. Ott már valóban pálmafák vártak és kellemes, enyhe időjárás, no és egy hordár, aki pont ránk várt. Mi voltunk egyedül érkező vendégek a 24 személyes hotelban, ahol nem egyszerre érkeztek és távoztak a vendégek, hanem folyamatosan jöttek és mentek. Frau Werner igazgatónőnél, jelentkeztünk, és már meg is kaptuk a szobánkat az első emeleten, majd az irodába kellett mennem, ahol az igazgatónő kifizette az általunk fizetett útiköltségnek azt a részét, amely a svájci határtól Locarnoig, majd visszafelé a svájci határig esett. Emlékezetem szerint 70 frankot, továbbá átadott kettőnknek 300 svájci frankot költőpénz /Bewegungsgeld, mozgáspénz/ címen, hogy ha apróságokat szeretnénk venni, legyen rávalónk. A hatalmas erkélyes ablakunk mintegy 100 méteres magasságban a tóra és a tó túlsó partján meredező 2000 méter magas Monte Cassino nevű erdős hegyre nézett. Egyébként a tóparti sétány sem volt messzebb száz méternél. De nagyon meredek volt az út.

Rövid pihenő után nyomban elmentünk körülnézni. Bevallom, először jártam pálmafák között és megcsodáltam, a szállodánk egyik sarkánál álló hatalmas pálmafát, amelyet az aljától az elágazásáig virágzó vadrózsa futott be, sűrűjével eltakarva a fa törzsét.

Még a pénzügyekre visszatérve örökítem meg azt a közös elhatározásunkat, hogy hazafelé más útvonalon utazunk. Megtudva ugyanis, hogy ha Udinén át megyünk, az országot ott is elhagyhatjuk, nem feltétlenül kell ott kilépnünk, ahol beléptünk, útba ejtjük tehát a viszonylag közel fekvő Velencét, és megtudva, hogy Velencében 80 frankért kapunk szobát egy éjszakára, a kapott 300 frankból 100-at nyomban félretettünk a velencei útra. Úgy terveztük, hogy éjszaka utazunk Velencébe, ahová reggel érkezünk meg, s mienk lesz egy teljes nap városnézésre, majd egy eltöltött éjszaka után egy második teljes napunk is lesz, végül Velencéből Bécs felé a következő éjszakai vonattal utazva megint megtakarítunk egy éjszakai szállást.

A Casa Locarnoben egyszerre 12 házaspár lakhatott, akik folyamatosan válthatták egymást. A végén kiderült, hogy a mi négy hetünk alatt 21 országból fordultak meg ott vendégek. A férjek mind képzett teológusok voltak és szabadon tölthették a nappali idejüket, csupán a háromszori közös étkezésen illett részt venniük a Hausvater vezetésével. A szálloda, vagy otthon hivatalos közös nyelve a német volt. Az volt a szokás, hogy az igazgatónő a németül többé-kevésbé jól beszélő vendégek közül felkért valakit a hausvateri feladatok elvállalására, ami abból állt, hogy a Hausvater egy héten át feleségével együtt az asztalfőn ülhetett, az étkezések előtt és után rövid imát mondott, továbbá az érkező új vendégeket a közösség nevében üdvözölte és bemutatta, majd a távozó vendégektől búcsút vett ás jó utat kívánt nekik.

Rajtunk kívül még két magyar házaspár is megfordult a Casában: egy újpesti lelkész és felesége, akiknek azonban néhány nap múlva lejárt az idejük és hazamentek, a nevükre sem emlékszem. A másik házaspár annál kedvesebbnek bizonyult. Szabó Sándor losonci lelkész és esperes, feleségével Lenkével, majdnem minden kiránduláson összetartottunk egymással. A lányuk Durai Miklós szlovák közéleti politikus felesége volt.

Fontos megjegyezni, hogy televízió nem volt a házban, rádió is csak 1 volt az olvasó teremben, ahol a Neue Zürcher Zeitungot lehetett olvasni. A cél az volt, hogy mi teológusok minél többet beszélgessünk egymással. Nappal mindenki szabad volt, csupán esténként, vacsora után illett részt venni egy-egy tájékoztató előadáson, amit a vendégek tartottak, tájékoztatást adva a hazájukról, az otthoni társadalmi és egyházi helyzetről, a közös örömökről vagy nehézségekről.

Mindenki készségesen alkalmazkodott a házirendhez, csupán két vendég zárkózott el a közös beszélgetések elől: ők madagaszkári franciák voltak és csak franciául voltak hajlandók beszélni, így aztán meglehetősen magukra maradtak. Egyikük Madagaszkár nyugalmazott kormányzója volt.

Természetesen rám is sor került. Úgy is, mint Hausvaterre és mint magyar-est szervezőre. Nos, akkor jött volna jól az a nemzeti színű pántlikás Kecskeméti Barackpálinka, amelyből néhány cseppet kínálhattam volna, de elvitte a tiroli hideg éjszaka.

Ez a magyar est juttatja eszembe azt a 6 Hilferint, külföldi leányt, akik 6 hónapra a Casához szerződtek délelőtti takarító munkára némi zsebpénz és teljes ellátás fejében. Csupa úgynevezett „jó családból való" 18-20 év körüli leány, akik főleg idegen nyelvgyakorlás céljából éltek ezzel a lehetőséggel. Délelőtt takarítottak, délután és este pedig mintha ők is vendégek lettek volna, részt vehettek a társalgásban. Ezek a lányok már jó néhány idegen nyelvben „otthon voltak", de több ismeretre vágytak. Közülük 4 holland volt. Amint megtudták, hogy mi ketten beszéljük a nyelvüket, sok szabad idejüket velünk töltötték.

Nos, ők arról jutottak eszembe, hogy én a magyar estémen szerettem volna a két franciát meglepni valamivel. A gimnáziumi tanulmányaim során, négy éven át francia nyelvet is tanultam, de ahhoz, hogy egy estén önálló beszédet mondjak franciául, szükségem volt nyelvi kisegítésre. A holland kislányok között nem egy jól bírta a francia nyelvet, s amikor a magam tudása szerint leírtam a kis beszédemet, megkértem őket, hogy javítsák ki benne a hibákat.

Így történt, hogy amikor üdvözöltem a magyar estén megjelenteket, ékes franciasággal fordultam a két madagaszkári barátunkhoz, akik nem tudták leplezni a meglepetésüket és rendkívül hálásan fogadták a figyelmességemet. /Pálinka sem kellett hozzá!/.

Csakhogy közbejött valami, amire senki sem számított. Megtudtuk, hogy a következő vasárnap nevezetes futballmérkőzésre kerül sor Budapesten a népstadionban. Azt a mérkőzést természetesen a magyar Televízió közvetítette és azt Svájcban is lehetett hallani. Mivel a többi magyarok is szerették volna megnézni a meccset, megkérdeztem Werner kisasszonyt, hogy melyik szomszéd házában nézhetnénk meg hatan. Körülöttünk minden palota tetején antenna-erdő bizonyította, hogy minden házban van televízió.

Werner kisasszony azt kérdezte, ismerünk-e a szomszédok közt valakit? Mondtam, hogy senkit, most vagyunk itt először. Werner kisasszony azt kérdezte: „Meghívta magukat valaki?" Természetesen senki, válaszoltam. Mire ő: „Akkor hogy képzelik?" Mondtam neki, hogy úgy képzeljük, hogy valamennyien garantált vendégek vagyunk és semmi egyebet nem kérnénk, csak azt, hogy azt a másfél órát a készülék előtt tölthessük el. Amikor a kisasszony harmadszor ismételte el a már mondottakat, feladtam. A mérkőzést nem tekinthettük meg. A svájci szomszédokról ennyit.

De mondok más példát is: Vasárnap délelőttönként a református templomban vettünk részt gyülekezeti istentiszteleten. Számomra nagyon fiatal lelkész volt a locarnoi parókus, aki feleségével együtt hetenként egy alkalommal a Casában ebédelt velünk, vendégekkel.

Az első vasárnap után éppen én voltam a Hausvater és az asztalnál mellettem foglalt helyet a lelkész a feleségével és alkalmam volt ebédelés közben megkérdezni, hogy érdekelné-e, hogy arról az igéről, amelyről az elmúlt vasárnap prédikált, én Magyarországon, a szentesi Nagytemplomban mit prédikáltam volna? Azt felelte, hogy nagyon érdekelné, mire én az ebéd után egy jó beszélgetés keretében elmondtam neki, hogy miközben a templomban a prédikációját hallgattam, bennem milyen gondolatok ébredtek? A beszélgetésünk annyira tetszett neki, hogy megkérdezte, amikor a következő vasárnapi prédikációjára készül, feljöhet-e a Cásába hozzám, hozna magával görög Bibliát is.

Természetesen boldogan igent mondtam neki, de bevallom, jobban örültem volna, ha fordítva történik a dolog és engem hív meg a hivatalába. Ugyanis rendkívül kíváncsi voltam arra, hogy egy amerikai ösztöndíjas, számomra anyagilag tehetős svájci lelkésznek milyen a könyvtára? Milyen teológiai könyvei lehetnek neki? Nem kellett volna nekem még egy csésze tea sem, csupán a könyveit szerettem volna látni.

Csalódnom kellett. Minden vasárnap előtt feljött hozzám megbeszélni a textusát, megszerkeszteni a beszédét, de egyszer sem adott alkalmat rá, hogy beléphessek a dolgozószobájába.

Svájcban nem sikerült egyetlen család hajlékába, a helyi parókus lakásába sem eljutnom. Eszembe jutott a magyar mentalitás. Előfordult, hogy amikor az országot jártam autóval és jártom-keltemben eljött egy pillanat, amikor valami nevezetes eseményt közvetített a televízió, én egy faluba érve az első háznál, amelyiknek a tetején tévéantennát láttam, megálltam, becsengettem, bemutatkoztam és megkérdeztem, megengednék-e, hogy a közvetítést megnézhessem. Minden esetben barátságosan befogadtak és még meg is köszönték az érdeklődésemet. Igaz a mondás: "más ház, más szokás", de még mennyire más!

A házban olyan gazdag ellátásban részesültünk, hogy jóformán semmire nem kellett költenünk. Elhatároztuk, hogy nem is aprózzuk el a pénzünket, hanem inkább valami értelmes, maradandó, hasznos holmit veszünk, aminek már Locarnoban is, meg majd reménység szerint Velencében, meg otthon Szentesen is hasznát vehetjük. Így jutottunk el arra az elhatározásra, hogy veszünk egy fényképezőgépet. Megtudtuk, hogy a vendégek egyike, egy nagyon kedves keletnémet református lelkész, nagy fotós, ért a gépekhez. Megkértük hát, hogy jöjjön velünk egy délután és segítsen a fényképezőgép megvásárlásában. Készséggel megtette és nemcsak talált is egy nekünk való Chinon típusú szép és jó készüléket, ráadásul még kivételes szerencsénk is volt, mivel fél áron sikerült megvennünk. Az eladó világosított fel bennünket arról, hogy minden hónapban kitűznek egy napot, amelyen valamelyik árucikket 50 % kedvezménnyel adják el. Így lettünk 150 svájci frankért egy kelet-ázsiai fényképezőgép boldog tulajdonosaivá. Természetesen nyomban megvettünk két tekercs jó minőségű filmet is. Alig vártam, hogy használhassam. Felérve a Casába, leültünk, és a német barátunk német alapossággal megtanított a gép használatára. Egyébként az oktatás nem sokból állt, mivel előrebocsátotta, hogy felesleges nyugtalankodnom, mert ez modern gép, amelyet olyan automatikával gyártottak, hogy még az "idióták" is tudják használni.

Akkor még nem tudtam, hogy én milyen "szellemi kategóriába" tartozom. Ugyanis alig hogy magunkra maradtunk, én nyomban "vadászni kezdtem" megfelelő témák után. Emlékszem, elsőként kinéztem magamnak az ablakunk előtt magasodó pálmafát, amelyiknek a két emeletnyi magas törzsét gyönyörű vadrózsa futotta be és lenyűgöző látványt nyújtott. Megvan, kiáltottam és már fel is vettem a megfelelő pózt, hogy a gép minél többet örökítsen meg a ritka látványból. Nyugodt beállítás után kattintottam, azaz exponáltam, mert egy fotós nem kattint, hanem exponál. Megvolt tehát az első remekművem. Már láttam magamat, amint Szentesen eldicsekedhetem a művészi felvételemmel. Utána következett még vagy huszonnégy, sőt kétszer is huszonnégy pazar felvétel és már igyekeztem is mielőbb leadni az üzletben, ahol a gépet vásároltuk, hogy hívják elő. Türelmetlenül vártam az eredményt, ami meg is lett, de bár el tudnám felejteni, amit az eladó közölt velem: "Uram, mindkét film teljesen üres". Azt hittem, nem jól hallok, de miután elkérte a fényképezőgépet, amelybe új filmet akartam betetetni, azért magammal vittem, megnézte és közölte, hogy ha felvételt akarok készíteni, le kell vennem a lencsét védő borító lapot. Nos, ezt a német barátom, aki azt már a tanítás előtt levette, bizony nem közölte velem. De hát attól függetlenül lehetett volna nekem annyi sütni valóm, hogy a borító lapot le kell venni. Nem maradt hátra más, mint megsemmisülten közölni a német barátommal, hogy hiába gyártották a gépet olyan tökéletesre, hogy még az idióták is használhassák, nekem olyan készüléket kellett volna vennie, amelyet egy „hiperidióta” is használhat... Erről ennyit...

Mondanom sem kell, nem csekély alázatossággal és éber elővigyázatossággal átadtam a Chinont Irénkémnek, kezelje ő több szerencsével, mint én. Azóta már majdnem egész Európát megörökítette jobbnál jobb felvételekkel: előbb Erdély nevezetességei, majd a Fekete tenger melléke, Románia, Bulgária, Jugoszlávia, később a Felvidék, Lengyelország, Csehszlovákia és Kelet-Németország következett, ahová "szocialista útlevéllel” és egy mesés Trabant autóval negyedmagunkkal el tudtunk jutni. Később Nyugat-Európa országai is megadták magukat a Chinon csodálatos lencséjének.

Ami a takarékos természetünkből következett, azt egy megfigyelésünk csak erősítette: ami az alattunk mintegy száz vagy kétszáz méter távolságban, a Lago Maggiore /Lágó Madzsóre/

partján húzódó városkába le- és feljutást illeti, az lefelé mentünkben nem volt gond, természetesen gyalogosan lesétáltunk, észre sem véve a szintkülönbséget. Viszont hazafelé már csábított a Funiculárénak nevezett fogaskerekű kis villamos, amelyik nem egészen 1 perc alatt tette meg a felfelé vivő rövid utat. Igen ám, de személyenként 90 centet kellett fizetnünk egy útért. Ez önmagában nem okozott volna gondot, csakhogy az én nejem, aki sok mindent észre vesz, ami nekem fel sem tűnik, hamar felfedezte, hogy egy pár nylon női harisnya pontosan 90 centbe kerül. Márpedig a női harisnya nélkülözhetetlen cikk, nem is tart örökké, kétszer is meg kell hát gondolni, hogy nem okosabb-e egy kis hegyi sétát tenni, ha annak az árán egy pár nylon harisnyát vehet magának? Az eredmény nem volt kétséges: az időnkből kitellett, a mozgás is egészséges, amúgy sem erőltetjük meg magunkat odafent a Casában, döntöttünk: felfelé, ha csak kettesben vagyunk. Ezután mindig felsétálunk. Nem tudom, ebből a döntésből hány nylonharisnya került Irénkém birtokába?...

Arra még emlékszem, hogy a Monte Tamaro, nevű hegy, amelynek a lábánál laktunk és a hátunk mögött magasodott közel kétezer méternyire, nagyon csábított, hogy fel kellene jutnom a tetejére, de a Funiculáré felső állomása mellett kínálkozó seggiovia /szedzsovia/ bizony jó néhány frankba került volna /már nem emlékszem, mennyibe?/, azonkívül nem is látszott túlságosan távolinak a drótkötélpálya felső végállomása. Egy szép napon, amíg Irénkém az ebéd utáni sziesztáját töltötte, én nekivágtam a hegycsúcs meghódításához vivő útnak. Autók is mentek oda fel, főleg teherautók, de engem nem érdekeltek, jókedvűen élveztem a remek levegőt és az egészséges "tornát". Mentem és haladtam is. Már kezdtem megelégelni a megtett utat, de az a közelinek tűnő hegytető nem akart közelebb kerülni hozzám. Ha egyszer belevágtam valamibe, nem szeretem feladni, így hát mentem tovább. Az út egyre meredekebbnek tűnt s a távolság egyre jobban megmakacsolta magát. Úgy látszott, mintha védeni akarná a hegytetőt az illetéktelen kíváncsiskodóktól, nem vitt engem közelebb a vágyott csúcshoz. Több újabb nekirugaszkodás és hősi elszánás után azonban mégis kénytelen voltam feladni az erőfeszítéseimet, mert attól tartottam, hogy beesteledik, mire visszajutok a Casába, Irénkém pedig nyugtalankodni fog miattam.

A töprengésemnek egy mögöttem berregve közeledő teherautó vetett véget: láttam, hogy a sofőr egyedül ül benne, intettem neki, hogy álljon meg és vegyen fel. Megállt, felvett. Nem tudom, hogy sikerült megértetnem vele, hogy mit akarok, mert alighogy elindult velem, hamar kiderült, hogy ő nem tud németül, én pedig nem tudok olaszul. Alighanem a helyzet tette világossá előtte, mit is akarok. Ő ugyanis az olasz nyelvű Ticino /Ticsinó/ nevű svájci megye olasz nyelvű svájci állampolgára volt. Egyszerű ember, a teherautó vezetéséhez nem volt szüksége idegen nyelv tanulására, bár az iskolázott svájciak németül és franciául, talán még olaszul is igen csak értenek, sőt anyanyelvi szinten beszélnek, de az én jókedvű emberem ragaszkodott a maga olaszságához. Engem viszont lassanként nem az olasz nyelvtudás hiánya foglalkoztatott, hanem az az irtózatos veszély, amelybe belekeveredtem. Kiderült, hogy a gyaloglásra nagyon széles út az én stoppolt teherautóm számára nagyon is keskeny s ez a szerpentinek kanyarodásainál félelmetes helyzeteket okozott: A kanyarodásnál olyan közel ment az első kerék a meredély széléhez, hogy az útból én bizony tíz centit, vagy talán még egy centit sem láttam, annál többet az alatta tátongó mélységekből. Minden kanyar sikeres befejezése után felszabadultan kiáltottam fel: "Brávó, brávó, príma, príma" Csak később gondolkoztam el rajta, hogy a brávó a népi használatban nem gazembert jelent-e? Ott, akkor azonban csak egy érdekelt igazában: mikor szállhatok ki abból a szörnyű járműből?

Az, hogy ma is élek, azt bizonyítja, hogy nem egy ticsinói szakadékban fejeztem be az életemet, hanem sikerült valahol kijutnom rögtönzött vagy képzelt olasz börtönömből.

Mondanom sem kell, hogy egyetlen vágy maradt bennem: mielőbb lejutni a hegyről a Casa Locarnonak nevezett nyugodt otthonunkba, ahol a feleségem kissé türelmetlenül várt és nem dicsért meg a /ide pontok kívánkoznának annak kifejezése helyett, milyen/ vállalkozásomért, dehát ilyenek a hiú férfiak stb. című értékeléssel befejeződött az alpesi turistáskodásom.

Annál szívesebben idézem fel azt a közös emlékünket, amelynek Irénkém és a Szabó házaspár is résztvevője volt. Frau Werner szervezésében elautóztunk egy hegyi faluba, ahol megnéztünk egy hegyi postahivatalt. Csak arra emlékszem, hogy olyan magasra mentünk fel egy

külön arra a célra használt kisbuszban, hogy amikor fentről lenéztünk, 5 teljes szerpentint láttunk és elborzadtunk a mélység /és magasság/ láttán. Hiába, alföldi emberek számára elképzelhetetlen világban jártunk, de ott is élnek emberek, ők is küldenek és kapnak postai küldeményeket és van, aki abból él, hogy fel- és leviszi azokat. Most már elég az alpesi látványosságból, jó lesz a Casa nyugalmában elmerülni.

Még két "kalandunkat " írom meg, mert mindkettő tanulságos. Az egyik Asconában esett meg velünk, pontosabban velem. Ascona Locarno közvetlen közelében fekvő rangos fürdőhely. A francia vendégek száma a Casában közben egy kellemes fiatal házaspárral gazdagodott. A férfi ugyancsak madagaszkári volt, nem lelkész, hanem biológus professzor a párizsi Sorbonne-on. A felesége azonban német nő volt. Ők ketten hívtak meg minket egy fürdőzésre. Nyelvi problémáink nem voltak. Kocsival voltak, úgyhogy kényelmesen utaztunk a strandra. Csak éppen egy dolog nem jutott eszünkbe: a víz hőmérséklete. Magyarországon a strand szó nyomban a kellemes fürdésre alkalmas vizet is jelenti, de Svájcban mást jelent. A férj első dolga volt egyik lábával "megkóstolni" a vizet, s egy pillanat elég volt arra, hogy lemondjon a megfürdésről. A felesége azonban gondolkozás nélkül belevetette magát a gyönyörű, haragos zöld vízbe, közben én a férjhez hasonlóan Irénkémmel együtt "kóstolgattam" a vizet. Irénkének is elég volt egy szempillantás és a férjhez hasonlóan lemondott a vízbe menésről. Én próbálgattam, kibírnám-e a jéghideg vizet, erőltettem is, mert a fiatal szőke feleség, mint egy vízi tündér integetett nekem, hogy társuljak vele: "Venez ici, kommen Sie ruhig", jöjjön, jöjjön, kiáltozta, látva, hogy tétovázom. Nekem bizony fel volt adva a lecke, de végül is úgy gondoltam, hogy a magyar férfiak "becsületét" kell megmentenem azzal, hogy belemegyek a jéghideg vízbe. Lépéről-lépésre haladtam, míg elszántam magam és belemerültem. De annyi elég is volt. És becsület ide, meg magyar férfiak oda, bizony sietve kimenekültem a napfényes partra. Letörülgettem magamról a 16 fokos vizet, és Irénke mellé telepedtem a pázsiton. Ő halkan csak ennyit súgott maga elé: "Tudtam, hogy bemégy".

Mit mondjak, megsemmisültem. Csodáltam azokat, akik élvezettel úszkáltak a dermesztően hideg vízben, de azóta sem változott meg a véleményem a kellemes és az irtózatos fürdőzés közötti különbségről. Meghagyom mindenkinek a saját ízlését, de megtartom a magamét. A folytatásra már nem emlékszem, csak azt tudom, hogy ez a "kaland" volt számomra az első és az utolsó strandolás Svájcban.

A másik "kalandunk" a tóparti sétányon esett meg: meglehetősen sokan voltunk és élveztük a nagyszerű levegőt és hallgattuk az idegenek sokféle beszédét, amikor megpillantottunk egy velünk szembe jövő idősebb férfit, aki nem mindennapi öltözékben közeledett: hatalmas sombrero volt a fején, elől a nyitott zakója alól nyakkendő helyett egy keskeny bőrszíj tűnt elő. Egymagában közeledett. Amikor elment mellettünk, egyikünk megjegyzést tett a jelenségre. Akkor olyasmi történt, amire egyikünk sem számított: a férfi megfordult, odajött hozzánk és ízes magyarsággal megkérdezte: "valami nem tetszik önöknek?" A meglepetéstől szólni is alig tudtunk, de nem is nagyon kellett, mert a férfi kedves mosollyal folytatta: "Örülök, hogy magyarokkal találkozom " és beszédbe elegyedett velünk. Kiderült, 10 éve Brazíliában él, ott tanulmányozza az őslakók életét és könyveket ír róluk. Megtudván, hogy mi mifélék vagyunk, meghívott bennünket a házába egy pohár sörre, ahol nagyon kellemes órácskát töltöttünk el. Nagyon régen elhagyta Magyarországot és érdekelték a mi otthoni viszonyaink, de nem a politika felől érdeklődött, sokkal inkább arra volt kíváncsi, hogy miképpen kerültünk Locarnoba.

Nem is korábban, valamelyik lapon ecseteltem, hogy Svájcban milyen nehéz, szinte lehetetlen bejutni egy család otthonába, akivel nincs korábbi kapcsolatunk, s íme ott ültünk egy kedélyes házigazda otthonában. Igen, de lám, ő nem svájci volt, hanem magyar: nyitott és könnyen barátkozó.

A továbbiakban még egy kapcsolat érdemel visszaemlékezést: egy napon odajött hozzánk a Casa legújabb lakója, egy fiatal holland nő, aki miután megtudta rólunk, hogy mindketten jól beszélünk hollandul, közölte, hogy a délután folyamán szeretne velünk beszélgetni. Természetesen a délutánunkat vele töltöttük. Elmondta, hogy a közelmúltban közölték vele az orvosok, hogy mellrákban szenved s ez teljes idegösszeroppanást váltott ki belőle. Miután hívő tagja a

soesti református gyülekezetnek, kieszközölték számára a locarnoi otthonban remélt kikapcsolódást és lelki nyugalmat. Megtudva, hogy lelkészházaspár vagyunk és beszéljük az anyanyelvét, kiöntötte előttünk a szívét. Mi pedig lelki gondozóivá váltunk. A kapcsolat nagyon szorosan alakult, annyira, hogy a locarnoi hetek után is tartottuk a kapcsolatot. Többször meglátogatott bennünket Szentesen. Egyedülálló hajadon volt, egy Renault 5-ös kiskocsival járta Európát. Több országban voltak hívő barátai, közéjük sorolt minket is. Felajánlotta a házát, hogy bármikor igénybe vehetjük, ha Hollandiába látogatunk.

A későbbiekben, amikor az 1988-as időkre emlékezem, megírom milyen jelentős segítséget nyújtott nekem, amikor Hollandiában előadó körútra kaptam meghívást.

Már megírtam, hogy a mindenkori Hausvater feladata volt az érkező vendégek üdvözlése, és a másnap reggel hazautazó vendégek elbúcsúztatása a vacsora végén. Egy bájos finn lelkészházaspár készült másnap reggel útra kelni, hogy hazautazzanak Finnországba, Turkuba. Mielőtt belefogtam volna a búcsúztató beszédbe, kértem, hogy hallgassanak meg egy finn éneket, amit saját zongorakíséretem mellett szeretnék ajándékként elénekelni finn barátainknak meglepetésül. Odaültem a zongora mellé és belekezdtem a finn Himnuszba. Előbb csak a zongorán, ami az első pillanatban könnyeket csalt finn barátaink szemébe, aztán belekezdtem az éneklésbe. Ugyanis teológus koromban tagja voltam az Egyetemi Énekkarnak, és egy skandináv énekkörútra készülődve meg kellett tanulnunk a finn Himnusz szövegét is: „Oi mamme Suomi szünninmá, szól szána kultajnén. Ej lakszoáá eej kukkulla,ej vetteraantaa rakkampá" stb. Amikor meghallották az énekemet, abból már nem könnyezés lett, hanem zokogás. Ilyen élményben még nem részesültek. Azt tudtam, hogy tetszeni fog nekik az ötletem, de arra nem számítottam, hogy ekkora lesz a hatás.

Ez a siker hamar elfeledtette egy német nyelvi bakimat, amit úgy követtem el, hogy azt akarván mondani, miszerint finn barátaink holnap reggel véglegesen /endgültig/ eltávoznak, én a német endlich szót mondtam, ami azt jelenti: végre. Mondanom sem kell, hogy mindenki elértette a szóhibát, de mindenki hatalmas kacagásba tört ki. A könnyeket gyorsan felszárította a kacagás.

Az utolsó napokban még elintéztem, hogy Frau Wernerék szereztek számunkra egy velencei szállodában szobát az ott töltendő éjszakára, majd beírtam a vendégkönyvbe egy köszönő beszédet, és június 28-án este felé elbúcsúztunk a Casa Locarno vezetőjétől, munkatársaitól, a vendégektől. Kivittek a vasútállomásra, ahonnan Bellinzona felé utazva majd felszállhatunk az éjszakai gyorsvonatra, amelyik Velencébe visz minket.

Az éjszakai vonatozásokon aligha volna feljegyezni való, inkább jobb elfelejteni, pedig még előttünk volt a Velencéből Bécsbe vivő éjszakai utazás is. Dehát mindennek ára van és a "szegény ember vízzel főz", aki minden áron Velencét akarja, az igazit, nem a dunántúli magyar falucskát, hanem az egyedülálló olasz csodát, amelyhez fogható azt hiszem csak egy van Európában: a hágai királyi palota, amely hasonlóképpen oszlopokra épült. Fogalmam sincs, hogy Velencét ugyan hány oszlopra építették, de az megmaradt bennem, hogy a holland királyi palotát l3.659 oszlopon alkották meg. Bevallom, amikor először hallottam ezt a számot, azt hittem, hogy az illető viccel és hasra ütéssel mond egy nagy számot, de látva a gyanakvásomat, nyomban megmagyarázta, hogy nagyon is komoly, pontos a szám csak van egy titka, hogyan lehet azt úgy megjegyezni, hogy amíg élek, nem felejtem el. A titok megfejtése a következő: egy évben van 365 nap. A 365 elé egy egyes számot kell tenni, utána pedig egy kilencest, így jön ki a 13659 azaz 13.659. Ez azonban csupán egyetlen, ha mégoly hatalmas épület adata is, Velence azonban teljes egészében cölöpökön épült, azt ember meg nem mondaná, hány cölöp kellett hozzá.

De nem az a lényeges, hanem az, hogy rövidre fogjam az élménybeszámolót: a legnagyobb benyomást a Lidón tett fürdőzés tette ránk. Sok magyar volt velünk egyidőben Velencében, de mindenki a Rialtó piacán tolongott, ahol nagy mennyiségben árulták az akkor divatba jött nájlon kabátokat, miközben a Lidóra egyszer hajóval ki kellett jutni és a pénzbe került, nem beszélve a fürdés díjáról. Mindent egybevéve felejthetetlen élmény volt az Adria csodálatosan tiszta, a fenékig átlátszó kék vize. Nehéz volt elhinni, hogy van ilyen látvány, és hogy ez maga a valóság. Természetesen igyekeztünk minél többet megnézni azokból a látványosságokból, amelyeket képről már ismertünk, megbámultuk a San Marco katedrálist, amelybe néha belátogatott a Canale

Grande vize, az ezernyi galambot, az egyik épület tetején álló szobrot, a la Campanilét, voltunk a Rialtón is és még sorolhatnám, de inkább egy félelmetes élményemet idézem fel, ami majdnem rosszul végződött. Aki turista ott jár, okuljon belőle! Amíg ebéd után /csupán friss kenyeret vettünk és elővettük a hazulról hozott Pick szaláminkat, amelyet erre spóroltunk meg Locarnoban, ahol mindenben dúskálhattunk, és vettünk hozzá két kiló narancsot olcsó áron, meg kristályvizet/ szóval ebéd után, amikor Irénkém lepihent, én kimentem a szállodából, hogy gyarapítsam az élményeimet, hát lett részem benne: eltévedtem, de olyan ijesztően, hogy nagybetűkkel kellene írnom minden szót az ijedtségemről. Ugyanis a sikátorok mind egyformák és olyan kanyargósak, hogy csak egy kis darabot lehet belátni belőlük és akármerre mentem, mindenütt tökéletesen egyformák voltak. Hát én mindent próbáltam: előrementem egy jó darabon, aztán visszafelé, de közben egyetlen emberrel sem találkoztam, úgy éreztem magam, mintha egy hatalmas őserdőben tévedtem volna el, ahonnan kilátni sem lehet. Reménytelen vállalkozásnak tűnt eljutni valahová, ahol emberek is vannak és egyáltalán valami látnivaló. Minden álmom az volt, hogy csak egyszer az életben jussak ki onnan és kerüljek vissza a szállodába, én onnan egy tapodtat sem megyek, legfeljebb az állomásra. Emberrel ugyan nem találkoztam, de az én jó és hű Megváltóm ott is velem volt és megsegített.

Bevallom, elegem lett Velencéből, azért nem is írok róla többet, ha kevesellné az Olvasó, vegyen elő egy reklámfüzetet, nézegesse meg benne a szép fényképeket, és ne menjen sehová, a valóságban minden olyan, mint a reklámozott képeken, sőt a képeken talán még szebbek is. Egy fillérbe sem kerül, és nem fenyegeti veszély, nem kerül pénzbe sem, nem fárad ki és mire véget ér a lapozás, már otthon is van!

Hazaérkezve a nagy útról, feleségem drága édesanyját és a három fiút jó egészségben, de részben jelentős változást átélve találtuk: középső fiunk, Péter, aki követte a bátyját, András Békéscsabára, elénk tette a Békéscsabai Út-Híd-Vízmúépítési Technikumban szerzett technikusi oklevelét, amelynek a birtokában kapós szakemberként azonnal el tudott helyezkedni. Természetesen továbbra is velünk, nálunk, köztünk maradt, de már mint "kereső családtag". Az akkori időkre jellemzésül megjegyzem, hogy miközben a matematika-fizika-kémia szakos édesanyja már 24 évet ledolgozva nem egészen 2000 forint fizetést kapott havonta, ő már az első munkahelyén valamivel több, mint 2000 forintot hozott haza., ami azt is jelentette, hogy betársult a közös családi kasszába, amelybe a szülők teljes keresete, jövedelme került, de mindig tarthatott magánál /mozgó beosztásban dolgozván/ valamennyi pénzt. Egyébként abban az időben már benne volt a család egy nagy céltakarékosságban: l962-ben befizettünk 10.000 forintot egy Trabant autócska megrendelésébe azzal, hogy a fennmaradó 37.000 forintot majd az átvételkor kell kifizetnünk. Nagy szükségünk lett volna egy kiskocsira. Ennek a célnak az érdekében az egész család minden áldozatra kész volt, főleg a fiúk. De emlékszem, amikor egy kis gyülekezeti közvélemény-kutatás keretében óvatosan felvetettem a dolgot a bibliaóra résztvevői előtt, ugyan miképpen vélekednének, ha autót vennénk, no, először nagy csönd támadt, majd Gombos Imréné, a drága Gombos néni szólalt meg elsőnek: „Örülnénk neki”. Miért? Csak a Zelei talicskásnak lehet autója?

Itt vissza kell utalnom egy eseményre, amely rendkívül mélyen érintett bennünket. Édesapám elhunyta volt, 1963-ban. Számomra ő volt az ideális apa. Mindent megbeszélhettem vele, és az ő gyermek- vagy fiatalkori álmát valósítottam meg azzal, hogy református lelkész lettem. Annak érdekében minden elképzelhető áldozatra kész volt. Minden gondomat őszintén megbeszélhettem vele. Kiérlelt erkölcsi elvei voltak, és a döntéseiben feltétlenül következetes volt. Túlzás nélkül mondhatom, hogy még ma, 88 éves fejjel is minden nehéz helyzetemben hallani vélem a véleményét, vagy akár a tanácsát is. Örülök, hogy büszkének érezte magát velem kapcsolatban. Ma is látom, ahogy az első tanulmányomat, ami nyomtatásban megjelent, milyen lelkesen mutogatta az ismerőseinek és barátainak. Saját áldozatainak a jutalmát és álmainak beteljesülését látta bennem.

A családi emléktől most már eltérve a gyülekezet állapota felé fordulok.

Elkészült az egyházközség vagyonleltára, illetve annak kiigazítása és közszemlére került az l967. évi választói névjegyzék is. A 874-es létszámban csak azokat szerepeltettük, akik pénztári befizetésekkel bizonyították, hogy az egyházfenntartásban kimutathatóan részt vettek. Mellettük sokan a vasárnapi istentiszteletek alkalmával adott perselypénzzel látták elégségesnek az egyház támogatását.

Elkészült az új gyülekezeti munkaterv és az l967. évi költségvetés is, amely 70.000 forint kiadást és ugyanannyi bevételt tartalmazott. Örvendetes anyagi helyzetre vallott, hogy l966. Karácsonyára minden egyházi alkalmazott egyhavi illetményének megfelelő segélyben részesült.

A teljesség kedvéért meg kell jegyeznem, hogy a Temetőgondnokság a jó gazdálkodás nyomán évenként kimutatott pénzmaradványt a három egyházközség között egyenlő arányban elosztotta, ami a pénzgazdálkodást meg-megkönnyítette.

Az 1967.márciusban tartott választó gyűlésen megújult Gerecz Elemér egyházközségi főgondnoki tisztsége, míg az elhunyt gondnok, Füsti Molnár Sándor helyére Kádár István került gondnokként.

Rendes presbiter lett: Csekő Antal, Vajda I. u. l.
Dr. Döme Sándor, Zrínyi u.36.
Dr. Szamosközi István, Villogó u.6.
ifj. Mészáros Bálint, Mátyás kir.u.14.
Kiss Ferenc, Farkas Antal u.12.
Dr. Kálmán Dezső, Sáfrán Mihály u.24.
Halász Szabó Mihály, Lenin út 41.
Serkédi István, Daru u. 7.
Sárándi Lajos, Nádasdy u. 14.
Fazekas Sándor, Gergely u.12.
Baranyi László, Mátyás király u. 1.
Dr. Nagy József, Lenin út 36.
Karikó Tóth Lajos, Szondy u.2.
Lénárt Gyula, Lenin út 21. rendes presbiterségében megerősíttetett, illetve megválasztatott.

Jó magam beszámoltam a presbitériumnak arról, hogy az Ökumenikus Tanács keretében működő Egyház és Társadalom Bizottság munkájába bevontak, továbbá megbízást kaptam a Zsinat Elnökségétől arra, hogy az Egyházak Világtanácsa jövő évi világgyűlése számára készítsek tanulmányt a magyar protestáns egyházak hozzászólására, továbbá felkért az Elnökség, az ez évi lelkésztovábbképző tanfolyamok homiletikai anyagának a megírására is. Igehirdetéseket kért tőlem a Református Egyház c. hivatalos lap szerkesztője. Bejelentette, hogy mindezeknek a tudományos munkáknak az elvégzése mellett egyetlen bejelentett beteg meglátogatását sem mulasztja el. Tehát az egész egyház javát szolgáló munkája nem akadályozza, inkább kiegészíti a helyi gyülekezeti munkáját.

Elkészült végre a lelkészi díjlevelem, amely a következőket tartalmazza:

1) A mindenkori államsegély.
2) Az egyházközség pénztárából havonta l főre fizetendő 2.000 Ft azaz Kettőezer forint készpénzilletmény.
3) A presbitériumok által megállapított stóla.
4) Évi 2.400 Ft, azaz kettőezer-négyszáz forint fűtési díj.
5) A parókia villany- használati és szemétkihordási díj térítése.
6) A Kiss Bálint u.2. sz. alatti lelkészlakás, melléképület, kert használata.
7) 800 négyszögöl temetői föld használati joga.

A lelkipásztor ennek fejében köteles az Egyházi Törvényben és a presbitérium által évente összeállított Gyülekezeti Munkatervben megállapított lelkészi szolgálatok elvégzésére, továbbá a vezető lelkészi tisztséggel járó teendők maradéktalan ellátására.

Ez a díjlevél l967. április l-jétől lép életbe. Megerősítés céljából a presbitérium az egyházmegyei és egyházkerületi közgyűléshez felterjeszti. Jelen határozat megszavazásánál minden presbiter igennel szavazott, nemmel nem szavazott senki. A határozat gyűlésből hiteles.

Megtörtént a nagy ebédlőszoba cserépkályhájának az átrakása és a parókia vízvezetékrendszerének a középnyomású vízellátásra átkötése.

Hárman bejelentették, hogy áttérnek a római katolikus vallásukból, és a református gyülekezetünkhöz kívánnak tartozni: Török Dezsőné, Kanász Nagy Lászlóné és id. Martók Mihály.

TORRE PELLICE

Lelkészi pályafutásom egyik nevezetes esztendeje volt 1967. Annak az őszén kaptam felkérést arra, hogy készítsem el "A szentlélek munkája a gyülekezetekben" című tanulmányt német nyelven és mint a magyar egyházi delegáció tagja, adjam elő az Európai Református Egyházak Torre Pellicében /Olaszország/ tartandó 6 napos kongresszusán. Ezt a megbízást nyilvánvalóan Berkhof professzor ajánlása nyomán adta nekem a szervező bizottság azzal, hogy amint elkészültem a munkámmal, bocsássam rendelkezésére. A felkérés illetve megbízás alapja nem egyszerűen személyes barátság volt, hanem az a tény, hogy a hazai református egyházban köztudomásúlag én foglalkoztam a Szentlélek személyével kapcsolatos teológiai problémákkal. A Teológiai Szemlében két ilyen tanulmányom is megjelent.

Boldogan és viszonylag gyorsan elkészítettem a kért tanulmányt 8 A/4-es méretben és megküldtem a Zsinat Elnökségének. A gyülekezet tudott a felkérésről és a külföldi szolgálatomról.

Annál kínosabban ért a meglepetés, amit Tóth Károly püspök ,a Zsinat akkori Elnöke nem szívesen szerzett nekem, az indulás előtti nap estéjén telefonon: Sajnos nem sikerült szolgálati útlevelet kieszközölnie számomra, tehát nem utazhatom. Az előadásomat majd valaki a nagygyűlésen felolvassa.

Ez volt az az eset, amelyet a kocarnoi esetem kapcsán már jeleztem: az egyik beszervezni szándékozó államvédelmi tiszt, akit a megyei főkapitány magával hozott és tőlem bocsánatkérésre késztetett, és a hazatérésem után igaz, kissé gunyoros hangú "jelentésemet" azzal küldtem meg neki, hogy a Nyugaton töltött 28 nap alatt senki nem próbált meg engem kémszolgálatra beszervezni. Nos, most elérkezettnek látta az időt, hogy a rajta esett sérelmet megtorolja: az ő műve volt, hogy a nevemet kihúzta a szolgálati útlevélre jogosultak névsorából.

Tehetetlen voltam és az volt velem együtt minden egyházi jóakaróm. Berkhof barátom sem tehetett mást, mint hogy sajnált. Annál nagyobb lett az eset európai egyházi visszhangja. Nem tudnám megmondani, hány részvéttávirat érkezett hozzám Torre Pellicéből. Én jobb híján valamennyit elküldtem a Szegeden működő államvédelmi alakulatnak. Lássák, mit műveltek! Választ természetesen nem kaptam, elnézést sem kértek. Nem is vártam. Másra szántam el magamat.

Gondoltam, most majd rajtam tartják a szemüket, miként "állok bosszút" a rajtam esett sérelemért. Gondolom, azon, amit "kigondoltam" /és semmiképpen sem bosszúállásként/, meglepődtek. Úgy döntöttem, hogy Munkácsy esperes minden megyei református lelkészhez intézett felhívására, feleségemmel és a főgondnok testvéremmel folytatott megbeszélés után jelentkeztem egy 10 napos tanulmányútra a Szovjetunió 3 városába: Kijevbe, Szentpétervárra és Moszkvába, valamint a pravoszláv egyház teológiai központjába a Moszkva melletti Zágorszkba. Nem felejtettem el a háború alatt szerzett orosz nyelvismeretemet, azonkívül általános műveltségi szempontból is lényegesnek tartottam az említett városok megismerését.

Mintegy 30 lelkész jelentkezett a tanulmányútra, a fele római katolikus, néhány református és képviseltették magukat a megyében működő kisegyházak lelkészei is. Nem csak lelkészek jelentkezhettek, hanem nem lelkészek is, többek között Szentesről jelentkezett és részt is vett az

úton dr. Kardos Sándor főorvos, aki előbb az Alsópárton, később, átköltözés miatt a központon presbiter is volt.

Magáról az utazásról azért nem írok részletesen, mert arról könyvet írtam. Annak a történetét viszont beleírom ebbe a kötetbe.

Én általában írva gondolkozó ember vagyok és mindig jegyzeteket készítek azokról a dolgokról, élményekről, amelyeket nem szeretnék elfelejteni. Így voltam az egész 10 napos úton is. Ahol megfordultunk és láttunk valami érdekeset, arról jegyzeteket készítettem. Amikor pedig hazatértünk, a delegációt vezető Csongrád Megyei Állami Egyházügyi titkár, aki látta, hogy mindenütt jegyzeteltem, megkért, hogy állítsak össze egy kis úti beszámolót. Készséggel megtettem. Néhány nap alatt összeállítottam egy bő 100 oldalas anyagot. Amikor átadtam neki, elképedt és zavarba esett. Ő nyilvánvalóan 1-2 oldalnyi beszámolóra számított. De megköszönte és később kiderült, hogy elolvasás után felvitte az Állami Egyházügyi Hivatal budapesti központjába, ahol elolvasás után úgy döntöttek, hogy javasolni fogják a Zsinat Elnökségének, hogy könyv formájában hozza forgalomba.

Amit én távolról sem szántam könyvnek, annak tehát könyvként kellett megjelennie. Az általam készített feljegyzések tartalmát illetően az ÁEH mindössze egyetlen mondatot kifogásolt. Azt, amit a csapi magyar anyanyelvű, de szovjet vasutasruhában szolgáló hordár szájából idéztem, aki észrevette, hogy amikor a határon át kellett szállnunk a hazai nyomtávon érkezett vonatunkból a szélesebb nyomtávú szovjet vonatra valamennyien kelletlenül, bizalmatlanul adtuk át neki a csomagjainkat. A hordár ékes magyar nyelven ennyi mondott nekünk: "Adják ide nyugodtan, legalább egyszer legyenek urak, amikor vendégek a Szovjetunióban!" Csakhogy én éppen ezt a frappáns, váratlan mondatot nem akartam a szövegből kihúzni. Napokon át törtem a fejemet, hogy tudnám úgy kiigazítani, hogy meg is változtassam, és mégis megmaradjon a lényege, az íze. Nos sikerült. A kifogásolt mondatot így változtattam meg: „Adják ide nyugodtan! Legyenek urak, amikor vendégek a Szovjetunióban!" Sikerült! Mármint a kiigazítás elfogadtatása, de az 1968-ban megírt szövegem csak 1971-ben látott napvilágot, már nem tudom, hogy hány példányban, de nagyon hamar kifogyott. Újranyomás nem történt.

Ez az utazás és ez a kiskönyv volt a válaszom. A korábban velem foglalkozó rendőri szervek felhagytak az érdeklődésükkel, és Istennek legyen hála, nem zaklattak soha többé. Ezt azért jegyzem fel, mert példa arra, hogy hiába akart az Államvédelmi hatóság „beszervezni" valakit, lehetett ellenkezni és nemet mondani, legfeljebb számolni kellett bizonyos megtorlással. Nekem is „betartottak" a Torre Pellicei szolgálat megakadályozásával, de többet nem tettek. Végül is tiszta maradt a lelkiismeretem és nyugodtan folytathattam azt, ami magát az életet jelentette nekem: a gyülekezetben és az országos egyházban a munkámat és a családom előtt sem kellett szégyenkeznem. Tovább nem léptek.

-.-.-.-.-

Még vissza az időben, az 1968. évből jegyzek fel néhány érdemleges eseményt. Elkészült, és a presbitérium egyhangúlag elfogadta az 1967. évi zárszámadást, ami kereken 131.000 forint bevételt és 109.000 forint kiadást, tehát kereken 22.000 forint pénztármaradványt mutatott. Az egyházközség anyagi helyzete tehát rendezett volt, anélkül, hogy erőszakosan adakozásra szólítottuk volna fel, vagy nagyobb áldozatkészségre kértük volna a híveinket, Isten mindig adott annyit, amennyi kellett. Azelőtt sem, azután sem fordult elő, hogy fizetési kötelezettségeinknek ne tudtunk volna eleget tenni.

Elismeréssel kell feljegyeznem Arató Istvánné Ilonka pénztáros nevét, aki elődjeihez Dr. Juhász Sándorhoz és Dr. Nagy Józsefhez hasonlóan kifogástalanul végezte a pénztárosi munkát, aki egyben a harangozói munkát is ellátta, zárta és nyitotta, ha kellett szellőztette a templomot. Ez utóbbi tevékenysége okozott számára komoly izgalmakat. Ugyanis a férje a Köztársaság téri iskolában tanított, mint általános iskolai tanár és valaki feljelentette, amiatt, hogy a felesége templomi munkát végez. A feljelentés nyomán az oktatási osztályvezető felszólította, hogy mondassa le a feleségét, vagy ő mondjon le a tanári állásáról. Én ismerve a Pártbizottság első titkárá-

nak, Labádi Sándornak a már egyszer kipróbált emberséges felfogását, meghallgatást kértem tőle telefonon, és amikor másnap fogadott, tájékoztattam az oktatási osztályvezető eljárásáról. Elmondtam neki, hogy amit Arató Istvánné a templom körül csinál, az nem több, mint gondnoki teendő, aminek semmiféle teológiai vagy ideológiai jellege nincs. Csak egyet kérdezett tőlem a párttitkár: Aratóné szeretne maradni a jelenlegi alkalmazásában? Igen, válaszomra nyomban fogta a telefont és utasította az osztályvezetőt, hogy tépje össze a feljelentést és dobja papírkosárba, ahová az egész ügy való.

Még külön emelem ki Gerecz Elemér nevét, aki rendkívül sokat tett a pénzügyi fegyelem megszokott és folyamatos megtartásáért.

-.-.-.-.-

Presbitériumunk figyelemre méltó kezdeményezést terjesztett a központi presbitérium elé, követendő példaként: Ne legyen gond a havonkénti úrvacsorázással kapcsolatban, az 1968. évtől kezdve az évenkénti váltásban gondoskodó presbitérium ne alkalomról-alkalomra gondoskodjék az úrvacsorai kenyérről és borról, hanem az éppen soros, jelen esetben az alsópárt presbitérium vállalja el az egész évi gondoskodást önkéntes felajánlás formájában.

1968. január 7-ére Imre Ernő lelkipásztor,
február 4-re Gerecz Elemér főgondnok,
március 3-ra Kádár István gondnok,
áprilisban Húsvétra Pardí Ferenc presbiter,
május 5-re Lénárt Gyula presbiter,
június Pünkösdre Vass Gyula, Varga László és Tályai József presbiter,
július 7-re Tihanyi Lajos presbiter,
augusztus 4-re Karikó Tóth Lajos presbiter,
szeptember 1-re Dr. Nagy József presbiter,
október 6-ra Szász Lajos presbiter,
november 3-ra Fazekas Sándor presbiter,
december 1-re Gerecz Elemér főgondnok, és
Karácsonyra Szabó Pál presbiter ajánlott fel kenyeret és bort.

Közönséges vasárnapi úrvacsorázáshoz esetenként 2 liter borra és 1 kg kenyérre volt szükség, a kétnapos sátoros ünnepi úrvacsorához 2 kg kenyér és 4 liter bor kellett.

Hogy pedig buzdítsuk a híveket hasonló jótékonyságra, jónak látta a presbitérium az úrvacsora jegyeinek adományozóinak a nevét a szószékről meghirdetni. A nevelői célzatra tekintettel a presbitérium így határozott. A javaslatunk a testvér központi presbitériumban magától értetődően helyeslésre és elfogadásra talált.

-.-.-.-.-

1968. április 24-én Dr. Nagy József presbiter lakóháza, porrá égett. Mivel a Biztosító csak később fizet, a helyreállítás megkezdéséhez pedig azonnal kellene pénz, Dr. Nagy József 15.000 forint kölcsönt kér a presbitériumtól. Az épület nádtetős volt és bizonyos avulást is megállapított a kárbecslő, ami mind megnehezítette az újjáépítést. A presbitérium haladéktalanul megadta a kért összeget, elfogadta Dr. Nagy József felajánlott törlesztési tervét, amely szerint június 1-jétől május 10-ig havonkénti egyenlő részletekben visszafizeti. A kölcsön kamatmentes. Ez az eljárás bizonnyal kedves az Egyház Urának.

Július 7-én egyházmegyei kánoni látogatás folyt le. A kéttagú bizottság külön figyelmet szentelt a templom északi oldalán levő ablakok újra üvegezésének, örvendezett a gyermekistentiszteletek látogatottságának /a lelkészi hivatalban minden vasárnap 9 órakor/, és úgy találták, hogy a konfirmálók száma magas. Külön figyelmet szenteltek a kézi könyvtáramnak, igehirdetés-gyűjteményeimnek, amelyek bekötve sorakoztak a polcon, megtekintették a már ezer ol-

dalt kitevő bibliaiskolai anyagot /amelyből 1989-ben 450 nagy oldalas könyv lett/. Elismeréssel jegyezték fel a tudományos tevékenységemet, a Tudományos Fokozatokat Odaítélő Zsinati Bizottságban tagságomat, és a különböző tanulmányi bizottságokban részvételemet, valamint azt, hogy részt veszek a liturgia-reform előkészítésében.

Külön feljegyezték a feleségem tanári munkája nagyrabecsülésének a jeleit, az Iskolarádióban és az Iskola-televízióban elért eredményeit bizonyító elismeréseket. És azt, hogy a gyülekezeti alkalmakon részt vesz, a vasárnapi templomi istentiszteleteken mindig a papnék padjában ül.

A gyülekezet demográfiai helyzetével kapcsolatban jegyzőkönyvbe foglalták az anyagi és lelki rendezettség mellett a sűrű lakóhely-változtatásokat, az egyik városrészből másikba átköltözés által okozott egyházközségi változásokat, amelyeket a megszokott helyhez ragaszkodás miatt a hívek nehezen értenek meg vagy fogadnak el.

1968. október 27-én a Központtal közös presbiteri díszgyűlés keretében történt megemlékezés, a 25 éves lelkipásztori szolgálatomról. A vendégek között jelen volt az egyházkerület püspökhelyettese, a Teológia tanári karának képviselője és a testvéregyházak küldöttei. Az egyházmegye esperese, Munkácsy György ismertette 25 éves lelkipásztori pályafutásom eseményeit. Hollandiai ösztöndíjas éveimet, a háborúban porrá égett csabdi templom Hollandiában összegyűjtött adományokból újjáépítését, tudományos pályám elismerését, Az Út, a Református Híradó, a Reformátusok Lapja és a Református Egyház, valamint a Teológiai Szemle című egyházi lapokban, folyóiratokban megjelent közleményeimnek a sorát, kiemelten is a Szentlélek személyével foglalkozó tanulmányaimat, a Jubileumi Kommentárban megírt 4 kommentáromat, a nyári lelkésztovábbképző tanfolyamokon tartott előadásaimat és igehirdetéseimet. Valamint méltatta a közéleti tevékenységemet, amely 1945-ben Csabdi községben kezdődött, ahol 1943-tól 1951-ig voltam megválasztott lelkipásztor és a háború után 1945-ben a csabdi Nemzeti Bizottság elnökévé választottak, Szentesen pedig a Hazafias Népfront városi és megyei Bizottságának voltam .a tagja. Külön méltányolta azt, hogy az Istentől kapott tehetségem gyümölcseit a rám bízott gyülekezetek tagjaival és lelkésztársaimmal megosztottam. A püspökhelyettes kimentette Bartha Tibor püspököt, aki súlyos beteg.

Ennek a díszgyűlésnek a keretében helyeztük el, a templom tér felőli oldalán Gál Istvánnak, a XVII. században élt kétszeres templomépítő ősünk márvány emléktábláját, amely ma is megtekinthető. A következőkben beleírom ebbe a visszaemlékezésbe annak a tiszántúli püspöknek a betegségéből felépülés után megírt levelét, aki 1951-ben többekkel pályázott arra az állásra, amelyre végül is engem választottak meg, amit abban az időben nagyon sérelmezett.

Nagytiszteletű Imre Ernő úrnak, lelkipásztor, Szentes.

Kedves Barátom!

Csak most jutottam abba a helyzetbe, hogy egy szabad félórát felhasználhatok levélírásra. Rendkívül fájlalom, hogy a lelkipásztori szolgálatod 25 éves évfordulóján nem szólhattam a gyülekezethez, és nem fejezhettem ki Neked és Szeretteidnek jókívánságaimat. Az ünnepség előtti kedden azért jeleztem, hogy influenzás vagyok, mert két hetes munkarendem nem tette lehetővé azt a két napos ágyban fekvést, amellyel általában remélhetem a meghűlés elkerülését. Erre a hétre esett ugyanis Dr. D.A. Schőnherr berlin-hamburgi püspök magyarországi látogatása, amelyet komoly okokból gondoznom kellett és a tiszteletére szervezett rendezvényeken feltétlenül részt kellett vennem. Viszont a következő héten, kedden és szerdán a polgári demokratikus forradalom jubiláris megemlékezésein, Budapesten és Debrecenben feltétlenül jelen kellett lennem. Az Egyházművészeti Múzeum megnyitása, valamint Káldy Zoltán evangélikus püspök fogadása Debrecenben lehetetlenné tették a távolmaradásomat. Ilyen körülmények között a két hét közötti hétvégét nem tölthettem ágyban, következményekkel kellett volna számolnom mind az egészség, mind a szolgálataim, feladataim ellátása vonalán. Ezért bármennyire is nehezemre esett, helyetteseket kellett küldenem magam helyett a köszöntésedre. Támaszkodva a tőled mindig tapasztalt testvéri szeretetre, megértéssel fogadod döntésemet.

Viszont ezúton is szeretném elmondani az egyházkerület vezetősége, az országos egyház vezető testületei nevében és én magam személy szerint, hogy hálás vagyok Istennek azokért a lelki ajándékokért, amelyekkel a te szolgálatod segíti, gazdagítja egyházunkat. Szentesi gyülekezet határain messze túl hasznos egyházkerületünknek és országos egyházunknak az a magas színvonalú, komoly teológiai műveltséget tükröző hozzájárulás, amellyel egyházunkat tanító szolgálatában az elmúlt években egyre fokozódó mértékben közreműködéseddel gazdagítottad. Mindig szolgálatra kész, minden jóban az egyház vezetőségét, szolgálatát támogató fáradozásaidért személy szerint átérzett hálával mondok köszönetet. Szerettem volna ezt a köszönetet a gyülekezet körében a presbitertársak jelenlétében kifejezésre juttatni.

Tudom, hogy Kulcsár Dezső atyámfia ilyen irányú kérésemet teljesítette, mégis örülnék, ha levelemet a presbitertársak előtt felolvastatnád. Tudom, hogy előttük ismeretes, mégis hangsúlyozni kívánom, hogy a te szolgálataidra nemcsak a Szentes Alsópárt-Kiséri gyülekezet, hanem egyházunk egész közössége igényt tart és ennek a szolgálatnak jó gyümölcseit élvezi. Azért is szükséges ennek a hangsúlyozása, mert mint a múltban, úgy a jövőben is közegyházunk érdekében végzett szolgálatok hosszabb-rövidebb időre elszólítanak a gyülekezetből. Bizonyos vagyok abban, hogy ilyen esetekben mind a presbitertársak, mind a szentesi lelkipásztor testvérek, megértő jóakarata támogat Téged és minket, szolgálati feladataid ellátásában. A legutóbbi ilyen alkalommal a Torre Pellice-i konferencián való részvételed terve nem valósulhatott meg, de bizonyos vagyok abban, hogy a jövőben számos belföldi, és ha Isten segít, külföldi tanácskozáson is segítened kell egyházunk közösségét.

E helyen köszönöm ismételten, hogy olyan odaadó szeretettel veszel részt a Jubiláris Szentírás-magyarázati mű megalkotásában. Köszönöm, hogy az Istentiszteleti Rendtartásunk reformálására alakult munkabizottságaink is számíthatnak a közreműködésedre. Isten adjon erőt Neked ahhoz, hogy a gyülekezetben szellemi, lelki, erkölcsi tekintetben példaadó módon tölthesd be hívatásodat, és egyidejűleg legyen munkásságod egyházunk közössége számára és személy szerint az én számomra is erőforrás.

Áldást kívánok házassági évfordulótok alkalmával életetekre, együttes szolgálatotokra, szeretteitekre. Munkáságodban mindig látom a szeretett és tisztelt Nagytiszteletű Asszonyt is. Kívánom, hogy kísérje áldás az ő további működését is, hogy legyen dicsekedésünk, mint ahogy eddig is az volt.

Végül személyi mozzanatokat érintve szeretném megköszönni az irántam megmutatott testvéri szeretetet, barátságot, jóakaratot és segítő készséget. A te szereteted ajándékozott meg híveid imádságaival is. Köszönöm, hogy a múlt héten is imádságban hordoztatok. Ha nem is tudtam részt venni a gyülekezeti napon, bizonyos vagyok abban, hogy imádságukat Isten meghallgatta és így tehettem eleget azoknak a kötelességeimnek, amelyekről fentebb szóltam.

Szeretteiddel együtt Isten oltalmába ajánl, a presbitertársakat, lelkipásztor társaimat veled együtt ragaszkodó szeretettel köszönti

1968. november 8. *Dr. BARTHA TIBOR S.K.*

A presbitérium biztosította a püspököt, hogy szolgálatait imádságban hordozza, és lelkipásztorának lehetővé teszi, hogy a közegyházi feladatok elvégzésében részt vehessen. Egyben a gyülekezettől jubileumi ajándékul egy hónapi fizetésem összegét, 2700 forintot kaptam.

Nem sokkal e megtisztelő levél kézhez vétele előtt 6 éves álmunk valósult meg: ugyanis 6 évi várakozás után Budapesten átvehettem a CU O555 rendszámú égszínkék Trabant autót, ami megkönnyítette egyfelől a hosszában-széltében messze kiterjedő egyházközség bejárását, különös tekintettel az időjárásra. Havonta legalább egyszer el kellett mennem Cserebökénybe Veresházára, ami oda-vissza pontosan 50 kilométeres utat jelentett. Azt esőben, szélben, hidegben-melegben nagy feladat volt kiskerékpárral, de még kismotorral is megtenni. Azonkívül az 50 éves életkor is megérdemelt némi fizikai könnyebbséget.

Örömmel állítottam össze a következő 1969. évre érvényes Választói Névjegyzéket, mert nagyon szigorú feltételeknek megfelelve 7 törléssel és 56 felvétellel 978-ban állapíthattuk meg.

Az 1968. évi zárszámadás is jól zárult: 184.995 Ft bevétel mellett, 169.508 Ft kiadás alapján 15.493 Ft maradványt tartalmazott.

Határozott a presbitérium a szeretetintézmények természetbeni adományokkal történő megsegítésére nézve.

-.-.-.-.-

1969. augusztus havában beszámoltam a presbitériumnak a június 18 és július l-je közötti időben, Erdélyben és Bulgáriában tett családi üdülésemről, a székelyek közt szerzett élményeimről, majd arról, hogy az NDK Állami Egyházügyi Hivatalának meghívására július 7-25 napjaiban egy négytagú egyházi delegáció tagjaként magammal vihettem a feleségemet is. Drezda, Erfurt és Berlin megtekintése után Rügen szigetén tárgyaltunk kelet-német evangélikus és református lelkészekkel gyülekezeteink helyzetéről és az általános európai helyzetről.

1969. augusztus 19-én megjelent nálam, a lelkészi hivatalban Virágos Kiss István, az akkor legtekintélyesebb szentesi szövetkezet, a Termál MTSZ elnöke. Arra kért, hogy miután a szegedi klinikán elhunyt a 31 éves felesége, aki lévén a szentesi, sőt a Csongrád Megyei Pártbizottság egyik vezető tagja, csak egyházi szertartás nélkül temettetheti el a feleségét, közölte velem, hogy a felesége, aki római katolikus vallású, de nem gyakorló katolikus volt, utolsó kívánságában arra kért, hogy a temetésén, nem mint református lelkész, hanem mint embertárs mondjak vigasztaló beszédet.

Én 24 óra gondolkodási időt kértem, amit arra használtam fel, hogy telefonáltam Debrecenbe, a püspöki hivatalba és a szegedi esperesi hivatalba, hogy az illetékes egyházi feletteseimtől kérjek tanácsot, mit tegyek a nem hétköznapi felkérés tárgyában? Tény, hogy egyik helyen sem kaptam kapcsolatot. Összehívtam a szentesi lelkésztársaimat, kikértem a véleményüket és miután valamennyien úgy nyilatkoztak, hogy egy haldokló utolsó kívánságának eleget kell tenni, nem lelkészi minőségben, hanem mint felebarát, mondjak beszédet.

A temetésen, ahol ezrek gyűltek össze, ott volt a megyei pártvilág, ott voltak a TSZ-ek küldöttei mind, ott volt a fél város. Amúgy is rendkívül megrendítő volt az, hogy nagyon fiatal korban halt meg egy amúgy is szeretetre méltó asszony, én palást nélkül, de Bibliával a kezemben megjelentem a Szeder temető ravatalozójánál és miután megszólítottam a gyászoló családot és a családdal együtt érző megjelenteket, fejből idéztem azt az igét, amely szerint: „A mi kincsünk cserépedényben van” megnevezve a bibliai helyet a 2Kor. 4. versét utaltam arra, hogy az emberi test bizony törékeny cserépedényhez hasonló és számolnunk kell azzal, hogy idő előtt is eltörhet, úgy az Istentől kapott lelki embert nem tudja tovább hordozni. A beszédem végén kifejtettem a vigasztalás nyerésének kétféle lehetőségét, utalva arra, hogy vannak közöttünk nem hívő emberek, de lehetnek közöttünk hívők is, akiknek a vigasztalását a Szentlélek Isten a feltámadás és az örök élet bizonyosságában ingyen kínálja mindazoknak, akik kérik és elfogadják.

A temetés után hazatérve megállás nélkül csengett a telefonom. Elsőként a városi tanácselnök helyettese „gratulált” és felsőfokon méltatta az elmondott beszédemet. A többiekre már nem nagyon emlékszem.

Ellenben az egyik lelkésztársamat csak az érdekelte, hogy mekkora stólát kaptam én a temetésen elmondott beszédemért. Nem tagadom, a temetés után meglátogatott az özvegy férj, megköszönte amit tettem és mondtam, és egy borítékban tiszteletdíjat is hagyott az íróasztalomon, de annak a tartalmáról a kíváncsiskodó kollégát nem tájékoztattam. Meg is kaptam tőle a magamét. Névtelen levélben, de feljelentett a Tiszántúli Püspöki Hivatalban, hogy polgári temetésen vettem részt, s ezáltal rossz példát adtam más lelkészeknek és elindítottam egy, az egyházra nézve veszedelmes folyamatot. stb. stb.

Lett is belőle országos eljárás és ugyancsak országos tanácstalanság. Összehívták a négy egyházkerület espereseit, akiket alkalmam volt tájékoztatni az eset egyszeriségéről, a kérés elutasításának az embertelenségéről, ami ugyancsak közfelháborodást váltott volna ki, továbbá kijelentettem, hogy az eltelt időben tett újragondolásom sem cáfolta meg azt, hogy helyesen jártam el. Végül is az ügy azzal zárult, hogy nem indítottak ellenem egyházi fegyelmi eljárást, el sem

marasztaltak, csupán a püspököm egy négyszemközti beszélgetés keretében arra kért, hogy lehetőleg ne vállaljak hasonló szolgálatot.

Egyébként magától értetődően a presbitériumnak részletes felvilágosítást adva, beszámoltam az ügy minden részletéről, és a presbiterek, akik tisztában voltak a szentesi körülményekkel azt állapították meg, hogy ha elutasítottam volna Virágos Kiss István kérését, azzal semmiféle egyházi érdeket nem szolgáltam volna, sőt elmulasztottam volna egy nagy alkalmat, amikor igazi felebaráti szeretetet gyakorolhattam egy nagy bajban levő embertársunk iránt. Egyúttal alkalmam nyílt a keresztyén reménységről sok nem hívő, vagy annak tartott ember előtt bizonyságot tenni. Az ilyen alkalmakat „áron is meg kellene venni."

Még az ügyhöz tartozik, hogy amikor nyugdíjba vonultam és az utódom beiktatási ünnepi istentiszteletét tartottuk a templomban, megjelent Virágos Kiss István, majd a Tiszti Klub éttermében megrendezett ebéd megkezdése előtt nyilvánosan megölelt, és hálálkodott azért, amit a felesége temetésén érte és a családjáért annak idején megtettem. Ez 20 évvel a temetés után történt. Isten malmai bizony lassan őrölnek. De őrölnek.

-.-.-.-.-

A missziói bizottság tagjait, akik sok-sok éven át minden térítés vagy anyagi juttatás nélkül végezték gyülekezeti szolgálatukat a családok látogatása és az egyházfenntartási hozzájárulások begyűjtése terén, az év végén Karácsonyra egy-egy Szikszai-féle imádságoskönyvvel ajándékoztuk meg.

Egy pénzügyi vonatkozású ügy kívánkozik még ide: Az egyébként lezártként kezelt Középső Református Temetőnek egy részét, amely közvetlenül a vasútállomás mellett fekszik, a Városi Tanács ipartelepítési célra jelölte ki, és a Temetőgondnokságnak azt javasolta, hogy kedvező áron adja el a Szövetkezetek Megyei Értékesítő Központjának Tranzit telep létesítésére. Arra a területre amúgy sem lehetne zavartalanul temetéseket biztosítani és út sem vezet oda. Az adásvételt a Tanács kedvezőbbnek tartja a kisajátítási eljárás eredményénél. A Temetőgondnokság a 3 presbitérium egyetértésével úgy döntött, hogy a kért temetőterületet eladja, a rajta levő kriptákat a vevő az egyház által kijelölt helyre áttelepítteti, a 715.800 forint vételárat pedig a 3 presbitérium Épület-karbantartási Alapban kezeli, az összeg más célra nem használható fel.

A kedvező anyagi helyzetben a presbitérium elrendelte, hogy a Kiss Bálint u. 2. sz. alatti műemlék parókián elkerülhetetlen külső felújítási munkálatokat, továbbá a Tóth József u. 26 sz. alatti kántorlakás állagvédelme érdekében szükséges falcserét és tetőjavítást el kell végeztetni. Adományt küldtünk az árvízkárosultak megsegítésére, valamint a szatmári lelkészek fizetéséhez hozzájárulást adtunk. Természetbeni adományt juttattunk el a mátraházi lelkészotthonnak, amelyen Tályai József bádogosmester és Pető Géza festő és mázolómester presbitereink csatorna és tetőjavítási, valamint szobafestési és ajtó-, ablakmázolási munkát végeztek el a megnevezett mátraházai otthonban.

Kegyelettel emlékeztünk meg Szőllőssy Géza gimnáziumi igazgató presbitertársunk elhunytáról. A helyére Serkédi István pótpresbitert hívtuk be.

A Kossuth tér és a templom 1970 körül

1 9 7 1 - 1 9 8 0

Tímár Ferenc barátom és a komputer kezelésében türelmes tanító mesterem, aki magára vállalta ennek az írásműnek a technikai megszerkesztését, olyan szépen felírta a négyszer tíz évre tervezett visszaemlékezéseim felét jelző két évszámot, hogy nincs szívem kitörölni onnan. De mielőtt a hetvenes évek kapuját kinyitnám, még a hatvanas évek anyagát feltétlenül ki kell egészítenem Péter fiunk sorkatonai szolgálatának a feljegyzésével, mivel az kifejezetten azért alakult úgy, ahogy ránézve alakult, mert lelkész volt az apja.

A szentesi Damjanich laktanya katonai vezetői között volt több jóakaróm is, akik megígérték, hogy ha Pétert behívják, akkor a szentesi Damjanich laktanyában teljesítheti kétéves sorkatonai szolgálatát. De amikor a behívására sor került, a szegedi Hadkiegészítőben hallani sem akartak a szentesi elhelyezéséről. A közbenjáró magas rangú katonai vezetőnek ezt mondták: „Mit képzel, majd a szentesi templom tövébe rakjuk a pap gyerekét?" Tény, hogy Péter fiunkat a többi lelkészgyerekkel, Gilicze László fiát Andrást is bajai laktanyába irányították. Nem volt mit tenni, mint bízni Istenben, hogy majd tesz valamit a fiú érdekében.

Péter már három hét óta katonáskodott Baján, amikor sor került az eskütételére, amelyre Gilicze László felsőpárti lelkésztársam feleségével együtt Irénkém ment el. Én halaszthatatlan teendőm miatt nem mehettem el.

A két asszony hajnalban indult Bajára vonattal. Három átszállás után épphogy megérkeztek az eskütétel kezdetére. Irénke Péterrel csak az ünnepség után találkozott és mintegy fél órát töltöttek együtt. A fiú hangulatára jellemző volt, hogy háromheti szolgálat után még nem tudta megmondani, merre van a laktanya kapuja. Azonkívül elmondta, hogy a közvetlen kiképző parancsnoka egy Vass Gyula nevű őrnagy, akit az Államvédelmi Hatóság állományából helyeztek át a Honvédségnek ahhoz a bajai alakulatához. Úgy mondta, hogy kérlelhetetlen, félelmetes katona, akitől minden kiskatona retteg. Ő is.

Ugyancsak rendkívül mostoha közlekedési viszonyok között hazajővén még senki sem tudta, hogy Isten az életünk egyik legnagyobb csodáját készítette elő. Ez a csoda a következőképpen történt: Vass Gyula, a rettegett parancsnok egy szép napon magához rendelte Pétert, akinek fogalma sem volt, miért kerül raportra. „Maga Imre Péter?", hangzott az első kérdés. A halk igen válasz után a második kérdés ez volt: „Ugye maga szentesi és Szentesen pap az apja?" Ismét halk igen volt a válasz. A harmadik mondat már olyan kérdés volt, amelyben egy váratlan megállapítás fejeződött ki: „Tudja, hogy a maga apja nagyon rendes ember?" A fiú akkor ott nem értette, honnan került sor erre a minőségi fordulatra, de az Olvasó sem tudhatná, azért elmondok valamit, amit én viszont tudok. Nem tartottam számon, de emlékeztem rá.

Ennek a Vass Gyulának élt Szentesen egy testvérbátyja, akivel mi baráti kapcsolatot ápoltunk. Feleségével együtt templomos házaspár voltak és egy közös magánudvarban laktak János fiunk keresztszüleivel, Kadlecz László órás-ékszerésszel és a feleségével. Onnan eredt a közvetlen baráti kapcsolat Vass Jánossal és a feleségével. Ez a Vass János, MÁV elektromos mozdonyvezető volt, a Budapest-Szeged viszonylatban járó gyorsvonat egyik kiváló vezetője. 45-50 év körüli rendkívül rokonszenves, jó fizikumú, sportos külsejű férfi volt. Vele az történt, hogy egy éjjel, otthon agyvérzés érte és a szentesi kórház idegosztályán került kezelésre. Annak az osztálynak a főorvosa egyik legjobb barátom és presbiterem volt Dr. Joó Béla. Miután minden hívemet a betegségében, de különösen a kórházban ápoltakat kötelességszerűen meglátogattam, magától értetődik, hogy különösen nagy gondot csináltam Vass János agyvérzés utáni állapotából és elmondván a főorvosnak, hogy Vass János a család barátja, vele megkülönböztetett gonddal bántak. Ő a „főorvos úr betege" lett. Arról, hogy János barátomnak testvére is van, semmit sem tudtam. Mint államvédelmistát, gyanítom, a „család olyan tagjának tarthatták", akivel nem dicsekedtek. Az én szinte naponkénti látogatásaim is hozzájárultak a gondos bánásmód folyamatos alkalmazásához és felépüléséhez.

Ennek vette hírét a bajai Vass Gyula, akiről egyébként más is kiderült, ő maga mondta el később nekünk: korábban Szentesen is szolgált, mint katona és abban az időben a felesége rendszeresen eljárt a Nagytemplomba, hogy a prédikációimat hallgassa. Jóllehet megkeresztelése szerint római katolikus vallásúnak számított, de személy szerint engem a szószéki szolgálataim alapján, meg talán a Vass Jánoséktól hallott jó vélemények alapján nagyon tisztelt.

Vass Gyulának ez jutott eszébe és annyira komolyan vette, hogy amikor megtudta, milyen viszontagságos vállalkozás Szentesről a katonafiút meglátogatni, ragaszkodott hozzá, hogy a későbbiekben már a látogatás előtti napon érkezzünk Bajára és NÁLUK /!!!/, az ő lakásukon töltsük az éjszakát, a látogatás alatt az ő családja vendégei legyünk.

Mondanom sem kell, hogy Péter fiunkból egykettőre irodista lett, különböző kedvezményekben részesült és a második évét már nem is a bajai laktanyában, hanem képzett út-híd- és vízmű-építő szakember lévén, katonai építkezéseken tölthette le.

Még mondja valaki, hogy ez nem érte meg azt, hogy a megemlékezéseim sorába, ha utólag is, de bekerüljön. Áldom érte az Urat, aki sok, Péter fiunkért elmondott imádságunkat hallgatta meg, csak nem tudtuk, mikor, hogyan hajtja végre a csodálatos tettét. Amikor eljött az ideje, ellenállhatatlan erejével CSELEKEDETT!

-.-.-.-.-

Az 1970. évi zárszámadással jól kezdődtek a hetvenes évek. Kerekítve a számokat, 521.000 forint bevételről és 121.000 forint kiadásról, tehát 400.000 forint pénzmaradványról szólt a záró számadás, amelyben a feltűnően magas bevételt az magyarázza meg, hogy a pénzügyi bizottság 360.000 forint értékben beszámította az Épületfenntartási Alapban bankbetétben elhelyezett temetői földeladásból egyházközségünknek juttatott 365.000 forintot.

Örvendetesnek találta a presbitérium, hogy az előző 12 éves ciklus lejárta után megejtett egyházkerületi tisztújítás során ezúttal másodízben kerültem egyházkerületi tanácsbíróvá megválasztásra.

Februárban került megválasztásra Dr. Nagy József presbiter és felesége az egyházközségi pénztár kezelésére úgy, hogy Dr. Nagy József a pénztárban fogadja az ott megforduló ügyfeleket, intézi a bevételeket és a kiadásokat, a felesége pedig otthon dolgozza fel a könyvelendő anyagot. Ezért havonta 500 ill. 200 Ft tiszteletdíjat kapnak. Tudni kell róluk, hogy Dr. Nagy József az l945. előtti rezsimben városi főjegyző volt, ami miatt a szentesi társadalomban még fizikai munkát sem vállalhatott. Budapestre kellett feljárnia dolgozni mindaddig, amíg a nyugdíjjogosultság határát el nem érte. Most már mint nyugdíjas vállalhatta ezt az egyházi megbízást.

Ebben az évben a berekfürdői lelkésztovábbképző tanfolyamokon 5 igetanulmányt adtam elő.

Második fiunk, Péter határozta el magát a házasságra, de elhatározta, hogy egy 4 lakásos társasházban lakást építtet. Családi kölcsönnel meg is valósította ezt a tervét és sor került a Nagytemplomban megáldott esküvőjére is. Nagyon kedvünkre választott magának feleséget, nekünk pedig kedves leányt. A kölcsönt később visszafizették.

Gerecz Elemér főgondnok javaslatára megünnepeltük a szentesi szolgálatom 20 éves jubileumát. Javaslatát távollétében az alább jegyzőkönyvbe foglalt levelében indokolta meg:

„Imre Ernő nagytiszteletű úr 20 év alatt a szentesi református egyháznak hírnevet szerzett azzal a tudományos és gyülekezeti munkássággal, amelyet a gyülekezetben, de azon túl a legtekintélyesebb egyházi testületekben is végzett. Nagy lehetőségek álltak előtte állandóan, de a 20 év alatt töretlen hűséggel ragaszkodott hozzánk, mert városunkat egészen a magáénak vallja. Gyülekezeti téren árad a szeretet és a békesség belőle a hívek között, de tekintélyt szerzett egyházunknak és magának a városi tanács és a társadalmi szervek előtt is. Istennek adunk hálát azért, hogy őt 20 évvel ezelőtt hozzánk vezérelte és számunkra megőrizte. Áldás legyen további munkáján és családján. Javaslom, hogy a presbitérium a jubileum alkalmából ajánljon fel számára

szerény ajándékul egy havi illetménynek megfelelő összeget. Kérem indítványom elfogadását. Maradok a Nagytiszteletű Presbitérium iránt tisztelettel és szeretettel."

Szentes, 1971. szeptember 24-én *Gerecz Elemér s.k. egyházközségi gondnok.*

Jóleső érzést váltott ki belőlem, amikor a levél felolvasása után a presbitérium tagjai felállva helyükről, egyhangú felkiáltással lelkesen köszöntöttek, egyenként odajöttek hozzám, megöleltek és kézfogással fejezték ki örömüket és jókívánságaikat nekem és családomnak. Megköszöntem a levél tartalmát és a spontán ünneplést, és kifejeztem ragaszkodásomat az alsópárt-kiséri gyülekezethez és a presbitérium tagjaihoz.

Csak két kérést terjesztettem elő. Az egyik az volt, hogy a presbiteri gyűlésen történteken túl ne legyen jubiláris ünneplés, majd, ha Isten megadja élnünk, akkor rendezzünk hálaadó istentiszteletet a 25 éves szentesi szolgálatomért.

A másik kérésem az volt, hogy amikor a presbitérium levél anyagi természetű javaslatát tárgyalja, én a gyűlést hagyhassam el. Távollétemben a presbitérium határozata egyhangú volt.

1971-ben nagy veszteség érte a gyülekezetet. 84 éves korában elhunyt özv. Szépe Lajosné született Vida Szűcs Julianna, aki a Sáfrán Mihály u. 83. szám alatt levő hajlékában hosszú évek óta minden hét szerdáján délután bibliaórára fogadta az érdeklődő híveket és engem. Kevés beszéddel, de annál több alázatossággal és áldozatkészséggel nyitotta meg ajtaját előttünk. Ő volt a szentesi bibliai „Lydia". Hite, hűsége, szelídsége példa maradt mindazok számára, akik odajártak hozzá, az imaházzá alakított hajlékába. Életét követendő példaként ajánlottuk leánya és veje számára. Juliska és férje, Banga Sándor presbiterünk halogatás nélkül felajánlotta, hogy a szerdai bibliaórákon, amíg élnek és ott laknak, mindig megnyitják az ajtajukat. Felajánlásukat tett követte. Legyen áldott a nevük és példás keresztyén magatartásuk emléke.

Az 1971. esztendőben került sor a hároméves Trabant nagyobb autóra cserélésére. A kiskocsit az a szerelő vette meg, aki karbantartotta, az új kocsi pedig egy minden tekintetben új szerzemény volt. A szovjet autógyártó ipar abban az évben alkotott meg egy Zsiguli nevű 5 személyes autót, amelyből évente 300.000 darabot készült megalkotni. Amikor tanácsot kértem egy jó nevű szakértőtől, azt mondta: „Az az autó, amelyből évente 300.000 darabot akarnak eladni, csak jó minőségű lehet, bátran vegyem meg annál is inkább, mert az ára alacsonynak tűnik." Valóban 65.000 forintért lett egy kényelmes, biztonságos „nagy" autónk, amelybe az 5 tagú családunk is egyszerre beülhetett. A használt Trabantért 45.000 Ft-ot kaptam.

János fiunk kíséretében utaztunk Debrecenbe az átvételre. Valóban beváltotta a hozzá fűzött reményeinket és három évi használat alatt egyszer sem hagyott cserben. Ez lényeges szempont volt, mert én csak vezetni tudtam, egy-egy hiba kijavítása már meghaladta a technikai képességeimet. Azért is nem mertem három éven túl használni egy-egy kocsit. A melléképületben egy helység két kocsit is befogadó méretben állt rendelkezésre.

A biztonságos autóra azért volt szükségem, mert túl azon, hogy az egyházközségünk és benne a gyülekezet óriási területen feküdt, rendszeresen kellett szolgálati ügyben Debrecenbe, Berekfürdőre /Karcag mellett 12 km-re/, Budapestre a Zsinati Irodába, Mátraházára és Szegedre utaznom. Ami vonattal vagy autóbusszal egy egész napba telt, azt 5-6 óra alatt kocsival el tudtam intézni. A saját autó a közlekedés szabadságát és gyorsaságát biztosította számomra, a család is 5 tagú volt.

Az 1972. év az előző évi zárszámadás elfogadásával kezdődött. Isten iránt hálaadásra késztető volt az eredmény: a 360.000 forintot kitevő Alapítványt nem számítva 30.000 Ft pénztármaradvány. /Kiadás 131.000,bevétel 161.000 Ft volt/.

A presbitérium tekintettel a szakirodalmi munkásságomra, célszerűnek ítélte egy kisirodai írógép megvásárlását és felhatalmazta az elnökséget a megfelelő írógép megvásárlására. Egy Consul márkájú cseh közép-irodai teljesítményű írógép került megvételre.

Az 1972. évi választói névjegyzékében 5 törlés és 12 felvétel alapján 695 sorszámmal kerültek választási joggal felruházott egyházfenntartók a választók névjegyzékébe.

Ebben az évben került sor a parókia elavult padlózatának a kicserélésére. A presbitériumban vita alakult ki arról, hogy új deszkapadlót készíttessünk, vagy parkettáztassunk. A döntést elhalasztottuk.

Megtörtént az 1972. évi úrvacsorai jegyek megajánlására jelentkezés:

Januárra: Imre Ernő lelkipásztor,
Februárra: Gerecz Elemér gondnok,
Húsvétra: Varga László presbiter,
Áprilisra: Kádár István presbiter,
Pünkösdre: Baranyi László presbiter,
Júniusra: Dr. Nagy József pénztáros,
Júliusra: Vass Gyula presbiter,
Augusztusra: Karikó T. Lajos presbiter,
Szeptemberre: Pető Géza presbiter,
Októberre: Serkédi István presbiter,
Novemberre: Banga Sándor presbiter,
Karácsonyra: Szabó Pál presbiter jelentkezett.

Az évi egyházmegyei kánoni látogatás mind hitbelileg, mind anyagilag kedvező képet festett a gyülekezeti életről. Arra hívta fel a figyelmet, hogy az Épület karbantartási Alap ne hasson fékező erővel a hívek adakozási kedvére.

-.-.-.-.-

Az 1973. évi pénztári költségvetést 94.000 Ft szükséglettel és ugyanannyi fedezettel állította össze a presbitérium.

A választók névjegyzékét 16 törléssel és 34 felvétellel -673 sorszámmal állította össze a presbitérium.

A gépkocsi szolgálati célra történő felhasználásához 2 forintos kilométerpénz térítése helyett állandó havi 400 Ft átalány kifizetését szavazta meg a presbitérium.

Eldöntötte a presbitérium, hogy a parókia 4 szobáját, az iroda céljára szolgáló déli 2 helységet és a nagy ebédlőt meg az előszobát kiparkettáztatja, arra a célra a megvásárolt erdélyi parkettát megvásároljuk, és a padláson két éven át száríttatjuk.

Az 1972. évi pénztári záró számadás tárgyalása során örömmel állapítottuk meg, hogy 147.000 Ft bevétellel és 184.000 Ft kiadással úgy fogadtuk el, hogy a parkettavásárlással kapcsolatos túlkiadást az Épület karbantartó Alapból egyenlítettük ki.

A mátraházi Lelkészüdülőben „Szentesi szobát” létesítettünk.

Pető Géza presbiter festő és mázoló mester és felesége a 2.emeleti 12.számú szobát szakszempontból teljesen díjtalanul felújította, azonkívül két ágyterítőt, 2 éjjeli szekrényterítőt, új függönyt, 2 falvédőt, drapériát és egy hosszú futószőnyeget adományozott a gyülekezetünk. A szoba falán elhelyeztük a Nagytemplom nagy fényképét.

A központi presbitérium, előzetes egyeztetés, megbeszélés nélkül kihirdette, hogy a havonkénti úrvacsoraosztás ezentúl nem a hónap utolsó, hanem az első vasárnapjain lesz..

Az volt a presbitériumunk véleménye, hogy a két egyházközséget egyformán érintő ügyeket helyesebb előzetes egyeztetés után intézni.

Nem értettem egyet a városi tanácsnak azzal az intézkedésével sem, amellyel a hékédi református temető használatát 1972. december 31-i hatállyal lezárta.

Gyorsan ideírom, hogy hosszadalmas tárgyalások útján sikerült ezt az intézkedést visszavonatnom, mivel a hékédi lakosok a többi református temetőt nem tudták megközelíteni, és előfordult, hogy egy idős özvegyasszony amiatt, hogy az elhunyt férje sírját nem tudta látogatni és ápolni, öngyilkosságot követett el. Én közöltem a tanácselnökkel, hogy amennyiben hasonló eset még előfordul, személy szerint őt teszem felelőssé.

Tisztújítás során az 1984. évi időszakra /újra/ megválasztotta a gyülekezet:
Főgondnokká: Gerecz Elemér, Somogyi Béla u. 8.,
Presbiterré: Szabó Pál, József Attila u. 15.,
Szathmáry Pál, Nagyörvény u. 9.,
Papp László, Somogyi Béla u. 39.,
Pető Géza, Béke u. 5.,
Tályai József, Lenin út 92/a,
Varga László, Kéreg u. 25. alatt lakó eddigi presbitereket.

Pótpresbiterré az alábbiakat választotta meg a gyülekezet:
Szilák János, Kisér u. 6.,
Dr. Mikecz Lajos, Béke u. 4.,
Balogh Lajos, Zrinyi u. 35.,
Lakos Lajos, Lenin út 104.,
Zimonyi Ferenc, Gógánysor 23.,
Lénárt Gyula, Lenin út 21.,
Tihanyi Lajos, Gógánysor 13. alatt lakó egyháztagokat.

Döntött a presbitérium a parókia 4 helységének a padlózatcseréje tárgyában. Több ajánlat megvizsgálása után a presbitérium Szekeres György kisiparos ajánlatát fogadta el, aki vállalta, hogy a presbitérium által adott, s 1972. óta a parókia padlásán szárított erdélyi gőzölt bükk parkettát padlóbontás és föld feltöltés után 10 cm-es betonalapra a megjelölt helységekben lehelyezi, szegőléccel látja el. Szekeres György a bontási deszkaanyag fejében eltekint a padlóbontás és a földfeltöltés munkadíjától.

-.-.-.-.-

1973. augusztus 1-i keltezéssel Dr. Bartha Tibor püspök az alábbi levelet intézte a presbitériumhoz:

A Szentes Alsópárt-Kiséri református gyülekezet nagytiszteletű presbitériumának:

„Nagytiszteletű Presbitérium!

Isten iránti hálával és örömmel állapítom meg, hogy a Szentes Alsópárt-Kiséri gyülekezet lelkipásztora, nemcsak gyülekezetében, hanem annak határán túlmenően az egyházkerület és az egyetemes Egyház közösségében is hasznos szolgálatokat végez. Évek óta részt vesz előadóként a berekfürdői lelkésztovábbképző tanfolyamok munkájában, 1954-től kezdve megszakítás nélkül.

Igehirdetői és theológiai munkásságával egyházunk egészét gazdagítja. Az oly nagy jelentőségű Jubileumi Kommentárban megírta Jakab levele, Péter két levele és Júdás levele magyarázatát, ezenkívül kiadványainkkal kapcsolatban rendszeresen végzett lektorálást.

Imre Ernő atyánkfiától az elkövetkező évek során is joggal várja a Magyarországi Református Egyház, hogy a neki adott kegyelmi ajándékokkal az egész egyház javára fog sáfárkodni.

Szeretettel hozom a Nagytiszteletű Presbitérium tudomására, hogy Zsinatunk Elnöksége Imre Ernő lelkipásztort - a szolgálatáról vett jó bizonyságok alapján - a Református Világszövetség európai nagygyűlésén résztvevő delegáció tagjává jelölte. A nagygyűlés 1973. szeptember 6-11 napjain Amszterdamban, Hollandiában tanácskozik. Külön felkérésre az ülésezés idejére eső vasárnapon az amszterdami Sion templomban holland nyelven tart igehirdetést.

Az Imre Ernőre bízott közegyházi feladatok, így ez az újabb szolgálat is azzal a következménnyel jár, hogy a helyi gyülekezet látszólag megrövidül, hiszen lelkipásztorát többször nélkülöznie kell. Hangsúlyozni szeretném azonban azt a meggyőződésemet, hogy a gyülekezetnek ez a megrövidülése csupán látszólagos, mert valójában, amikor Imre Ernő az egyház szélesebb köreiben végez szolgálatot, a tevékenysége őt magát is gazdagítja és ily módon abból a helyi gyülekezet számára is áldás fakad. Ilyen összefüggésekben szemlélve Imre Ernő atyánkfia szolgálatát, bizalommal kérem a Nagytiszteletű presbitériumot, hogy lelkipásztorát fokozott mértékben vegye

körül szeretetével és imádságaival, hiszen a gyülekezet buzgó imádsága erőforrás és megbátorítás minden közegyházi szolgálatot végző számára.

A Nagytiszteletű Presbitérium minden tagjára és az egész gyülekezetre Isten gazdag áldását kérve, Mindnyájukat atyafiúi szeretettel köszönti:"

BARTHA TIBOR s.k
püspök

-.-.-.-.-

Hazatérésem után beszámoltam a presbitériumnak és a gyülekezetnek a kiküldetésemmel kapcsolatos élményeimről.

Repülőgéppel tettem meg az utat Amszterdamba, prágai leszállással. Négyen utaztunk együtt. Megérkezésünk után nyomban jelentkeztünk a nagygyűlés recepcióján. A három útitársam közül csak Dr. Kürti László tiszáninneni /miskolci/ püspök beszélt hollandul. A jelentkezésnél őket magam elé engedtem, és láttam, hogy az adataik felvétele után egy-egy 100 guldenes bankjegyet kaptak „bewegingsgeld" /mozgáspénz, azaz költőpénz / címén, ugyanis minden egyéb szükségünkről, szállás, étkezés, közlekedésről, a rendezőség gondoskodott.

Amikor én sorra kerültem, és hollandul bemutatkoztam, a recepció vezetője, egy asszony, megkérdezte: „Ön az az Imre lelkész úr, akit Torre Pellicébe nem engedtek ki?" Igen válaszomra mosolyogva üdvözölt és 2 /KETTŐ DARAB/ száz guldenes bankjegyet adott át.

Első dolgom volt elmenni egy közeli üzletbe, ahol megvettem az akkor legkorszerűbb, három forgókéses Phillips villanyborotvát 87 guldenért, a fennmaradt 13 guldenért pedig két tartalék kés-készletet kértem. Amikor a tulajdonos megtudta tőlem, hogy magyar lelkész vagyok, úgy szolgált ki, hogy a két tartalék késkészletért nem fogadta el a 13 guldent.

Összesen tizenegyen voltunk magyarok: mi négyen Magyarországról, Csémy Lajos prágai teológiai professzor Csehszlovákiából, hárman Erdélyből, Papp László kolozsvári püspök, a kíséretében egy teológiai tanár és egy fiatal lelkész, Jugoszláviából az újvidéki magyar református püspök, az osztrák református püspök, és a Hollandiában letelepedett menekült magyar reformátusok lelkipásztora. A hollandul elhangzott előadásokat én tolmácsoltam a körém húzódó magyaroknak.

Néhány kiemelkedő emlékemet fogom a következőkben röviden előadni.

A Sion templomi istentiszteleten az az ige volt a textusom, amelyik a Máté ev. 20. részében a 28. versben így van megírva: „Az Embernek Fia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon és adja az életét váltságul sokakért." Az igehirdetés a szolgáló Jézusról és az ő szolgáló Egyházáról szólt. A szolgálat szót diakóniai értelemben értelmeztem.

A gyülekezet felfokozott figyelemmel hallgatta a prédikációmat. Meglepte őket a jó kiejtésem, amit a hosszú gyakorlat során jó zenei hallásomnak köszönhetően sokak számára szokatlanul jól használtam. Volt is, aki megkérdezte, hogy én valóban született magyar vagyok, vagy Hollandiában születtem és csak hosszabb időt töltöttem Magyarországon.

Amikor befejeztem a szószéki szolgálatot, az istentisztelet végén nagy meglepetés ért: már bevégeztem a liturgiát, elmondtam a befejező áldást, ami után a lelkész dolga lejönni a szószékről, én is lejöttem és a lelkészek padjában vártam a gyülekezet távozását. Letelepedtem az ott ülő gyülekezeti lelkipásztor mellé, de azt láttam, hogy a gyülekezet minden tagja visszaült, ahelyett, hogy kiment volna a templomból. A lelkész súgta a fülembe, hogy többen szeretnének kérdéseket intézni hozzám, vállalom-e? Természetesen igent mondtam és a lelkésszel együtt kimentem a templom közepén levő úrasztalhoz.

Az első kérdésre elmondtam, hogy született magyar vagyok, a kampeni teológián töltöttem két évet mint magyar ösztöndíjas, ott tanultam meg hollandul. Egy másik kérdező azt hiányolta, hogy a prédikációm hangulatában nem lehetett érezni, hogy én a "vörös pokolból jöttem." Honnan van bennem a derűs életszemlélet, és hogy áradhat belőlem a nyugalom? Elmondtam, hogy én ahhoz képest, amit a háború során és az ötvenes években a valóságos kommunista uralom során átéltem, ahhoz képest nyugodtan tölthetem be a lelkipásztori és teológiai tanítói küldeté-

semet. Igaz, a templomon kívül kevés alkalmam van a megszólalásra, de az egyházi munkámat zavartalanul végezhetem.

Az egyik felszólaló megkérdezte, hogy ha nekem valami a közéletben, a városom népe életében nagyon nem tetszik, megtehetem-e, hogy a kifogásomat felírom egy táblára és végigjárhatom-e a város utcáit, tiltakozásom jeléül. Azt válaszoltam, hogy abban a vidéki városban az ilyesmi nem szokás, ha megpróbálnék ilyesmit tenni, a jóakaratú járókelők fognának körül, mielőtt rendőrkézre kerülnék, és lebeszélnének a tiltakozásnak erről a formájáról. Helyette én mást teszek: felhívom telefonon a városi párttitkárt és megkérem, hogy fogadjon. Az általa megadott időpontban pedig felkeresem és elmondom, mit tartok helyesebbnek annál, amit a Párt vagy bárki más tesz vagy mond. Rendszerint elfogadja amit mondok és elhiszi, hogy nem az ellenségeskedés beszél belőlem, hanem a jóakarat.

Végül felállt az egyik padoszlop sokadik sorában egy szemmel láthatóan előrehaladott áldott állapotban levő fiatalasszony és jól hallhatóan azt tanácsolta, hogy minden szavamat higgyék el: ő holland asszonyként Magyarországon él és igazolja, hogy a magyarországi egyházi helyzet valóban olyan, amilyennek én elmondtam. Ez döntően megváltoztatta a kétkedők gyanakvását és megköszönve a kérdéseket és a lehetőséget, hogy közöttük szolgálhattam, felajánlottam, hogy ha Magyarországon járnak, keressenek fel Szentesen, örömmel fogadom a holland látogatókat, annál is inkább szívesen, mivel alig van alkalmam hollandul beszélgetni. Teljes békességben váltunk el egymástól, a helyi lelkipásztor értékes teológiai könyvvel ajándékozott meg.

Egy másik élményem: az erdélyi küldöttség csak három napos késéssel érkezett meg, mivel Bukarestből hetenként csak két alkalommal indult repülőgép Hollandiába. A szervező bizottság engem kért meg, mint hollandul és magyarul beszélő lelkészt, hogy az érkezés pénteki napján menjek ki a schiphooli repülőtérre, fogadjam az érkező küldöttséget.

Természetesen kimentem a reptérre. Először még törtem a fejem, ugyan miről ismerem majd meg őket? De egyet tudtam: hárman jönnek. Jöttek is, mindhárman tetőtől talpig feketébe öltözve: középen a kövér, Pap László püspök, gondoltam. Odaléptem hozzájuk és ékes magyar nyelven oldottam meg a gondjukat, hogy is tudnak majd a gyűlés színhelyére eljutni. Bemutatkoztam és megmondtam, azért küldtek, hogy őket a nagygyűlésbe elkísérjem. A püspök úr felszabadultan belém karolt és közölte, hogy bár személyesen még nem találkoztunk, de az "írásaimat jól ismeri". És hozzátette a kérdését "Te Ernő, ugye, te esperes vagy? " Mire én: "Nem püspök úr, én annál több vagyok." Amikor mindhárman megálltak és elképedve ezt kérdezte a püspök úr, gondolván, hogy a magyar református egyházban friss változások mentek talán végre: "Akkor mi vagy?" Magabiztosan felvilágosítottam: "magyar református gyülekezeti lelkipásztor vagyok püspök úr. Ennél magasabb tisztséget református egyházunkban nem ismerek". Felszabadultan felnevetett és egyik karjával átölelte a vállamat: "De jópofa gyerek vagy te!". Máig sem tudja, hogy én nagyon is komolyan gondoltam, amit mondtam... Összebarátkozva érkeztünk a nagygyűlésbe.

Emlékezetes marad számomra az amszterdami főrabbi előadása ezzel a címmel: "Kicsoda nekem Jézus?" Válaszának ez volt a lényege: "Jézus nekem nagy prófétám és a legjobb barátom, csak nem Üdvözítőm." Az őszinte kifejtés mindenkire nagy hatást gyakorolt, számomra emlékezetes maradt.

Nem tudom már megmondani, ki vitte el a "jó híremet" Hágába, mert 3 hágai gyülekezetből kaptam meghívást a nagygyűlést követő hétre. Vagy a nagygyűlés egyik hágai résztvevője, vagy a Sion templomban megjelent gyülekezet egy tagja volt az ajánlóm, mindenesetre a meghívásokat elfogadtam, nem utaztam haza a többiekkel, hanem egy hágai kereskedő házaspár vendégeként három napot töltöttem Hágában. Esténként egy-egy gyülekezetben tartottam tájékoztató előadást a magyar egyházi viszonyokról és a gyülekezeti meg az országos egyházi munkámról. Van Dalenéknek egy önkiszolgáló élelmiszerüzletük volt a belvárosban, ahol a pénztárban egy nyugdíjas úr ült. A 45 év körüli nagyon ápolt, jó küllemű feleség fehér köpenyben azt figyelte, hogy egy-egy keresgélő vendégnek miben tudna segíteni? Ha egy kisgyermek ment be a boltba és 2 centért vett magának valami édességet, azt éppúgy körülvette kedveskedéssel, mint azt a vevőt, aki sok pénzért sok mindent vásárolt. A férj dolga az volt, hogy egész nap áruért autózott

és feltöltötte a bolti készletet. Jómódú emberek voltak, 3 gyermekük már önálló, felnőtt életet élt. A férj az egyik hágai gyülekezetben presbiter volt.

A nappali óráimban szabad voltam, azt csináltam a városban, amihez kedvem volt. Természetesen első utam az üzletükbe vitt. Csak délben az ebédre kellett hazamennem, ebéd után mindketten késő délutánig a boltban foglalták el magukat.

Velük kapcsolatban két emléket őrzök, ami mások számára is tanulságos lehet, azért közre adom. Egy reggel azt kérdezte a házigazdám: volna -e kedvem kiautózni vele Scheveningenbe? Ott lakik az idős özvegy édesanyja. Hetenként meglátogatja, visz neki mindent, amit az édesanyja előzőleg kért tőle. Természetesen igent mondtam. Egyébként is Scheveningen nevezetes helység: Hága tengerparti fürdőhelye, kis halászfalu. A háború végén arról lett nevezetes, hogy amikor már eldőlt a második világháború és a németek vert hada, amelyik addig már 5 éve megszállva tartotta Hollandiának ezt a részét, már civil ruhába átöltözve igyekezett német területre hazaszökni, azzal elkerülni a fogságba esést, a határon egy táblára ennek a fürdővároskának a nevét írták ki "Scheveningen" és hirtelen a soron következő civil elé tartva ráparancsoltak: olvassa el. Aki németesen Séfeningent mondott, már el is fogták. Ez a helységnév olyan nehezen kiejthető, hogy csakis a született hollandoknak sikerülhet. Egyébként nekem tűrhetően sikerült, bár nem volt rá szükségem.

Amikor megérkeztünk, egy nagyon egyszerű, tipikus holland kétszintes házban ültettek le a kedves mamával, amíg a kereskedő fia a hátsó bejáraton át behordta mindazt, amit a kocsiban vitt a kedves mamájának. A mama nagyon egyszerű asszony volt, egy hajós özvegye. Befejezvén a berakodást, van Dalen úr is beült hozzánk, de mielőtt bekapcsolódott volna a beszélgetésbe, halkan odasúgta a mamának: "Tachtig twintig" Magyarul: Nyolcvan húsz, vagyis 80 gulden és 20 cent jár a fiának. A mama felállt, kiment a szobából, majd visszatért és leszámolt a fia elé papírpénzben nyolcvan guldent. A fiú szemrebbenés nélkül megszólalt: "en twintig". Vagyis "és húsz." Azaz még jár 20 cent. Az idős mama szó és hang nélkül felállt, kiment a szobából, majd visszatérve letett a gazdag fia elé 20 centet. A fia rezzenéstelen arccal eltette a 80,20-at.

Én azt hittem, hogy megsemmisülök a látványtól! Nem írom le, miket gondoltam magamban erről a tehetős kereskedőről, aki képes az idős és hozzá képest nagyon szegény anyjával így elszámolni. De magamban lezártam a témát: íme ezek a hollandok az igazi skótok!

Napirendre is tértem volna a tapasztaltak felett, ha nem történik velem egyéb is. Egy reggel, amikor megkérdeztem a háziasszonytól, hogy mikorra menjek haza ebédre, ő azt felelte: "Nagytiszteletű úr, ma nem ebédelünk itthon. Kérem, ebédeljen meg valahol a városban, és mivel Ön a mi vendégünk, kérem, fogadja el tőlem az ebédje ára fejében ezt a kis pénzt. És a kezembe nyomott egy 50 guldenes bankjegyet. ÖTVEN GULDENT! A kollégiumban félhavi bentlakás ára volt és hogy mit ért, azt mindjárt érzékeltetem. Városnézés során megpillantottam egy utcai büfét, ahol csábítóan elkészített szendvicseket árultak. Tenyérnyi nagyságú kenyéren, ujjnyi vastagon vaj és mindenféle egyéb. 1 /egy/ guldenért árulták darabját. Nekem sem kellett több, nyomban vettem belőle kettőt. Természetesen az ebédem ezzel el volt intézve, ugyanis a két szendvics olyan laktató volt, hogy a másodikat el sem tudtam egészen fogyasztani. A megmaradt 48 guldenből megvettem a legdrágább, összecsukható, gyönyörű kék női esernyőt 38 guldenért. Fejedelmi ajándékul szántam a feleségemnek.

A 8 gulden még mindig megmaradt egyébre. Ellenben elgondolkoztam a hágai tapasztalatokon: rájöttem, hogy egy holland számára a cent ugyanolyan komoly pénz, mint a gulden, és az 1 guldent ugyanúgy megbecsülik, mint a százat. Ha elszámolásról van szó, akkor gulden, cent egyre megy, a pénz az pénz, ki kell számolni, meg kell adni. De ha adakozni kell, akkor mélyen tudnak a zsebükbe nyúlni és jó szívvel készek az adakozásra. Mint az igazi skótok, szemben a kicsit könnyelmű déli népekkel, akik közé bizony magamat is odasorolhatnám.

Még volt egy emlékezetes esetem a házigazdámékkal. Megállt a karórám, ki kellett volna takaríttatnom egy órással. Megkérdeztem, hol találhatnék a közelben egy órást? Nem értették. Elmagyaráztam, hogy megállt az órám, meg kellene javíttatnom. Ó, hát az más! Hágában nincs javító órás, ha valakinek elromlik az órája, az vesz egy másikat. De, jegyezte meg van Dalen úr, ő nemrég cserélt órát, a régebbit eltette, ha nem sért meg vele, szívesen nekem ajándékozza. És

már elő is vett egy szép Pontiac gyártmányú francia órát. Közöltem vele, hogy egyáltalán nem sért meg vele és már a kezemre is illesztette. Hosszú évekig használtam a tetszetős karórát., miközben ők a következő évben, amikor a meghívásunkra Magyarországra látogattak, hoztak nekem egy új karórát is. Íme a holland skótok /?!/

Hágában még két napot töltöttem Tüski Istvánnál, akiről talán már megírtam, hogy a Hollandiában letelepedett magyar menekültek református lelki gondozója volt. Csak azt nem említettem meg, hogy amikor 1948-ban, doktori felkészülésem befejeztével családommal együtt haza készülődtem Magyarországra, a holland Gereformeerde Kerken nevű református hitvallásos egyház vezetői nekem ajánlották fel azt az állást, amit természetesen nem fogadtam el, mivel az elmúlt évek során számtalan gyülekezetben prédikálván, a perselypénzt a háború során porrá égett csabdi templomom újjáépítése céljára nekem adták, pontosabban banki letétbe helyezték és azt a pénzt, illetve az azokért vásárolt holmikat, mint költözködő csak személyesen hozhattam haza. De azt hiszem, ezt már megírtam.

Mindenesetre Tüski Pista barátomék meghívását szívesen elfogadtam, annál is inkább, mert elvitt a holland református egyház központi könyvkiadójába, ahol tetszés szerint válogathattam a legújabb könyvek között, amelyeket Tüski Pista barátom, aki autóval járt haza Magyarországra, felajánlotta, hogy majd hazahozza. Így nem kellett repülőgépen cipekednem, ahol maximum 20 kiló poggyászt vihettem fel a gépre. Eltelvén a meghosszabbított időm, megújult vagy új kapcsolatokkal és élményekkel meggazdagodva hazatérhettem.

Még akadt egy kis kalandom a repülőúton. Amszterdamból Zürichig hozott egy gép, amelyről Zürichben át kellett szállnom Budapest felé. Nos, Zürichben éppen arabellenes hangulat uralkodott valami robbantás nyomán és a beszálló utasokat komolyan átvizsgálták, főleg engem tetőtől talpig megmotoztak, mert arabnak néztek.

-.-.-.-.-

1973-ban Banga Sándorék, akik Szépe néni örökségével együtt a szerdai bibliaórák megtartását is vállalták, elköltöztek a Sáfrán Mihály utca 83 szám alól, és az a tény, hogy a ház új vevője nem református és nem egyházias volt, természetesen új megoldás keresésére kényszerített bennünket. Isten gyorsan meghallgatta az imádságainkat és 5 házzal odébb, a 93 szám alatt lakó Arató Istvánné harangozónk jóvoltából lett új bibliaórai helyiségünk. Mindössze annyi változás történt, hogy nem szerdán, hanem pénteken tarthattunk bibliaórát és havonta szeretetvendégséget Arató Istvánék lakásában.

Az elhunyt Szathmáry Pál presbiterünk helyére dr. Mikecz Lajos ügyvéd került, aki már korábban is, mint egyházközségi ügyészünk, jogi tanácsokkal látott el. 1984. december 31-ig lett presbiter.

A Sáfrán Mihály utcai bibliaórák jelentős mértékben hozzájárultak a gyülekezeti élet élénküléséhez. Ahhoz a missziói ponthoz kapcsolódik a diakóniai élet egyik emlékezetes színfoltja: Kovács Ilonka néni részvétele és gondozása. A Széchenyi-liget kapujában szokott üldögélni egy magányos idős nő, aki nem kifejezetten koldult, de elfogadta az arra járók kisebb adományait. Egyike lett azoknak, akik a diakóniai pénztárból rendszeres támogatást kaptak. A Gógánysoron volt egy kis telkes háza, abban tengette magányos életét. A bal karja születési hiba folytán fejletlen volt, így munkaképtelennek számított. Ez a fogyatékossága indított másokat és minket is a gyámolítására. Mivel közel lakott hozzá, rendszeresen részt vett a Sáfrán Mihály utcai bibliaórákon. Előfordult, hogy a hozzá közel ülők tisztátalanságot észleltek nála, rossz szag áradt az öltözékéből. A bibliás asszonyok tapintatosan felajánlották neki, hogy elmennek hozzá és segítenek alaposan megfürödni, és általuk megvásárolt tiszta fehérneműbe öltözni. Később ezt a gondosságot megismételték. Készségesen elfogadta.

Kiderült, hogy úgynevezett jobb családban született, volt három magasan iskolázott testvére is. Elvégezte a négy polgári leányiskolát, amelyben, amikor megszüntették és az épületben a Petőfi Sándorról elnevezett állami általános iskola kezdte meg a működését, a feleségem 33 éven át tanított mint matematika-fizika és kémia szakos tanár. Amikor azonban Ilonka néni felnőtté

vált, a család levette róla a kezét, szakmát nem sajátított el és kéregető életmódra rendezkedett be. Kedves, jó természetű, csendes lélek volt. A testvérei soha nem látogatták meg. Szégyellték őt.

Amikor meghalt, meglepő végrendeletet hagyott maga után, amelyből kiderült, hogy a temetése felől részletesen rendelkezett, név szerint írt bele engem, mint búcsúztató lelkipásztorát, megjelölte az énekeket is, amelyeket a temetésén énekeljünk el, és megjelölte a sírhelyet is, ahová az elfáradt testét nyugalomba helyezhetjük.

A két oldalas, kézzel, tintával megírt végrendeletében úgy rendelkezett, hogy a hagyatéka 3 felé menjen: egy harmad részt a Beregszászon, szovjet területen lakó nővére kapjon, egy másik harmadrészt az az unokahúga kapjon, aki vasárnaponként ebéddel látta el, végül ugyancsak egy harmad részt az egyházközségünk kapjon, amiért rendszeres havi segélyezésben részesült a diakóniai pénztárunkból.

A hagyaték a kis telkes házból állt, valamint fény derült egy titkára: ezüst ötpengősöket gyűjtött: amit nem költött el a napi megélhetésére, azon a pénzén ötpengősöket váltott be vagy vásárolt. 1300 darab ötpengős érmét találtak nála.

Végül is azonban az egyház mégsem részesült a hagyatékból, mert a beregszászi nővér férje a felesége nevében megtámadta a végrendeletet azon a címen, hogy kellékhiányos: nem volt rajta a megírás dátuma. Szovjet érdekeltség állván fent, egy Szegedről kiküldött ügyész képviselte a beregszászi sógor érdekét az egyházzal szemben. A bíróság meg is állapította a végrendelet érvénytelenségét.

Amikor a tárgyalás végén odamentem a szegedi ügyészhez és azt kérdeztem tőle, elhiszi-e, hogy ha valami csoda folytán Ilonka néni feltámadna és azt mondanám neki, hogy csak akkor lesz érvényes a végrendelete, ha ráírja a dátumot, beleírná-e? Azt mondta: Minden bizonnyal. Akkor mondtam én, kérdezem: hol az igazság? Erre ezt mondta: "Lelkész úr, a bíróság nem igazságot szolgáltat, hanem jogot állapít meg." Tudomásul vettük.

-.-.-.-.-

Jól kezdődött az 1974. esztendő: az 1973. évi zárszámadás 159.000 Ft kiadással szemben 191.000 forint bevétellel, tehát jelentős pénzmaradványt mutatott.

A gyülekezeti élet további elevenítése céljából bizottságokat alakított a presbitérium. Megalakult a pénztár- és számadásvizsgáló bizottság, a diakóniai-, a misszióí-, a sajtó- és a temetőgondnoksági bizottság. Mindegyik bizottságba az elnökség két tagja mellett 2-5 tagot választott a presbitérium.

Külön adott hálát Istennek a presbitérium azért a szolgálatért, amelyet Arató Istvánné biztosított a lakásukban, a Sáfrán Mihály utca 93. szám alatt, s amelynek nyomán az egész környékről szívesen jártak oda főleg azok az idős híveink, akik idős koruk és gyengeségük miatt már nem tudtak a távoli templomba járni. A mintegy bő két kilométeres útra nem nagyon vállalkoztak, vagy csak jeles alkalmakkor.

Külön köszönet járt Gerecz Elemér főgondnoknak azért, hogy szószéki és templomi használatra 5 nagy méretű Énekeskönyvet ajándékozott, valamint az Imaházba egy ugyancsak nagy alakú szép templomképet adott.

1972-ben az egész családunkat nagy veszteség érte: 83 éves korában befejezte nehéz földi életét feleségem édesanyja özv. Zanka Ferencné, Buzás Zsuzsánna. Révkomáromban eleven gyülekezeti életében akkor ment végbe törés, amikor 1947-ben a felvidéki magyarok deportálása elől legkisebb leányával együtt éjszaka ladikon átmenekülve a Dunán, Csabdira, akkori szolgálati helyünkre költözött. 195l-ben velünk jött Szentesre, miután a vele menekült leánya házasság révén Csabin maradt. "A mindenki Mamikája", vagy Zsuzsika nénije a bibliaköri és imaköri közösség nagy szeretetét élvezve élte dolgos életét, és 25 éven át vezette a parókián a háztartást, visszaadta hívő lelkét a mennyei Atyának. Nagy részvét mellett helyeztük el a koporsóját az Alsó temetőben Bödők Benő sírja mellett, aki egyébként a Csallóközben, ahol született és nevelkedett, szomszédja volt.

Egy évre rá, hogy a szobája megüresedett, sikerült rávennem Szigethalomban csaknem három évtizedes özvegységben élő 81 éves édesanyámat, hogy költözzék hozzánk. Ez meg is történt. Addig ragaszkodott a megszokott önállóságához, de 81 éves korában hozzánk költözött. Hét évet élt még a család és a gyülekezet szeretetközösségében. Testét a Mamikáé mellett helyeztük el az Alsó temetőben.

Kettejük elvesztése kapcsán szeretném pótolni azt, amit 1963-ban kellett volna beírnom megemlékezéseim sorába: 79 éves korában súlyos betegségben elhunyt az édesapám, Imre János, akinek emberileg köszönhetem, hogy a lelkészi pályán találhattam meg a hívatásomat. A szigethalmi egyházközség presbitere és gondnoka volt. Az édesapák között nem ismertem nála különbet, jobbat. Máig követendő példaképem a hitben, a szeretetben, a józan életben, a tisztességben és a következetes nevelésben. Akárhány gondom volt, mindig tudtam, mit tanácsolna, mit tegyek? Emlékét az Alsó temetőben ápoljuk.

Szabályozta a presbitérium a temetési stóla mértékét, és a temető lelkész és a kántor közötti megosztását. Egy-egy temetésért a temetkezési vállalatnál fizetett végösszeg 10 %-át vételezi be a pénztáros, abból 7 % a lelkészt, 3 % a kántort illet meg. A lelkészek nem foglalkoznak pénzzel. Egyébként ennek a százalékos aránynak a mértéke a hódmezővásárhelyi egyházközségek gyakorlatának felel meg.

1974-ben elhunyt Nyiri József vallásoktató lelkész. Azoknak a lelkészeknek egyike volt, akik Szentesen születtek és nőttek fel. Nagyon szép énekhangja volt. Súlyos betegségben halt meg.

Az évi hivatalos egyházlátogatás /kanonika vizitáció/ külön emlékezett meg az amszterdami világgyűlésen végzett szolgálatomról és itthoni tudományos tevékenységemről, amelyet az egyházmegyében, az egyházkerületben és a zsinati bizottságokban végzek igehirdetésekkel és tanításokkal. Megelégedéssel állapították meg a látogatók, hogy a bibliaórák látogatottsága magas, nőtt, és magas a konfirmandusok száma is.

Elismeréssel állapították meg, hogy a presbitérium tagjai a gyűléseken szinte kivétel nélkül mind megjelennek, távolmaradásukat a gyűlés előtt 3 nappal írásban bejelentik. A bejelentés nélkül távolmaradók nevét a jegyzőkönyvben feljegyzik. Jónak ítélik meg a demográfiai helyzetet is, amennyiben 31 temetéssel szemben 49 keresztelés volt.

A világi látogató azt állapította meg, hogy az egyházközség anyagi élete és pénztára példásan rendezett, az épületek jó karban vannak, a templom szép tiszta és megszépült a közvetlen környéke is. A jó gazdálkodást dicséri a 14.000 Ft pénztármaradvány is.

Külön megemlíti Hegedűs István világi küldött, hogy még nem járt olyan egyházközségben, ahol ilyen egyetértés lenne lelkipásztor és a presbiterek között és ahol az anyagi helyzet ennyire megnyugtató lenne. Az ügykezelőknek, főgondnoknak, gondnoknak, bizottsági tagoknak és személy szerint Dr. Nagy József pénztárosnak köszönetét fejezi ki.

A látogató küldöttségnek, a templomi igehirdetésért Rapcsák Péter hódmezővásárhelyi lelkészi tanácsbírónak én mondtam illő köszönetet.

Egy következő gyűlésen emlékeztünk meg Nyiry József elhunytáról. Méltattam a szép énekhangját, énekszolgálatait, a tanítványai iránt érzett szeretetét, kedves lényét, és a Kertbarátok között élvezett tekintélyét.

1974-ben lejárt a Zsiguli autóm három éve, Istennek hála baj nélkül. És mivel nem értettem a kocsi szereléséhez, legfeljebb defekt esetében kereket tudtam cserélni, és mivel jó áron megvették a nagyon megkímélt szép kék Zsigulit, cserére szántam rá magamat. Mivel azonban annyi elfoglaltságom volt, hogy nem értem rá Pesten utána járni, Péter fiunkat bíztam meg, hogy vegyen egy új kocsit. Rábíztunk 82.000 forintot /az új ára 80.000 Ft volt/ és vártuk, hogy mivel jön haza?

Meg is jött, de csaknem a rémületbe kergetett: egy nagyon szép, diszkrét fekete szélekkel díszített, de égő vörös kocsival /spanischrot/ állított be és ragyogó arccal adta elő a sikerét: ugyanis sikerült neki valakinek a közbenjárásával /2.000 Ft-ért/ megvásárolni egy nyugati exportból kiemelt kocsit, és mindjárt át is íratni.

Lett is híre a városban a kocsim színének. Kétségtelenül tetszetős volt, de túlságosan szép piros volt a színe, a párttitkár is megörült volna egy ilyen kocsinak. Így esett meg, hogy amikor

szervizbe kellett adnom az új kocsit, késő délután közölték velem, hogy csak másnap adják oda nekem, mert nagyon szeretnék tökéletesen átnézni az új szerzeményt. Kénytelen voltam taxit hívatni. Esteledett már, amikor beültem a vezető mellé és a kérdésre, hová vigyen, csak ennyit mondtam: „Legyen szíves, vigyen haza." „Hová, haza?" kérdezte ő. Rácsodálkoztam: maga nem ismer engem? Jól rám nézett a szürkületben és felderült a képe: „Ja, a piros Zsigulis!" Hát igen, aki a nevemet nem is tudta, azt, hogy milyen ritka, és főleg milyen feltűnő színű kocsim van. Aztán megszokták.

Szükségessé vált a parókia tetőzetének a megjavítása. Gond nélkül elvégeztettük, annál is inkább, mert mivel viharkár okozta a tetőkárt, a Biztosító fizetett, mi azonban az így megtakarított pénzen megjavíttattuk a kéményeket, ha már úgyis ott dolgoznak a munkások.

Esztendőváltás után kiigazítottuk a választók névjegyzékét és 744 sorszámmal érvényesítettük /két héten át közszemlére tettük ki/. 67 új név szerepelt benne. Pardy Ferenc presbiterségét, mivel több egymást követő presbiteri gyűlésen nem jelent meg és nem is mentette ki magát, meg kellett szüntetni. Megköszöntük sokévi jó szolgálatait, de a presbiteri helyét olyan egyháztaggal kellett betöltenünk, aki az egyházi ügyek intézésében ténylegesen részt tud, és részt akar venni.

A presbitérium külön köszönetét fejezte ki azoknak a missziói bizottsági tagoknak, akik kiemelkedő szolgálatot végeznek a családok látogatásában és az egyházfenntartási önkéntes hozzájárulások begyűjtésében: Papp Ilonka, Nagy Mária, Perkó Györgyné, Gerecz Elemérné, özv. Gombos Imréné, özv. Nyemecz Imréné, Tószenberger Józsefné, özv. Szabó Bálintné, Kádár István, Papp László és Fazekas Sándor.

Ezzel kapcsolatban szükségesnek tartom feljegyezni, hogy a családlátogatást változatlan igyekezettel végeztem. A missziói bizottsági tagok dolga az volt, hogy jelentsék nekem, melyik családban van szükség, ki került kórházi ápolásra, hogy én haladéktalanul meglátogathassam. Különösen arra ügyeltem, hogy mindenkit felkeressek, aki kórházba került. Annál is inkább, mert jó hírem volt a kórházi főorvosok között, legtöbbjükkel baráti kapcsolatot ápoltam, tehát egy-egy jó szóval a híveimet a figyelmükbe ajánlhattam. Előfordult egy eset, ami tanulságos volt, azért leírom: özv. Faragóné 65-70 év körüli, magányos özvegységben élő hívem megbetegedett és tudni szerette volna, hogy rákos betegségben szenved, vagy nem? Kérdésemre, miért olyan fontos ezt megtudnia, annyit felelt, tudnia kell, hogy amije van, azt két évre vagy 20 évre kell beosztania?

Bementem hát a II. Belosztályon ügyeletes orvoshoz, Bod Péter doktorhoz, aki később kórházigazgató lett /és a Sándorfalván elhunyt orvos édesapja temetésére felkért, elvitt, elvégeztem, máig jó barátságban vagyunk/, közöltem vele, tudom, hogy olyan kérdésre várok tőle választ, amelyre neki nem szabad felelnie. Arra kértem hát, hogy menjen az ablakhoz, nézzen ki rajta, és ha Faragóné betegsége rosszindulatú, akkor maradjon mozdulatlanul háttal nekem, de ha jóindulatú a baja, akkor nyomban forduljon felém és mosolyogjon rám. Megtette. Nem fordult hátra. A kedves asszonyhívemnek pedig, amikor hazamehetett, otthon nyugodt körülmények között elkezdtem arról beszélni, hogy miket mondott Jézus az örök életről. Egy idő múltán felcsillant a szeme, rám mosolygott és megnyugtatott, mindent megértett és legyek felőle nyugodt, ő hisz Jézus Krisztusban, és hisz Jézus Krisztusnak minden szavában is.

Visszatérve a buzgó missziói bizottsági tagokra, volt közöttük egy asszony, akinek a sorsa talán mindenki másénál több megpróbáltatással volt tele, mégis minden tekintetben minta keresztyénként élte szegényes életét. özv. Nyemecz Imréné jól a 70 év felé járt, amikor megismertem. A Zrínyi u. 18. szám alatt lakott. Volt egy púpos fia, aki elvált és a három felnőtt gyermeke nem törődött vele. Valamikor Kiskirályságon /ez Fábiánsebestyén felé eső dűlő neve volt,/ ott az országút mellett volt Nyemeczéknek vendéglője, meg több száz hold földje, kifejezetten módos család voltak. Kilenc gyermekük volt. Jött a kuláküldözés, a férje nem bírta idegekkel és öngyilkosságot követett el. Korábban is veszítettek el gyermekeket, de miután már NYOLC gyermekét meg a férjét /NYOLC gyermekét!/ sorra eltemetette, csak a testi hibás fia maradt, akit miután a vagyonától teljesen megfosztotta a hatalom, a felesége és a gyermekei is elhagyták. Magukra maradtak ketten a Zrínyi utcai városi házukban. Az a ház volt az egyetlen vagyonuk.

Nem volt elég a földvagyontól megfosztás, még valami mondva csinált vád alapján 4 hónapi börtönbüntetést is kiróttak a mindenétől megfosztott asszonyra. Le is kellett töltenie. Szabadulása után kerültem kapcsolatba vele egy a környéken tett családlátogatás során. Nagy bizalommal fogadott, és amikor feltárta előttem a sorsát, szinte beleroskadtam. Ő mosolyogva számolt be nekem arról, amikor gazdag volt és mindenben bővölködött, a templomig sohasem jutott el, de miután szinte csak a puszta élete maradt meg, egyszerre lett elég ideje templomba járni. Az igehirdetéseim új életet kínáltak neki és ő a Villogói imaház gyülekezetében lelki életet kezdett élni. Engem és családomat rajongó szeretettel vett körül. Én is a szívembe zártam és igyekeztem megkönnyíteni a sorsát, például úgy, hogy amikor egy téli napon hideg lakásban találtam és közölte velem, hogy nincs ereje a kamrából tüzelőt behordani, a fiáról pedig nem tudta, hol jár, én vittem be tűzifát, készítettem gyújtóst és a konyha asztali sparhetjében begyújtottam. Ott feküdt egy dunyha alatt. A konyhában ott maradtam, amíg valamennyire meleg lett az a kis helység. Másnap reggel is elmentem és begyújtottam, majd tájékoztattam a két szomszédasszonyát, az egyik templomos református asszony volt, a másik "csak" református vallású, de nem templomlátogató, viszont megnyugtattak, hogy naponta ránéznek Nyemecz nénire és meleg ételt is visznek neki. Úgy is lett.

Üzentem az egyik asszonyunokájának, akin fogott a jó szó és vállalta, hogy rá-ránéz majd a nagymamára. Nyemecz néni már rég nem él, de az emléke bennünk, gyülekezeti tagokban, bennem és egész családom szívében ma is él.

Az 1975. évi Kálvin Kalendáriumban cikket jelentettem meg. Annyit rendeltünk belőle, hogy minden missziói tagnak ajándékozhattunk belőle, sőt elhatároztam, hogy felhasználva a téli fagyos időt, bejárom a Derekegyházi oldal és az Alsó rét tanyavilágát. Sorra jártam a tanyákat, egyik tanyából a másikba kísértek az ott lakók. Kerestem az ott lakó reformátusokat és mindenkinek a hajlékában elbeszélgettünk, olvastam igét, imádkoztam a családért és emlékül otthagytam egy Kálvin Kalendáriumot. Templomba is hívtam őket. Pénzadományt sehol sem fogadtam el. Azt akartam elérni, hogy ha engem meglátnak, ne a pénz, a fizetni való jusson eszükbe, hanem az, hogy van "papjuk".

Azt tapasztaltam, hogy a hírem megelőzött, mindenütt befogadtak, sehol nem utasítottak vissza, sőt segítettek eligazodni, a következő tanyában kik, miféle emberek laknak, ami olykor nekik sem volt egyszerű. Kiderült, hogy a tanyavilág teljesen megváltozott, már nem a földeken dolgozó parasztcsaládok kinti lakása volt a tanya, hanem olyan családok költöztek be egy-egy tanyába, akik a városi lakások bérét nem tudták megfizetni. A "kolhozosítás" vagy téeszszervezés következtében minden valamire való gazdacsalád beköltözött a városba, ahol volt házuk. Főleg fiatalok laktak egy-egy tanyát, nem egy helyen a "vigyázás, az őrzés" volt a lakbér. Nagy élmény volt ez a tanyalátogatás. Kellett hozzá a gumicsizma, meg az ott élő szegény emberek iránt érzett szeretet. Azt hiszem egy-egy látogatás, meg a híre jobban építette a gyülekezetet, mint az ékesszólás. Utána a szószéki szolgálatot is belengte a tanyavilág szele. A mindennapi élet valósága fokozta az igehirdetéseim hitelességét.

1975-ben 14 gyermek konfirmált.

A fürdőszoba használata nyomán szükségessé vált egy újabb udvari emésztőgödör készíttetése, a meglevőnél távolabb a lakóépülettől. Téglából gondosan kirakott emésztő készült több, mint 10 méterre az ámbitustól, a konyha előtti ámbitusra derékszögben.

Még egy fontos és halaszthatatlan munka várt elvégzésre: a Kiss Bálint utcai járda mellett a lakóépület és a templom felé eső sarok között húzódó téglafal veszélyesen kifelé dőlve veszélyérzetet keltett. Nem akarván megvárni, amíg tragédiát okoz egy kidőlés, lebontattuk. Paksi Sándor kőmívesmester másodmagával új falkerítést készített, 80 centis alapra. Annak a falkerítésnek a lebontása során derült ki, hogy a parókia alatt mindössze 4 téglányi alap van, az épület maga tehát annak idején alapozás nélkül a kemény földre épült és a hatalmas falazat és tetőzet tartja össze.

Nagy csalódásomra nem sikerült elérnem a Műemléki Felügyelőségnél, hogy a kiskapu mellett egy kocsibejáró nagykaput alakíthassunk ki. "A kerítés a műemlék épület tartozéka" mondták. Vita nem volt, maradt a porta túlsó végén használt kocsibejáró, ahonnan 70 méter távolságban volt a garázs. Hogy ez mekkora gondot okozott, az télvíz idején, hóesés után derült ki.

Olyan szegény ember nem élt Szentesen, aki akár jó pénzért is vállalta volna a 70 méteres út hótakarítását. Megpróbáltam magam is, de rájöttem, hogy nem az én derekamnak való munka. Maradt hát a régi mondás: „Többet ésszel, mint erővel."

Lett is megoldás: amikor a főteret a városi hóeke takarította, megkértem a traktorvezetőt, ahogy nézze meg, hol lakom, aztán ugyanazon az úton, amelyen bejött, menjen vissza. A százas jobb helyre került, mint az én zsebemben volt. A hó pedig az út két szélén várta az olvadást.

Kifizetve a parkettázónak még járó 5000 forintot, az emésztőgödör árát, az utcai falkerítés költségét, és a Nyugdíjintézet támogatására szolgáló pénzeket, összesen 25.000 forintot az Épület-karbantartási Alapból, nyugodtabb éjszakáknak nézhettem elébe.

l978-ban nevezetes jubileumot ültem. Betöltöttem a 60. évemet. Azt hittem, hogy életem görbéje ettől a naptól fogva meredeken lefelé halad majd, miközben olyan lehetőség nyílt meg előttem, mint korábban egyszer sem. Megírom, mi történt. Irénkém felfedezte a volt osztálytársait, akik leányként végeztek a révkomáromi magyar nyelvű református tanítóképzőben 1942-ben. De részben az 1938-ban történt visszacsatolás, részben az, hogy amikor férjhez mentek, és valamennyien az ismeretlen nevű férjük nevét viselték, szétszóródtak.

Az a lényeg, hogy az egyik osztálytárs megszervezte a találkozójukat, még pedig Budapesten, a Pozsonyi úti református egyházközség templomában és gyülekezeti termében. Amikor az ottani lelkipásztor, Adorján József budapesti esperes megtudta, hogy én is ott leszek a feleségem férjeként, nyomban felkért, hogy a vasárnap délelőtti istentiszteleten, amelyen a találkozósok részt vesznek, én prédikáljak. Ugyanis Adorjánék legkisebb lányának, Julinak a keresztszülei vagyunk és régtől fogva mély testi-lelki barátság kötött össze velük bennünket. Az istentisztelet keretében úrvacsorázás is volt, mindenki megrendülten adta bele magát a megújult lelki közösségbe. Ott töltöttük az egész napot.

A találkozónak azonban folytatása lett: Adorján József komámat egy héttel korábban meghívta lelkipásztori állására a Fasori gyülekezet, ami azt is jelentette, hogy a Pozsonyi úti gyülekezetnek új lelkipásztor után kellett néznie. Rövidre fogva: Mivel a találkozós istentiszteleten a gyülekezet presbitériuma is részt vett, mindjárt elhatározták, hogy a lelkipásztori állásra engem hívnak meg.

Tóth Károly dunamelléki püspök örömmel adta a hozzájárulását és miután az Állami Egyházügyi Hivatal hasonló készséggel adta a hozzájárulását, haladéktalanul levelet intézett Dr. Bartha Tibor debreceni, tiszántúli püspökhöz, hogy adjon át a tiszántúli lelkészi testületből a Dunamelléki egyházkerület kebelébe. Bartha Tibor behívott magához és közölte velem, hogy a Tiszántúli egyházkerületben ahová csak akarok, oda mehetek, elintézi a meghívásomat, de a kerületből nem ad ki. Tóth Károlynak pedig azt válaszolta, hogy ha rajtam kívül még átvesz néhány lelkészt, akkor tárgyalhatnak, de tudta, hogy Tóth püspök a nem egészen jó hírű és képzetlen lelkészeket nem hajlandó átvenni. Az én kiadatásom és pesti lelkésszé megválasztásom meghiúsult. Hogypedig az ÁEH miért adta készségesen a hozzájárulását a Budapestre kerülésemhez, annak két oka is volt.

Az egyik az, hogy néhány héttel korábban, a 60. születésnapom alkalmából Munka-ezüst érdemérmet kaptam a társadalomnak is hasznos, építő szolgálatomért, a másik ok pedig az volt, hogy azon a nyáron Rügen szigetére kaptam kiküldetést negyedmagammal úgy, hogy ki-ki a feleségét is magával vihette. Annak a delegációnak a vezetője Straub István, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese volt, aki nem tudván jól németül, engem kért meg, hogy a három hetes kiküldetésben legyek a tolmácsa. Az az igazság, hogy ÁEH vagy nem ÁEH, az az ember engem megszeretett és a magatartásomért, meg a németországi megnyilatkozásaimért nagyon tisztelt. Később megsúgta nekem, hogy a központi káderlapomon ez áll: "Jól képzett". A pesti lelkésszé választásom azonban amint már megírtam, meghiúsult.

Az 1975. évi pénztári zárszámadásunk igen kedvező eredményt mutatott: 148.000 Ft bevétellel szemben 130.000 Ft kiadást, tehát 18.000 forint pénztármaradványt mutat, jóllehet 2.000 forintnál többet költöttünk a templomra, 3.520 forintért vettünk új gáztűzhelyet a parókia konyhájába és 1.999 forintot költöttünk iratterjesztésre, előzetes tervek felett.

A presbitérium, a missziói bizottság azon tagjainak, akiknek is köszönhető, hogy az egyházfenntartói járulékok összege az 1975. évben 50 %-kal emelkedett, külön köszönetét fejezi ki.

Tisztújítás során rendes presbiterré választotta a gyülekezet:

Balogh Lajos,
Becsei Sándor,
Borbély Lajos,
Csekő Antal,
Szász Lajos és
Papp János egyháztagokat.

Pótpresbiterekké pedig megválasztotta a gyülekezet:

Zimonyi Ferenc,
Lénárt Gyula,
Vass Gyula,
Csendes János,
Szilák János,
Szalisznyó József,
Almási István és
Szabó Sándor egyháztagokat.

Az egyházközségi főgondnoki tisztségre további három évre ezúttal is Gerecz Elemért választotta a gyülekezet.

1976 áprilisában közös presbiteri gyűlésben született döntés: szükségessé vált a Nagytemplomnak elsősorban az északi oldalát újra meszelni, mivel a nyugati esők a simított, meszelt vakolatot idő előtt lemossák, de maga a vakolat is javításra szorul. A javításra azért is sürgető szükség van, mivelhogy a Nagytemplom az 1976. évben lesz 150 éves, azt a jubileumot pedig jó állapotba hozott templomkülsővel illik megünnepelni.

Több vállalattól és vállalkozótól is kértünk ajánlatot. Sajnos a Rózsássy cég az elmúlt években megszűnt, végül is a CSOMIÉP, a Csongrád Megyei Tanács Építőipari Vállalatának az ajánlata került elfogadásra, az állványozásra +56.480 forintért. A vakolatjavító és festési munkákra, továbbá az ablakrácsok átfestésére pedig Nagy András mester kapott megbízást. A műszaki ellenőri megbízatást Tabajdi György mérnök presbiter vállalta magára.

Az 1976. évben rendes zsinati taggá választottak tiszántúli gyülekezetek.

Az évi hivatalos egyházmegyei kánoni látogató bizottság elismeréssel vette kézbe a 10 éven át előadott Bibliaiskola mindenkinek című kéziratomat, kiemelte a családlátogató szolgálatomat, amelynek a jó hatása megmutatkozik a keresztelések és az egyházfenntartók számának növekedésében. Kiemelkedőnek minősítette a tudományos irodalmi tevékenységemet, a magas egyházi tanulmányi bizottságokban betöltött szerepemet, továbbá azt, hogy a többszörös idegen nyelv /holland, német, orosz/ ismeretén túl újabb idegen nyelvet tanulok /az angolt/.

-.-.-.-.-

Úgy érzem, ha egy egyházközség és benne a gyülekezet anyagi helyzetéről, adakozásról, gazdálkodásról közlök adatokat, hitelesítenem kell azokat azoknak a körülményeknek az ismertetésével, amelyek között Egyházunk élt, élni tudott, sőt évről-évre fejlődést ért el. Ki kell, hát tekintenem arra a gazdasági és társadalmi helyzetre, amelyben a híveink éltek.

Amikor 1951-ben Szentesre jöttem, Szentes a Viharsarok, benne a kubikos társadalom egyik központja volt: a mezőgazdaság kiszolgáltatottjai itt is nagy erővel, összefogással küzdöttek a megélhetésükért. Az egyházközség fizetésképtelen állapotban volt. A kommunista erőszak a közös gazdálkodást parancsolta és minden erővel, ha kellett erőszakos eszközökkel, nem ritkán megfélemlítéssel valósította meg. Egyre másra alakultak a kolhozok. A termelő szövetkezeti csoportok /tszcsék/ szervezésével akarták megoldani a mezőgazdaság bajait. De ami végzetesen rossz és kegyetlen világot teremtett, az a tehetős, önálló gazdálkodásra képes gazda réteg halálra

ítélése az u.n. kulákok megsemmisítésére törekvés volt. Ehhez járult a régi "úri világ" kifosztása és az egyház működésének a templomokon belül végzett tevékenységre korlátozása által kegyetlen világot teremtett meg. A templomon kívül kizárólag temetéseket végezhettem.

Sokan szenvedtek megaláztatást, sőt börtönt is. Emlékszem Cserna János földbirtokos megpróbáltatásaira, aki emberséges és okos gazda volt, miután megfosztották több ezer holdat kitevő birtokától, az egyik lóistállójában dolgozhatott, mint lóápoló. Dolgozott is összeszorított fogakkal, de kifogástalan hozzáértéssel. Vasárnap azonban ünneplőbe öltözve ment templomba a családjával együtt. Ide kívánkozik özv. Nyemecz Imréné nevének az ismétlése, aki Szegeden a Csillag börtönben töltött el 4 hónapot, mert az udvara nem volt elég tiszta. Az öngyilkosok számáról nincsenek adataim. Mindennapos volt a "padlássöprés", ami a "beadások" teljesítését volt hívatott fokozni.

Jó néhány év telt el úgy, hogy a mezőgazdaságban élők csupán tengették az életüket, de az 56-os évek után, a hatvanas években megfordult a helyzet és a gazdálkodáshoz értő emberek jól képzett mezőgazdászok, kertészek, mérnökök vezetésével kezdték nyereségessé tenni a termelő szövetkezeteket. Majd a bennük jól dolgozókat azzal jutalmazták, hogy a közösben elvégzett munkájuk mellett megmunkálásra kaptak egy, esetleg másfél hold földet, azonkívül a ház körül tarthattak saját célra aprójószágot, sertést és háztáji gazdálkodás keretében maguknak termelhettek. Hamarosan kiderült, hogy az ország tojástermelését szinte száz százalékban a háztáji gazdaságok állították elő és a hozzáértő, szorgalmas, okos földmívelők kezdtek jobban élni.

Ez a gyülekezetben úgy mutatkozott meg, hogy emelkedett az önkéntes egyházfenntartási hozzájárulás mértéke. A híveink nagyobb részét a téesztagok alkották. A jól képzett vezetés alatt működő téeszek egyre erősödtek. Kialakult a korai zöldségtermesztés, amelyre még legnevesebb elődöm, Kiss Bálint kezdte oktatni a szentesi földmívelőket a 19. század elején.

Azok között, akiknek a kertjében volt rá hely, egyre többen fogtak bele a korai karalábé és paprika szabadföldi, vagy aki anyagilag egy kicsit is erős volt, fóliasátras termesztésébe. Köztudott lett, hogy Szentes az egész ország napfényben leggazdagabb helye, itt melegszik fel a talaj legkorábban -ha jól emlékszem- 12 C fokra, itt állítható elő legkorábban minden úgynevezett korai zöldség. Meg is alakult egy átvevő mezőgazdasági egység a vasútállomáson túl, ahol a kellő nagyságú -eleinte négy, később öt centiméter átmérőjű - karalábét exportra vették át.

Ezt onnan tudom jól, hogy amikor 1972-ben Péter fiunk a kertész képesítésű feleségével, Éva menyünkkel, nagy méretű fóliasátorban kezdett karalábét termelni és elkezdték a termőföldeket fóliázó szemmel nézni, megállapították, hogy a parókiám nagy kertjében két 25 méter hosszú és 5 méter széles fóliasátrat lehet elhelyezni. Rábeszéltek, hogy vágjak bele én is az igen jövedelmező korai karaláb-termesztésbe. Ellenállhatatlanul bíztattak, miszerint egy kis testi munka amúgy sem árt meg nekem, mindössze reggelenként nyitnom kell a két sátrat, este becsukni, naponta egy kevés vízzel slaggal meglocsolgatni, a kevés gyomot kiszedegetni. Arra az óvatos megjegyzésemre, hogy nincs elég pénzem megvenni a fóliát, a fém bordákat, a palántákat és beállítani a termesztést, /mellesleg a kert közepén volt egy l8 méter mély Norton-csőkútunk/, azzal válaszoltak, hogy mindent beszereznek. A sátrakat felállítják, a palántákat beültetik azután, majd a gazdag teremés árából megadhatom nekik azt, amit megelőlegeznek nekem. Amit megígértek, meg is valósították. Így lettem én is korai zöldséget termesztő kertészkedő ember, ami azzal is járt, hogy a híveim elismeréssel állapították meg, hogy nem hiába van a nagy kertünk, jó példával járok elő mindazok számára, akik a zárt levegőjű kiskertekben meg tudják előzni érlelésben a szabadföldön termelőket.

Hogy a jó példa hatott-e vagy az általános közfelfogás, tény, hogy a híveim elismerőleg nyugtázták, hogy a tudomány művelésére és a prédikálásra szakosodott lelkipásztoruk szépen megműveli a kertjét. Becsülettel végigdolgoztam a márciustól október elejéig tartó időszakot, és amikor kezdett beérni, és kellőre megnőtt a karalábé, egyfelől a saját étrendünket javította meg a vitamindús csemege, másrészt a híveim is elismerőleg látták, hogy nem restellem kora reggelenként az előző este felszedett, megmosott és ötösével csomóba kötözött termést kerékpárra felrakva kitolni az átvevő helyre.

Hozzátartozik a beszámolóhoz, hogy fillérre pontosan könyveltük a karalábéból származó bevételt s amikor befejezhettem a szezont, kiderült, hogy a kölcsönbe kapott tavaszi befektetés visszafizetése után 16.000 forint tiszta hasznunk maradt. Nagyon nagy pénz volt. De a végkövetkeztetésem az lett, hogy ahhoz képest, hogy mennyi időmet kötötte le ez a kertészkedés, hogy a ténylegesen végzett fizikai munka mellett minden éjszakát nyugtalanul aludtam végig, nappalonta figyelnem kellett, mikor mekkora szél fúj, nem kell-e lezárni a sátrakat, hogy el ne vigye a szél, meg aztán az a tény, hogy a kis sátrakban csak középen lehetett hajlongás nélkül végigmenni, jobbra és balra már görnyedve kellett dolgozni bennük, elégnek találtam a híveimnek az efféle példaadást. A következő évben ingyen és bérmentve felajánlottam a kertet egy barátunknak, csináljon benne, amit jónak lát. Arról viszont már nem számolok be.

Csupán egyet jegyzek fel: Az nagyon meghatott, hogy a palántázást pontosan úgy kellett elvégezni, ahogy Kiss Bálint annak idején tanította a szentesieknek, duggatófával és a palánta gyökerét híg trágyalébe mártva előkészíteni. Nos ettől annyiban tértünk el, hogy Péti-sós oldatot használtunk.

A Teológiai Szemlében egyre több tanulmányom jelent meg, a többek között Kiss Bálintról, miként szolgálta Szentes népét. Annak a cikknek az ismeretében határozott úgy a presbitériumunk, hogy a későbbiekben, amikor megérett rá az idő, a Kossuth téri általános iskola, visszakerülve egyházi tulajdonba, Kiss Bálint nevét vette fel.

Hasonló hatása lett az Albert Schweitzer kultúretikája című, ugyancsak a Teológiai Szemlében 1976-ban publikált tanulmányomnak, ugyanis a Budapesten a Hermina út 51. szám alatt felépített akkor modern 3 emeletes nyugdíjas lelkészotthon Albert Schweitzer nevét vette fel. Ez volt az én igazi "veteményeskertem", az egyházi irodalom.

Akkoriban fejeztem, be a mintegy 10 éven át a gyülekezeti bibliaiskolában tanított nagy lélegzetű munkámat, amely később, 1990-ben jelent meg 450 nagy oldalas könyv formájában és amelyet az Ünnepi Könyvhét alkalmával Budapesten a Kálvin téren dedikáltam.

Egész Európában elterjedt ez a megállapítás: "Magyarország a vasfüggöny mögött a legvidámabb barakk.” Az is volt.

Megvan a véleményem a szocializmus hazánkban is erőltetett "építéséről", tanúja voltam a tévedések és ellenségeskedések, véres és vértelen eseményeknek, mélyen elítéltem, amit el kell ítélni, de bevallom, nem álltam be azok közé, akik a "kommunistákat" vagy gunyorosan "komcsikat" kezdettől fogva gyűlölték, és akik ma is gyűlölik. Az én Bibliámban ott vannak Jézusnak ezek a szavai: "Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok szokat, akik titeket átkoznak, tegyetek jót azokkal, akik titeket gyűlölnek és imádkozzatok azokért, akik háborgatnak és kergetnek titeket. Hogy legyetek a ti mennyei Atyátoknak fiai, aki felhozza az ő napját mind a gonoszokra, mind a jókra és esőt át mind az igazaknak, mind a hamisaknak. Mert, ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jutalmát veszitek? Avagy a vámszedők is nem ugyanazt cselekszik-é? És ha csak a ti atyátokfiait köszöntitek, mit cselekszetek másoknál többet? Nemde a vámszedők is nem azonképpen cselekesznek-é?”

Én Jézusnak ezeket a szavait halálosan és szó szerint komolyan vettem és úgy bántam a párttitkárral, ahogy az egyházközségi főgondnokommal, úgy bántam a kommunistákkal, vagy inkább párttagokkal, mint a presbitereimmel. És nem bántam meg. Mert a bennem megtapasztalt jóindulattal, szeretettel szemben tehetetlenekké váltak. Egyszóval "NEKEM MEGÉRTE KERESZTYÉNKÉNT VISELKEDNEM."

Hogy ez a keresztyéni magatartás mennyire hatott, azt legszembetűnőbben /és LEGHASZNOSABBAN IS/ az új megyei egyházügyi titkárral való kapcsolatom mutatta be: Varga István, akinek az lett volna a feladata, hogy az én lelkészi munkámat korlátozza, akadályozza, fékezze, két szálon is rokonszenvezett velem. Az egyik szál személy szerint velem kötötte össze. Megérezte, hogy barátságosan érzek iránta. Rendkívül művelt, jóérzésű makói tanárember volt, matematika-fizika szakos tanár, mint az én feleségem, és az ő felesége is, akik ötödmagukkal kapták azt a miniszteri megbízást, hogy dolgozzák ki a matematika oktatás új módszerét. Az öt kiválasztott között volt Varga István felesége és az én feleségem is. Tehát amikor Varga István első alkalommal felkeresett engem, már a feleségemről kedvező információkat kapott a feleségétől.

Ez volt a második kapcsolópont, amire később komoly kapcsolat, talán nem is lenne túlzás azt mondanom, hogy barátság épült. Mindenesetre az én helyzetem egyszeriben kedvezően megváltozott. Észrevettem, hogy megbízik bennem, és jóindulatúan tájékoztat, mi mindenben tágíthatom a "hatáskörömet". Megszervezte a megyében működő lelkészek Békebizottságát, külön a római katolikusokét és külön a nem római katolikusokét. A katolikus bizottságnak Nagy Tibor Szeged-alsóvárosi plébános lett a megbízott elnöke, a nyolc féle nem római katolikus /református, evangélikus, négy féle ortodox, adventista és metodista/ felekezet lelkészei tartoztak. Ennek az elnökéül engem jelöltek ki. Havonta üléseztünk Szegeden. Negyedévenként közösen ülésezett a katolikus és a nem katolikus bizottság. Minden ülésünket imádkozással kezdtem meg, és áldásmondással fejeztem be. Előadókról a megyei tanácselnök gondoskodott, a mi dolgunk a megbeszélés volt. Az ülések hangulata lelkészekhez méltóan testvéri, baráti volt. Varga István minden ülésünkön velünk volt és soha nem bántott és nem is zavart meg senkit. Megjegyzem, hogy az útiköltségét mindenkinek megtérítette a Megyei Tanács.

A lelkészek között kifejezetten testvéri kapcsolat alakult ki úgyannyira, hogy amikor l990-ben beállt a nagy politikai változás és az Állami Egyházügyi Hivatal megszűnt, én Nagy Tibor plébános testvéremmel egyetértésben azt javasoltam, hogy a Békebizottságot bármilyen néven, de tartsuk életben és az ökumené alapján ápoljunk egymással, katolikusok és másvallásúak továbbra is jó viszonyt. Ennek érdekében levelet intéztem Gyulay Endre katolikus püspökhöz, aki válaszában elvetette a javaslatomat. Mellesleg szólva korábban rendszeresen részt vett az üléseken, de soha nem volt egyetlen szava sem. Az ő kereszténysége közöttünk ennyiből állt.

Egy zsinati találkozás alkalmával Tóth Károly püspök, a Zsinat akkori elnöke, arra kért, hogy miután elnöke a Prágai Keresztyén Békekonferencia nevű világméretű kezdeményezésnek és világméretekben kellett szerepelnie, nem tudott a nyári és téli időszakokban a családjával pihenni, és tekintettel arra, hogy autós ember vagyok, feleségemmel együtt vegyük pártfogásunkba a feleségét és két leányát, a 16 éves Tündét és a 12 éves Piroskát. Attól kezdve együtt üdült a két család. Télen Mátraházán nyáron pedig Balatonfüreden, ahol az ott levő két üdülő református lelkészüdülőként üzemelhetett és a püspök úr családjára tekintettel mindkét üdülőben külön elbánásban és elszállásolásban részesültünk. Mi nagyon szívesen tettünk eleget a kellemes felkérésnek és sok hangulatos üdülés emlékével gazdagodtunk máig tartó szeretetközösségben, annál is inkább, mert fiús család lévén, lett két lányunk is, akik hamarosan szívükbe zártak mindkettőnket. Mi is őket.

Az üdülések alkalmával tehermentesítettem az üdülővezető lelkészeket a vasárnapi istentiszteletek megtartásával és a német vendégek tolmácsolásával.

-.-.-.-.-

1976. októberében ünnepelte meg a gyülekezet a szentesi szolgálatom 25 éves évfordulóját, amikor új palásttal, arany pecsétgyűrűvel továbbá egy új fordítású Bibliával ajándékoztak meg.

Ami az ünnepséget illeti, kifejeztem azt a kívánságomat, hogy annak külsőségeit csökkentsük a lehető legkevesebbre, tekintettel arra, hogy ebben az évben ünnepeljük a Nagytemplom megépítésének 150. éves évfordulóját, s annak a fényét nem szeretném a személyemnek szóló ünnepléssel csökkenteni. Ez a kérésem megértésre és elfogadásra talált.

-.-.-.-.-

1977-ben újabb 12 évre zsinati rendes taggá választottak és részt vettem a tanulmányi bizottság munkájában.

Ebben az évben választottuk meg orgonista kántorrá Szabó Imre nagykőrösi kántort, akinek csodálatosan szép és erőteljes tenorhangja és kiváló orgonajátéka jelentősen emelte az istentiszteleteink fényét.

Elkészült az 1976. évi pénztári zárszámadás, amely első alkalommal vált veszteségessé, mivel a templom- és a parókia-felújítás 121.000 forintot kitevő költségei meghaladták a költségvetés előirányzatot, de az Épület-karbantartási Alapból könnyen kiegyenlítettük a bevételi hiányt.

AZ 1978. évi pénztári költségvetést 137.000 Ft kiadással és ugyanannyi bevétellel fogadta el a presbitérium.

Isten iránt érzett hálával jegyzem fel özv. Ispánki Sándorné Held Mária angol állampolgár nevét, aki annak idején a Nagytemplomban kötött házasságot, de házaséletét az angliai Cooksbridge-ben /Sussex / élte le. Ispánkiné a festészetnek sajátos válfaját művelte. Bársonyra olajjal készített művészi értékű képek festésével szerzett magának elismerést. Miután l977-ben férje meghalt, arra az elhatározásra jutott, hogy férje hamvait hazahozza és Szentesen a Középső temetőben helyezi el, s miután felszámolja angliai működését, ő maga is hazaköltözik Marcaliba, ahol egy férfi testvére él. Boldog házassága emlékét pedig azzal örökíti meg, hogy a Nagytemplom úrasztalára megfelelő nagyságú mélykék színű bársonyterítőt készíttet, amelynek maradékából az Imaházban használt szintetizátorra ajándékoz terítőt.

A parókia melléképületének a felújítását 20.000 forint költséggel határozta el a presbitérium. A felújítást elsősorban a tetőzet és annak csatornázása tette szükségessé. Meg kellett akadályozni, hogy az esővíz a főépület felé és a szomszéd lakóépület alá follyék.

Az évi egyházmegyei kánoni látogatást végző küldöttek elismeréssel állapították meg, hogy miután a gyülekezet a központi gyülekezettel együtt kétszer végeztetett renoválást a Nagytemplomon, ugyanakkor a lakóépületek állapotának megőrzésére, sőt fejlesztésére is költött, az eladott temetőrész eladásából létrehozott Épület-karbantartási Alap összege nem kevesebbedett annak ellenére, hogy minden kiadást a gyülekezetek saját erejükből, külső segítség nélkül végeztettek el. Külön feljegyzést érdemel, hogy az Alsópárt-kiséri gyülekezet tagjai a központi gyülekezet tagjainál anyagiak tekintetében szerényebb sorsban élő családokban éltek.

Az egyházközség anyagi helyzete lehetővé tette, hogy a lelkipásztori fizetésemet 3.500 forintban állapíthassák meg, de az egyházi alkalmazottak havi illetményét, a lelkipásztorét is csupán a hónap végén lehetett kifizetni.

Nagy örömünkre a legkisebb fiunk, János szeptember 16-án megnősült és a debreceni Nagytemplomban kérte Isten áldását az én lelkészi szolgálatommal. Ugyanis a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett kutató vegyész doktori címet, és ott tanársegédként dolgozott. Volt évfolyamtársnőjét, Bognár Gabriellát vette feleségül, aki ugyancsak doktori cím birtokában a debreceni Orvostudományi Egyetemen lett tanársegéd. A debreceni Nagytemplomi színhelyet az esküvőn részt venni szándékozó munkatársak nagy száma indokolta.

Emlékezetes marad számomra, hogy az esküvőt követő vacsora után, amelyen a tanszéki munkatársak nagy számban vettek részt, akik egy csoportban ülve beszélgettek, magukhoz hívtak és arra kértek, hogy miután először vettek részt református templomi esküvőn, megragadta őket a házassági eskü szövege, mondjam el nekik még egyszer az eskü szövegét. Őszintén bevallom, hogy miután nem tudom, hányadik alkalommal végeztem esketési szertartást, már úgy tudtam, mint a Miatyánkot. Annak örültem, hogy lehántva az eskü szövegét lepő megszokottságot, szavanként éltem át annak a mélységét és magasságát. A házasságukból egyetlen gyermek Johanna Gabriella akkor született, amikor -akkoriban még- a Német Szövetségi Köztársaságban - a világhírű műhlheimi Max Planck Intézetben töltötte ösztöndíjas éveit és felesége is vele lehetett. Ott is kereszteltem meg 1956. őszén az ott született kislányukat, mielőtt továbbindultak Kanadába, ahol újabb ösztöndíjat ajánlottak fiunk számára.

Külön története lett özv. Dr. Juhász Sándorné végrendeletének, amelyben egy 100.000 Ft értékű, bemutatóra szóló takarékbetétkönyvet ajándékozott az Alsópárt-Kiséri egyházközségünknek. Azzal a céllal adta, hogy a Kiss Bálint által épített műemlék parókia karbantartására fordítsuk.

Hosszú és szomorú története lett ennek a nagylelkű ajándékozásnak, mert az akkori központi lelkész megtudva, mi történt, mindent elkövetett, hogy ennek az összegnek a felét utalja át a presbitérium a központi egyházközség pénztárába. Miután erre a presbitérium nem volt hajlandó, leírhatatlan és lelkészhez annyira nem méltó magatartást tanúsított, úgyhogy a Zsinat Elnök-

sége a nyugdíjkorhatár elérése előtt kötelezte nyugdíjba vonulásra, amit meg is tett "természetesen" azzal az indoklással, hogy saját kérelmére mond le a központi lelkészi állásáról. Csupán annyit jegyzek meg, hogy a központi illetménye mellett más jövedelme nem lévén, mégis képes volt két nagy lakást venni Budán a fia és a maguk számára. Nem kívánok kitérni bizonyos eltűnt temetői sírkövek körül keletkezett "mendemondákra".

Azzal, hogy Kecskés Balázsék Szentesről elköltöztek és helyükbe Kádár Ferencéket hívtam Szentesre a hódmezővásárhelyi susáni gyülekezetből, friss levegő áramlott a központi presbitérium és gyülekezet életébe. Sietek másról írni, mert azt akarom, hogy ez az írás csak az Isten iránti hálaadásból fakadt emlékeimet tartalmazza.

Hamarosan sor került a Juhász Sándorné által a műemlék parókia karbantartására ajándékozott összeg részbeni felhasználására, mert június végén viharkár érte a parókia tetőzetét és "át kellett hajtani" a megjavított teljes tetőzetet.

Vági Lászlóval – 1998

Kivételes áldások forrása lett az, hogy Sulyok Béla római katolikus prépost elhunytával új plébános került a Szent Annáról elnevezett katolikus plébániára. Az új lelkész, Vági László apátplébános, akiről kiderült, hogy majdnem teljesen egykorúak vagyunk, mindketten 1918-ban születtünk, személyesen keresett fel és adta át a meghívót a templomi beiktatására, amelyre 1979. szeptember 10-én került sor. Természetesen elfogadva a meghívást, örömmel vettem részt a jeles szertartáson, amelynek keretében - előzetes megbeszélés alapján- fel is szólaltam és ünnepélyesen, palástosan, Bibliával a kezemben köszöntöttem az új apátplébánost és a katolikus gyülekezetet. Annál is inkább nagy örömmel tettem ezt, mert ez a beiktatás volt az első alkalmam arra, hogy immár 28 éves szentesi szolgálatom során első ízben átléphessem a Szent Anna templom küszöbét és szólhassak az abban letelepedett gyülekezethez.

Természetesen az eseménynek kellő visszhangja támadt és olyan folytatása lett, amelyet Isten jól megtervezett és Szentlelkével gazdagon megáldott. Kiderült, hogy mindkettőnkben ökumenikus lelkület munkálkodik. Neki az édesapja volt evangélikus vallású, de katolikus édesanya nevelte, engem pedig református édesapával és buzgó katolikus édesanyával ajándékozott meg Isten. Olyan szülők neveltek tehát mindkettőnket, akik kölcsönösen tisztelték hitvesük vallási meggyőződését. Az Egyház lelki egységét mindketten az ökumené szeretetközösségében láttuk valóságosnak.

Rövid idő alatt a Szentlélek olyan mély barátságot teremtett közöttünk, amelynek alapja a teljes Szentírás volt és a mai napig tartó példa arra, hogyan kell a keresztény és keresztyén hívőknek, de elsősorban a papoknak illetve lelkészeknek egymást egész szívvel szeretniük.

Ez a barátkozás tökéletes mása lett annak a szeretetközösségnek, amelyet kétszáz évvel korábban Kiss Bálint református, és Sáfrán Mihály római katolikus lelkész ápolt olyan barátságban, amelyet Sima Ferenc, Szentes Város Történetének a tudós megírója a könyvében részletesen méltatott.

A Vági László apátplébánossal kölcsönösen ápolt szeretetközösség teljesen megfelelt Jézus Krisztus szavainak: "Arról ismerni meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy egymást szeretni fogjátok." Az a barátság a mai napig, 2006-ban is él és mindkettőnket, de mint később kiderült, az egész várost gazdagította. Ugyanis híre lett a szokatlan és felhőtlen barátságnak és a kölcsönös szeretetünk kihatott a két gyülekezetre és megszűnt az addig történelmi alapokra épí-

tett, kölcsönös felekezeti gyűlölködés. Anélkül, hogy programot csináltunk volna a barátságunknak, valóban nyomtalanul eltűnt a katolikus-református viszálykodás: számtalan alkalommal cseréltünk szószéket, megszokottá vált, hogy Jézus Krisztus evangéliumát a katolikus templomban én hirdettem, Vági László testvérem és barátom pedig a református szószéken prédikált. A történelmileg legkarakteresebb református ünnepünkön, a minden év október 31-én tartott Reformáció Ünnepén Vági László rendszeresen, kivétel nélkül minden esztendőben felszólalt, sőt magnóra vette az egész programot és a katolikus bibliaórákon "lejátszotta".

Amikor 1999-ben köztudomássá vált, hogy mindketten betöltöttük a 80. születésnapunkat, a Szentesi Városi Önkormányzat a városi közvélemény-kutatás alapján egyhangú határozatával mindkettőnket Szentes Város Díszpolgárává avatott. Az indokolás a kettőnk ökumenikus munkásságának az elismerése volt, amelynek nyomán teljessé vált a békesség a város lakosságának vallásos köreiben, de erősítette a teljes lakosság békességét is.

-.-.-.-.-

Szükségessé vált a templomtetőzet egy részének a megjavítása. Szakértők nézték meg és válogattak nagy méretű használt gerendákat és az akkori új árak feléért meg is vásárolták és be is építették.

Ezen a ponton került hozzánk egy l5 éves árva fiú, aki egy kecskeméti árvaházban nevelkedett, de mivel négy évfolyamtársa szellemileg fogyatékos volt, és őt egymagában kellett volna a szellemileg egészségesek iskolájába szállítani, az igazgató őt is a fogyatékosok listáján tartotta számon. De különben is kifogásolta az igazgató, hogy a fiú határozottan vallásos érzelmű volt és bibliát olvasott. Kettejük ellentéte azzal zárult, hogy a fiú a szentesi Bartha János kertészeti szakközépiskolába került, annak egyik első osztályába, ahol kollégiumi elhelyezést is kapott, de valakinek az ajánlására nálam jelentkezett és arra kért, hogy nálam helyezhesse el a bibliáját és egyéb vallásos iratait, és amikor megteheti, nálunk olvasgathassa azokat. Természetesen feleségemmel együtt családunkba fogadtuk Zsiga Pistát és köztudomásúvá tettük, hogy a fiú az oltalmunkat élvezi. Iskolai munkája és magatartása kifogástalan volt, úgyhogy semmiféle csalódást nem okozott. Az istentiszteleteken és bibliaórákon rendszeresen részt vett, és az egész gyülekezet szeretetét élvezte.

Mindez egészen addig tartott, amíg a középiskolai tanulmányainak elvégzése alkalmával ki nem derült, hogy a fiúnak Kecskeméten csak fogyatékosoknak kiállított végbizonyítványt állítottak ki az általános iskola 8 osztályának elvégzéséről. Az pedig a normál általános iskoláknak 6 osztályával volt egyenértékű. Hiányzott tehát az általános iskola 7. és 8. osztályának az elvégzéséről szóló bizonyítvány ahhoz, hogy a középiskolai elvégzéséről bizonyítványt kaphasson. Akkor lépett színre a Bartha János kertészeti szakközépiskola egyik tanára, sőt igazgatóhelyettese, Bucsány György, Zsiga Pista magyartanára, akinek a segítségével a fiú hihetetlenül jó képességeket tanúsítva és igen rövid idő alatt sikeres vizsgát tett a hiányzó 7. és 8. általános iskolai osztályok tananyagából és szép középiskolai végbizonyítványt kaphatott.

Zsiga István az életben is megállta a helyét. Egy ideig az APEH szegedi központjában volt állásban, majd Makón telepedett le, ahol családot is alapított. Bucsány György tanár úr nemrégiben, mint tanári pályafutásának egyik fénypontját említette és ecsetelte Zsiga István történetét. Ami engem illet, hasonló gazdagodásként értékelem azt, amire Isten kegyelme engem is késszé és képesé tett egy értelmetlenül elnyomott árva gyermek "megmentése" dolgában.

1981-ben kaptam megbízást arra, hogy miután Tóth Gábor csongrádi lelkipásztor meghalt, és a gyülekezet olyan csekély létszámú lévén, hogy önálló lelkipásztori állást nem volt képes fenntartani, /addig is áldott feleségének a jövedelme volt megélhetésük alapja, amit a csekély lelkészi jövedelem csupán kiegészített/. Nekem jutott a feladat, hogy vasárnaponként tartsak istentiszteletet Csongrádon. Városi emberekből állt az 50-60 főnyi gyülekezet, csak a délelőtti 11 órai időpontot sikerült elfogadtatnom velük úgy, hogy a szentesi istentiszteletet 10 óra 50 perckor befejeztem. Az istentiszteletből még hátralevő részt egy-egy munkatársamra bízva a templomból kimentem /a gyülekezet természetesen tisztában volt a helyzettel/, beültem az előre oda-

állított autómba és 11 órakor Isten segítségével már harangozhattak a csongrádi református templomban. Nyugalomba vonulásomig tartott ez a szolgálat, amelyet Istennek legyen hála, úgy tudtam ellátni, hogy 10 éven át egyetlen egyszer sem fordult elő technikai vagy egyéb akadály.

Amikor a Csongrádi Városi Tanács elrendelte annak a városrésznek a kisajátítását, amelyben a református parókia is volt, a tanácselnök gondoskodott a lelkészözvegy számára a város Fő utcáján megfelelő lakásról és a kisajátítás összegét az egyházközség pénztárába átutalta. A csongrádi presbitérium úgy határozott, hogy a kereken 800.000 Ft Nyolcszázezer forint kisajátítási díj felét elkülöníti abban a reményben, hogy ha valamikor a csongrádi reformátusok helyben lakó lelkészt tudnak választani, abból a 400.000 forintból kiindulva tudhatnak lakást biztosítani a számára, a másik feléből pedig tataroztatják a templomot, víz- és gázvezetékkel használhatóvá és fűthetővé teszik. Ez meg is valósult. A villanyáram-hálózatot is megújíttatták.

Isten iránti hálával kell megemlékeznem Bolla Sánmdor ny. lelkésztestvéremről, aki a feleségével együtt a Szentesen lakó és tanárkodó egyetlen gyermekük közelébe költözve tervezte eltölteni nyugalmas esztendeiket, mellettem a nyolcvanas évek második felében segédlelkészi szolgálatokra vállalkozott és autós ember lévén, magára vállalta a csongrádi vasárnapi szolgálatokat. De erre a későbbiek során is ráértem volna kitérni, így azonban biztosra vehetem, hogy az ő hálára indító szereplése nem fog kihullni a feledékenységem hálóján.

Vissza tehát a kronológiai rendbe, 1981-ben járok, és ezt külön is jelezni kívánom.

1 9 8 1 - 1 9 9 0

Ez az évtized a két nagytemplomi gyülekezet számára jól kezdődött. Kecskés Balázs élve a zsinati elnökség által felkínált lehetőséggel, amellyel elkerülhette a fegyelmi eljárást, kérte a nyugdíjazását és helyébe Kádár Ferenc Hódmezővásárhely-susáni lelkész kapott egyházkerületi jelölést, annak nyomán egyhangú megválasztást. Külön öröm volt számunkra, hogy a felesége, Mészáros Erzsébet nagytiszteletű asszony szentesi születésű és lakos volt, a központi egyházközség főgondnokának, Mészáros Bálintnak a leánya, így hát ő személy szerint "hazajött". Kádár Ferenc arról volt ismert és köztiszteletben álló lelkipásztor, hogy az első házasságából született és felnőtt öt gyermeke, két fia és három leánya mind a lelkészi pályát választották.

A beiktatása egyházkerületi rangra emelkedett azáltal, hogy Bartha püspök személyesen jött el Szentesre és szolgált a beiktatás napján. Azóta, hogy 1951-ben sikertelenül pályázott az alsópárt-kiséri állásra /amelyre engem választottak meg/, ez volt az első alkalom, hogy személyesen jött el a nagytemplomi gyülekezetekhez. 30 év telt el ezen eseményig. Mindenki örült. Én is, aki személy szerint élveztem a püspök bizalmát. Istentől kapott képességeimmel korlátlanul szolgálhattam, de a régi presbitériumok elutasító döntését csak 30 év elmúltával emésztette meg.

-.-.-.-.-

1981. július elején telefonon hívott Kocsis Elemér püspököm és közölte velem, hogy gondban van, mert az a lelkésztársunk, aki a Szentháromság-vasárnapi vallásos félóra megtartását egy hónappal ezelőtt elvállalta, most váratlanul lemondta és kérte, hogy a szolgálatra más kapjon megbízást. Püspököm megtisztelő bizalommal arra kért, hogy vállaljam el és a rádiós félórát tartsam meg. Természetesen igent mondtam, amire a telefonban is jól hallható fellélegzés volt a válasz.

A következőkben közlöm az 1981. július 19-én a Petőfi Rádió vallásos félórai adásában elhangzott igehirdetésem teljes szövegét:

Kedves Testvéreim! Hallgassátok meg Isten igéjét, amelynek alapján az ő üzenetét hirdetem nektek. A Mózes második könyve 20. részének 2. versében és a Máté evangélioma 28. részének 19. versében van megírva, így: "Én vagyok az Úr, a te Istened. Elmenvén, tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében."

Igehallgató Testvéreim a Jézus Krisztusban!

Református Egyházunk Istentiszteleti Rendjében a Pünkösd ünnepét követő vasárnap, tehát ez a mai, a Szentháromság-vasárnap nevet viseli. Ezen a vasárnapon Isten arról beszél nekünk, hogy Ő titokzatos módon a háromságában egy, Szentháromság Isten. Ismétlem, titokzatos módon a maga háromságában egy, Szentháromság Isten: Atya, Fiú Szentlélek egy Isten. Ma feleleveníti benned azt, amit eddig is tudtál Róla, az Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekről, hogy azután mindenestől megújítson téged az egy, igaz Istenbe vetett hitedben. Ugye megfigyelted, hogy az alapige egyik felét az Ószövetségből olvastam. Azért tettem ezt, mert a kettő együtt teszi nyilvánvalóvá, hogy a Szentháromság a teljes Szentírás tanítása.

Az első igét Isten a régi Izraelhez, a másodikat viszont Jézus azokhoz intézte, akiket a népek közé küldött. Jól tudod ugye, hogy Isten téged is közöttük, a küldöttek között tart számon, bármi legyen is a foglalkozásod.

Hallhattad, hogy Isten a felolvasott igében egyszer azt mondja magáról, hogy Ő egy, majd Jézus azt mondja Istenről, hogy három: Atya, Fiú, Szentlélek. Nem úgy mondta ezt, hogy három nevet adott az egynek, hanem abban a mély, titokzatos, számunkra nehezen érthető értelemben mondta, hogy Isten a maga oszthatatlanul egy lényegében három, egymástól megkülönböztethető három személy.

Én is tudom, te is tudod, hogy az értelmes európai gondolkodás szabályai szerint az egy az egy és nem három, a három pedig úgy három, hogy nem egy. Csakhogy most Isten beszél önmagáról és az ő számtanjában más törvényszerűség érvényes. Isten tökéletes, tehát nincs Benne ellenmondás.

De mi emberek vagyunk, akkor hát hogy van ez? Hány Istent imádunk? Egyet vagy hármat? A kérdés magától értetődően helyénvaló. A felelet is magától értetődően egyértelmű: Mi a szentháromságban egy Istent imádjuk. A gondot csupán az okozza, hogy egy igével szólva "rész szerint van bennünk az ismeret" /1Kor 13,9/, azért töredékes bennünk az emberi megismerés, megértés képessége.

Én tulajdonképpen, emberileg szólva, a lehetetlenre vállalkozom, amikor abban a hitben igyekszem veled együtt megerősödni, hogy a Szentháromság Isten egy Isten. Ennek eléréséhez nem tudós teológusokat idézek neked, hanem a Szentírást. Tisztában vagyok azzal, hogy a vállalkozásom nem egyszerű, mert a Biblia számos helyén áll írva, hogy Isten egy, ugyanakkor 12 helyén azt olvashatjuk, hogy Isten Szentháromság.

Sokan megpróbálták már ezt úgy összeegyeztetni, hogy a természeti világból kölcsönöztek példát arra, hogy az egy bizony lehet három is, példának okáért a víz lehet eső, gőz vagy jég, mégis ugyanaz a víz. De hagyjuk az efféle bizonygatásokat. Inkább abból induljunk ki, hogy Isten nem ember. Isten Más. De elképzelhetetlenül más, mindenestől megfejthetetlen titok. Isten maga a Vizsgálhatatlan, az Elérhetetlen. Annyit érthetünk meg Belőle, amennyit Ő maga feltár a Szentírásban magáról.

Nem is kell feltétlenül hívő embernek lenni, elég bármilyen területen tudománnyal foglalkozni ahhoz, hogy kiderüljön, amire már utaltam is, hogy a legalaposabb ismeret, a legbiztosabbnak elismert igazság is csak része a végtelen egésznek.

Így vagyunk ezzel Isten megismerésében is. Van ugyan ígéretünk arra, hogy majd eljön a teljesség, a teljes megismerés ideje, amikor mindent úgy fogunk ismerni, Istent magát is, ahogy ma még csak Ő ismer, színről-színre fogjuk látni Őt, addig azonban nem marad számunkra más, mint hogy alázatosan és hálásan megbecsüljük a részeket, amelyeket Isten kijelentett nekünk. Annál is inkább, mert ezek a részkijelentések rendkívül becsesek: annyira, hogy ezek alapján mindegyik keresztyén Egyház vallja az Apostoli Hitvallásban Isten egységét és szent háromságát. Te is kívülről tudod: "Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében. És Jézus Krisztusban, az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélektől"... és így tovább.

Ahhoz azonban, hogy ez számodra kétség nélkül biztos legyen, Isten mond neked két dolgot, amit hinned kell, mert az a kettő úgy kell, mint az alap, amelyikre mindjárt ráépíti 3 üzenetét.

a/ Az első alaptétel az, hogy ISTEN A TE ISTENED: ÚR.

Légy hát nagyon alázatos, amikor a Szentháromság titkát feszegeted, mert érteni szeretnéd. Akiről szó van, Úr, de olyan úr, amilyen ebben a világban a királyok és más hatalmasságok között nincs. Hasonlíthatatlanul nagyobb, mint elképzelni tudjuk. Felette áll minden embernek, a legkülönbeknek is, hát még felettem, vagy feletted. Mondhatnám, hogy félelmetesen nagy úr, de nem mondom, mert Ő maga mást mond magáról.

b/ AZ ÚR A TE ISTENED.

Amikor ezt először mondta, akkor Mózesnek mondta és azért mondta így, hogy tudja meg az egész nép: Ő elfogult, féltőn szerető Isten, aki egyszerre Istene az egynek és az egész népnek. A hatalma arra való, hogy azzal minden jót megtegyen neki, nekik. És mert a javát, javukat akarja akkor is, ha tanácsol, akkor is, ha parancsol, vagy éppen azért, mert megtilt valamit. Tehát nem csak hatalmas, hanem szerető Istened is van.

Erre az alapra épül az Úrnak, a te Istenednek már előzőleg jelzett három üzenete. Az első üzenete így hangzik: A SZENTHÁROMSÁGBAN ISTEN A TE ATYÁD. Úgy Istened, ahogy egy atya a gyermekének atyja. Nem személytelen égi Lény, hanem Valaki, Aki kötődik hozzád és kötődik az embervilághoz, mindenkinél jobban.

A te Istened, a világ ura, kezdettől fogva mindig atya volt: Belőle kapott élő lelket az első ember, Ő teremtett neki hozzá illő segítőtársat. Úgy alkotta meg őket, hogy gyermekeik szület-

hessenek, mert nem egy-két embert akart, hanem embervilágot, amely betölti a földet és boldogan, békességben él a Földön. Hogy kérte őket, hogy ne tegyenek olyat, ami a halálukat okozhatja!

Atyaként jelent meg Ábrahámnak, amikor azt ígérte neki, hogy nagy néppé teszi az utódait. Ezért mondhatta: "Izrael az én fiam". Atyaként szerette, szánta és segítette őket, s hány csoda árán szabadította meg az egyiptomi fogságból!

Az Úr, a te Istened nemcsak annak az egy népnek lett atyja, hanem minden népnek. Higygyük hát bátran, hogy atyja a mi magyar népünknek is, amely népnek a himnusza a mi Istenünk áldásaiért esdekelve énekelt fohász. Legyen ez a mi népünk akármilyen nehéz helyzetben is, ezekben a mai időkben sem hiábavaló az érte és a nagy világért, vagyis az egész emberiségért mondott imádság.

De maradjunk csak magunk között ebben a mi rádiós gyülekezetünkben. Soha ne felejtsd el, hogy csodálatos Úr a te Istened, személy szerint neked és a családodnak is. Mindenható Atyaként van gondja rád és a tieidre születésed óta minden napon. Atyai szeretettel gondolt rád már akkor, amikor még csak az ő tervében léteztél, még a szüleid sem tudtak rólad, de ő már akart téged és gondolt rád, amikor még meg sem voltál. Micsoda gonddal választotta ki az édesanyádat és az édesapádat, hogy majd ők szeressenek, mint rájuk bízott gyermekét. Mit gondolsz, hány csodát kellett tennie érted, hogy életben maradj, betegségeidből rendre meggyógyulj, és küzdelmeidben győzedelmeskedhess? "Vízen mentél át és a vizek nem borítottak el. Tűzben jártál és nem égtél meg. Mert az Úr, a te Istened veled volt."

És mondd: most van-e, ami nyugtalanít, szorongat, netalán fenyeget? Van, bizonyosan van. Hát akkor kétszeresen halld meg: a Szentháromságban egy Isten egy Úr, egy Atya szeret téged. Kiálthatsz hozzá, méghozzá így szólítva meg a Mindenhatót: "Mi Atyánk...! Ne félj, gondja van rád, gondja van erre a gyülekezetre, arra a gyülekezetre, amelyhez tartozol, vagy ha ma még nem, akkor majd tartozni fogsz. Mert ha ma még kőszíved van, majd ád neked hússzívet s ha ma még üres benned a lélek, nincs benne élő hit, remény, majd az Ő Lelke teremt benned hívő, reménykedő, szerető lelket, gazdag bensőt. Gondja van az egész embervilágra s hogy ez így van, gondolj csak a karácsonyi igére: "Úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen." / Ján.3,16/.

És már itt is van a második üzenete: „A SZENTHÁROMSÁGBAN A FIÚ IS A TIED." A tied, mert ugye meghallottad az imént, neked adta. Nem Betlehemben, Karácsony éjszakáján. Sokkal előbb: a világ megteremtése előtt, amikor elhatározta, hogy elküldi a Fiát ebbe a világba, hogy megváltson és a megváltás árán megmentsen téged és a világot a kárhozottól: téged és mindazokat, akik már, vagy majd hisznek ő benne. Amikor azután eljött az ideje, lett Karácsony, lett Bethlehem, lett hely az istállóban. Az Ige ott testté lett és lakozott az emberek között, Isten békességét árasztva ebbe a világba. Szinte elképzelhetetlen küldetést vállalt Isten Fia, a Szentháromság második személye: megüresítve magát isteni dicsőségétől, szolgaként jött közénk, vállalta Mária testét, a názáreti ácsműhelyt, megannyi meg nem értést, végül a golgotai kereszthalált, váltságul sokakért.

Miközben kevesen hittek Benne, Ő egyre mondta: "Én és az Atya egy vagyunk, aki engem lát, látta az Atyát". Azokat, akik hittek benne, feljogosította arra, hogy Isten fiai lehessenek, olyan fiai, mint Ő, tehát örökösei Istennek, örököstársai a Krisztusnak.

Most pedig Kedves Igehallgató Testvérem, vállald, hogy elmondasz magadban két bibliai vallomást. Az egyik Péter szájából hangzott el elsőként: "Én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia." A másik vallomás Tamás alázatos szívéből fakadt, de most te mondd el, én is mondom veled: "Én Uram és én Istenem!"

Ő, Jézus az, akinek mindent köszönhetsz. Jézus nélkül ugyanis sohasem jutottál volna el a mennyei Atyához, soha nem nyertél volna bocsánatot minden bűnödre, és nem nyerhetted volna el az örök életet. De megkaptad mindezt: az istenfiúságot, a bűnbocsánatot, az örök üdvösséget. Nyugodtan megkérdezhetem tőled: "Mid van, amit nem úgy kaptál volna?"

De ahhoz, hogy mindez a tiéd lehetett, abban még Valakinek része volt, Róla szól a 3.üzenet: A SZENTLÉLEK IS A TE ISTENED. Református Hitvallásunk szerint a Szentlélek az Atyával és a Fiúval egyenlőképpen Isten. Nem személytelen erő, nem valami, hanem Valaki, élő

személy, mint az Atya és a Fiú. A Szentlélek a benned lakó Atya és a benned lakó Fiú. Ma már hiába keresnéd Jézus Krisztust Jeruzsálemben, vagy Izraelben, a mennybemenetele óta Ő újra Lélekben Isten Fia, Ő a Szentlélekkel és a Szentlélek az Atyával és vele a Fiúval egyenlő Isten, aki Őt imádni akarja, lélekben és igazságban tegye.

A Szentlélek láthatatlanul valóságos, de szótlan Isten. Saját magáról nem szól egy szót sem, ő csupán az Atyáról és a Fiúról tesz bizonyságot és az Atya és a Fiú cselekvéséhez ad erőt. Munkálkodik benned, adja neked az új életet, a megtérést, megszentelést, adja a különböző kegyelmi ajándékokat, a karizmákat. Ott volt már a Teremtés hajnalán is: lebegett a vizek felett, Ő áradt szét a tanítványokban Pünkösd vasárnapján, az ő nagy tette nyilvánult meg abban, hogy azon a napon, Péter prédikációja nyomán háromezren tértek meg Jeruzsálemben, majd onnan kiindulva az egész akkor ismert Föld kerekségén. Azóta is mindig az Atyára és a Fiúra mutat, a bennük vetett hitet adja és erősíti és az Atya meg a Fiú nagy tetteit nyomatékosítja benned és mindenütt az ige hallgatóiban. Munkáját ellenállhatatlan erővel végzi az Egyházban és az Egyházon kívül is. Mint erős, hatalmas Isten, Ő ajándékoz minden lelki és szellemi képességet, Ő adja a bűnbánatot, a szeretetet. Minden tiszta öröm, béketűrés, jóság, mértéktartás az ő munkájának a gyümölcse bennünk és általában az embervilágban. De a Szentlélek Istentől való az a bizonyos "isteni szikra", az ihlet, ami a művészben, tudósban, íróban, költőben olykor-olykor kipattan. Tőle, a Szentlélek Istentől van az államférfiak bölcsessége és általánosságban minden, ami tiszta, jó, szép és igaz. Tőle van a szabadságvágy és minden igazság.

Ne feledd: az, hogy te most itt ülsz, a Rádióban vasárnap reggel elhangzó igehirdetésre figyelsz és ez jó neked, az is a Szentlélek műve benned. Ahogy ezt megtette benned, veled, úgy megtehet mindent, ami jó, mert a Szentlélek az Atyával egy, a Megváltó Fiúval is egy, a Szentháromság egy Istené minden hatalom mennyen és földön. Téged is eggyé tett a te Isteneddel, Akiben hiszel.

Ne mondd hát, hogy három Istened van. Egy van, Ő az Úr, a Téged is megteremtő, megváltó és megszentelő Isten. Őt áldjad örökké. Ámen.

-.-.-.-.-

A vasárnapi rádiósprédikáció után számos levelet kaptam, amelyek az ország legkülönbözőbb helyeiről érkeztek, de azok tartalmáról nem kívánok írni, mert nehezen tudnám eltalálni a határt a szerénység és az álszerénység között. Örülök, hogy a szolgálatomat sokan épüléssel hallgatták.

A nagytemplomi istentiszteletekre visszatérve rendet kellett teremtenem a presbiterek élő perselyező szolgálata terén. Némelyek ugyanis sérelmezték, hogy gyanúsítás érte őket a nyitott kosarakkal kapcsolatban. Bíztattam őket, hogy aki kedvet kap Felülről, az bátran vállalja akár a gyanúsítást is, lelkiismerettel tartsa a kosarat. Kilátásba helyeztem a presbitereknek, hogy kevés jelentkező esetében a gyülekezet asszonyait fogom felkérni erre a szolgálatra /is/.

Örömmel gratulált a presbitérium és a gyülekezet ahhoz a kitüntetéshez, amelyet Gerecz Elemér egyházközségi főgondnokunk kapott: a horgászsportban kifejtett több évtizedes munkájáért. A legmagasabb kitüntetést kapta meg, amely a horgász sportéletben adható, és amelyet maga a miniszter adott át neki a városi tanács ünnepélyes ülése keretében. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy Gerecz Elemér később bekövetkezett halála után az egyik szentesi mesterséges tavat az ő nevéről GERECZ-TÓNAK nevezték el.

A presbitérium örömmel szerzett tudomást arról, hogy engem a Hazafias Népfront Csongrád Megyei Bizottságába választott az Egyház és az Állam közötti jó viszony kialakítása terén hasznos egyházi munkásságom alapján. A Szegedi nagygyűlésen elmondott beszédemet a megyei Hírlap teljes egészében közölte. Ez a választás a megyénkben működő protestáns egyházak társadalmi képviseletére is feljogosított.

A presbitérium 41/1981 számú határozatában elismeréssel jegyezte fel, hogy novemberben tevékenyen vettem részt a Debrecenben tartandó Zsinat tudományos munkáinak az előkészítésében, mint egy külön zsinati bizottság tagja, továbbá bevontak a Doktorok Kollégiuma munkájá-

ba: annak rendszeres teológiai szekciójában augusztus 26-án előadást tartottam. Azt jegyzőkönyvben méltányolták, hogy igehirdetéseket írattak velem a Teológia hallgatói számára.

Sajnos nagy csapást jelentett az a tény, hogy a Nagytemplomnak a torony mellett levő végén a Kossuth tér felé eső csehsüveg boltozat egy éjszaka beomlott. Helyreállításához az Országos Műemléki Felügyelőség főstatikusa, Urbán István, a Müegyetem statikusa készített tervet. A presbitérium a helyreállításra egyházközségünk részéről 35.000 forint, fele részben számított hozzájárulást szavazott meg.

Döntött a presbitérium a harangozás villamosítása tárgyában is. Mindegyik harang villamosítandó, mert nincs vállalkozó arra, hogy fél munkaidőben naponta többször is megmássza a közel 180 fokból álló lépcsőt. Idős, nyugdíjas emberek képtelenek rá.

A parókia fűtésére beszerez a presbitérium egy vegyes- és olajtüzelésre egyaránt alkalmas kazánt és egy földbe süllyeszthető 2000 liter térfogatú, olajtartályt. Hozzá egy db félcollos szárnyszivattyút, továbbá 10 radiátorbordát, amellyel a konyha is fűthetővé válik.

1982. januárjában jelentős esemény történt. A Kossuth tér 4. szám alatt levő "református bérházat, amelyet 1952-ben államosítottak, de amely intézkedést annak idején megfellebbeztünk, a Belügyminisztérium a 809-776/2/1953.I. számú leiratában a következőket döntötte: A Református Egyházközséget, a Szentes Kossuth tér 4. számú házban egyházi hivatalok és szolgálati lakás célját szolgáló résznek megfelelő eszmei hányadot, az állami tulajdonba vétel alól mentesítettem. Ennek alapján a presbitérium úgy határozott, hogy a Jóvér Margit ny. diakonissza által lakott, 1952-ben, az államosítás évében és azt megelőzőleg, sőt az után is 1960-ig a Szentes Alsópárt-Kiséri lelkészi hivatal és pénztára célját szolgált két helyiség fele részét, 30,945 m2 alapterülettel jogos tulajdont képező osztatlan hányadként a Földhivatal új birtoknyilvántartásába bejegyezteti a hozzátartozó telekhányaddal együtt.

Jó eredményeket mutatott az 1981. évi zárszámadás: az önkéntes egyházfenntartási hozzájárulások 50 %-kal, a perselypénzek 25 %-kal, az adományok 150 %-kal, a harangdíjak 20 %-kal, az iratterjesztés 300 %-kal, a Hálaáldozati adományok 50 %-kal, az ingatlanok jövedelme 40 %-kal meghaladta az előirányzatot és 347.277 Ft pénztármaradványt eredményezett.

Bemutatom az 1982-1984 évi ciklusra érvényes tisztújítás eredményét: Egyházközségi főgondnok továbbra is Gerecz Elemér maradt, aki ezt a tisztségét 1951. óta tölti be és részben a hívek bizalma, részben a társadalom által nyújtott többszörös magas kitüntetés alapján is méltó rá.

Rendes presbiterré újra választották a következőket:

Balogh István, Lenin út 67.,
Banga Sándor, Bercsényi u.1/a,
Halász Szabó Mihály, Lenin út 41.,
Ibolya Károly, Czéhház u. 3.,
Serkédi István, Daru u. 7.,
Szabó Antal, Mátyás kir. u. 8. szám alatti lakosokat

Sajtófelelős továbbra is Dr. Nagy József, Lenin út 36 sz. alatt lakó presbiter lett.

Rendes presbiterré választotta a gyülekezet:

Újj Imréné Mátyás kir. u. 8., és
Dallos Szilágyi Józsefné, Kinizsi u. 5. alatti lakosokat, akik hosszú idő óta missziói bizottsági tagokként munkálkodtak,
Kovács Ferenc, Vecseri u. 14. alatti lakost.

Pótpresbiterek lettek:

Szabó Sándor, Temető u. 17/a,
Szilák János, Kisér u. 6.,
Hajós János, Szt. Anna u. 9.,
Sólyom Imre Kéreg u. 43. szám alatt lakosok.

A presbitérium 11/12982 sz. határozatával eleget kíván tenni a DÁV Áramszolgáltató Vállalat figyelmeztetésének, amely szerint a Nagytemplomba bevezető áramvezeték elavult. Megfelelő cseréjére Török János villanyszerelő kapott megbízást.

Az alsópárt-kiséri asszonyok a központi Imaház 7 ablakára szép, új függönyöket készítettek, jelezvén, hogy az Imaházat lélekben a sajátjuknak is tartják.

A presbitérium Isten iránti hálaadással vesz tudomást arról, hogy mindazért a tudományos munkáért, amelyet az egyházkerületi és zsinati bizottságokban hosszú évek során végeztem, a Zsinat Elnökségének ajánlására meghívást kaptam arra, hogy az Egyházak Világtanácsa és a svájci egyházak által fenntartott üdülőben Locarnoban június 29-től május 27-ig feleségemmel együtt üdülhessünk. A presbitérium felajánlja, hogy az oda- és visszautazás költségeit különös tekintettel a 30 éves szentesi jubileumomra, megtéríti nekem. Én a felajánlást azzal fogadtam el, hogy a feleségem költségeit magunk fizetjük, a rám eső részt azonban hálás köszönettel elfogadom.

Tekintettel arra, hogy hasonló kiküldetésemről már részletesen beszámoltam, erről a második locarnoi üdülésről legfeljebb annyit említek meg, hogy a négy hét alatt meghívást fogadtunk el Kékessy Dezső, később párizsi magyar nagykövettől, hogy 4 teljes napot Genfben személyes vendégeiként tölthessünk el.

-.-.-.-.-

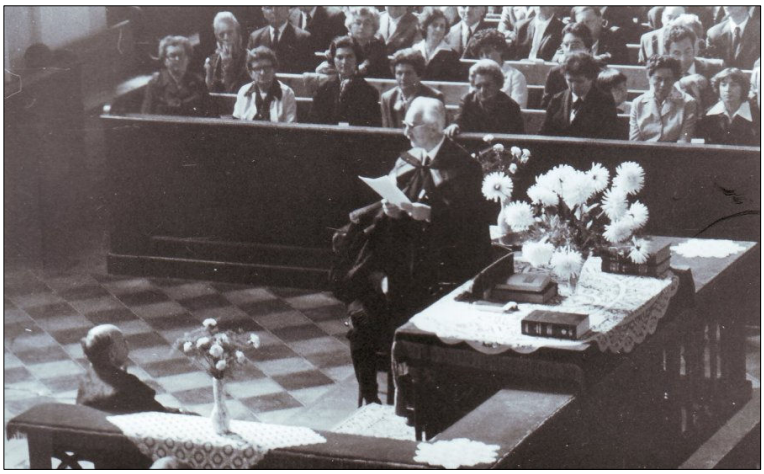
1982. szeptember 26-án, Kádár Ferenc és felesége beiktatásán generális vizitációt tartott a két Nagytemplomi egyházközségben Dr. Bartha Tibor tiszántúli püspök. Ez alkalomból az alábbi jelentést olvastam fel a Nagytemplomi presbiteri díszgyűlés keretében:

" Főtiszteletű Püspök Úr!

Ünnep számunkra, hogy generális vizitációt tart közöttünk. Engedje meg, hogy ebből az alkalomból rövid jelentést tegyek a Nagytemplomhoz tartozó két egyházközség anyagi és lelki állapotáról.

1/ A NAGYTEMPLOM.

Ez a templom, amelyben Püspök úr a generális vizitációját tartja, egyházi és városi szempontból egyaránt jelentős épület. Az 1543. óta élő szentesi református gyülekezetnek a 150 éves török uralom után épített negyedik temploma. 1808-tól 1826-ig épült.

Bartha püspöknek jelentést olvasok fel Kádár Ferenc beiktatásán 1982. szeptember 26.

Építésének különös oka volt: az ugyanis, hogy az e helyen 1761-ben épített templom a tudós prédikátor Kiss Bálint idejében szűknek bizonyult. Vasárnapról-vasárnapra többen kívántak részt venni a délelőtti istentiszteleten, mint ahányan befértek a templomba. Kiss Bálint prédikációi ugyanis egyszerre voltak szentbeszédek és hétköznapi gyakorlati jó tanácsok, amelyeket a mindennapi megélhetés érdekében is érdemes volt meghallgatni.

Ez az épület klasszicista stílusban épült, belsejében neobarokk díszítő elemekkel, első osztályú védett műemlék. Szentesi szolgálatom eddig eltelt 30 éve alatt két ízben, előbb 1961-62-ben kívül-belül, l975-ben külsejében és tetőzetének részleges javításával a két gyülekezet kizárólag saját anyagi áldozatával újíttatta fel.

Jelenleg is felújítás alatt áll, amint ez a belsejében is látható. Az történt ugyanis, hogy a templomnak a torony melletti dél-keleti sarka megsüllyedt, s a felette levő boltozat behorpadt. A jelentős állagmentő munkálatok az Országos Műemléki Felügyelőség főstatikusának a terve szerint és személyes irányításával folyamatban vannak. A talajmozgások által okozott falrepedéseket több, mint 100 vasbetonkapocs beépítésével már megkötötték, a boltozat visszanyomása még ezután történik meg.

Eddig minden költséget a két gyülekezet fedezett. Szeretnénk, ha a későbbiek folyamán sem szorulnánk külső segítségre. Erre nézve még nem rendelkezünk végleges adatokkal.

Angster gyártmányú orgonánk jó állapotban van. A Filharmónia évente két orgonahangversenyt rendez a templomban, nagy érdeklődés mellett.

Három harangunk villamosított rendszerét ebben az évben elektromágneses rendszerűvé építtettük át.

Ugyancsak ebben az évben láttuk el a templomot hangosító berendezéssel is.

2/ EGYÉB ÉPÜLETEINK.

Az 1836-ban, 146 évvel ezelőtt épült Kiss Bálint-féle parókia állandó, gondos karbantartás eredményeképpen jó állapotban van, belsejében minden tekintetben korszerű lakást biztosít. A vele szemben álló központi lelkészlakás az idén elvégzett igen jelentős ráfordítás nyomán igen jó állapotban van.

Az Imaház teljesen megújult, elsősorban a központi hívek áldozatkészsége nyomán. Otthonossá tételéhez az alsópárt-kiséri hívek is jelentős mértékben hozzájárultak. További működtetését a két gyülekezet közös feladatának tekintjük.

3/ A LELKI HÁZ.

Jelentést szeretnék tenni az élő kövekből épült lelki templomról is. Ebben a Nagytemplomban mindig egy gyülekezet telepedett meg és egyként táplálkozott az Úr asztalánál, mint egy család az egy Atya hajlékában.

Az egyet 1950-ben szervezetileg két önálló egyházközséggé osztották elődeink. Ennek az Osztódásnak a helyességét sem a később megindult városfejlesztés, sem a gyülekezet lelki igényei nem igazolták. Elkerülhetetlenül feszültségek forrásává lett, anyagi és egyéb ellentétek keletkeztek, köztük személyi vonatkozású ellentétek is. "Ki Pálé lett, ki Apollóshoz tartozónak" vallotta magát.

Az 1950-ben még számarányosnak vett megosztást az önmagában örvendetes és nagy arányú új városrendezés végleg tarthatatlanná tette. Egész városrészek számoltattak fel, és új lakótelepek létesültek, ahol a családalapító fiatalok olcsóbban juthatnak korszerű, komfortos lakáshoz, aminek következtében az 1950-ben vélt arányosság teljesen felbomlik. Az áttelepülő, különböző korú hívő, egyházias családok korábbi gyülekezeti közösségükből kiszakadnak, ugyanakkor a területileg új egyházközséghez nem csatlakoznak. Az utca egyik oldaláról a másik oldalra átköltöző családok nem értik, hogy régi gyülekezeti kapcsolataik megszűnnek. Ez sok megnemértést szül, és veszteségek forrásává válik.

A két nagytemplomi gyülekezetben tapasztalható régi lelki egység nincs többé. A szervezeti eggyé válás hosszabb időt igényel, de elkerülhetetlenül szükséges. Kádár Ferenc lelkésztársammal, a két presbitériummal, azok vezetőivel és tagjaival, továbbá Gilicze László felsőpárti és Fehér Imre nyugalmazott lelkésztársunkkal testvéri szeretetben, meleg barátságban élünk.

A Nagytemplomban folyó szolgálatokat Kádár Ferenc lelkésztársammal felváltva, nem ritkán Kádár Ferencné nagytiszteletű asszony és Jóvér Margit nyugalmazott diakonissza testvér segítségével egyetértésben végezzük. Szabó Imre személyében szép hangú, kiváló hangszertudással rendelkező orgonista kántorunk van.

A templomi és bibliaórai perselypénzek és a stólák közösen megállapítottak és azonos a két lelkipásztor fizetése is.

Kádár Ferenc lelkésztársam szolgálatba állása óta a nagytemplomi istentiszteleteken ugyanaz az evangéliom és tanítás hangzik, tekintet nélkül arra, hogy melyik lelkész hirdeti Isten

igéjét. Akármelyikünké a szószék, mindkettőnk szolgálatában a Magyarországi Református Egyház hangja szólal meg: a gyülekezethez megtérésre, istentiszteletre és emberszeretetre hívunk és tanítunk.

Isten iránti hálára indító tény, hogy gyülekezeti bevételeink, híveinknek az egyházfenntartásra és diakóniára szánt önkéntes adományai, a hálaáldozati adományok és a perselypénzek évről-évre emelkednek.

A belső és külső szeretetszolgálatot gyülekezeti közösségeink irányítják, amelyek a bibliaórák és imaórák résztvevőiből állnak.

Részt veszünk országos egyházunk vállalkozásaiban is. Az Albert Schweitzer Otthon megépítéséhez 50.000-50.000 forint adományt, sőt további adományokkal megtoldva 107.000 forint adományt adtak a híveink, méghozzá úgy, hogy ki-ki a maga adományát lezárt borítékban az úrasztalán helyezte el egy-egy istentisztelet végén. Ugyanúgy tették ezt, ahogy a Hálaáldozati Hetek alkalmával immár bevett szokás a nagytemplomi gyülekezetekben. Az áldozati adományok összege csaknem eléri az évi egyházfenntartásra a pénztárban befizetett, előzetesen megajánlott összeget.

Eközben a híveink tudják, hogy Jézus Krisztus értük hozott áldozatára nem elég anyagiakkal felelni: önmaguknak szolgáló életre szánásával is tartoznak a gyülekezetben és népünk életében egyaránt.

4/ ÖKUMENIKUS SZOLGÁLATAINK

Az Egyetemes Imahét alkalmait a szentesi református, evangélikus, római katolikus és ortodox templomokban felváltva rendezzük meg miközben ki-ki megőrzi hitelveit, mégis kiábrázoljuk a Jézus Krisztus egyházának lelki egységét a kölcsönös szeretetben és tiszteletben. Külön gondot fordítunk a lelkészek testvéri és baráti közösségének a gyakorlására. Ennek eredménye az, hogy a szentesi felekezetek, miközben saját felekezetük szabályai szerint keresztények illetve keresztyének, aközben építik az Egyház egységét, sőt a város társadalmának az egységét is.

5/ TÁRSADALMI HELYZETÜNK.

A Magyar Állam és az Egyház, elsősorban az Állam és a Magyarországi Református Egyház között kötött Egyezmény Szentesen jól működik. Istentiszteleteinket háborítatlanul, gyülekezeti összejöveteleinket szabadon, zavartalanul gyakorolhatjuk. Viszonzásul bizalommal támogatjuk városunk vezetőit, egy szívvel, egy lélekkel állunk a béke ügye, a társadalom egysége mellett és minden olyan ügy szolgálatára készen, ami népünk jólétét mozdítja elő.

Mi lelkészek részt veszünk a Hazafias Népfront mozgalmában, a lelkészi békebizottságok szeretetközösségében,. Híveinket példaadóan erkölcsös, becsületes munkára, helytállásra buzdítjuk.

A három szentesi egyházközségi főgondnok többszörösen kitüntetett dolgozó, illetve nyugdíjas korában is rendkívül tevékeny, példás életű állampolgár: Gerecz Elemér, Dr. Kardos Sándor és Tabajdi György. Presbitereink valamennyien hasonlóan tiszteletre méltó állampolgárok.

A lelkészfeleségek között két tanár és egy közgazdász van, kettő aktív, rendkívül megbecsült a maga iskolájában, a közgazdász viszont nyugállományban van, de lelkészi képesítéssel rendelkezik és szolgál.

6/ GYÜLEKEZETEINK KAPCSOLATA ORSZÁGOS EGYHÁZUNKKAL.

Csakis a hangsúly érdekében említem utolsó helyen azt, hogy gyülekezeteink élénk figyelemmel kísérik egyházunk lelki megújhodásának a folyamatát. Mindhárom lelkipásztor részt vesz a Főtiszteletű Püspök úr által irányított liturgia-revizió előmunkálataiban, amelyek a gyülekezetek lelki megújhodása nyomán támadt lelki igények gondos kielégítését készítik elő. Gyülekezeteinkben is tapasztalható, hogy a sok évtizeddel korábban megállapított istentiszteleti rend, amelyet atyáink az 1920-as években alkottak meg, a mai gyülekezeti igényeknek már nehezen felel meg.

Köszönjük Püspök úr fáradozását, amellyel, miután a gyülekezetek igényeit felismerte, a legnagyobb erők mozgósításával, nagy türelemmel és alapossággal irányítja a revíziós munkálatokat. Kérjük Istent, áldja meg ezt a munkáját, és mindazt amit egyházunkban és a társadalomban, hazai és nemzetközi téren végez. Tegye boldoggá szolgálatában és családi életében. Őrizze meg egészségét, hogy még sok éven át vezethesse egyházunkat azon az úton, amelyen 25 éves püspöksége idejében minden szolgálatával példásan előttünk járt. „

Szentes, 1982. szeptember 26.

Imre Ernő s.k.

53.000 forint ráfordítása árán elkészült a három harang elektromos meghajtásának elektromágneses átszereltetése. A harangok szépen, kíméletes kongatással szólalnak meg és a működtetés kevesebb hibalehetőséggel jár.

Temetések alkalmával a háromszori harangoztatás díját a presbitériumok 200 Ft helyett háromszáz forintban állapítják meg.

1983-ban egyházmegyei tanácsbíróvá és egyházkerületi tanácsbíróvá is megválasztottak az egyházmegye és az egyházkerület presbitériumai.

Rám nézve igen jelentős változtatás is végbe ment: Dr. Nagy Józsefné lemondott pénzkezelési megbízatásáról és a pénztárosi teendők végzésére özv. Kanfi Horváth Józsefné buzgó egyháztag kapott megbízást, miután sok évtizeden át a Vízügyi Igazgatóságnál töltött be pénzügyi állást és most nyugalomba vonult. Ő kapott megbízást a Temetőgondnokság pénztárosi állására, valamint az Alsópárt-kiséri pénztár kezelésére is.

Nagyobb gondot okozott Szabó Imre orgonista kántor lemondása. Átmeneti időre Kádár Ferencné nagytiszteletű asszony és én vállaltuk templomi és bibliaköri énekvezetés szolgálatát. Az esketések alkalmával én orgonáltam úgy, hogy az általam végzett esküvők elején és végén szólaltattam meg az orgonát, amikor Kádár Ferenc lelkésztársam esketett, akkor az esküszövegek mondása alatt is halkan orgonáltam.

-.-.-.-.-

16/1983 szám alatt tárgyalta az alsópárt-kiséri és 15/l983 szám alatt a központi presbitérium azt az iratot, amelynek a lényege az, hogy Kecskés Balázs volt központi lelkipásztort, jelenleg nyugalmazott lelkészt a csongrádi egyházmegye bírósága az általa sorozatosan elkövetett rágalmazások miatt a lelkészi jellegétől is megfosztotta, és 5.000 forint perköltség megtérítésére kötelezte, aki erre úgy nyilatkozott, hogy kilép a református egyházból.

Kiderül az iratból, hogy Kecskés Balázs ügyét a szatmári református egyházmegye bírósága, majd a Tiszántúli Református Egyházkerület Bírósága, továbbá a Zsinat lelkészi elnöke a Zsinati Székházban két órán át tartott nyilvános meghallgatás során megállapította, hogy Kecskés Balázs minden vádja alaptalan rágalom, ami egy lelkészhez méltatlan, azért került végül is a lelkészi jellegétől megfosztásra.

Mindezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy Kecskés Balázs lelkész mentségére egyetlen tény hozható fel: egész életében pereskedő természete idősödő korára komoly szellemi betegséggé fajult /paranoia querulatoria/, és miután a mai napon már úgy gondolhatok őrá, mint elhunytra, inkább sajnálatra, mint ítéletre méltónak tartom. Istennek pedig hálát adok, hogy adott nekem erőt a sérelmek csendes elhordozásához. "Isten malmai lassan, de biztosan őrölnek."

-.-.-.-.-

Nagy örömünkre szolgált, hogy Karikó Tóth Lajos gondnokunk Kiváló Társadalmi munkáért kitüntetésben részesült, egyben három heti kezelés után jobb egészségben tért haza a balatonfüredi szívkórházból.

l984-ben a parókiával szemben levő Kiss Bálint u. 3. szám alatti Tiszti Klub épületet kollégiummá alakította át a Városi Tanács, és mivel a Zeneiskolától kellett utcai vezetéken elvezetni a

gázt, a tanácselnök felajánlotta, sőt kérte, hogy a református egyházi épületekbe is vezessük be a vezetékes gázfűtést. Az alsópárt-kiséri presbitérium nyomban el is határozta a gáz bevezetését a parókiára és a központi presbitériummal közösen az Imaházba is.

Valósággal Isten ajándéka volt ez a fordulat. Ugyanis korábban én kértem a Városi Tanácsot az utcai gázvezeték elkészítésére, de közölték, hogy csak akkor lehet szó róla, ha az egyház állja a gázvezeték kiépítésének a teljes költségét a Kiss Bálin utca teljes hosszában, amire természetesen az egyházunk nem vállalkozhatott. Most azonban, hogy a Városi Tanács kényszerült a kollégiumba beszereltetni a gázvezetéket, rászorult arra, hogy az Egyház is csatlakozzék. Ezt örömmel meg is tettük. Így került be a vezetékes gáz a parókiára és szolgál áldásosan a mai napig.

Szeptember 22-29. napjaiban részt vettem Csongrád Megyei Egyházközi Békebizottság és az Állami Egyházügyi Hivatal szervezésében rendezett tanulmányúton Szentpétervárott Moszkvában, és az orosz ortodox egyház központjának számító Zágorszkban, ahol ünnepélyesen fogadott bennünket a zágorszki Ortodox Teológia egész professzori kara. Szemben az l960-as években tett első tanulmányutunk alkalmával tanúsított elzárkózással, most nyitott szívvel és tárt kapukkal fogadtak bennünket és hasznos beszélgetés keretében tájékoztattak az orosz lelkészképzés részleteiről.

Saját készítésű kvasszal is megkínáltak /egy pohárnyi elég volt/, de a barátság kedvéért nem illett volna visszautasítani. A részvételi költségeket a presbitérium számomra megtérítette.

A Nagytemplom tetejére új villámhárítót szereltettünk.

1984. novemberében háromhetes beutalót kaptam a tapolcai barlangkórházba, ahol naponként 4 órás légző kúrán javíttathattam az alföldi poros levegőben megromlott légzőszerveimet. Használt. Később még kétszer megismételhettem.

A beszakadt templomi csehsüveg-boltozat helyreállítása is megtörtént. A szentesi SZÖVÉP VGMK, amelynek Péter fiunk volt az egyik vezetője, kapott megbízást a munkálat kivitelezésére, amelyhez a tervet Urbán István OMF főstatikus készítette. Hatalmas munkát végeztek a 132.000 forintos ajánlat elnyerése után. Amikor a saját ácsmesterük által alkalmazott egyszerűsítéssel elkészültek a munkával, az ünnepélyes átadás úgy történt meg, hogy a kivitelezők ráálltak a félgömb alakú téglaboltozatra, és az egyszerűsítést saját felelősségére beiktató Sándor Gyula nevű ácsmester állt középre. A félgömb tetején teljes súlyával ugrálva bizonyította be, hogy a végzett munka abszolúte megbízható, mert az anyag önsúlyán kívül más terhelés nem érheti a csehsüveget, de minden elképzelhető megterhelést is kibír a helyreállított mű. Mondanom sem kell, hogy erről a módosításról és produkcióról a főstatikus urat nem tájékoztattuk.

Nagy veszteségként könyveltük el Arató Istvánné harangozónk és a Sáfrán Mihály utcai imaházat saját lakásában működtető áldozatkész munkatársunk elhunytát. Sírkövén kedves igéjét olvashatom, valahányszor a két édesanya sírjához az Alsó temetőben eljárunk: Jézus mondja:" Aki hisz énbennem, ha meghal is él."

A főút mellett csendes, szép helyen van az a sír, amelybe előbb feleségem édesanyját, aki élete utolsó 25 évét, majd az én édesanyámat, aki élete utolsó 7 évét töltötte el velünk a parókián és a bibliaórai imaközösségben, helyeztük végső nyugalomba. Egyikük l975-ben, másikuk 1982-ben költözött mennyei hazájába.

Részleges tisztújítás után így alakult a presbitérium összetétele:

Böszörményi István, Sárgaparti u. 33.,
Fábián Géza, Mátyás kir. u. 11.,
Dr. K. Szabó Sándor, Lenin út 9.,
Szalisznyó József, Kisér u. 13.,
Pető Géza, Béke u. 2.,
Tályai József, Lenin út 92.,
Dr. Döme Sándor, Zrínyi u. 236.,
Homoki Nagy Béláné, Lenin út l.,
Krucsó László, Sáfrán Mihály u. 102.

Pótpresbiterek lettek:

Miklós Géza, Nagyörvény u. 71.,
Székely Mihályné, Vajda Imre u. 21.

A névsorból kitűnik, hogy a presbiterek között több nő is szerepel. És méltán.

Sikerült Budapesten az Országos Műemléki Felügyelőség Táncsics Mihály u. l. szám alatt levő modern palotájában megszereznem a hozzájárulást a parókia vezetékes gázzal történő átalakításához.

A bekötéssel egyidejűleg a parókia kéményeit teljesen fel kellett újíttatni, hogy a káros gáztermékek a kémények oldalán tapasztalható hézagokon át ne kerülhessenek a lakásba, illetve a padlástérbe. Nem volt kis munka. De tökéletesen végezték el a mesterek.

Elkészült a gázbekötés költségvetése 177.000 végösszeggel, amelyből a parókiára 110.000 forint esett, az Imaházra 41.000 forint.

A nagytemplomi és a temetési szolgálatok végzésére több átmenő megoldási kísérlet után a presbitérium elfogadta Szabó Imre jelentkezését, aki felajánlotta, hogy nyugdíjban lévén, amennyiben megkapja annak a stólának a fele összegét, amennyit a lelkészek kapnak egy-egy temetési szolgálatért, ő minden temetési és templomi orgonista kántori szolgálatot ellát. Azért, hogy az istentiszteleteken az orgonaszó ékesen és szépen vezesse a gyülekezet éneklését, a megbocsátás fátylát borítottuk a közelmúltra, és a szolgálatok a régi jó rendben folytatódhattak.

Nagyon örültem annak, hogy miután a parókia fűtését végre a legkorszerűbb és leggazdaságosabb /konvektoros/ gázfűtésre sikerült átállíttatni, az így feleslegessé vált, és az udvaron kellő mélységben elhelyezett hatalmas olajtartályt, a hozzátartozó TOTYA 208 típusú kazánt és a Thysen-befúvót sikerült megfelelő áron eladni. Továbbá új gazdája lett az első etázsfűtéshez vásárolt és beállított 105 darab egy méter magas bordából összeállított fűtőtagoknak, amelyeket amúgy is használt állapotban vettünk az egyik minisztériumban, ahol újabb rendszerre álltak át, de amíg kellett, jól kiszolgáltak bennünket.

Nem kell elfelejtenünk, hogy amíg a parókiát nem állíttattuk át központi olajfűtésre, addig bizony a parókia mély és főleg messze eső pincéjéből kellett felhordani a szenet vagy brikettet. De abban az időben annak örültünk, hogy kaptunk, azaz tudtunk venni, vagy egyáltalán jutott tüzelő. Nem tudom, hogy aki manapság olvassa ezeket a sorokat, tudja-e, mi az iszap-szén? Vagy hogy miként kellett azt vízzel vegyítve fűtésre felhasználhatóvá tenni?

Méltatlan mellőzés lenne kihagyni a megemlékezésből a kedves Márté nénit, egy sok gyermeket felnevelt, végül magára maradt özvegy takarító asszonyt, aki a központi Imaház udvarában lakhatott egy szobában, és kevés pénzért elvállalta reggelenként az irodám kályhájának a kisalakozását és befűtését. Neki köszönhettem, hogy amikor reggelenként munkához láttam, meleg irodába léphettem be. Családtagként szerettük, ő is minket.

Elkészítettük az 1986. évi pénztári költségvetést 270.000 forint kiadás és ugyanannyi bevétel előirányzásával.

Kiigazítottam a választók névjegyzékét is, szigorúan a pénztári befizetések alapján: 13 kihagyás mellett 22 új egyházfenntartó felvételével 786 tétellel állapította meg a presbitérium.

Megtörtént az úrvacsorai jegyek megajánlása is az 1986. évre:

1986. Januárban: Újj Imréné,
Februárban: Homoki Nagy Béláné,
Márciusban Ihász Nándorné,
Áprilisban: Gerecz Elemér,
Májusban: Kiss-Rácz Antal,
Júniusban: Fábián Géza,
Júliusban: Dr. Nagy József,
Augusztusban: Halász Szabó Mihály,
Szeptemberben: Imre Ernő,
Októberben Dr. K. Szabó Sándor,

Novemberben: Ibolya Károly,
Decemberben: Székely Mihályné

l986. szeptemberében nagy feladat előtt álltam. Műhlheim an der Ruhr-ban, a Max Planck Intézetben második ösztöndíjas évét töltő János fiunk felesége ép és szép leánygyermeket hozott a világra, de csak egy gondjuk volt: nem akarták idegen gyülekezetben megkereszteltetni. János fiunk szerződése lejárt és mielőtt továbbindultak volna Kanadába, ahol 1 éves ösztöndíj várta, szerették volna, ha kimegyek hozzájuk Műhlheimbe és megkeresztelem a drága unokánkat. Éppen fél éves új Wartburg kocsim lévén, habozás nélkül vállaltam az utat kocsival oda és vissza.

A részletek mellőzésével gyorsan leírom: szerencsésen, de nem kalandok nélkül, megérkeztem, a keresztelőt az Intézet megfelelő helyén elvégeztem és némi pihenő, meg egy rövid városnézés után visszaindultam a mintegy 1400 kilométeres úton. A gyerekeim elláttak az útra minden jóval, csupán egy okozott gondot a német-osztrák határ osztrák oldalán /azt mondanom sem kell, hogy akkor már egy éve volt saját útlevelem, amellyel szabadon utazhattam egész Európában, pénzem is volt elég, csupán a jó testvérségnek estem áldozatul./ János fiunk ugyanis vásárolt Péter bátyja kérésére egy Sharp gyártmányú videót, azt azonban az osztrák határőr nem engedte kaució nélkül bevinni Ausztriába. Summa summárum: elvett tőlem 300 márkát azzal, hogy ahol kilépek Ausztria területéről, és közben a videót nem adtam el, ott haladéktalanul visszafizetik nekem.

Ez azonban azt jelentette, hogy nem maradt pénzem éjszakai szállásra. Még szerencse, hogy a német határ előtt megtankoltam és az elég volt Hegyeshalomig, ahol már magyar pénzért tankolhattam. Szóval nem szakíthattam meg az utamat, végig kellett autóznom egész Ausztrián. Szerencsésen megérkeztem Hegyeshalomig, de akkor már késő este volt és azt mondták, hogy majd másnap kinyit a Bank és ott felvehetem a márkáimat. Kénytelen voltam tehát Hegyeshalomban az összes maradék pénzemért benzint vásárolni. Szállásra elég magyar pénzem sem maradt, így kénytelen voltam az éjszakában továbbhajtani. Bicskénél, ahonnan 5 kilométerre van Csabdi, ahol a sógornőmék, Editkéék laktak, nem mertem továbbautózni, attól való félelmemben, hogy útközben a nélkül hogy észrevenném, elalszom, ami végzetessé vált volna, megszálltam hát Csabdin és másnap délben indultam haza Szentesre. A kauciós pénzemhez Szentesen jutottam hozzá, nem kevés magyarázkodás után, de megfelelő osztrák nyugta birtokában.

Erre a vállalkozásra és teljesítményre /68 éves fejjel,/ egy orvosi megjegyzés volt jellemző. Amikor Péter fiamat egyik orvos barátja felőlem kérdezte, hogy s mint vagyok, és Péter elárulta: „most tett meg egy autóutat egyedül a holland határig meg vissza”, az orvos csak ennyit mondott: „Akkor azt üzenem neki, hogy egyelőre ne engedjen közel magához orvost!”

-.-.-.-.-

Szokatlan felhők gyülekeztek életem egén. Gyanús volt, hogy a debreceni püspök, aki egyben a Zsinat lelkészi elnöke is, feltűnően sokat foglalkozik velem. Ez vagy valami nem jót, vagy többletmunkát jelent. Legutóbb két napot is nálunk töltött beszélgetésekkel, közben a kéziratainkat nézegette. Félreérthetetlen megjegyzéseket tett arra, hogy mennyire értékeli a munkámat, és hogy milyen nagy szüksége van olyan munkatársakra, akikben tökéletesen megbízhat. Hát ami azt illeti, nem késztetett vitára, de „benne volt a levegőben”, hogy valami alakul körülöttem vagy éppen velem kapcsolatban.

Nos, nem sok idő múlva, egy harmadik szentesi látogatása alkalmával minden kiderült: az volt a kívánsága, hogy vállaljam el a csongrádi Egyházmegye esperesi tisztségét. Nem sok időm volt már hátra a nyugalomba vonulásig és addig kizárólag tanulmányi jellegű szolgálatokra kaptam felkérést. Az egyházkormányzáshoz kétszer voltam közel, mindkét esetben tudtomon kívül.

Az egyik alkalom l956-ban volt, amikor Péter János püspök már a lemondását fontolgatta, külügyminiszteri pályára készült áttérni és kereste a lehetséges utódát a Tiszántúli püspökségre. Amikor Almássy Márton nevű titkára és sofőrje meglátogatott Szentesen 1956. október utolsó napjai egyikén, utólag derült ki, hogy a politikai nézeteimet kellett neki tisztáznia, de akkor én

olyan lelkesen szovjetellenesen nyilatkoztam, hogy a nagyon baloldali Péter János egyből letett rólam.

A második közelségben akkor jártam, amikor Genfben Kékessy Dezsőék vendégei voltunk: tőle tudtam meg, hogy olyan információkat kapott rólam /mielőtt meghívott volna Locarnoból Genfbe/, hogy ha nem volnék annyira ellenzéki az Egyházban, "már rég én volnék a debreceni püspök." Hát ezt sem gondoltam volna! Hogy miféle információk keringhettek körülöttem, arról a jelek szerint sokan tudhattak, csak én nem. Az az igazság, hogy soha nem vágytam egyházkormányzói szolgálatokra. Márpedig a püspökség, de az esperesség is, bizony hatalommal járó tisztség és kormányzással jár.

El kellett hát döntenem, hogy mit vállalok és mit nem? Abban biztos voltam, hogy választási küzdelembe nem megyek bele. Ahhoz, hogy magamat ajánlgassam valaki mással vagy valakikkel másokkal szemben, semmi kedvet nem éreztem. Viszont már elmúlt az a világ, amikor egy jelöltből kellett egyet választani.

Végül is, a tél folyamán megérlelődött bennem a döntés: egyfelől nagyon tiszteltem és szerettem Kocsis Elemér püspököt, azt is tudtam, hogy ő is igaz barátsággal szeret és tisztel engem, kedvére is akartam tenni a döntésemmel, de nyitva akartam hagyni a kaput a kitéréshez is.

Közöltem Elemér barátommal, hogy egy feltétellel elfogadom a jelölésemet, ha egyedül leszek jelölt. Vetélkedésbe nem megyek bele. Ha titkos szavazással egy jelöltként is elfogadnak az egyházmegye gyülekezetei, akkor elvállalom, másként nem.

Bevonulás az esperesi beiktatásra - 1987. március

1987. márciusában eldőlt a "sorsom": A 29 gyülekezetből 28 rám szavazott, 1 "nem"-szavazatot kaptam, utólag kimagyarázták, hogy csak az egyes jelölésnek szólt a nem-szavazatuk. Kaptam is tőlük egy rendkívül értékes művészi fémajándékot.

Közben felkérést kaptam újabb rádiós félóra tartására. Pihentetésül alább közlöm, mint igehirdetői szolgálatom jeles emlékét a Petőfi Rádióban 1987-ben elmondott prédikációmat:

"Kedves Testvéreim! Az az ige, amelyben most Isten szól hozzánk Lukács evangéliomában van megírva a 10. rész 38. és következő verseiben így:

"Mikor úton voltak, Jézus bement egy faluba, ahol egy Márta nevű asszony befogadta őt a házába. Volt neki egy Mária nevű testvére, aki Jézus lábainál leülvén, hallgatta az ő beszédét. Márta pedig a szüntelen tartó munkával foglalta el magát. Előállván azért ezt mondta: Uram! Nem gondolsz arra, hogy az én testvérem magamra hagyott engem a munkában? Mondd hát neki, hogy segítsen nekem. Jézus azonban így felelt neki: Márta, Márta, szorgalmas vagy és sokra igyekezel, de egy a szükséges dolog. És Mária a jobb részt választotta, amely el nem vétetik tőle."

Egyszerű, mindennapi történet: váratlan vendég érkezik a házhoz. Ketten vannak otthon, két nőtestvér. Az idősebb a konyhába siet, ahol várja a szüntelen tartó munka mellett az éppen váratlanul érkezett vendég illő ellátásának a dolga is. A fiatalabb a szobában marad, leül a vendég mellé és hallgatja, amit az mond.

A háziasszony nem győzi egyedül, kellene a húga segítsége, de hiába várja. Bemegy a szobába és felrója a vendégnek, miért nézi el, hogy amíg ő odakint egyedül fárad, a húga odabent tétlenül ül. Kéri, küldje ki hozzá a lányt, hogy segítsen neki.

A vendég meghallgatja, majd szelíden leállítja az indulatos asszonyt: a szorgalmas igyekezetéért megdicséri, de a leányt, aki a konyhai munka helyett őt hallgatta, védelmébe veszi.

A bibliai történet ennyi. Van folytatása is, a legtöbb igehallgató testvérem ismeri, de most elég annyi, amennyit alapigeként felolvastam. Különben is az egész, mondhatnánk, nem nagy ügy. Csakhogy van itt valami, ami elgondolkoztató: az, hogy ez a történet belekerült a Bibliába és éppen az az evangéliumíró írta bele, aki a tanítványok között a legműveltebb volt: Lukács történetíró orvos is volt. Ugyan mit talált ő feljegyzésre érdemesnek?

Azt, kedves Testvérem, hogy ebben az egyszerűnek és mindennaposnak látszó történetben JÉZUS A VENDÉG. Az, akit a háziak és sokan mások az egész országban így emlegettek: az ÚR, a MESTER. Sőt némelyek azt is hitték róla, hogy Ő a megígért és várva várt MESSIÁS.

Egy ilyen vendég jelenléte semmiképpen sem mindennapos. Isten azonban mást akar a figyelmedbe ajánlani: egy olyan jelenetet, amelyikben te vagy az egyik szereplő, a másik pedig Jézus. Ez a jelenet ma reggel 7 órakor kezdődött, akkor, amikor te bekapcsoltad a rádiódat. Bizony most Jézus a Szentlelkében van benne ebben a jelenetben. Ő az a jó Pásztor, akinek a szemében l bárány annyit ér, mint a 99. Időnként otthagyja a kilencvenkilencet és megy az egy után, amelyik nélküle elveszne. Hogy te Testvérem, kinek mennyit érsz, nem tudhatom, de azt tudom, hogy JÉZUSNAK olyan drága vagy, hogy az életét is odaáldozta csak azért, hogy téged megtartson az üdvösségedre.

Ma reggel azért van itt, mert te itt vagy. Egyedül, vagy nem egyedül, de te itt vagy. Ő is itt van. Veled akar beszélni, mégpedig 3 dologról. Figyelsz, ugye?

Az első VALAMI, AMI JÓ DOLOG: azt Mártában szemlélteti.

A második VALAMI, AMI A JÓNÁL IS JOBB DOLOG. Ezt Máriában mutatja meg.

A harmadik VALAMI, AMI A LEGJOBB DOLOG. Ezt benned szeretné megvalósítani.

l/ A JÓ DOLOG AZ, AMI MÁRTÁBAN JÓ VOLT.

Jézus jónak mondja azt, hogy Márta szorgalmasan és sokat dolgozott. Hozzátehetjük, hogy szívesen is tette, nem magáért, hanem személy szerint Jézusért, akit egyébként nagyon szeretett. Hát hogyne lett volna ez jó dolog? Csak sajnálni lehet, hogy az, amit Jézus Mártában megdicsért, A MUNKA nem úgy él a köztudatban, mint jó dolog, hanem úgy, mint a Paradicsomban első szüléink által elkövetett bűn büntetése az egész emberiségen, vagyis olyasmi , ami az ember méltóságán aluli dolog. Ez egyébként SÚLYOS TÉVEDÉS!

A magyar református Egyházban folyó teológiai megújhodás során már megtanulhattuk, hogy A MUNKÁNAK ISTENI RANGJA VAN! A Biblia ezekkel a szavakkal kezdődik: "Kezdetben teremtette Isten az eget és a Földet." Azt követően pedig az derül ki a Bibliából, hogy ISTEN SZÜNTELENÜL MUNKÁLKODIK. Jézus ezt így fogalmazta meg: "AZ ÉN ATYÁM SZÜNTELEN MUNKÁLKODIK, ÉN IS MUNKÁLKODOM." Nos, ez a szüntelen munkálkodó Isten az Éden-kertbe helyezett embernek NEM A SEMMITTEVÉST, a kész élvezését szánta, hanem ezt PARANCSOLTA AZ EMBERNEK: „ŐRÍZD ÉS MŰVELD”!!

Szeretném ezeket a szavakat úgy kimondani, hogy bárcsak kiharsognának ebből a stúdióból, ebből a hatalmas épületből, beleremegne a készüléked és a hanghullámok akkor is visszhangoznák körülötted és benned, amikor már rég elhangzottak. De meghallottad és meghallotta mindenki, aki abban az alapvető tévedésben él, hogy a munka csak fárasztó, sok, a haszna kevés, de csinálni kell, mert nem akar éhen halni az ember, a munka átok az emberen, urak találmánya és a szegény ember nyomorúsága.

Tudod, mitől istenképű az ember ebben a teremtett világban? Attól, hogy a munka szép parancsát megérti és kész együttmunkálkodni Istennel, mert szereti Istent, és mert büszke arra, hogy ISTEN MUNKATÁRSA LEHET EBBEN A VILÁGBAN. Ez az ember legmagasabb rangja. Ettől lesz jobb, szebb, emberibb, igazságosabb ez a világ, amely az ISTENÉ.

Testvérem, amikor te őrzöd mindazt, ami Isten világában jó, akkor a rendet Isten rendjét őrzöd, az erkölcsöt, a tisztaságot, az igazságot, akkor az életet magát őrzöd ebben a világban, amelyik Isten tulajdona. Ha elrontja az ember, akkor is, elrontott állapotában is Istené, aki nem

mond le róla, nem adta át a Gonosznak, hanem Megváltót küldött le a mennyből, hogy megmentse és előkészítse arra a napra, amelyiken majd lesz új ég és új Föld, amelyben igazság lakozik.

Amikor te őrzöd mindazt, ami Isten földi világában jó, a rendet, erkölcsöt, a tisztaságot, az igazságot, amikor magára az életre vigyázol, akkor, olyankor te Isten munkatársa vagy, annak bizonyítod magadat.

Ha az élet fejlődését, jobbítását szolgálod, és azon fáradozol, hogy az ember igaz, szabad, művelt legyen s boldogan élhessen, akkor a jón fáradozol, mint Isten munkatársa.

Ha harcolsz minden ellen, ami hamisság, tisztátalanság, rossz, erkölcstelen, törvénytelen, ami bomlaszt, zülleszt, fertőz, akkor Isten munkatársának bizonyítod magadat.

A Tízparancsolatban Isten ÖRÖK TÖRVÉNNYÉ TETTE A MUNKÁT: a hétköznapokon Istennek tartozik az ember azzal, hogy dolgozzék és végezze minden munkáját. Az első, újszövetségi keresztyén gyülekezetekben megbélyegezték azokat, akik munka nélkül akartak megélni.

Van azonban ennek a JÓ DOLOGNAK még magasabb rendű minősítése is: aki Isten munkatársaként végzi a munkáját és olyan szolgálatokra is vállalkozik, amelyekre nem a megfizetett kötelesség, hanem a segítő szeretet indítja, annak a munkája ISTENTISZTELET!

Kérdezek valamit tőled, Testvérem: örülsz te annak, hogy dolgozhatsz? Annak, hogy képes vagy a munkára? Örülsz annak, hogy igényt tartanak arra, amit tudsz, a képességeidre és megbecsülnek azért, amit csinálsz?

Azért kérdezem, mert a Fogyatékosok Évében azokra is gondolnod kell, akiknek egy munkaeszköz kézbe vétele, vagy pusztán a mozgás csak emberfeletti erőfeszítés árán sikerül, vagy csak mások segítsége árán lehetséges. Vagy gondolsz-e azokra, akiknek még segítség árán sem lehetséges? Gondolj azokra, akiknek fizetést, bért érdemlő munkát végezniük még álomnak is szép?

Hozzád is szólok Testvérem, aki kórházi ágyon vagy és sok tekintetben kiszolgálásra szorulsz: tudod, mi történik most veled? Az ÁLDOTT ORVOS áll a betegágyad mellett, és aki éppen segítőkészen lehajol hozzád, odanyújt neked valamit, abban a Szentlélek maga munkálkodik. Jézus nemcsak együtt érez veled, hanem tesz is érted. Közvetlenül is, közvetve, orvosok és ápolók, érted aggódó látogatók mind-mind az áldott orvos eszközei. Az áldott Orvos nem is csak arra képes, hogy az éppen soron levő testi nyomorúságodból megszabadítson, hanem annál sokkal többre is: képes rá, hogy ÚJ TEREMTMÉNNYÉ TEGYEN, aki megtelik hittel, reménységgel és tenni vágyó szeretettel.

Egy a kérdés: HISZED-E? Mert ezen múlik, hogy a Jézussal való találkozásaidban történik-e veled valami csodálatos, valami, ami több mint amit imádságaidban kérni szoktál Tőle. Jézus ugyanis rád néz, és ennyit mond: "Legyen neked a te hited szerint. És akkor mi van?"

Egyszer azt mondta Jézus, hogy aki eggyel az ő kicsinyei közül, vagyis egy rászorulttal jót tesz, az vele magával, Jézussal tesz jót.

Amikor Jézus ellátogatott Márta házába, akkor Márta közvetlenül a Megváltóval tehetett jót, gondoskodhatott róla, de amikor a te életedben megjelenik egy rád szoruló, és jót teszel vele, tudd meg, magával az Úr Jézus Krisztussal tettél jót. És ha egy rászoruló nyújtja feléd a kezét, a kéz mögött Jézus tekintete figyel téged.

Ilyen szemmel nézz körül Testvérem, abban a kis világban, amelyikben élsz: vedd észre a fáradt hitvesedet, a csalódottan hazaérkezett iskolás gyermekedet, valamelyik idős szülődet, vagy valakit a közeledben, akiért tehetnél valami jót. Vele? Jézussal!!!

Néha elképzelhetetlenül kevés, vagy csekély cselekedet is elég: egy mosoly, egy kedves szó, egy pohár víz, egy falat kenyér, egy darab sütemény, egy apró figyelmesség, néhány percnyi idő, egy rövid látogatás /ráérsz?/ a bevásárlásnál a szomszédnak is megvenni valami apróságot. Ugye nem kell tovább sorolnom? HA MEGTESZED, MINDIG JÉZUSSAL MAGÁVAL TESZED MEG. JÉZUS ÍGY KÖNYVELI EL.

Egyházunknak van 11 szeretetintézete. Tettél-e már valamit egy gondozottért is? Vagy egygyel az ott dolgozók közül? Ha igen, akkor Jézussal tetted. Ha nem...

Majd egyszer, ha nagyon boldogtalannak érzed magadat, menj el Őrbottyánba, vagy Tiszafüredre, vagy bármelyik intézetünkbe. Csak nézz be egy-egy terembe vagy szobába, nem kell

szólnod egy szót sem, nem kell adnod sem senkinek, csak legyen nyitva a szemed és a füled, aztán hazafelé rájössz, hogy hányan boldogok lennének a te helyedben!!

Csak egyet ne feledj: a másik ember, akivel jót tehetsz, abban Jézus rejtőzik. A szeméből Jézus tekintete figyel téged.

De menjünk tovább. Jézus azt mondja Mártának, hogy

2/ MÁRIA A JÓNÁL IS JOBBAT VÁLASZTOTTA.

Mi volt a jónál is jobb dolog? Az, hogy Mária maradéktalanul Jézusnak, szentelte azt a kis időt, amíg Jézus náluk időzött. Sokan vannak, akik ezen a napon, ebben a félórában is dolgoznak. Vasárnap reggel. Részvéttel gondolok azokra, akik olyan munkahelyen vannak állásban, ahol vasárnap sem lehet leállni. De attól tartok, hogy sokkal többen vannak azok, akik ezen a vasárnapon is egyszerűen nem akarnak, nem tudnak leállni: HAJTJÁK MAGUKAT.

Tudom, te is tudnál találni magadnak valami hasznosat, mégis most megálltál és leültél Jézus mellett. Jézus erre mondja: EZ A JÓNÁL IS JOBB. Ez az EGY SZÜKSÉGES DOLOG.

Mert isteni törvény az, hogy aki a hétköznapokban becsülettel dolgozott, az a hetedik napon álljon meg. Aki ezt a törvényt rendre megszegi, az élete megrövidítésével fizet akkor is, ha ma még úgy érzi, hogy vasból van...

Az aratást kombájnok végzik ezekben a hetekben. Tudom, vasárnap sem állnak le. Én még láttam, ismertem gyerekkoromban kaszával arató parasztokat: időnként meg-megálltak, felegyenesedtek, lendületes, szép nyugodt mozdulatokkal újraélezték a pengét, tokmányba tették a kaszakövet. Amíg álltak, a többiek elhagyták őket, de utána könnyebben és gyorsabban suhintva utolérték amazokat.

Isten törvénye a munka, de a megállás is! Ne mulaszd el a vasárnapi munkaszüneti napot, mert fáradt testtel és kicsorbult lélekkel kezded utána a hetet.

Hogy miről beszélt Jézus Máriának, nem tudjuk. Az ige erről csak ennyit mond: "Mária hallgatta Jézus beszédét."

De függetlenül attól, hogy mikor miről beszélt Jézus, MINDEN SZAVÁBÓL ERŐ ÉS VILÁGOSSÁG ÁRADT. Nem nehéz elhinni, mert az emberi beszédből is áradnak erők. Hányszor megfigyelheted, hogy szól hozzád valaki és attól, amit hallasz megnyugszol, vagy éppen idegessé válsz, megvígasztalódól, vagy elkeseredel, felvidulsz vagy elsírod magad.

Isten beszédéből mindenható erők áradnak. Gondold csak meg: a teremtés hajnalán csupán ennyit mondott az Úr Isten: „Legyen!" És lett minden, amit akart. A kapernaumi százados ezt kérte Jézustól: „Csak szólj egy szót és meggyógyul az én szolgám." És meggyógyult abban az órában.

Azalatt, amíg Mária Jézus szavait itta, ugyanolyan erők áradtak a lelkébe, amelyekkel Jézus háborgó vizeket csendesített le a tengeren, vagy halottakat támasztott fel. És HOGY KELLETTEK Máriának azok az erők! Neked is kellenek, Testvérem! Feltételezem, sok mindened van, talán ebben-abban bővölködöl is. De ERŐD MENNYI VAN? Hát használd ki az alkalmat, ha együtt lehetsz Jézussal: övé minden hatalom mennyen és földön.

Egy valamivel légy tisztában Testvérem: neked Isten ma nem csak ennek a félórának az élményét szánta: téged arra választott ki, hogy részese légy az Egyház küldetésének. Neked nem csak arra kell erősnek lenned, hogy a munkád jól essék, győzd erővel, képességgel, hanem arra is kell erő, hogy példás keresztyénnek bizonyulhass! Ehhez pedig kevés a "belső kamra" magányos áhítata. Kevés egy-egy kegyes élmény. Kell a gyülekezet közössége, az Egyház, a veled együtt hívők szolgáló közössége is.

Az erőn kívül VILÁGOSSÁG IS ÁRADT Jézus beszédéből. Amikor Mária Jézust hallgatta, nemcsak megerősödött, de tanult is. Nos, Márta erre nem gondolt és ebből is kimaradt. Gondolhatta magában, hogy hallgatta ő Jézust már elégszer, neki elég, amit már megkapott Tőle. Mária viszont többre vágyott, tisztán akart látni a földi és a földöntúli élet dolgaiban.

Testvérem! A mi nemzedékünkben általában jellemző vonás, hogy mindenki tanul. Az Egyházban is valamennyien tanulunk. Egyre többet, egyre jobban értünk a ránk tartozó dolgokban. Mária igyekezetével vágyunk a több és jobb megértésre. Isten dolgaiban eligazodásra.

Egyházunk vezetői, a prédikáló lelkészek Mária módjára ülünk Jézus lábainál és igyekszünk mindent jól érteni, amit Ő mond. A magyar református Egyház Debrecenben tartandó őszi jubiláris Zsinata olyan időszerű kérdésekben készül tanítást adni, mint az evangélizáció, a kegyelmi ajándékok, a keresztyén családi nevelés, a nők ordinálása, teljes jogú egyházi szolgálatba állítása. stb. Márpedig ahhoz, hogy az Egyház tanítani tudjon, előbb az Egyház Fejétől, Jézustól kell tanulnia, többet és jobbat, mint eddig.

Testvérem, Te se maradj ki az Egyház tanulásából. Tudjad, mit akar Isten az Egyházzal és mit akar veled ebben a mai világban? Ne tartsd elégnek, amit már megtanultál. Isten az "ó" mellé sok "újat" is előhoz a Kijelentés könyveiből. Tudnod kell, jól kell értened , miért jár Jézus Krisztus Egyháza a szolgáló szeretet útján, és a neked jutott szeretet erőivel részt kell venned a szolgálatokban. Mindennek rendelt ideje van! A köteles munkának, az alkalmi szeretetszolgálatnak is, az erőgyűjtésnek és a tanulásnak is.

Van eset, amikor két ember helyett is dolgoznod kell, ahogy Márta is tette, és van, amikor meg kell állnod, le kell ülnöd Jézus lábainál, Őt hallgatnod, ahogy Mária tette. Jézus azt mondta, hogy "MÁRIA A JOBB RÉSZT VÁLASZTOTTA, MELY EL NEM VÉTETIK TŐLE". Bizony nem, mert "ég és föld elmúlnak, de Isten beszédei soha el nem múlnak". E beszédek nyomán erősnek lenni és világosan látni A JÓNÁL IS JOBB.

Végül még egyet. Azt már tudjuk, mi a jó, sőt azt is tudjuk, hogy ami a jónál is jobb, de nézzük:

3/ MI A LEGJOBB

Az a legjobb, ha Te Testvérem, ezt a régi, befejezetlen történetet jól folytatod. Ha majd a hétköznapokban úgy végzed a munkádat, hogy csak azt lehessen mondani rá: jó dolog. Másokénál is jobb. És ha több erőt és több világosságot gyűjtesz magadnak. És ha nem éred be a belső kamráddal, a magányos kegyességgel, hanem el is mégy oda, ahol Jézus személyesen és szolgálatra készen mindig jelen van.

Ahol Ő nem vendég, hanem ő van otthon, övé a ház. Ez a hely a gyülekezet, amelyben asztalhoz ültet magával és sokadmagaddal, ahol Ő szüntelenül erősít és megállás nélkül tanít. Azután az lesz a legjobb, ha erőkkel és világossággal telítve, tanult tanítványként, bizonyságtevőként elmégy és jócselekedetekkel szolgálsz Istennek és embertársaidnak. Az a jónál is jobb, MINDENNÉL JOBB lesz: az lesz a LEGJOBB. MINDENKINEK. NEKED IS.

Ámen.

Imádkozzunk!

Mennyei Atyánk, köszönjük neked ezt a régi történetet és azt a lehetőséget, hogy amit az evangélista már nem írhatott le, azt mi folytathatjuk. Köszönjük, hogy másokkal együtt munkatársaid lehetünk országod építésében és mindannak őrzésében, művelésében, ami jó és szép a mi életünkben. Kérünk, segíts kitartóan küzdenünk minden ellen, ami ártalmas, kártékony és az életet fenyegeti. Adj erőt és világosságot igédben Szentlelked által, hogy alkalmasan szolgálhassunk neked és mindazok javára, akik rászorulnak a mi jócselekedeteinkre.

-.-.-.-.-

Miután olyan állapotba került, a Tóth J. u. 26. szám alatti volt kántorlakás, hogy le kellett volna bontatnunk, eladtuk. Paranics István és felesége vették meg kedvező áron.

Gyülekezeti szempontból ennél jelentősebb esemény volt, hogy a megboldogult Böszörményi Jenő fia és leánya, Dr. Böszörményi Ede hódmezővásárhelyi lelkipásztortársam és a Párizsban élő nővére tanácsomat kérte: adománnyal szeretnék megörökíteni az édesapjuk emlékét, mit javasolok? Arra kértem őket, hogy adományozzanak egy elektromos kis orgonát az Imaházban leendő használatra. Az ajánlatomat elfogadták és megbíztak, hogy vegyük meg a kívánt kis orgonát és közöljük a vételárat.

Úgy is történt. Egy bizottsággal elmentünk Békéscsabára, ahol megvásároltunk egy Formation l típusú szintetizátort, a hozzá való erősítővel és hangszóróval 70.000 forintért. Ezt az összeget a két testvér haladéktalanul megtérítette. A mai napig jó szolgálatot tesz.

Vegyes református-evangélikus lelkészküldöttség kapott meghívást a Kelet-német evangélikus egyháztól, hogy német lelkészekkel két héten át tartó üdülés keretében legyünk együtt, tartsunk előadásokat és beszélgessünk velük. A küldöttek vigyék magukkal a feleségüket is. Az egyik református küldött én lettem.

Az üdülés helye Rügen szigetén volt. Emlékezetes szolgálatot végeztünk és annak befejezéseként 4 napot Berlinben tölthettünk el. Befejezésül fogadott bennünket az akkori német Egyházügyi Hivatal elnöke is.

A mi küldöttségünk állami vezetője a magyar Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese, Straub István úr volt, aki nem tudván németül, engem kért meg, hogy tolmácsoljam. Berlinből repülőgéppel tértünk haza Budapestre, ahol engem 50 éves érettségi találkozóra vártak.

Hazaérkezésünk napján, este csatlakoztam az érettségi vizsgánk ötven éves jubileumát ünneplő volt gimnáziumi osztálytársaimmal, akikkel ez volt az első jubileumi találkozásom. Nagy élmény volt.

Az 1987. évi választói névjegyzékbe 724 választót vett fel a presbitérium.

Ebben az évben a parókia teljes elektromos berendezését kicseréltettük Hajdú István villanyszerelő mesterrel, aki a szentesi DÁV egyik vezetője is volt. Jó munkát végzett.

A város az Alsó református és a Kálvária temető határán, az Alsó temető főbejáratával szemben új, két termes ravatalozót építtetett, amelyhez a két egyház kölcsönösen fele-fele arányban adott térítésmentesen építési telket és kellően széles oda vezető úthoz egy-egy sávot, amelyen szép fasort telepítettek.

1987-ben választottuk a Zsinat lelkészi elnökévé Dr. Kocsis Elemér debreceni püspököt. A Zsinat lelkészi alelnöke Kovách Attila dunántúli püspök lett. Én is újra a Zsinat rendes tagja lettem, azonkívül rendes tagjává választott a Doktori Fokozatokat Odaítélő zsinati bizottság, valamint a zsinati gazdasági szakbizottság is.

Rosszul érintette az alsópárt-kiséri presbitériumot az, hogy a központi presbitérium a korábban közösen megállapított temetési lelkészi stólát a Temetkezési Vállalatnál fizetett összeg 10 %-áról 8 %-ra csökkentette, a kántori stólát pedig 5 %-helyett 4 %-ban állapította meg Ez volt az első eset, hogy az egyik nagytemplomi presbitérium az addig közösen megállapított díjtételt önkényesen megváltoztatta. Ez barátságtalan lépés volt, aminek rossz visszhangja lett az alsópárt-kiséri presbitériumban. Az egyoldalú lépés hátterében az állt, hogy a központi egyházközségben ijesztően megnőtt a polgári temetések száma s azt gondolták, hogy ha olcsóbb lesz az egyházi szertartás ajánlása, akkor emelkedik az egyházi szertartást megrendelők száma.

Meg kell jegyeznem, hogy az alsópárt-kiséri egyházközségben 85 %-os volt az egyházi szertartással végzett temetések aránya. Ez azt jelentette, hogy elvétve akadt olyan család, amelyik "beérte" a polgári szónokok közreműködésével. Sőt, miután Vági László apát testvéremmel mély barátságban éltünk, megegyeztünk abban, hogy a vegyes házasságokban elhunyt halottak temetésén az a lelkész szolgáljon, akit a gyászoló család kér. Engem nagyon sok római katolikus család kért a temetési szolgálatokra. De ebből soha nem támadt katolikus-református vita.

Ettől függetlenül én magamra nézve elfogadtam a 10-ről 8 %-ra csökkentés javaslatát, de Szabó Imre, aki ezért a kántori stóláért cserébe ingyen ellátta a nagytemplomi orgonista kántori szolgálatokat, nagyon sérelmezte és a központi temetéseken nem vett részt. A központi akció egyébként nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket.

-.-.-.-.-

Miután a feleségem beutalót kapott egy Karlovy Varyban működő szanatóriumba, a Csehországba vivő útra és a szanatóriumban mint kísérő, én is vele utazhattam. Kellemes meglepetésként ért, hogy engem, mint kísérőt ugyanúgy kezelésben részesítettek, mint a beutalt feleségemet. Mondanom sem kell, hogy mindketten megfiatalodva tértünk haza.

1988. március 1-jei hatállyal a Csongrádi Református Egyházmegye esperesévé választott az egyházmegye 29 gyülekezete. Egészen pontosan 28 igen szavazatot kaptam. Úgy emlékszem, erről már írtam. Egy presbitérium az ellen emelt kifogást, hogy nem többes jelölés előzte meg a választást.

Az egyházi és a világi sajtó meglepően terjedelmes cikkekben számolt be erről a tényről. A Reformátusok Lapja a teljes életrajzomat is közölte négy évtizedes elméleti tudományos munkásságom eredményeivel. A Csongrád megyei sajtó egész oldalas beszélgetést közölt velem.

1988. május 21-én volt az ünnepélyes beiktatásom, amelyen részt vett a Zsinat lelkészi elnöke, Dr. Kocsis Elemér tiszántúli püspök, Dr. Adorján József budapesti esperes, teológiai professzor, Dr. Sarkadi Nagy Pál teológiai professzor, volt teológus évfolyamtársam, Szabó Gábor kecskeméti esperes, a debreceni Kollégium főigazgatója Dr. Gaál Botond, a debreceni teológiai professzorok, a tiszántúli egyházkerület esperesei teljes számban. Szabó G. László a Csongrád Megyei Tanács elnökhelyettese, Szirbik Imre Szentes város tanácselnöke, Komlós Attila lapszerkesztő és még számos közéleti vezető. Jelen volt Vági László római katolikus apátplébános és a Bárdos Lajos énekkar Nagy János igazgató, orgonaművész vezetésével. A megnevezettek valamennyien külön-külön köszöntöttek, a köszöntésekre mindegyiküknek személy szerint válaszoltam. Székfoglaló beszédemet az egyházi szaksajtó teljes terjedelmében közölte.

A presbitérium megrendültén tárgyalta Homoki Nagy Béláné női presbiterünk váratlan elhunytát. Családi élete és gyülekezetei munkássága egyaránt példás volt. Temetésén a bibliai Mária és Márta alakjába öltöztetve a kedves Máriánkat hirdettem a vigasztalás igéjét Vági László rom. kat. apátplébános társszolgálatával, aki a síri liturgiát végezte.

-.-.-.-.-

1988. május 25-én agyi érelzáródás tünetei jelentkeztek nálam. Az első tünetet érzékelve, ami disartriában, beszédzavarban nyilvánult meg, perceken belül a Kórház Idegosztályára hajtottam, ahol haladéktalanul trentál-infúziót kaptam, amit 10 napon át ambuláns betegként kaphattam meg. Azzal bíztattak, hogy egy hónap elteltével bizonyosan gyógyult leszek.

Ezzel kapcsolatban le kell írnom Istennek egy különös beavatkozását a szolgáló életembe. Az első kezelés alkalmával arra kértek az orvosok, hogy egy hónapig tartsak teljes hallgatást, ne beszéljek semmit. Ez az egy hónap június 25-én, vasárnap telik le, amikor is mint esperesnek Dányi József újonnan megválasztott hódmezővásárhely-ótemplomi lelkipásztort kellett ünnepélyesen beiktatnom lelkészi állásába, méghozzá Dr. Kocsis Elemér püspök társaságában, aki ugyancsak részt vett az ünnepi beiktatáson. Az volt az első várható alkalom, amikor a "hallgatókúrám" letelt. Megvallom, nem egészen félelmek nélkül készültem arra az alkalomra. Nem tudtam, hogy tudok majd újra megszólalni, méghozzá óriási gyülekezet előtt, akkora ünnepségen. Tartottam ától, hogy esetleges kudarcommal megzavarom az ünnepséget. Nos, Isten a következőképpen könyörült meg rajtam.

Június 24-én szombaton, tehát egyetlen nappal a vásárhelyi ünnepi szolgálatom előtt, a hallgatókúrám utolsó napján, amikor még semmi biztosat nem tudhattam, mire leszek képes a következő napon, dél felé váratlanul beállított hozzám egy kereszteltető család és arra kértek, hogy kereszteljem meg a kisgyermeküket. Közöltem velük, hogy sajnos hétköznapokon nem szokás keresztelési szertartást végezni, amúgy is csak istentisztelet keretében keresztelünk, de könyörögtek, hogy kivételesen tegyem meg, mert csak azon a napon tudnak együtt lenni azokkal, akik messze távolból éppen náluk vannak. Rövidre fogva: engedve a kérlelésnek, elvégeztem a keresztelést. Az üres templomban előbb külön néma imádságban könyörögtem a csodáért, hogy

tudjak beszélni, belekezdtem a szent szertartásba. A családon és rajtam kívül senki nem volt a templomban.

ÉS MEGTÖRTÉNT A CSODA! Úgy jött belőlem a szó, mint azelőtt. Leírhatatlan hála és öröm töltött el. Annak a családnak sejtelme sem lehetett arról, ami akkor végbe ment bennem, de akkora felszabadultságot nem tudom, mikor éreztem, mint azon a szombati délutánon és estén. Talán csak ahhoz volt hasonlítható az élményem, mint amikor valakinek a szeméről egyszerre leesik a hályog és lát!

Azt a keresztelési alkalmat Isten titkon rendezte el, hogy nyugtalanság és rettegés nélkül készülhessek a másnapi szolgálatra, amelyen mondanom sem kell, el tudtam volna repülni a boldogságtól. TUDOK BESZÉLNI! Nem kell abbahagynom a lelkészi szolgálatot beszédképtelenség miatt!!

Karikó Tóth Lajos presbiterünket július végén választotta meg a gyülekezet az egyházközség gondnokává. Pénzügyes képzettségének ezer áldását adta benne nekem Isten. Nem sokkal ezután Karikó Tóth Lajos Pro Urbe kitüntetést kapott a várostól. Együtt örült vele az egész presbitérium és a gyülekezet.

Közben azonban a szíve kezdett rendetlenkedni, annyira, hogy a balatonfüredi Szívkórházban kellett kezeltetnie magát.

Szomorú szívvel vettünk búcsút Dr. Kardos Sándor tiszti főorvos presbiterünktől, aki az utóbbi években a Központ területére költözött át és a központi egyházközség presbitere, sőt gondnoka lett.

Mindenkinél érzékenyebb volt a szép és helyes magyar beszédre. Ő volt az egyetlen, aki valahányszor magyartalanságon vagy helytelen szóhasználaton kapott engem, menten figyelmeztetett rá. Sokat köszönhettem neki nyelvhelyességi téren, azon kívül, hogy minden tekintetben követendő példakép barátot tisztelhettem benne. Sajnos őt, a feleségét, sőt az egyik nagyszerű felnőtt fiát is én temettem el a feltámadás és az örök élet hitében vigasztalódva.

Bánat után öröm ért: legidősebb fiunk, András, miután korábban elveszítette első feleségét, visszaköltözött Csongrádról Szentesre, ahol Isten kivételes áldásban részesítette: áldott hitvessel ajándékozta meg, aki 5 évi özvegység után kapott a fiunkban jó férjet. Az 5 év alatt rendszeres templomba járó hívünk volt. Külön érdekesség, hogy éppen az esperesi beiktatásomra készülődő szolgáló gyülekezeti közösségben találtak egymásra. Hamarosan egybe keltek. Máig boldogan élnek.

Szomorú szívvel jelentettem a presbitériumnak, hogy minden kísérletem arra, hogy miután a Nagytemplomhoz tartozó, ősidőktől fogva egy egységes gyülekezet, az 1950-ben át nem gondolt osztódással kettészakadt, újra vissza egyesüljön, ezáltal testvéri egységbe, közös anyagi érdekkörbe vonva a két gyülekezetet, áthidalva az utóbbi városrendezés folytán a város egyik részéből másik részébe kényszerülő sok száz család egy családdá váljék, a központi presbiterek ellenkezése miatt rendre meghiúsul. Ennek egyetlen oka az, hogy az átköltözések szinte kivétel nélkül az Alsópártról a Központi egyházközség területére történt, anyagi hasznot csak a központi egyházközségnek jelent, nem hajlandók egyesülni.

Isten malmai lassan őrölnek. De őrölnek.

-.-.-.-.-

Amikor ezeket a sorokat Írom, már sok év telt el azóta, hogy Isten Szentesre vezérelte Kovách Pétert és feleségét, a szintén lelkész Mészáros Erzsébetet, s miután mindkettőjüket lelkipásztorává választotta a kettészakított egyházközség, már a legnagyobb békességben és egyházi főhatósági hozzájárulással, régi álmomat megvalósítva SZENTES NAGYTEMPLOMI EGYHÁZKÖZSÉG néven egyesült az egyházközség és gyülekezet.

De egyelőre vissza kell térnem az 1988-as időkre. Újra szabályozta a két presbitérium az egyházi szolgáltatások díjait. Ez azért volt jó, mert így a lelkészeknek az egyes szolgálatokra felkérés alkalmával nem kellett anyagiakról tárgyalniuk a családok megbízottaival, hanem csak a

lelkészi szolgálatra tartozó adatokat kellett megbeszélnünk velük. Az anyagiakat minden család a pénztárban nyugta ellenében rendezhette.

1989. februárjától kezdve egy-egy temetés lelkészi stólája 500 Ft, esketési stólája 300 Ft, a kántor temetési stólája 250 Ft, a harangozóé 70 forintban állapíttatott meg, a 3 harang háromszori megszólaltatásáért 450 forintot kellett fizetni, egy esketési kántori stóla 150 Ft, szőnyeg- és villanyhasználat 500 forintba került.

-.-.-.-.-

Csupán az újra egyesítést megelőző egészségtelen helyzet érzékeltetése céljából idézem a 6/1989 számú presbiteri határozatot, amelyben az alsópárt-kiséri presbitérium tudomásul veszi Imre András, Imréné Pethe Ibolya, Imre Péter és Imre Péterné, valamint Markovics Mihályné bejelentését, hogy ők a központi egyházközség területére átköltözésük után is kizárólag az alsópárt-kiséri egyházközséghez kívánnak tartozni, sőt az ott érvényes presbiteri tisztségüket a továbbiakban is gyakorolni akarják.

Csupán megjegyzem, hogy hasonló bejelentések számos esetben történtek.

Miután a Cserebökény-Veresházi iskola megszűnt, az annak udvarán levő haranglábról a harangot Gilicze András felsőpárti lelkipásztor levette, és Szentesre hozta, akinek az egyházközségéhez tartozott területileg Cserebökény és hozzájárult ahhoz, hogy azt a harangot a református Alsó temetőben megfelelő haranglábon a temetések alkalmával működtessük. A felállított haranglábat és harangot ünnepélyes szertartás keretében 1989. május 15-én felavattuk.

-.-.-.-.-

Korábban már említettem, hogy Dr. Kocsis Elemér püspök, egy alkalommal a kéziratai között felfedezte egy 4 nagy kötetes munkámat, amelybe több helyen beleolvasgatva, úgy találta, hogy azt könyv formájában meg kellene jelentetni. Megvallom, nekem eszembe sem jutott ilyesmi, ugyanis én azt az anyagot mintegy 10 éven át a gyülekezeti bibliaórákon adtam elő. Utána a többi bekötött kéziratom között letettem és pihentettem.

Azonban egy nap levelet kaptam Tarr Kálmántól, a Kálvin kiadó igazgatójától, amelyben arra kért, hogy a kéziratot mutassam meg neki. Kiderült, hogy a püspök intézkedett. Telefonon megbeszélt napon és időpontban megjelentem Budán és Tarr Kálmán elé tettem a 4 testes kötetet és vártam, hogy "elájul", majd elkezdi magyarázni nekem, hogy a református egyházi könyvkiadás milyen nehézségekkel küszködik s hogy egy ekkora műnek a megjelentetése meghaladja a kiadó lehetőségeit.

Más történt. Kezébe vette a köteteket, bele-beleolvasgatott és ahányszor lapozott, mindig ezt mondogatta: "Jó...nagyon jó..." A vége az lett, hogy haladéktalanul kéri a kéziratot megfelelő méretben legépelt állapotban és még egyre kért. Arra, hogy "mozgassam meg" a holland kapcsolataimat, s ha lehet, szerezzek holland hozzájárulást, hogy elfogadható áron lehessen forgalomba hozni a könyvet. Egyszóval szerezzek pénzt!

Akkor jött a "Deus ex machina". Eszembe jutott, hogy nem is olyan régen a Zsinat elnöksége összehívta mindazokat a magyar lelkészeket, akik az idők folyamán Hollandiában voltak ösztöndíjasok. Ugyanis, a hollandiai református egyetemek küldöttsége találkozni szeretne velük. Az a találkozó létre is jött. Szentesről Gilicze András és én ketten vettünk részt a találkozón Debrecenben, ahol mindenkit név szerint felszólítottak, hogy számoljon be arról, mi hasznát vette a hollandiai tanulmányainak?

Pontosan már nem tudom, hányan lehettünk, csak arra emlékszem, hogy a legtöbben meg sem tudtak szólalni hollandul. Akik pedig össze tudtak hozni néhány mondatot, sokuknak nem volt lényeges tartalma.

Én nyugodtan vártam és jegyzeteltem. Amikor pedig rám került a sor, ékes hollandsággal, jó kiejtéssel a munkáimról, a tisztségeimről és főleg a kiadványaimról beszéltem. Nem figyeltem a kiváltott hatást, inkább magamban befelé arra ügyeltem, hogy a lényeges dolgaimról adjak

számot. Az biztos, hogy meglepte őket a beszámolóm. És ezt a megállapítást nem azokból a reflexiókból állítom most össze, amelyekkel a beszámolómat fogadták, inkább egy professzor feleségének szavait idézem, aki ajtót nyitott nekem, amikor az utrechti egyetem rektori lakásának ajtaján a csengetésemre rám nézett és ahelyett, hogy beinvitált volna, besietett az előszoba túlsó végébe és onnan kiáltotta a férjének, jöjjön, mert " az a Domine /lelkész/ van itt, aki Debrecenben beszámolt!"

Itt ugrottam egy nagyot, de visszatérve a debreceni beszámolóra, onnan folytatom, ahol Tarr Kálmán igazgató barátom megkért, hogy "mozgósítsam a holland kapcsolataimat".

Hazatérve Szentesre aztán nekiálltam megszervezni egy holland előadókörutat a kéziratom bemutatására és támogatás szerezésére. Néhány gyors levélváltás után sikerült 9 olyan helyet és alkalmat megszerveznem, ahol szívesen fogadtak. Soest-ban, ahol a holland királynő nyaralója van, egyházi közreműködésre jelentkezett nálam levélben egy van Staveren nevű gazdag család, akik megírták nekem, hogy miután három hetet Skóciában töltenek, szívesen rám bízzák a villájukat azzal a kéréssel, hogy az éjszakákat minden körülmények között a villában töltsem kísérőimmel, továbbá a kiskutyájukat reggelente lássam el enni- és innivalóval. A nappalokat szabadon ott tölthetjük, ahol akarjuk, csupán az éjszakai házőrzést meg a kiskutyáról gondoskodást vállaljuk el.

Dr. Gombos András barátom a feleségével és egyetemista lányával vállalták, hogy a kényelmes Mitsubishi Galant márkájú nagy kocsijukkal elvisznek, Hollandiában fuvaroznak és hazahoznak. Úgy is lett. Isten csodálatosan megkönnyítette és meggyorsította az akciót, legfőképpen engem áldott meg a holland nyelvtudásom felfrissítésével.

Sajnos Irénkém dereka olyan rossz állapotban volt, hogy nem vállalkozhatott az útra, így kapott helyet a kocsiban Zita. Bandi, Éva és Zita remek társaságot biztosítottak az útra. Tirolban szálltunk meg egy helyen, ahol ők téli síelés kapcsán szoktak megszállni.

Soestben csodálatos helyen volt a szállásunk: egy két emeletes hatalmas villában, amelynek a kamráját, hűtőszekrényeit a háziak gondosan feltöltötték, úgyhogy sem ennivalóban, sem innivalóban nem volt hiányunk. A kiskutya ellátásáról külön gondoskodtak, nekünk csak oda kellett adni neki a készet.

9 helyen vártak és Bandiék mindenhová elvittek, engem a rám váró házigazdáknak átadtak, s amíg én a hallgatóim között forgolódtam, addig ők bejárták a környéket s jóformán egész Hollandiát megismerhették. Bandiban azt csodáltam, ahogy mindenhová odatalált és eligazodott, pedig nem volt könnyű, mert akkor már nem csak a városok, de a falvak között is sztrádák húzódtak.

Nem szaporítom a szót: Brüsszelbe is átmentünk, ahol belga barátaim vártak egy látogatásra bennünket.

Most pedig "a lényegre térek rá": 10.000 guldent küldtek a Zsinat általam megadott számlaszámára, ami akkor 330.000 forintot jelentett. Természetesen én egy centet sem vettem át, tiszteletdíjat sem fogadtam el sehol, de egy-egy ebédmeghívást nem utasítottunk vissza.

Sajnos azok, akik engem annak idejében barátságukba fogadtak /1946-1948-ban voltam ösztöndíjas/, már mind a mennyei hazába költöztek. Berkhof professzor is, aki Leidenben volt teológiai tanár és akit 1955-ben két héten át kísértem és tolmácsoltam, amikor díszdoktorrá avatták a pesti Teológián, ő is Odafönt volt már, csupán Soestban és Brüsszelben éltek barátaim.

Itthon Kanfi Horváth Józsefné, Marika pénztáros munkatársam vett ki háromheti szabadságot arra, hogy legépeli a 740 nagy oldalnyi kéziratomat három példányban, ami a könyvben 450 oldal lett. Tökéletes munkát végzett.

1990-ben az Ünnepi Könyvhétre jelent meg szép kiadásban "BIBLIAISKOLA MINDENKINEK" /Jézus élete és munkája Máté. Márk, Lukács és János evangéluma alapján/ címmel. A tetszetős kemény kötésben kínált könyv eladási ára a holland hozzájárulás felhasználásával 170 forintért 5000 példányban örvendetes gyorsasággal elkelt.

Az Ünnepi Könyvhét vasárnapján a Kálvin téri templom előtt felállított református sátorban Gyökössy Endre tudós lelkésztársammal és barátommal együtt dedikáltunk.

Ökumenikus tartalmánál fogva érthető, hogy római katolikus papok tömegével vásárolták és az Új Ember című katolikus hetilap is magasan értékelte. Jellemző adat, amit soron és renden

kívül említek meg: amíg az első kiadás 1990-ben 170 forintba került, a második kiadás, ami 2005. Karácsonya előtt látott napvilágot, 3.500 forintért volt kapható.

1990. májusában valósággal áradtak rám Isten áldásai.

Május 20-án, vasárnap dedikáltam a Bibliaiskolámat a Kálvin téri templom előtt, amint már írtam is. Május 21-én, hétfőn 10 órakor került sor a teológiai díszdoktorrá avatásomra Debrecenben, ahová reggel korán indult egy nagy 45 személyes busz, amelyet Dr. Csikai Miklós elnök jóvoltából az Árpád Tsz. bocsátott rendelkezésünkre, megtelve azokkal a híveimmel, és tisztelőimmel, akik részt akartak venni az ünnepségen. Természetesen jelen voltak családom tagjai is, teljes létszámban.

Ez az ünnepség SZENTESI NAP LETT DEBRECENBEN, ugyanis nemcsak engem ért a legmagasabb teológiai kitüntetés, de velem együtt avatták doktorrá Gilicze László felsőpárti lelkészbarátomat és 4 éven át volt segédlelkészemet, Karasszon Dezsőt a debreceni Teológiai Akadémia immár tanszékvezető ószövetségi professzorát. Hárman álltunk tehát egymás mellett a zsúfolt díszteremben és mondtuk el egymás után a köszönő beszédeinket. Az én laudációmat Dr. Fekete Károly professzor mondta el, felsorolva pályafutásom jeles eseményeit és összegező felsorolásban a nyomtatásban megjelent tanulmányaimat és igehirdetéseimet. Külön köszöntött az egyházkerület püspöke, a Zsinat lelkészi elnöke Dr. Kocsis Elemér. Egész életművemért kaptam a díszdoktori címet.

Nagy sikerrel jártak kézről-kézre a Bibliaiskolám előző nap forgalomba került példányai.

-.-.-.-.-

Indulás az elbúcsúzó istentiszteletre - 1991

Elkövetkezett a nyugalomba vonulásom ideje. Jóllehet a 75 éves felső határt még nem értem el, de mivel az esperessé választásom az esperességben elődöm ciklusának a közepébe esett, így három év elteltével lejárt és nekem új választásban kellett volna részt vennem. Nem felejtve a néhány éve ért agyérgörcsöt, és mivel fél év múlva elértem a szentesi szolgálatomban eltöltött pontosan 40 /negyven/ évet, nem éreztem felülről indíttatást a vetélkedővel együtt járó újraválasztásra. Inkább hallgatva a zsinati pénzügyeket intéző Papp Gyula volt teológiai évfolyamtársam tanácsára, nem 1991. január 1-től, hanem 1990. december l-jétől kértem a nyugdíjazásomat. Decemberben ünnepélyesen elbúcsúztam a gyülekezettől és az aktív egyházi szolgálattól, amelyben pontosan 50 év számított bele a nyugdíjba, de a szolgálatot 1991. június 1-jén adtam át.

Jó lelkiismerettel tettem, mert

a) az egyházi épületeket jó állapotban adhattam át az utódomnak,
b) az egyházközségnek hátraléka, adóssága nem volt,
c) a pénztárban 500.000 Ft azaz ÖTSZÁZEZER FORINT készpénz lett az utód induló vagyona, az általam gondozott Csongrádi Egyházközségnek 400.000 Ft azaz NÉGYSZÁZEZER FORINT készpénz volt az utódnak átadható készpénzvagyon.
d) Gondoskodtam róla, hogy nyugállományba vonulva legyen saját lakásunk, hogy a Kiss Bálint u. 2. szám alatt levő lelkészi javadalmi lakást az utódomnak átadhassam.
e) Gondoskodtam róla, hogy férfi lelkész követhessen az alsópárt-kiséri lelkipásztori állá-son. Ugyanis több női lelkész szerette volna elnyerni a megüresedő állásomat.

f) Pontosan 50, a nyugdíjba beszámítható szolgálati évem gyűlt össze, benne a szentesi 40 csak a nagyobb rész.

Betöltöttem a 73. életévemet, úgy gondolom, hogy "ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam. Végezetre eltétetett nékem az az igazság koronája, amelyet megad nékem az Úr ama napon, az igaz Bíró" /2 Tim. 4,7-8/. Ennek az igének a hitében megerősödve határoztam el magamat a lelkipásztori tisztem átadására azzal, hogy amíg az utódom elrendezi a személyes dolgait, utólag tudom, hogy ez 1991. június l-ig tartott, megtartva lelkészi jellegemet, ami az alkalmi szolgálatok végzésére élethossziglan jogot ad. Elrendeztem, hogy az Alspárt-kiséri presbitérium és gyülekezet Sipos Árpád tiszakécskei lelkészt, a Szentesen született Dr. Sipos István tudós lelkipásztor egyik fiát meghívhassa illetve megválaszthassa.

Én családommal 1991. tavaszán a javadalmi lakásból kiköltöztem, a kertvárosba, a Drahos István u. 5. szám alá elköltöztem. Külön köszönetet örökítek meg hitvesemnek, aki oroszlánrészt vállalt azért, hogy saját lakást vehessünk, továbbá holta után is áldom Dr. Kertész Péter ügyvéd barátomat, hívemet és új szomszédomat, aki minden jogi formaságot magára vállalva tette lehetővé és szabaddá a három szobás szép társasházi lakás birtokba vételét, ahol ma is együtt lakhatom, áldott feleségemmel a Kertvárosban.

Az átköltöztetésünk kapcsán nyújtott segítségükkel a Szentesen lakó két fiunk András és Péter feleségestől tettek meg értünk hálás gyermeki szeretetből minden szükségeset. A könyveimet a Gimnáziumi tanítványaim rakták össze és hordták fel az emeleti lakásba és a garázsba.

-.-.-.-.-

Még mielőtt lezárnám az aktív szolgálatom emlékeit, néhány jelentős eseményt feltétlenül meg akarok írni.

Az egyik a presbitérium 1989. szeptember 3-án hozott határozata, amelyben kérelemmel fordult a Kossuth téri általános iskola igazgatóságához azzal a javaslattal, hogy az iskola haladéktalanul vegye fel Kiss Bálint nevét, aki a jelenlegi iskola eredeti emeletes épületét 1803-ban építtette és tankönyveit írta. Közölte a presbitérium, hogy ezt a javaslatot Szentes város egész társadalma, azzal együtt a legilletékesebb hatóságok is támogatják.

Ezért a határozatot személyesen vittem el Licsicsányi Mihály igazgató úrnak és a határozattal együtt átadtam neki a Teológiai Szemlének azt a számát, amely Kiss Bálintról írt tanulmányomat tartalmazta. Azért hogy a tantestület minden tagja tisztában lehessen azzal, ki volt Kiss Bálint.

A határozatot megelőzően ugyanis felkerestem Labádi Sándor első titkárt, Szirbik Imre tanácselnököt és Dr. Négyessy Jánost, a Hazafias Népfront szentesi városi elnökét, tájékoztatva őket Kiss Bálint érdemei felől és mindannyian lelkesen támogatták a presbitérium határozatában testet öltött kezdeményezésemet. Megtudtam, hogy az ügyet az iskola tantestületének kell kezdeményeznie. Szomorú meglepetés ért, amikor megtudtam, hogy az iskola tantestülete a javaslatot egyhangúlag ELVETETTE.

Később, az egy évre rá bekövetkezett rendszerváltozás után ugyanez a tantestület elindította a névváltoztatás ügyét és az álmom végül is beteljesedett, az iskola felvette Kiss Bálint nevét.

-.-.-.-.-

Még, mint históriku érdemel említést, hogy 1989. november 4-én jelentkeztem a Horváth Mihály Gimnázium igazgatójánál, Bácskai Mihály úrnál és felajánlottam neki, hogy azoknak a magyartanároknak, akik az első osztályokban bibliaismeretet tanítanak, valamint minden érdeklődőnek kész vagyok bibliaismeretet tanítani. Megállapodtunk, hogy amennyiben a tantestület hozzájárul, elkezdhetem. A tantestület minden tagja, tizenöten örömmel fogadták az ajánlatomat, hogy minden térítés nélkül, ingyenesen adok hetenként egy órát.

A szerdai napok délutánján 16-17 óra között megindult a hatalmas érdeklődéssel kísért tanításssorozatom a Bibliáról, és tartott mindaddig, amíg aktív szolgálatom tartott. Sajnos az utódom nem lelkesedett a megnyílt lehetőségért, vagy az érdeklődés szűnt meg a személyes szolgálata iránt.

-.-.-.-.-

Ha Isten kegyelme nem toldott volna sok-sok napot a napjaimhoz, akkor ide most azt írhatnám, hogy amit elkezdtem, annak végére is értem, a nagyra /vagy csak hosszúra?/ "sikeredett" mű kész, az alkotó pihenhet, mondaná Madách.

Ő azonban, aki elhívott és a szolgálatra képesé tett, mást gondolt felőlem. Olyan folytatással ajándékozott meg, amilyet én nem terveztem, Tőle nem kértem, hanem kérés nélkül kaptam.

Az utódomat használta fel arra, hogy "újat" kezdjen velem. Sajnos ennek a folytatásnak az útja csak kezdetben volt jó és szép, de a féltékenység és a hiúság hamarosan elzárta.

N Y U G Á L L O M Á N Y B A N

Elbúcsúzás 40 évi szolgálat végén – 1991.06.01.

"A presbitérium meghatottan vesz tudomást arról, hogy Dr. Imre Ernő ny. lelkipásztor feleségével együtt kiköltözött a javadalmi lakásként 40 éven át lakott lelkészlakásból. Megköszöni, hogy 40 éven át a lakást a jó gazda gondosságával lakta, jó állapotban tartotta és fejlesztette is. Külön köszöni a presbitérium, hogy saját erejükből, önállóan vettek maguknak saját lakást. Isten gazdag áldását kéri a presbitérium nyugalmazott lelkipásztorára, annak feleségére és a parókián felnőtt gyermekeikre, és kívánja a presbitérium, hogy a nyugalmas éveiket sokak lelki épülésére tölthessék el. 712/l991.presb.hat./."

A 40 éves szolgálatom alatt úgy összenőttem Szentessel, hogy nem tudtam, de nem is akartam elszakadni sem a várostól, és különösen nem az egyháztól. Feleségem takarékos és sokat vállaló tanári munkája eredményeként a Kertvárosban szép háromszobás lakást vehettünk, amelyben egy szoba lett az enyém, előttünk autóbusz megállóhely. A garázs hamarosan megüresedett, mert a fiaink azt tanácsolták, hogy az autót adjam el, az árát tegyem bankba, és a kamatából taxizzam.

1991. június elseje volt az a nap, amelyiken az utódom minden szolgálatra készen már a parókiában lakott és az én fél éves helyettes lelkész! szolgálatom véget ért. De néhány hónap elteltével a "kikérések" miatt, ellehetetlenítette előttem a szentesi gyülekezetemben való szolgálatokat. Három évembe került, amíg ezt feldolgoztam magamban és elfogadtam az éppen egyénileg megválasztott országgyűlési képviselő felkérését a szentesi irodájának a vezetésére. Dr. Gombos András és családja régi baráti kapcsolatban volt velünk, a két feleség ugyanabban a tantestületben végzett tanári munkát, a képviselő pedig személy szerint templomba járó hívő ember volt.

Négy éven át a Parlament szerződéses alkalmazottja lettem. Egyben a Szentesi Életben kaptam egy kis rovatot, amelyben Gondolatok címmel rendszeresen közöltem hetenként 5-5 gondolatot. Ez a folyamat a mai napig tart, annál is inkább, mert Dr. Szathmáry Sándor a Zsinati Sajtóosztály vezetője, akivel sok évtizeden át együtt szolgáltunk a lelkészek továbbképzésében, kétévenként 500 Gondolat címmel könyv formájában kiadta. Amikor a negyedik 500, tehát a kétezredik Gondolatom is megjelent, azt a szentesi kulturális élet érdeklődő tagjai ünnepélyes rendezvény keretében köszönték meg.

-.-.-.-.-

A továbbiakban még négy eseményt, négy ajándékot köszönök meg Istennek:

1999. tavaszán Szentes város díszpolgárává avatott.

1999. őszén feleségemmel együtt két hetet tölthettünk Loveland-ban / Ohio, U.S.A. / a Dewey család vendégeként.

2000-ben az utódom más szolgálati helyre költözött, a két nagytemplomi egyházközség új lelkipásztora Kovách Péter és felesége Mészáros Erzsébet lett, akikkel új levegő, új közösségi szellem formált új jövőt: a Nagytemplomhoz tartozó, az Osztódással átgondolatlanul kettészakított egyházközség végre EGYESÜLT. Egyben testvéri és baráti szívvel máig lehetővé tették számomra egyfelől a néhány, még mindig igényelt "kikérés" elvállalását, másfelől templomi istentiszteletek tartásával alkalmi helyettesítést.

Feleségemmel Loveland-ban 1999. őszén

2003. márciusában a Kiss Bálint halálának 150 éves évfordulóján az általa építtetett ősi parókia falán elhelyezett szép emléktáblát, mint e hajlékban Kiss Bálint egyik utóda, aki 40 évig lakhattam benne családommal, nagy érdeklődés közepette én avathattam fel.

2004-ben megalakult a "Szentes Város díszpolgárainak Társasága" amelyben ügyvivői szerepet tölthetek be. Valamennyi díszpolgár megajándékoz a barátságával, ami megszépíti az életemet. Ők és a városi képviselőtestület legjobbjai megtisztelő barátságban látnak el életet nála jobban értő tájékozottsággal. Az ő körüket egészíti ki a régi barátok mellett és kiemelt helyen Tímár Ferenc tanárom, az Internet tudósa, akinek jóvoltából a komputer nem a nagy Ismeretlen, hanem alkotó munkára serkentő, azt megkönnyítő eszközöm, lett. A valamikori Viharsarokban talált romok helyén eltelt immár 88 éves életemből 55 évemet Isten szolgálatában, a városban élő keresztyének ökumenikus egysége, a város békessége és jóléte érdekében éltem le. Tetszett Istennek engem ebben a szolgálatban feleségemmel és gyermekeinkkel együtt megáldani, igazán szentesivé tenni és kegyelméből, irgalmából "megkoronázni". Köszönöm, köszönjük ezt Istennek és mindazoknak, akik családommal együtt engem is szerettek. A dicsőség egyedül Istené, aki mindnyájunkat szeret és az örök mennyei dicsőségre előjegyzett.

Szentes, 2006. nyarán

Dr. Imre Ernő

Post Scriptum (utószó)

Sok mindent megírtam, még több az, ami kimaradt. Többeket néven neveztem, még többen vannak azok, akikről feltétlenül megemlékezhettem volna, mert a szívemben élnek. Egy bizonyos: amit megírtam, az hiteles, de nem tagadhatom, hogy ez az írás a 88 éves emlékezőtehetségem korlátai között és a terjedelmesség elleni küzdelem jegyében született. A megértést megbocsátásként könyvelem el.

A családom

F Ü G G E L É K

ÖNÁLLÓ KÖTETEIM

1/ A SZOVJETÚNIÓBAN LÁTTUK 1967,Budapest.
2/ LEGÁTUSPRÉDIKÁCIÓK 1989. Debrecen
3/ BIBLIAISKOLA MINDENKINEK 1990. Budapest /1. kiadás/
4/ 500 GONDOLAT Budapest 1996. /1. kiadás/
5/ 500 GONDOLAT Budapest 1996 /2. kiadás/
6/ ÚJABB 500 GONDOLAT 1998. Budapest.
7/ LEGÚJABB 500 GONDOLAT 2000. Budapest
8/ NEGYEDIK 500 GONDOLAT 2002. Budapest
9/ ÖTÖDIK 500 GONDOLAT 2004. Szentesi Élet
10/ BIBLIAISKOLA MINDENKINEK 2005. Gödöllő /2. kiadás/
11/ HATODIK 500 GONDOLAT 2006 Szentesi Élet
12/ KÉT ÉV CSODÁI, 2006. Szentes
13/ 1951-1991 SZENTESI LELKIPÁSZTORI SZOLGÁLATAIM 2006 Szentes

TÁRSSZERZŐI KÖTETEIM

1/ JUBILEUMI KOMMENTÁR 1967. Budapest /1. kiadás/
2/ JUBILEUMI KOMMENTÁR 1975. Budapest /2. kiadás/
3/ JUBILEUMI KOMMENTÁR 1985. Budapest /3. kiadás/
4/ JUBILEUMI KOMMENTÁR 1995. Budapest /4. kiadás/
5/ ISTENTISZTELETI RENDTARTÁS Budapest 1985.
6/ KURCA-PARTI VALLOMÁSOK 2000. Szentes
7/ KERESZTYÉN BIBLIAI LEXIKON 2000. Budapest /1. kötet/
8/ KERESZTYÉN BIBLIAI LEXIKON 2004. Budapest /2. kötet/

TANULMÁNYAIM a TEOLÓGIAI SZEMLE c. tudományos folyóiratban

1/ KISS BÁLINT, NÉPE SZOLGÁLATÁBAN 1963. 5-6. számban
2/ A PNEUMATOLÓGIA IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI 1965. 3-4. számban
3/ A PRÁGAI KER.BÉKEKONF.JELLEMZŐ VONÁSAI 1965. 7-8. számban
4/ KICSODA A SZENTLÉLEK? 1966. 1-2. számban
5/ A SZOLGÁLÓ EGYHÁZ FOGALMA AZ IGÉBEN ÉS A GYAKORLATBAN az 1968. 3-4. számban
6/ A KIENGESZTELÉS ALANYA, TÁRGYA ÉS SZOLGÁLATA az 1972. 3-4. számban
7/ ALBERT SCHWEITZER KULTÚRETIKÁJA 1976. 9-10. számban

A "REFORMÁTUS EGYHÁZ" című hivatalos szaklapban 48 igehirdetésem jelent meg, a Doktorok Kollégiumában évenként, a nyári lelkésztovábbképző tanfolyamokon pedig 34 éven át tartottam előadásokat és bibliatanulmányokat.

ÍRÁSOK, ÚJSÁGCIKKEK, EMLÉKEK

Laudáció a díszpolgárrá választás alkalmával

1999. március 12.

„Dr. Imre Ernő Budapesten, 1918. július 25-én született. Teológiai tanulmányai és lelkésszé avatása után csabdi lelkipásztor, közben 1946-48 között hollandiai ösztöndíjas, majd 1951-1991-ig, tehát 40 éven át a szentesi református nagytemplom lelkésze, 1988-90-ig, nyugállományba vonulásáig a Csongrádi Református Egyházmegye esperese. Szentesi lelkészsége idején az egyház önerejéből, a hívek adományaiból 1961-62-ben a református nagytemplom külső-belső, majd 1975-ben külső tatarozására került sor az ő szervező-irányító munkájával.

Nyugdíjasként 1994-98 között a Csongrád megyei 5. sz. választókerület képviselői irodájának vezetője volt.
Egyházi és közéleti munkássága rendkívül gazdag és sokrétű; nemcsak helyi, hanem országos sőt európai kiterjedésű. A Magyar Református Egyház zsinatának rendes tagja, a Magyar Református Egyház Teológiai Kollégiumának tagja, a Szentes Városért Alapítvány kuratóriumának elnöke.

Több mint 100 cikke jelent meg magyar és holland teológiai szakfolyóiratokban.
Vallásos és világi tárgyú szóbeli megnyilatkozásait a mindenkori helyhez és alkalomhoz illő igényes nyelvi megformálás, a klasszikus szónoki beszédekből ismert megszerkesztettség, magas erkölcsi norma, bölcs élettapasztalat jellemzi.

Kiterjedt egyházi és világi kapcsolatainak felhasználásával biztosította tehetséges fiatalok tanulását, s ezzel döntően befolyásolta sorsuk alakulását. Lelkipásztori szolgálatának fontos része emberbaráti tevékenysége: idősek, betegek lelki vigasztalása, nehéz helyzetükben részükre segítségnyújtás.
Nyugdíjasként ma is tevékeny szellem. Bizonyságok erre a Szentesi Életben hétről-hétre „Gondolatok” gyűjtőcímmel megjelenő szentenciái.

Eddigi életművéért – azon kívül, hogy 1990-ben Debrecenben a teológiai tudomány díszdoktorává avatták – semmilyen egyházi vagy állami kitüntetésben nem részesült. Ezért vélem indokoltnak, hogy dr. Imre Ernő helyi és országos valamint európai kisugárzású munkásságát Szentes városa a díszpolgári cím adományozásával ismerje el.”

A dédnagypapám

Előszó

Ezt a könyvet a dédnagypapám tiszteletére írom. A dédnagypapám nagyon kedves ember. Sok könyvet írt és még most is ír. A kedvencem címe: 500 gondolat. Szeretem a könyveit. Nagyon jól fogalmaz. És olvasni is szeret. Legalább 156 könyve van. Okos, kedves, ügyes. Nagyon szeretem és tisztelem.

Hogy tudjátok kiről van szó elmondom, hogy hívják ezt a kedves, s arányos embert.

Dr. Imre Ernő

Sok szeretettel: Hatvtól karácsonyra.

2005. December 26.

MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ DOKTOROK KOLLÉGIUMA
Budapest, Abonyi u. 21. 1146
FŐTITKÁRI HIVATAL
3300 Eger, Markhot F. u. 2.
Tel./Fax: 36/414-804 E-mail: kalvinhaz@axelero.hu

Ikt. sz: 117/2005.
Tárgy: Imre E.

Nagytiszteletű
Dr. Imre Ernő
esperes úrnak

Szentes
Drahos u. 5.
6600

Nagytiszteletű Esperes Úr!
Igen Tisztelt Ernő Bátyám!

Nagyon szépen köszönöm kedves soraidat, melyet a Teológiai Szemle ünnepi ülésének alkalmával küldtél. A Szerkesztő Bizottság ülésén felolvastam leveledet, s egységesen mondtunk hálát Istennek egyházunk iránti és a teológia tudománya iránti elkötelezettségedért, töretlen hűségedért. Szépen és méltósággal megünnepeltük a Teológiai Szemle megalapításának 80. évfordulóját. Örültünk annak, hogy e mostani, sokféle szakadás és elhatárolódás által sóhajtozó világban a teológia tudománya területén a magyarországi egyházak jeles tudósai, lelkipásztorai együtt tudnak munkálkodni.

Mint a Doktorok Kollégiuma tagjának engedd meg, hogy mellékelten szeretettel küldjem és ajánljam a Magyar Református Teológia legfrissebb kiadványát a Collegium Doctorumot. Ha van írásod, melyet még nem publikáltál, örömmel jelentetjük majd meg e lapban.

Még egyszer köszönöm szép leveledet. Kívánom, hogy hitveseddel együtt érezzétek meg e mostani Adventban is Isten közeledésének szeretetet, reményt és oly sok megoldatlanság közepette, mindig megoldást hozó erejét.

Eger, 2005. november 23.

Szeretetteljes köszöntéssel

Dr. Kádár Zsolt
főtitkár

Dr. IMRE ERNŐ
ny. ref. esperes
Szentes város díszpolgára
6600 Szentes, Drahos u.5.
Telefon: 63/ 321-733

DR. KÁDÁR ZSOLT
úrnak,

a Teológiai Szemle szerk. Biz. Elnökének,

4026 DEBRECEN
Kálvin tér 16.
A Debreceni Református Kollégium Titkárságán

Nagytiszteletű Elnök úr

A 80 éves Theológiai Szemle ünnepi ülésére küldött meghívását nagy örömmel vettem, annál is inkább, mert amikor még könyvtár közelben élhettem, a Theológiai Szemle ügyét tevékeny munkával szolgáltam.

Örömöm másik oka az a tény, hogy nyugdíjba vonulásom óta ez a meghívó az ELSŐ meghívás, amelyet 50 éven át végzett lelkészi szolgálatom, benne több cikluson át az egyházkerületi és zsinati tanulmányi bizottságokban végzett tudományos szolgálatom után 73 éves koromban, 1989-ben történt nyugalomba vonulásom óta Debrecenből egyházi rendezvényre meghívót kaptam.

Sajnálom, hogy 88. életévemben járván egy egész napos Szentes-Debrecen közti távolság megtétele és egész napos elfoglaltság már meghaladja maradék erőmet, azonkívül éppen október 26-a az a nap, amelyen áldott hitvesemmel házasságunk 62. évfordulóját ünnepli a családunk, az ünnepi ülésen nem tudok részt venni.

Az ünnepi ülés rendezőre és résztvevőire Isten gazdag áldását kérem:

Szentes, 2005.október 19.

ny. református esperes
Szentes város díszpolgára

Isten éltessen gyémántlakodalmatokon Irénke néni és Ernő bácsi!

Az elmúlt héten (2003. október 25.) ünnepelte **dr. Imre Ernő** nyug. református esperes, Szentes Város Díszpolgára és felesége **Zanka Irén** házasságuknak 60. évfordulóját. E jeles alkalomból mi is meglátogattuk a "ifjú" párt.***"A hosszú évek gyötrődését mindennél jobban felejteti a szerető család"*** mondta Imre Ernő, aki a következő pár sorban szeretné megköszönni feleségének a kitartását és szeretetét.

A gyémántlakodalom olyan alkalom, amely két ember közös életében 60 év alatt mindössze egyszer fordulhat elő. Azért nem lehet úgy elmenni mellette, mint más személyes és családi élmények mellett. Meg is ünnepeljük, még hozzá családunk szűk körében. Ami kettőnket, feleségemet és engem illet, 2003. október 26-a számunkra a boldog hálaadás napja. Természetesen mindenekelőtt Istennek adunk hálát azért, hogy kettőnket megalkotott, és 1943. október 25-én a Fejér megyei csabdi református templomban áldását adta ránk. Ebből az áldásból született a három fiunk, majd az ő révükön lett három leányunk, szüleikkel, hat unokánk, hárman hitvesükkel, azok szüleivel, végül négy dédunokánk, akik vigasztaltak kettőnk szüleinek és két nászunknak elvesztéséért. Az Ő emlékük elevenen él bennünk.

Külön fejezetet érdemelnek a barátaink, akiknek a többsége nálunk jóval idősebb lévén, rég elment a minden földinek útján. Értük azok kárpótolnak bennünket, akik még élnek és akik az egyházak közösségében, a Petőfi utcai iskolában és városunk társadalmában végzett sok évtizedes tevékenységünk során szeretetükbe fogadtak. Ha igaz a közmondás, hogy madarat tolláról, embert barátjától ismerni meg, akkor túlzás nélkül vallhatom, hogy a kincseket érő emberek szeretete a szó legnemesebb értelmében gazdag emberekké tett kettőnket és családunkat is. Köszönjük nekik. Ezek előrebocsátása után meg kell vallanom, hogy a feleségemet attól kezdve, hogy az egyházi tanítói eskütétele napján első alkalommal megpillantottam és megszerettem, mindazért, amit később hitvesemként és hivatásában, mint tanítónő és tanárnő a nö-

vendékeiért, egyúttal egyházi szolgálatomban aktív részestársamként tett, nem tudok elég hálás lenni neki.

Irénke néni a mai napig megőrizte Ernő bácsiék első "arany" karikagyűrűjét, amely ezüst volt!

Büszke lehettem rá. Külön köszönöm, hogy elviselte, ha alkotó munkát végezvén sokszor magára hagytam és amikor kellett, „elszenvedett szeretetben". Három felejthetetlen élményem örökre hozzá köt. Az egyik az, hogy amikor a negyedik találkozásunk alkalmával megkértem a kezét, igent mondott. A második élményem az, hogy amikor nem egészen egy évvel a háború befejezése után ösztöndíjjal Hollandiába hívtak, és megkérdeztem Tőle, mit tegyek, a kiégett templom és a rommá lőtt parókia előtt másfél éves kisfiunkkal a karján azt mondta: „menned kell". Elég lett volna egy szót sem szólnia s én akkor maradok. Európa és Amerika pedig bezáródott volna előttem. De ő küldött.

A harmadik élményem az volt, hogy amikor Hollandiában egy évet a révemen eltölthetett, és a második gyermekünk megszületésekor a Salem kórházban nyelvi nehézségek miatt a szülőpad mellet tolmácsolnom kellett, három teljes órán át csak a gyötrődő arcát láttam. Azóta is látom... Van a Bibliában ez ige, amelyik szerint a „hármas kötél nem szakad el egyhamar" (Prédikátor kve 4,12), nos ez az én hármas kötelem, amelyik engem a házasságunkban kötve tartott és amíg élek, kötni fog. Köszönöm, ha a fentieket elolvasták, Kedves Olvasók. Három nagyszerű fiunknak, menyeinknek a szerető és ha kell áldozatkész gondoskodását, a folyamatos figyelmességét köszönöm.

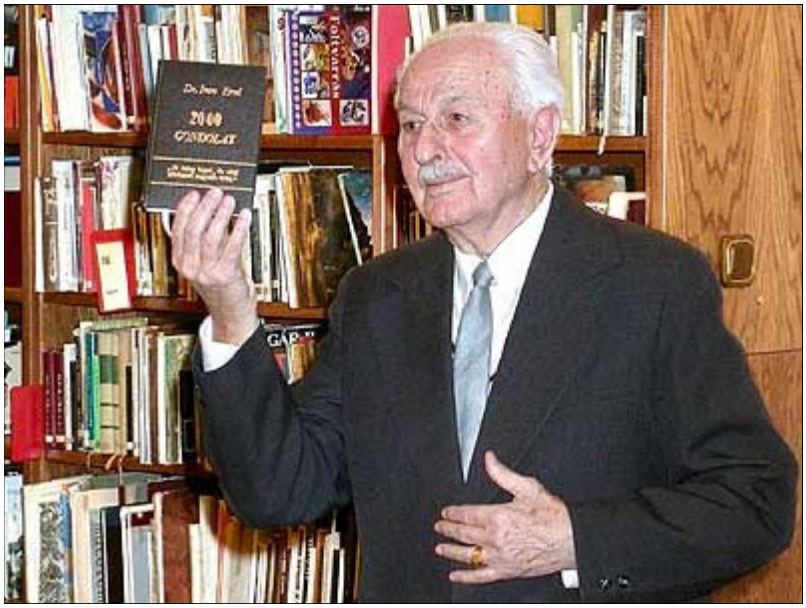
Végezetül minden családtagunkra, barátainkra, tisztelőinkre, jó szomszédainkra Isten áldását kérem. „Áldjon meg titeket az Úr és őrizzen meg titeket, világosítsa meg az Úr az ő arcát rajtatok és könyörüljön rajtatok, fordítsa szent tekintetét rátok és adjon nektek békét" (4 Mózes 6,24-26), boldog, hosszú életet és akik házasságban élnek azoknak valamikor arany, majd gyémánt lakodalmat.

Dr. Imre Ernő

Szentesi Mozaik, 2003. 10. 30.

85 esztendőn és 2000 gondolaton túl ...

Isten éltessen Ernő bácsi!

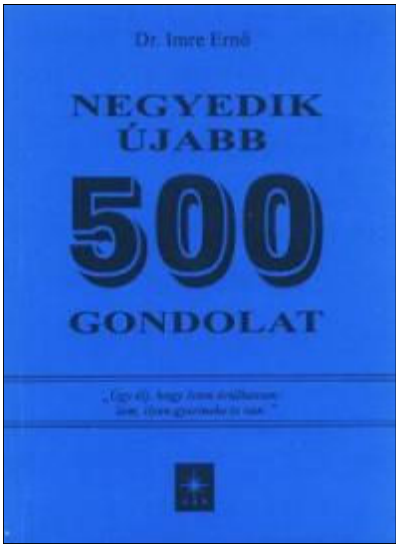

Dr. Imre Ernő 85 éves

...még mindig van egy gyertyalángnyi fényem!

85 éve, 1918. júl. 25-én született Dr. Imre Ernő református lelkész, ny. esperes, teológiai író, publicista, akit 1999-ben Díszpolgárává fogadott Szentes.

Ernő bácsi és a Gondolatok 4. kötete

"Néha úgy érzem, hogy csonkjáig égett gyertya vagyok, de még mindig van egy gyertyalángnyi fényem, tehát érdemes élnem!" - vallja a **Szentesi Élet** hasábjain megjelenő **Gondolatok** egyikében. **ÁMEN!**

Szentesi Mozaik, 2003. 07. 25.

Gondolatok (önmagamról)

- írás a Szentesi Életből -

El kell gondolkoznom önmagamról s hogy miért, annak egyedüli oka a naptárom: július 25-ét mutatja s azzal szembesít, hogy azon a napon betöltöm a nyolcvanadik évemet. Nem vitathatom, a tény kemény dolog, tudomásul kell vennem. De különös hatást tesz rám. Csak nézek, nézek, nem is tudom hova, mit. Legjobb, ha leülök és megpróbálom megbeszélni magammal, mit is jelent az, hogy 80 éves vagyok. Nem érzek semmit, úgy érzem magam, mint máskor, eddig. De csak kell, hogy legyen bennem, valami, ami eddig nem volt: biztosan fáradt vagyok, koromat tekintve kész tény, hogy öreg vagyok, ennek biztos vannak jelei is. De, ha egyszer nem tudok felfedezni magamban semmit, mit tegyek? Vagy tegyek úgy, mintha...?

Változtassak a tartásomon, kicsit görnyedjek meg, lépkedjek lassabban a járdán, pláne a lépcsőn? Sóhajtozzam? Panaszkodjam? Vagy el se menjek hazulról, üljek karosszékbe, olvasgassak, tévézzem, fogjam halkabbra, vigyázzak, kevesebbet beszéljek, mert az öregek szeretnek sokat beszélni, főleg magukról? A kezemet is meg kell néznem, nem reszket-e? Édesanyámnak ebben a korában mindkét keze reszketett szegénykémnek. Magam elé tartom mindkét kezemet és nem reszket. Megpróbálok kézzel írni, hátha az írásom olyan reszketős? Nem, semmi vész, egész szépek a betűim, pedig sohasem tudtam szépen írni, mert éjjel-nappal írógépet használtam: előbb egy használt Remingtont kalapáltam, hogy minél több másolatot átüssön, azután egy cseh Consul kisirodai masinát ütöttem, egy Erikát is "kivégeztem", mígnem eljött a villanyírógép kora, de a kézírásom nagyon elromlott. Most mégis milyen rendesen írok, persze vigyázok is, nem kicsi a tét: öreg lettem vagy, nem?

Akkor is, valaminek csak meg kellett változnia bennem, ha 80 vagyok. Rémülten eszmélek: talán csak nem a fejemben történt valami leépülés féle? Érezni semmit sem érzek, a fejfájásról sem tudom, mi az, de az ilyesmit mindig mások veszik észre az emberen (én is másokon).

Lassan megnyugszom: a fejemmel nem lehet baj, mert még mindig hajt az új dolgok megismerésének a vágya. Tele vagyok érdeklődéssel ismeretlen ismeretek iránt. Érdekel mindaz, ami körülöttem és nem csak velem történik, egyáltalán: tudok türelmesen másokra figyelni, tele vagyok ezer meg ezer idegen szóval, sok nyelven olvasok, írok, sőt még magyarul is írogatok, ráadásul gondolatokat és nem adja vissza szerkesztő, mert közölhetetlenek, az olvasók sem tiltakoznak (lehet, hogy nem is olvassák?), mindegy működik bennem a kritikai érzék, sőt az önkritika is. Az önkontrollommal sem lehet baj, mert nagyon okos asszony a feleségem és akár kíméletlenül is megbírál, ha kell, meg nagyon művelt emberek a barátaim, szeretnek annyira, hogy őszintén megmondanák, ha nagyokat tévednék.

Mindez jól hangzik, de nem változtat azon, hogy 80 éves vagyok. Nyolcvan bizony!

Akkor sem adom meg magam: nincs szükségem botra, a lépcsőn karfára, csak szemüveg kell. Jó étvágyam van, mindenevő vagyok. Mégis a 80 az nyolcvan ....

Mit tegyek akkor? Semmit? Ne vegyem tudomásul, üljem meg a születésnapomat, ahogy az eddigieket? Ajándék, ölelés, találkozás, evés-ivás, jókedv s megy minden tovább, mint addig?

Nem, ennél komolyabb a dolog, 80 éves vagyok, nem kétszer 40, hanem egyszerre, egyben nyolcvan!!! Megáll a tudományom. Nem töröm tovább a fejem, akár be is fejezhetem.

S ahogy lenni szokott, amikor én kifogyok és elhallgatok, akkor megszólal az Isten. Halkan, senki sem sejti és azt súgja, hogy beszéljem meg ezt az egészet Vele. Szégyellem, hogy ez csak most jutott eszembe: semmi sem egyszerűbb, mint ezt a megoldást választani, más úgysincs. Állandó beszélőviszonyban vagyunk egymással s milyen könnyű: alig van szükség szavakra, úgyis előre tudja, mit akarok mondani Neki, nem beszélve arról, hogy mindent tud rólam, mindent, ami bennem volt, van, ami velem történt, hiszen mindenben benne volt, mindig velem volt: micsoda mélységekben (1936 óta felnőtt voltam), megpróbáltatásokban, micsoda magasságokban, földöntúli boldogságokban, magasságokban, nem győztem megköszönni az áldásait (máig adósa vagyok).

A legegyszerűbb, hogy szavak helyett kitárom a szívemet, Hozzá emelem és hagyom, hogy nézzen, mindent, ami benne van. Lássa az örömöt, hogy élek, ilyen jó állapotban élhetek, ilyen szívesen, élvezve az életet s ami ennél szinte több: él az a drága asszony, aki nélkül soha nem jutok ki Hollandiába s után nem járhatom be a szolgálatnak végtelen útjait, s aki máig gondoskodik rólam, s aki nélkül elképzelni sem tudnám az életemet, az eddigit és a mostanit. S még nincs vége: nézze csak az Úr Isten, felnevelhettük a három fiút, akiknek lányokat drága menyeket, unokákat, sőt dédunokákat köszönhetek. Mind a helyén van és jól van. És öröm az élet, mert élnek a barátaim, mindegyik valamiben különb mint én és szeretnek a szomszédok is, az utcán köszönők és a mosolyogva visszaköszönők. Nézzen csak az Úr, lássa a széthasznált Bibliámat (sokadikat), lássa, hogy örülök a szótáraimnak, azoknak, akik szolgálatokra kérnek. Lássa, hogy vágyom a horizonton túl levő világra, dolgokra s milyen boldog vagyok, mert, mert ... (ehhez kevés a papír meg a hely).

Inkább befejezem, csak mégis mondani akarok néhány szót Neki, ami csak Őreá tartozik: "Atyám, Megváltóm, Lélek, Istenem segíts még élnem szépen, okosan, kedvesen Neked, hasznosan az embereknek, hadd kacagjak még velük vagy, ha kell, együtt sírjak. Segíts minden nap szeretni Téged és őket, a hozzám legközelebb álló drága szeretteimet és a többieket, az idegen ismeretleneket is. És segíts hinnem abban, hogy még lakhatom földi lakásomban s majd abba a mennyeiben is, amelyet Megváltóm már régen elkészített nekem is. S csak még egy szót: köszönöm, köszönöm, köszönöm."

Neked is, Kedves Olvasó, ha végigolvastad mostani gondolataimat.

Kérem Istent, hogy adjon Neked is sok-sok szép évet azokkal együtt, akiket szeretsz, hadd számlálj te is sok évet majd, ha eljön a vég, élhess számolatlan időt, örök életet, mert az Isten kegyelmes.

Lelki testvéred: Dr. Imre Ernő

Pedagógusnap – 2003.

Díszdiplomások

Dr. Imre Ernőné (Zanka Irén)

Dr. Imre Ernőné (Zanka Irén) 1953-ban a Szegedi Állami Pedagógiai Főiskolán szerezte meg matematika-fizika szakos általános iskolai tanári oklevelét. 1942-ben a Református Egyház által fenntartott Tanítóképző Intézetben tanítói oklevelet szerzett. Először a Csákvári Református Általános Iskolában tanított, majd 1951-ig a Csabdi Állami Általános Iskolában dolgozott. 1951. október 1-től a Petőfi Sándor Általános Iskolában a nyugdíjkorhatár elérése után 7 évvel, 1984-ben történt nyugállományba vonulásáig megszakítás nélkül tanított. Iskolai munkája mellett a „Dolgozók iskoláiban" rendezett esti tanfolyamokon (felkérésre) rendszeresen tanított matematikát és fizikát. **Jogutód intézményként a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar dr. Imre Ernőnének arany díszoklevelet adományoz.**

Szentesi Mozaik, 2003. 05. 30.

Kiss Bálint emléktábla avató

Szentes Nagytemplomi Református Egyházközség Lelkészi Hivatalának oldalfalán elhelyezett Kiss Bálint halálának 150. évfordulójára emlékező márványtábla előtt Szűcs Lajos alpolgármester köszöntötte a megjelenteket, majd nagytiszteletű dr. Imre Ernő ny. református esperes mondott avatóbeszédet.

Szentesi Mozaik, 2003. 03. 28.

SZENTES VÁROS POLGÁRMESTERE
SZENTES, KOSSUTH TÉR 6. PF. 58.

nagytiszteletű **dr. Imre Ernő**
ny. református esperes

S z e n t e s
Drahos u. 5.

Tisztelt Esperes úr!

Engedje meg, hogy Szentes város lakóinak és a magam nevében megköszönjem a Kiss Bálint református lelkipásztor halálának 150. évfordulója alkalmából rendezett megemlékezésen való közreműködését.

Kérem fogadja elismerésemet az emléktábla avató ünnepségen mondott személyes hangvételű és magas színvonalú beszédéért, mellyel hozzájárult a program sikeres lebonyolításához.

További jó egészséget és hosszú életet kívánok.

Szentes, 2003. április 3.

Tisztelettel:

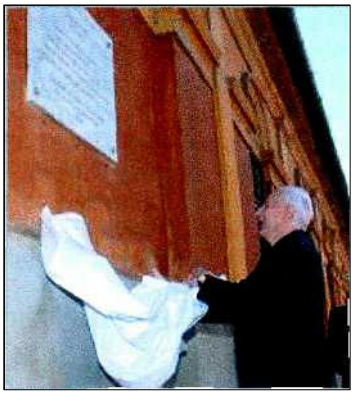
SZENTES VÁROS ALPOLGÁRMESTERE

Szirbik Imre

Leleplezték az emléktáblát

Isten szentesi szolgájának üzenete

Emléktáblát avattak és kiállítást rendeztek Kiss Bálint református esperes halálának 150. évfordulója alkalmából Szentesen. Az egyházi méltóság nemcsak a felnőttek és a gyerekek szellemi és lelki gyarapodását segítette, hanem a város fejlődéséért is fáradozott.

Polihisztornak mondják ma az olyan személyt, aki sok mindenhez ért. Isten szentesi szolgálója, Kiss Bálint is ilyen ember volt, a szó legnemesebb értelmében. A XVIII. században született református lelkipásztor nem csupán nagy műveltségű ember volt, hanem gyakorlati érzékkel is bőségesen megáldott. Bár nem Szentesen látta meg a napvilágot, mindezen képességeit a Kurca-parti település lakóinak gyarapodására kamatoztatta. Halálának 150. évfordulója tiszteletére emléktáblát állíttatott az önkormányzat a főtéri nagytemplom melletti lelkészi hivatal homlokzatára. Abban a – nevét viselő utcában lévő – házban élt és dolgozott Kiss Bálint, aki nem csak a gyülekezetét szolgálta, de egyháztörténetet és tankönyveket is írt, kutatta a históriát, gazdasági reformer is volt, sőt: a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának is megválasztották.

A mai Kiss Bálint utcai lelkészlakot is ő építtette. Dr. Imre Ernő nyugalmazott református esperes büszke arra, hogy négy évtizedig élt a családjával abban a házban. Az elődjének a szobája falán függő portréja mindig munkára ösztönözte őt. Kiss Bálint jelleméről sokat elárul az a tény, hogy munkálkodásának elején az egyházi iskola felépítéséért dolgozott. Aztán következett a templom, legvégül pedig a parókia. Mindvégig azt vallotta, hogy a jó cselekedetek éltetik sokáig az embereket. A tudatlanság felszámolásáért fáradozott, fontosnak tartotta, hogy a fiatalok ne csak szellemiekben és lelkiekben gyarapodjanak, hanem a kézügyességük is fejlődjön. Az iskolában megtanították a diákokkal még azt is, hogyan kell a háztetőre nád helyett cserepet készíteni.

A dónáti egyházi birtokon már ott volt az arató- és cséplőgép, Kiss Bálinttól megtanulhatták a szentesiek a föld művelésének korszerű módszereit, amelyeket ő külföldi útjain lesett el a gazdálkodóktól. A XIX. század első felében használt faeke, szőlőmetsző kések, szárvágó és más tárgyi emlékek is láthatók a Kiss Bálint korát idéző kiállításon, a Koszta József Múzeumban. A tárlatot rendező Mód László néprajzkutató és Vigh László főrestaurátor felsorakoztatta Az Ekklesia Tagjairól című, a szentesi népéletet bemutató tárlaton azoknak a gyerekeknek a névsorát, akiket 1799-ben keresztelt meg Kiss Bálint.

A nevét viselő református általános iskola diákja, Bíró Eszter a vernisszázson az esperes máig időszerű írását olvasta fel arról, milyen praktikus dolgokat kell tudnia egy leánynak ahhoz, hogy jó feleség legyen. A Kovách lelkipásztor házaspár vezetésével az egyházközség ifjúsági kamarakórusa pedig a református énekekkel olyan hangulatot varázsolt a kiállítóterembe, ami méltó Kiss Bálint emlékéhez. Szirbik Imre polgármester szerint az esperes nem csupán az egyházát szolgálta, hanem letette egy modern város alapkövét is.

Balázsi Irén, Délvilág – 2003. 03. 27.

A tudományt és a várost szolgálta

Dr. Imre Ernő és Szűcs Lajos

Kivételes napnak számít március 25-e, hétköznap is, ünnepnap is egyszerre. Attól ünnep, hogy Szentes Város Önkormányzata Kiss Bálint halálának 150 éves évfordulója alkalmából emléktáblát helyez el a parókia falán, amelynek építtetője és első lakója az a Kiss Bálint volt, akiről ezt az utcát is elnevezték.

Az avatóbeszéd elmondását két okból is szívesen vállaltam: egyfelől családommal együtt 40 éven át lakhattunk ebben a lelkészlakban, másfelől mint Kiss Bálint egyik utóda 40 éven át ugyanabban a dolgozószobában végezhettem lelkipásztori, esperesi, teológiai és irodalmi tevékenységemet, amelyben Kiss Bálint a maga idejében lúdtollal a kezében alkotta bámulatosan sok és felbecsülhetetlen értékű munkáit.

Amit elmondok, azzal egyetlen célt szolgálok: felmutatni Szentes város történelmi múltjának egyik óriását és elérni azt, hogy az egész város képviseletében tisztelegjünk Kiss Bálint emléke előtt, mert senki sem tett többet és maradandóbbat ezért a városért, ennek népéért, mint Kiss Bálint a szentesi lelkészi szolgálatának 54 éve alatt.

Mielőtt 27 évesen elkezdte volna szentesi szolgálatát, hosszú tanulmányutat tett az osztrák, német és cseh falvakban, megfigyelve, hogyan dolgoznak, mit termelnek, milyen munkaeszközöket használnak, hogyan laknak, öltözködnek, táplálkoznak ott a mezőgazdaságban élő népek. Hazatérve hármas tervet dolgozott ki: mindenekelőtt kell egy nagy, új iskola a gyermekek tanítására, kell a templom a felnőttek oktatására és kell a személyes példamutatás az új tudni és alkalmazni valók bemutatására, röviden, hogyan kell új módon, új eszközökkel dolgozni a szentesi földeken.

Az iskola 4 év alatt elkészült: az Alföld első emeletes, nagy iskolája lett, a mai, immár róla elnevezett iskola helyén, majd mivel az egyébként távolról sem kis templomban nem fért el az érdeklődő gyülekezet, 18 év alatt megépítették a mai nagytemplomot, amelyben négyezet felnőtt kényelmesen ülhetett. Ugyanis a lelkiek mellett Kiss Bálint részletesen oktatta a gyakorlati tudni- és tennivalókat is, úgyhogy a gyülekezet nemcsak lelki, de anyagi hasznát is vette a hallottaknak.

Fizetését földjavadalomban kapván, mintagazdaságában mutatta be, hogyan lehet a szentesi földeken kertészkedni, korai zöldséget és gyümölcsöt, cukorrépát, egyszóval új és főleg jövedelmezőbb termékeket előállítani.

Feltalálóként is sokoldalú volt: bevezette a vaseke használatát, azonkívül "tolókaszát" alkotott, amely az aratógép elődje lett, megalkotta a XIX. század mezőgazdasági szerszámkészletét.

Mint történész és néprajztudós, megírta Szentes város történetét, amely egyben néprajzi kincsestár is, megírta a Békés-Bánáti Egyházmegye négykötetes történetét, de a magyar nép őstörténelmét is. Nem mellesleg az új iskola összes tankönyvét is ő írta, s azok jó része akár ma is használható tankönyv lehetne. Tudományos munkásságáért az akkori Magyar Tudományos Akadémia levelezőtagjává, a Természettudományos Társaság rendes tagjává választották.

Az ő nevéhez fűződik a szentesi épületek cseréptetővel ellátása is, mivel az iskolában megtanította, hogyan lehet házilag otthon tetőcserepet készíteni.

Példás családi életet élt, 6 gyermeket nevelt fel ebben a hajlékban, amelyet esperessé választása alkalmára épített a gyülekezet 167 évvel ezelőtt.

Befejezésül két kéréssel fordulok Szentes népéhez: aki erre jár, olvassa el ennek az emléktáblának a feliratát, és úgy éljen, dolgozzék, hogy ne csak ő maga boldoguljon, de Szentes város népe is többre jusson, s utána szebb és jobb legyen Szentesen élni. Erre kötelez Kiss Bálint áldott emléke.

Dr. Imre Ernő – Szentesi Élet, 2003. március 28.

Könyvespolcra ajánljuk

Dr. Imre Ernő: Negyedik újabb 500 gondolat

Az elmúlt hónapban hagyta el a nyomdát *dr. Imre Ernő* ny. ref. esperes újabb kötete. A szerző 1994 óta hétről hétre közli a Szentesi Életben gondolatait, melyek összegyűjtve 1996-tól jelennek meg a Református Zsinati Iroda Doktorok Kollégiumának főtitkári hivatala kiadásában. A mostani könyvecske ezek sorában tehát már a negyedik. Gondolatainak forrásvidékeként dr. Imre Ernő a következőket sorolja: *"tanulmányaim, neveltetésem, olvasmányaim, ízlésvilágom, lelkiségem, tapasztalataim, amit mások mondanak, tesznek, ahogyan viselkednek, öltözködnek."* Szándékáról pedig ezt mondja: *"nem megdönthetetlen igazságokat akarok kinyilatkoztatni, hanem egyszerűen hatni akarok a gondolkodni kész emberekre."* Írásainak műfajáról pedig így vall: *"Nem aforizmákat írok, hanem a saját véleményem tárom fel."*

E megállapításával azonban nem értünk egyet maradéktalanul. Az aforizma műfaját ugyanis egyik - irodalmi alapfogalmakat tartalmazó - kézikönyvünk így fogalmazza meg: "Tömör, szellemes mondás: többnyire erkölcsi igazság vagy egy bölcseleti summázat elmés, frappáns megfogalmazása, sokszor paradox formában." Márpedig Imre Ernő egyik frappírozott gondolata ekképpen hangzik: *"Minden hölgy nő, de nem minden nő hölgy."* Ez bizony tömör, finom, szellemes, a logikai és nyelvi játékot sem nélkülöző megállapítás, aforizma a javából csipetnyi borssal is meghintve. Az persze igaz, hogy nem mindegyik gondolata és annak nyelvi formája viseli magán az aforizma műfaji sajátságait. A gondolatok témái széles skálán helyezkednek el. A hit, a vallás, a társadalom jelenségei, visszásságai, a hatalom természete, a közösség és az egyén erkölcsi magatartása, a házasság, a családi élet, az olvasmányélmények, a napi hírek egyaránt gondolatokat ébresztenek a szerzőben, utóbb pedig gondolatokat azok olvasójában is.

Szólnunk kell az írások nyelvi köntöséről is. Dr. Imre Ernő nem az írott, hanem a beszélt nyelvet használja. Mondatai a légzés ritmikájához igazítottak. Olykor ritmusukkal egy mechanikai berendezés működésének hangjelenségeit is képesek a nyelv szintjén megjeleníteni. Figyeljük meg, hogyan szól szövegszerkesztő és az ahhoz csatlakoztatott nyomtató titokzatosnak tűnő, mozgalmas munkájáról "

„... szűnik a félelem, nő a magabiztosság, mert jönnek a sikerélmények, alakul a szövegszerkesztés, mennek-jönnek az e-mailek, engedelmeskedik a nyomtató, és nincs többé üres idő, akár az egész napot betölti a gyakorlás."

A kiadványt - miként a korábbiakat is - prof. dr. Szathmáry Sándor szerkesztette, lektorálta Dányi József és Dányi Józsefné valamint dr. Faragó Lajosné. A borító Pap Klára munkája. A tördelés és a nyomdai előkészítés Varga Sándort dicséri. Kapható a Városi Könyvtárban, a helyi könyvesboltokban és az ország református lelkészi hivatalaiban.

***Bucsány György*– Szentesi Élet, 2002. december 06.**

Doktorrá avatás, székfoglaló beszéd – Debrecen, 1989. június 21.

Vági Lászlóval

Dr. Bottyán János sírköve

Esketés a templomban

-.-.-.-.-

Szent István napján

Az ünnepélyes kenyérszegés elõtt Imre Ernõ nyugalmazott református lelkész mondta el az áldást, mely után Szirbik Imre polgármester szegte meg az ÚJ KENYERET!

Szentesi Mozaik, 2002. augusztus 20.

SZENTES VÁROS POLGÁRMESTERÉTŐL

Dr. Imre Ernő
ny. esperes úrnak

Szentes
Drahos u. 5.

Kedves Ernő bácsi!

Tisztelettel tájékoztatlak, hogy Szentes Város Önkormányzatának Képviselő-testülete egyhangú döntésével

SZENTES VÁROS DÍSZPOLGÁRA

címet adományozta együttesen Neked és Vági László ny. apátplébános úrnak az ökumenizmus elkötelezettjeként végzett áldozatos munkásságotokért és életművetek elismeréseként.

Engedd meg, hogy a város vezetése és a magam nevében gratuláljak e megtisztelő címhez.

A díszpolgári cím ünnepélyes átadására

1999. március 12-én /pénteken/ 14 órakor

a Városháza dísztermében kerül sor. A városi ünnepségre feleségeddel együtt tisztelettel ***m e g h í v l a k.***

Kérem, hogy szíveskedj megnevezni azon személyeket, akik részvételével méltóan ünnepelnéd kitüntetésed átvételét.

Szentes, 1999. március 1.

Baráti üdvözlettel:

Szirbik Imre

SZENTES VÁROS POLGÁRMESTERE

6601 Szentes, Kossuth tér 6. Pf. 58. Telefon: 63/311-190, Telefax: 63/313-836
http://www.szentes.hu * E-mail: szirbiki@mail.datanet.hu

SZENTES VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

Dr. Imre Ernő

NYUGALMAZOTT REFORMÁTUS LELKÉSZ-ESPERESNEK

ÉLETMŰVE ELISMERÉSEKÉNT

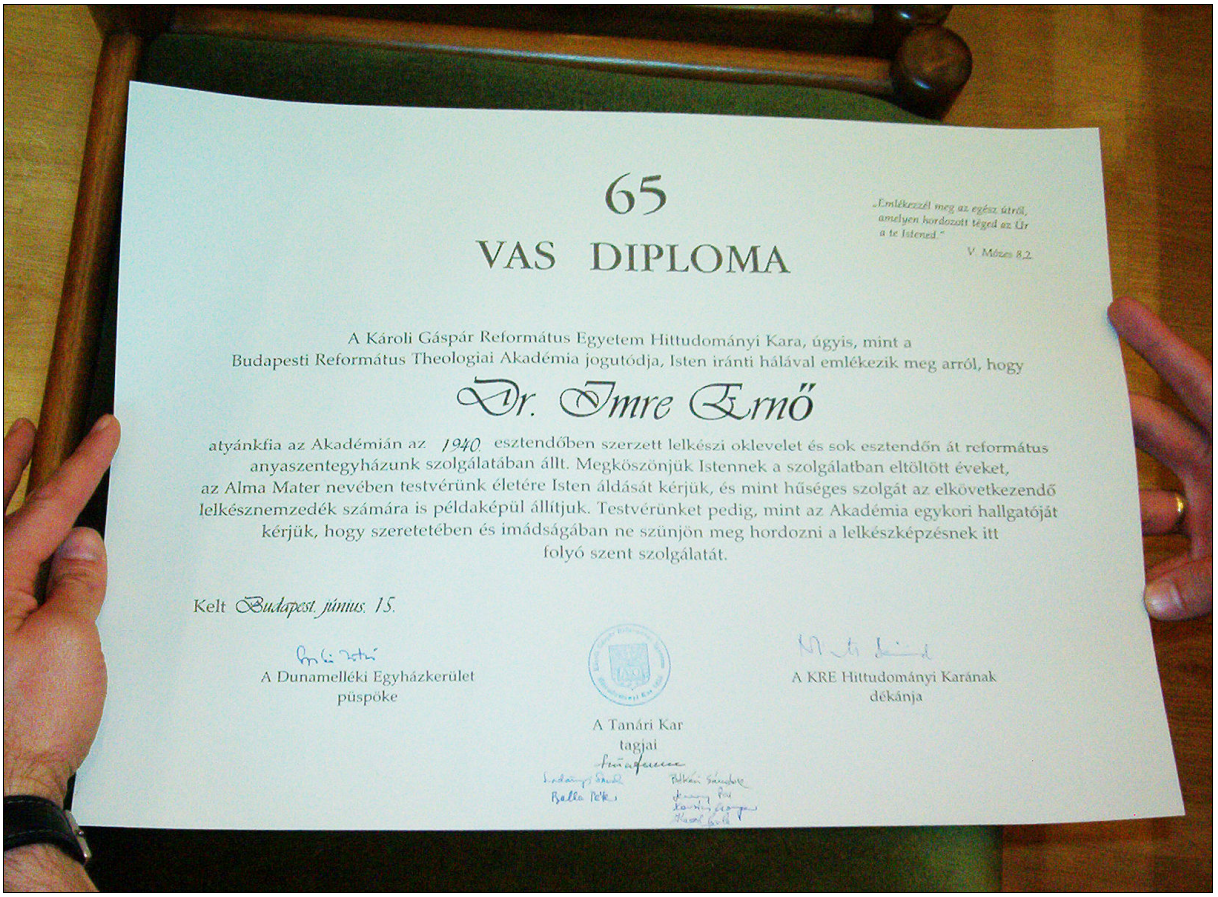
SZENTES VÁROS DÍSZPOLGÁRA

CÍMET ADOMÁNYOZZA.

SZENTES, 1999. március 12.

jegyző

polgármester

65

VAS DIPLOMA

„Emlékezzél meg az egész útról, amelyen hordozott téged az Úr a te Istened."

V. Mózes 8,2.

A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara, úgyis, mint a Budapesti Református Theologiai Akadémia jogutódja, Isten iránti hálával emlékezik meg arról, hogy

Dr. Imre Ernő

atyánkfia az Akadémián az 1940 esztendőben szerzett lelkészi oklevelet és sok esztendőn át református anyaszentegyházunk szolgálatában állt. Megköszönjük Istennek a szolgálatban eltöltött éveket, az Alma Mater nevében testvérünk életére Isten áldását kérjük, és mint hűséges szolgát az elkövetkezendő lelésznemzedék számára is példaképül állítjuk. Testvérünket pedig, mint az Akadémia egykori hallgatóját kérjük, hogy szeretetében és imádságában ne szünjön meg hordozni a lelkészképzésnek itt folyó szent szolgálatát.

Kelt Budapest, június 15.

A Dunamelléki Egyházkerület püspöke

A Tanári Kar tagjai

A KRE Hittudományi Karának dékánja

Dr. Bugyi István emlékszobra-avatásán – 2000

A szentesi református nagytemplom 1990 körül

ANTE FINEM

(legvégül)

Már e könyv címében kifejezésre juttattam, hogy Isten atyai gondviselése, Szentlelkének sugallatai nélkül, 88 éves fejjel, nem lettem volna képes 50-60 év emlékeit felidéznem. A fellelhető hiányosságok közül legalább egyet még pótolni szeretnék.

Ez a köszönetem, amellyel Tímár Ferenc „tanár úrnak", nekem betű szerint tanáromnak tartozom, aki magas koromban képes volt bevezetni a számítógép kezelésének számomra legszükségesebb módjaira megtanítani (szövegszerkesztés, e-mail-ezés, internetezés). Ő állította össze a számítógépem berendezését, majd végtelen türelemmel és okos bátorítással segített leküzdeni testi és szellemi fogyatkozásaim okozta nehézségeimet s eljuttatott oda, hogy szinte egyetlen lendülettel, bő két hónap alatt megírhattam e szerény könyvet, úgy, hogy menet közben alakult ki benne a szerkezet és gond nélkül elvégezhettem a gépi rögzítést.

Nos, ehhez kellett az is, amit a részletekben elkészült anyag folyamatos lektorálása formába öntése és a megszerkesztés jelentett, ami számomra felbecsülhetetlen „társszerzői" hozzájárulás lett. A lényeg: nekem „csak" írnom kellett. A többit, a gyengébb papírkötés helyett a spirálozott forma megválasztásáig Tímár Ferenc kitűnő mesterem adta hozzá.

KÖSZÖNÖM.

Legeslegvégül még két köszönet: egy Vági László lelki társamnak köszönöm a „historia domus" kifejezést, amiből e mű megírásának az ötlete támadt, feleségemnek pedig azt köszönöm, hogy az alkotás idején vállalta életemben a második helyet. Őt illeti az első dedikált példány.

Dr. Imre Ernő